

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Evaluatie projecten 'Detentie lokaal en flexibel'

- EINDRAPPORT -

Auteurs

Marije Kuin
Eline Verbeek
Eva Mulder
Ger Homburg

Amsterdam, 20 juli 2021

© 2021 Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). Auteursrechten voorbehouden.

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het WODC.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Doel en vraagstelling	2
1.3 Opzet onderzoek	3
1.4 Leeswijzer	5
2 Planevaluaties	7
2.1 KV Almelo ('Huis van Herstel')	7
2.2 KV Amsterdam ('PI-BW')	17
2.3 KV Krimpen aan den IJssel ('De Compagnie II')	24
2.4 KV Middelburg	32
2.5 KV Rotterdam Hoogvliet	38
2.6 Overkoepelende bevindingen planevaluaties	45
3 Evaluatie realisatie en leerpunten	49
3.1 KV Almelo ('Huis van Herstel')	49
3.2 KV Amsterdam ('PI-BW')	55
3.3 KV Krimpen aan den IJssel ('De Compagnie II')	58
3.4 KV Middelburg	65
3.5 KV Rotterdam Hoogvliet	69
3.6 Overkoepelende hindernissen, successen en leerpunten	73
4 Samenvatting en conclusies	79
4.1 Aanleiding en doel van het onderzoek	79
4.2 Opzet en methoden van het onderzoek	79
4.3 Bevindingen planevaluaties	80
4.4 Bevindingen evaluatie van de realisatie en leerpunten	82
Bijlage 1 – Onderzoeksverantwoording	87
Bijlage 2 – Respondenten interviews onderdeel B	91
Bijlage 3 – Samenstelling begeleidingscommissie	92
Bijlage 4 – Indicatoren voor toekomstige evaluatie	93
Bijlage 5 – Veranderlijnen programma Koers en kansen	113
Bijlage 6 – Literatuur vernieuwende elementen	114
Bijlage 7 – Kenmerken instroom KV Krimpen aan den IJssel	118

Inleiding

1

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Sanctie-uitvoering heeft als doel vergelding, recidive voorkomen en afschrikken. Op deze manieren moet sanctie-uitvoering bijdragen aan een rechtvaardige en veilige samenleving. Het huidige sanctie-uitvoeringsbeleid staat door diverse ontwikkelingen onder druk. Een eerste ontwikkeling is de dalende trend in de criminaliteit en de gevolgen daarvan voor het beroep op de celcapaciteit. Mede door de opkomst van meer alternatieve afdoeningen, zoals voorwaardelijke straffen met toezicht, resulteert dit in een (verdere) concentratie van detentieplekken en een vergroting van de afstand tot het lokale domein. Dit belemmert de kans op een succesvolle re-integratie en het voorkomen van recidive. Een andere ontwikkeling is de toenemende aandacht voor persoons- en contextgericht werken met gedetineerden, waardoor in toenemende mate ook buiten het strafrecht naar interventies wordt gezocht. Dit vraagt een verdergaande multidisciplinaire en domeinoverstijgende aanpak van de sanctie-uitvoering dan tot dusver het geval was. Beide trends vragen om een andere koers in de sanctie-uitvoering.

Tegen deze achtergrond is in 2015 het programma 'Koers en kansen voor de sanctie-uitvoering' gestart (hierna: programma Koers en kansen). Het programma zoekt een antwoord op de vraag: hoe kan de sanctie-uitvoering flexibel en robuust worden georganiseerd? Een flexibele sanctie-uitvoering moet kunnen inspelen op verandering in aard en omvang van delinquenten en op veranderingen in de samenleving. Een robuuste sanctie-uitvoering zal in de toekomst de strafdoelen blijven bereiken. Daartoe wordt met diverse betrokkenen in de domeinen van justitie, zorg en lokaal bestuur gewerkt aan nieuwe mogelijkheden van detentie die recht doen aan actuele ontwikkelingen en inzichten, én effectief zijn in het bereiken van de strafdoelen. De toekomstrichtingen voor de sanctietoepassing zijn opgetekend in het whitepaper 'Over de toekomst van sanctie-uitvoering'. Daarin zijn drie veranderlijnen opgenomen:

- Veilig dichtbij: de meeste vrijheidsbenemende en vrijheidsbeperkende sancties vinden plaats in de (veelal lokale) publieke ruimte en niet in een penitentiaire inrichting. Een sterke verbinding met de gemeentelijke integrale aanpak en het gemeentelijke veiligheidsbeleid zou om die reden voor de hand liggen.
- Levensloop centraal: een integraal individueel plan van aanpak en samenwerking is van meerwaarde. De sanctie moet aansluiten bij alle andere inspanningen van gemeenten en anderen voor een veilige en leefbare samenleving. Dit vraagt een aanpak die vanuit een breder perspectief gericht is op de oorzaken en veranderbaarheid van crimineel gedrag om recidive te voorkomen.
- Vakmanschap voorop: de professionals, die vanuit hun lokale context dagelijks werken met delinquenten, slachtoffers, familie en buurtbewoners, zijn een bepalende factor voor de uiteindelijke effectiviteit van sancties.

Binnen het programma Koers en kansen zijn diverse projecten ontwikkeld en uitgevoerd. In deze projecten is onderzocht of nieuwe vormen van (samen)werken tussen sanctie-uitvoering, zorg en lokaal bestuur het gewenste resultaat opleveren. Het programma Koers en kansen omvat verschillende thema's. De projecten binnen het thema 'Variëteit in en flexibele inzetbaarheid van inrichtingen' verkennen welke vormgeving van detentievoorzieningen aan het voorkomen van recidive bijdraagt. Binnen dit thema zijn vijf projecten gehonoreerd om lokale en flexibele detentie te ontwikkelen en te toetsen in de praktijk. De vijf projecten kenmerken zich door:

- een kleinschalige voorziening (KV);
- domeinoverstijgende samenwerking tussen verschillende lokale partners;
- activiteiten gericht op beperken van detentieschade en het continueren van werk, opleiding en/of zorg en het versterken van het (positieve) sociaal netwerk van kortstondig gedetineerden;
- activiteiten die beogen re-integratie en resocialisatie te bevorderen en de kans op recidive te verkleinen.

Deze vijf projecten hebben een financiële bijdrage van het programma Koers en kansen ontvangen. Vanaf de start van de projecten is in de subsidievoorwaarden opgenomen dat andere ketenpartners door cofinanciering een bijdrage aan de projecten leveren. Daarnaast kunnen aanvullende subsidievoorwaarden opgenomen zijn die per project verschillen, bijvoorbeeld over het commitment van ketenpartners en het vastleggen van samenwerkingsafspraken.

Gedurende de looptijd van deze evaluatie is de coronacrisis begonnen. Het eerste deel van het onderzoek, het opstellen van de planevaluaties, is daarvoor uitgevoerd. De evaluatie van de realisatie van de projecten heeft plaatsgevonden tijdens de coronacrisis. Wanneer de coronamaatregelen van invloed zijn op de uitvoering van de vijf projecten, is dit in de rapportage vermeld.

1.2 Doel en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is om de vijf projecten, gericht op lokale en flexibele detentie, te evalueren en te ondersteunen in hun doorontwikkeling, en om een basis te leggen voor een toekomstige effectevaluatie. Concreet biedt het onderzoek:

- inzicht in de gestelde doelen, opzet en werkzame elementen van de vijf projecten;
- (tussentijdse) suggesties ter verbetering en doorontwikkeling van de projecten;
- indicatoren voor een toekomstige proces- en effectevaluatie van de projecten;
- inzicht in de realisatie, knelpunten, succesfactoren en leerpunten van de projecten.

Het onderzoek bestaat uit twee onderdelen:

- A. De planevaluaties en indicatoren voor toekomstige evaluaties.
- B. Evaluatie van de realisatie en leerpunten.

In onderdeel A zijn de doelstellingen, de opzet en de veronderstelde werking van de projecten inzichtelijk gemaakt, suggesties voor doorontwikkeling geformuleerd en indicatoren van een toekomstige proces- en effectevaluatie opgesteld. In onderdeel B zijn de realisatie van de projecten, de knelpunten, succesvolle onderdelen en leerpunten van de projecten inzichtelijk gemaakt.

Het onderzoek beantwoordt de volgende vragen:

Onderdeel A. Planevaluatie en indicatoren voor toekomstige evaluaties

1. Welke (intermediaire) doelen worden met de projecten nagestreefd?
2. Op welke wijze worden de projecten verondersteld te werken?
  - a. Op welke wijze is het de bedoeling dat deze doelen worden bereikt? Welke (veronderstelde) werkzame elementen (kunnen) worden onderscheiden?
  - b. Welke contextuele kenmerken van de projecten kunnen worden onderscheiden?
  - c. In hoeverre en op welke wijze vormen de (intermediaire) doelen, werkzame elementen en contextuele kenmerken van de projecten een invulling/uitwerking van de drie veranderlijnen in het whitepaper: veilig dichtbij, levensloop centraal en vakmanschap voorop?
  - d. Welke (intermediaire) doelen, werkzame elementen en/of contextuele kenmerken van de projecten zijn 'vernieuwend' en waarom?
  - e. In hoeverre is er (internationale) empirische of theoretische ondersteuning voor de werkzaamheid van vernieuwende elementen in de projecten?
  - f. Zijn in de literatuur werkzame elementen van (lokale en flexibele) detentie te vinden, die niet in de projecten aanwezig zijn en daar mogelijk wel in opgenomen kunnen worden voor een beter doelbereik?
3. Hoe kunnen de projecten in de toekomst worden geëvalueerd?
  - a. Hoe kunnen de (intermediaire) doelen en de werkzaamheid van de elementen worden gemeten t.b.v. toekomstige effectevaluatie?
  - b. Wordt deze informatie reeds vastgelegd?
  - c. Zo nee, welke informatie moet/kan (alsnog) worden vastgelegd om de resultaten van de projecten te meten?

Onderdeel B. Evaluatie van de realisatie en leerpunten

4. In hoeverre zijn de projecten gerealiseerd?
5. Welke barrières hebben zich voorgedaan in de realisatie van de projecten, met aandacht voor:
  - a. de onderbouwing van het projectplan;
  - b. de geschiktheid van de doelgroep voor de flexibele, lokale detentie;
  - c. de instroom van gedetineerden;
  - d. de ketensamenwerking.

6. Welke keuzes zijn gemaakt en welke maatregelen zijn genomen om de barrières weg te nemen? Met welk resultaat?
7. In hoeverre zijn onderdelen van de projecten door betrokken ketenpartners als succesvol ervaren? Welke onderdelen zijn dit? Waarom zijn deze onderdelen succesvol?
8. In het kader van het programma Koers en kansen worden de projecten periodiek samengebracht om van elkaar te leren. In hoeverre zijn deze overkoepelende projectbijeenkomsten van meerwaarde voor de uitvoering?
9. Welke leerpunten leveren de projecten op voor de vormgeving en de uitvoering van voorzieningen en maatregelen gericht op succesvolle re-integratie met minder recidive?

1.3 Opzet onderzoek

Onderzoekopzet deel A

Het onderzoek bestaat uit twee delen (zie ook bijlage 1). Deel A bestaat uit een planevaluatie van de projecten en een voorbereiding op een toekomstige effectevaluatie. Om antwoord te geven op de onderzoeksvragen binnen onderdeel A zijn de volgende methoden van onderzoek ingezet:

1. Documentstudie
2. Interviews met de programmacoördinator en projectleiders
3. Opstellen interventielogica
4. Literatuurstudie

Onderzoeksonderdeel A is in 2019 uitgevoerd. De uitzondering hierop is de planevaluatie van KV Almelo die begin 2021 is opgesteld.

Documentstudie

Een eerste stap in de uitvoering van het onderzoek was een analyse van de projectplannen. De beschikbare projectdocumentatie is per project geanalyseerd. Hiervoor is gebruikgemaakt van de gehonoreerde projectvoorstellen, de richtlijnen van het programma Koers en kansen en waar nodig aanvullende documenten waarin werkprocessen of methodieken zijn beschreven.

Interviews programmacoördinator en projectleiders

Vervolgens is een algemeen verkennend interview met twee programmacoördinatoren van het programma Koers en kansen gehouden. Op basis van dit interview en de documentstudie zijn itemlijsten opgesteld voor verdiepende interviews met de opstellers van de projectplannen. In deze interviews is gesproken over de beoogde (intermediaire) doelen, kernelementen, contextuele factoren (randvoorwaarden) en achterliggende werkzame mechanismen, evenals de verwachtingen over de pilots en de (omgang met) risico's. In totaal zijn zeven interviews met opstellers van de projectplannen en projectleiders afgenomen.

Opstellen interventielogica

Per project is op basis van de documentstudie en interviews de interventielogica opgesteld. De interventielogica presenteert op systematische wijze voor ieder project de activiteiten en de daarmee beoogde (intermediaire) doelen. Tevens is nagegaan in hoeverre de drie veranderlijnen in het whitepaper van Koers en kansen (veilig dichtbij, levensloop centraal en vakmanschap voorop) terugkomen in de interventielogica van de projecten.

Literatuurstudie

Sommige veronderstelde werkzame elementen die tijdens het opstellen van de interventielogica zijn geïdentificeerd zijn 'nieuwe elementen' waarvoor ten tijde van het onderzoek (nog) geen directe empirische onderbouwing beschikbaar was. Voor deze elementen zijn we in de wetenschappelijke literatuur nagegaan in hoeverre indirecte empirische evidentie dan wel een theoretische onderbouwing voor deze elementen beschikbaar is.

Onderzoeksopzet deel B

Tussentijdse wijziging onderzoeksopzet

De onderzoeksopzet van de evaluatie is begin 2021 op verzoek van de opdrachtgever, in overleg met het ministerie van Justitie en Veiligheid als aanvrager van het onderzoek, gewijzigd. In het oorspronkelijke onderzoeksplan was in onderdeel B een procesevaluatie voorzien. In de gewijzigde invulling van onderdeel B is de focus verschoven van een procesevaluatie naar een evaluatie van de realisatie van de pilots tot dusverre. Daarbij zijn knelpunten, succesvolle onderdelen en leerpunten van de pilots geformuleerd.

De aanleiding voor het aanpassen van de onderzoeksopzet is tweeledig. Ten eerste bleek in de loop van de evaluatie dat de realisatie van de projecten langzamer op gang kwam dan bij de start van het onderzoek werd verwacht. Een betrouwbare procesevaluatie vereist dat de projecten in de praktijk ervaring hebben opgedaan met de uitvoering van de pilots. Daarom is het moment waarop een procesevaluatie plaats zou vinden meermaals uitgesteld. Mede omdat het programma Koers en kansen als zodanig ten einde loopt en een structurele inbedding krijgt, heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid verzocht de evaluatie niet langer uit te stellen.

Ten tweede was het door de maatregelen ter bestrijding van COVID-19 beperkt mogelijk om de projecten uit te voeren zoals was beoogd. Bezoek van het sociaal netwerk en van vrijwilligers was bijvoorbeeld niet toegestaan, gedetineerden in de projecten met een ZBBI's zaten hun detentie thuis uit met elektronische controle (enkelband) en het project met zelfmelders had geen instroom, omdat zelfmelders tijdelijk niet werden opgeroepen. Daarnaast konden verschillende onderzoeksactiviteiten bij de projecten door de sluiting van PI's geen doorgang vinden.

Als gevolg van de tussentijdse aanpassing van de onderzoeksopzet bestaat onderdeel B slechts gedeeltelijk uit een procesevaluatie. Voor KV Krimpen aan den IJssel en KV Rotterdam Hoogvliet is in het begin van 2020 al een start gemaakt met de procesevaluatie, zoals voorzien in het oorspronkelijke onderzoeksplan. Deze verzamelde gegevens zijn voor zover mogelijk aangevuld en verwerkt. Voor de andere KV's is er geen (gedeeltelijke) procesevaluatie. Daarvoor in de plaats zijn binnen onderdeel B nieuwe onderzoeksactiviteiten uitgevoerd.

Om antwoord te geven op de onderzoeksvragen binnen deel B zijn de volgende methoden van onderzoek ingezet:

Analyseren reeds verzamelde data (voorjaar 2020)

- KV Krimpen aan den IJssel: er zijn interviews afgenomen met de projectleider van de KV, de coördinator van Gevangenzorg Nederland (GNd), een medewerker van Reclassering Nederland en de directie van de PI. Tijdens het locatiebezoek zijn acht individuele en twee dubbelinterviews met twaalf respondenten afgenomen: een lid van de directie van de PI, het afdelingshoofd, een casemanager, een PIW'er, de projectcoördinator GNd, een arbeidsbemiddelaar GNd, twee vrijwilligers/buddy's, drie gedetineerden en een werkgever. In de interviews met de professionals is gesproken over instroom/groepssamenstelling, ervaringen in de uitvoering, samenwerking met andere partijen, knelpunten en succesfactoren. De gedetineerden is gevraagd naar ervaringen in de voorziening, verwachtingen, motivatie, sterke punten vergeleken met reguliere detentievormen (indien bekend) en eventuele verbetermogelijkheden. Aanvullend zijn registraties van GNd geanalyseerd om een objectief beeld (op groepsniveau) te krijgen van de omvang van de instroom, type doelgroep en deelname aan activiteiten.
- KV Rotterdam Hoogvliet: er zijn zeven interviews afgenomen met in totaal tien respondenten. Het betreft twee Officieren van Justitie (OM), drie rechter-commissarissen (rechterlijke macht), een respondent van de politie, twee respondenten van de reclassering, een respondent van de gemeente Rotterdam en een strafrechtadvocaat. Tijdens de interviews is gesproken over het instroomproces, de uitvoering van activiteiten, randvoorwaarden, de samenwerking en knel- en succesfactoren in de uitvoering. Daarnaast is in het najaar van 2020 door de Rijksconsultants een zogenaamde Reconstructiesessie met de ketenpartners van de KV georganiseerd.

Interviews projectleiders en ketenpartners

Om inzicht te krijgen in de barrières, succesfactoren en leerpunten in de uitvoering van de KV's zijn interviews afgenomen met de projectleiders van de projecten en hun samenwerkingspartners (bijlage 2). In de interviews is gesproken over de huidige stand van zaken van de KV, de onderbouwing van het projectplan, de aanwezigheid van de randvoorwaarden, hindernissen en knelpunten in de uitvoering, maatregelen om de hindernissen weg te nemen, leerpunten voor een succesvolle uitvoering, ketensamenwerking en succesvolle onderdelen van de KV. De interviews duurden een uur tot anderhalf uur.

Aanvullend zijn drie interviews afgenomen met:

- een zaakregisseur, van het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB), Directie Executie;
- de directeur Gevangeniswezen en Vreemdelingenbewaring van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI);
- een senior selectiefunctionaris en een medewerker Verwerken en Behandelen van de Divisie Individuele zaken (DIZ) van DJI.

Tijdens de interviews is gesproken over ervaringen met de samenwerking met de KV's, aansluiting van werkprocessen en leerpunten voor een succesvolle uitvoering van een KV.

Groepsgesprek projectleiders

De voorlopige bevindingen over hindernissen in de uitvoering, succesvolle onderdelen en leerpunten zijn ter validatie en aanvulling in een digitaal groepsgesprek besproken. Tijdens het groepsgesprek is onderzocht in hoeverre de voorlopige bevindingen op de uitvoeringspraktijk van meerdere projecten van toepassing zijn. Aan het groepsgesprek hebben de projectleiders van de vijf projecten deelgenomen.

Aanvullend is een interview afgenomen met Gevangenzorg Nederland, als mede-projectleider van KV Krimpen aan den IJssel. De bevindingen uit het groepsgesprek zijn verwerkt in de rapportage in hoofdstuk 3.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn de planevaluaties van de vijf projecten opgenomen. Voor de KV's zijn de opzet van het project met activiteiten en doelen beschreven, de instroom, samenwerkingspartners en randvoorwaarden uiteengezet en de onderbouwing van de projecten inzichtelijk gemaakt. Daarbij zijn aanbevelingen voor de (door)ontwikkeling van de KV's opgenomen. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk worden de overkoepelende bevindingen van de planevaluaties beschreven. In hoofdstuk 3 zijn de realisaties van de afzonderlijke KV's beschreven, inclusief hindernissen in de uitvoering, succesvolle onderdelen en leerpunten. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk zijn succesvolle onderdelen, hindernissen en leerpunten die de individuele KV's overstijgen weergegeven. Ten slotte bevat hoofdstuk 4 de samenvatting en conclusies ter beantwoording van de onderzoeksvragen.

Voor het onderzoek is een begeleidingscommissie ingesteld. Bijlage 3 geeft een overzicht van de samenstelling van de begeleidingscommissie. In de bijlagen zijn verder een onderzoeksverantwoording, de respondenten van onderdeel B en de onderwerpen die in de toekomst gebruikt kunnen worden om een proces- en effectevaluatie uit te voeren toegevoegd. Daarnaast zijn de veranderlijnen van het programma Koers en kansen en de theoretische ondersteuning voor de vernieuwende elementen van de KV's bijgevoegd. Tot slot zijn de kenmerken van de instroom in KV Krimpen aan den IJssel in een bijlage opgenomen.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Planevaluaties

2

2 Planevaluaties

Voor alle vijf kleinschalige voorzieningen is in 2019 een planevaluatie opgesteld. De uitzondering daarop is de planevaluatie voor KV Almelo die begin 2021 is opgesteld. In de planevaluaties zijn onder andere de activiteiten, doelen en werkzame elementen van de projecten inzichtelijk gemaakt. In de volgende paragrafen is de planevaluatie van elk van de kleinschalige voorzieningen opgenomen. Op basis van de planevaluaties zijn in onderwerpen voor een toekomstige proces- en effectevaluatie van de projecten opgesteld. De onderwerpen zijn in bijlage 4 opgenomen.

2.1 KV Almelo ('Huis van Herstel')

2.1.1 Het project in het kort

De PI Almelo, de drie Reclassering Organisaties (3RO) en alle veertien Twentse gemeenten zijn partners in een regionale kleinschalige detentievoorziening in de vorm van een Beperkt Beveiligde Afdeling (BBA), genaamd het Huis van Herstel (HvH). Het HvH is een netwerkorganisatie waarin een groot aantal regionale netwerkpartners structureel en intensief met elkaar samenwerkt. Het HvH is gelegen in dichte nabijheid van de PI Almelo in Karelkamp en biedt plek aan 29 mannelijke gedetineerden.

De gedetineerdenpopulatie uit de regio Twente kenmerkt zich door een groot aantal gedetineerden bij wie problematiek op meerdere leefgebieden speelt (bijvoorbeeld psychische problematiek, verslaving, werkloosheid, schulden en LVB). Mede door deze **complexe problematiek** blijkt succesvolle re-integratie in de samenleving lastig en blijft de recidive hoog. Het HvH zet in op de begeleiding van deze doelgroep met complexe problematiek en beoogt een integrale aanpak met oog voor zorg en veiligheid waarin de (ex-)gedetineerde centraal staat. Door **herstelgericht** te werken schenkt het HvH aandacht aan stabilisatie en verbetering van kwaliteit van leven op verschillende leefgebieden.

Gedetineerden kunnen instromen vanuit de PI naar het HvH wanneer zij voldoen aan een aantal criteria, waaronder de motivatie om te werken aan een delictvrije toekomst en binding met de regio Twente. De verblijfsduur in het HvH is minimaal twee en maximaal achttien maanden. Tijdens verblijf in het HvH wordt een zorgcoördinator vanuit de gemeente (en eventueel een toezichthouder van de reclassering) betrokken in de begeleiding van de gedetineerde om zodoende na uitstroom de continuïteit van zorg te waarborgen en de re-integratie en resocialisatie van de gedetineerde te faciliteren.

2.1.2 Opzet van het project

Doelgroep

De selectie van gedetineerden van het HvH is afgebakend door middel van de volgende criteria:

- Het gaat om (ex-)gedetineerden met complexe problematiek (d.w.z. problematiek op meerdere leefgebieden, zoals woonproblematiek, zorgvragen, relatieproblemen, schulden).
- Instroom vindt plaats vanuit de detentie.
- De gedetineerde is een kort- of langgestrafte en bevindt zich in de laatste fase van detentie met een strafrestant van minimaal twee en maximaal achttien maanden.
- Gedetineerden zijn afkomstig uit Twente en/of zijn voornemens zich binnen deze regio te vestigen.
- Gedetineerden zijn groepsgeschikt.
- Gedetineerden zijn de Nederlandse taal machtig.
- Gedetineerden zijn gemotiveerd te werken aan een delictvrije toekomst en zijn bereid tot contact met een slachtoffer van hun delict wanneer het slachtoffer die wens uitspreekt.
- Er is ruimte voor maximaal 29 mannen.

Uitsluitingsgronden voor plaatsing in het HvH zijn:

- een opgelegde levenslange gevangenisstraf;
- een opgelegde tbs-maatregel;
- vertrekplicht of uitlevering;
- een opgelegde ISD-maatregel m.u.v. de extramurale fase;
- geplaatst in een extra beveiligde inrichting of op terroristenafdeling;

- ernstige beheersproblematiek en groepsongeschiktheid;
- ernstige psychiatrische problematiek;
- ernstige verslavingsproblematiek;
- een verstandelijke beperking die het onmogelijk maakt aansluiting te vinden bij de werkwijze van het HvH;
- afkomstig van buiten de regio Twente, tenzij de gedetineerde voornemens is zich te vestigen in een Twentse gemeente.

Doelen

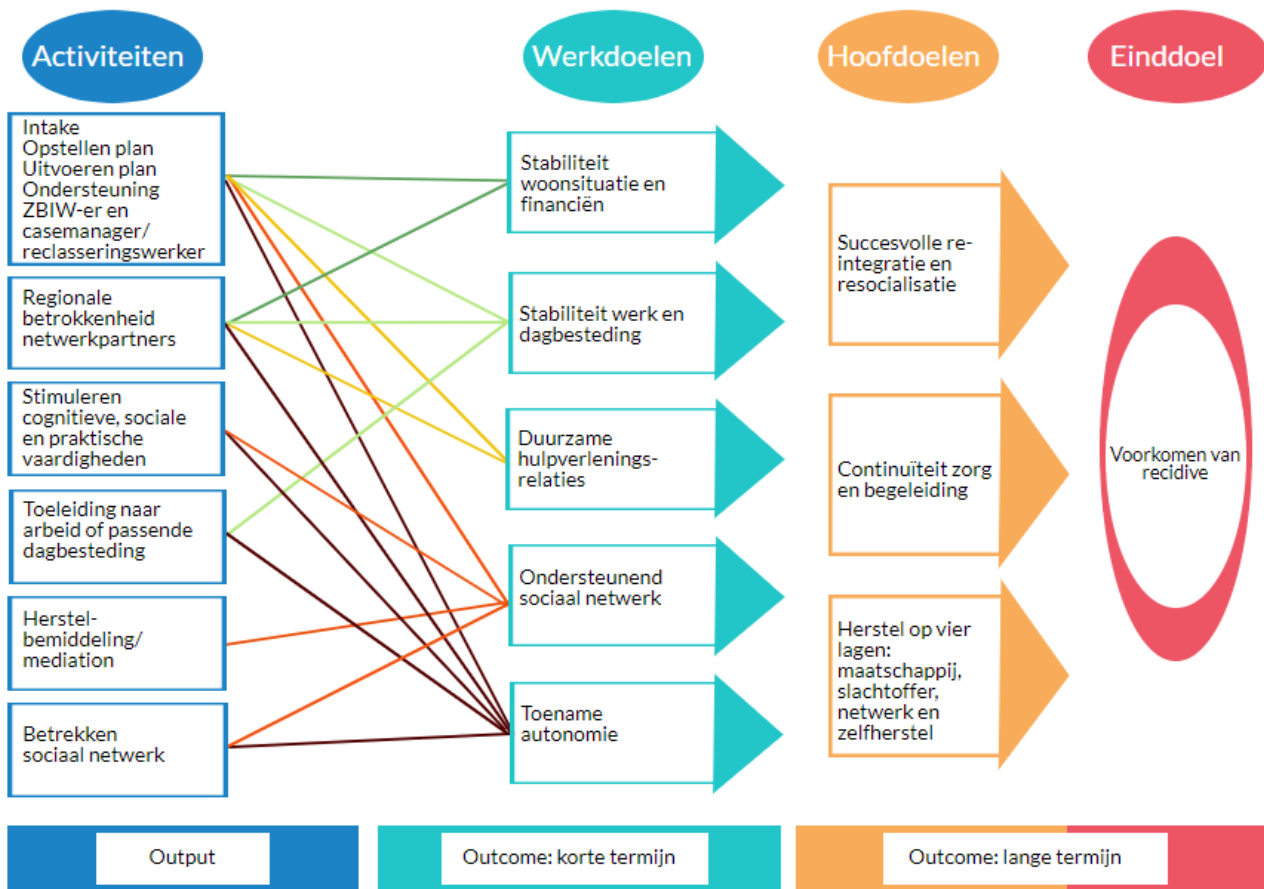
Het einddoel van het HvH is het voorkomen (en verminderen) van recidive en (daardoor) het verhogen van de maatschappelijke veiligheid (zie figuur 2.1.1). Naast dit einddoel zijn drie hoofddoelen te definiëren waarmee volgens het projectplan het einddoel bereikt zal worden. De hoofddoelen zijn gericht op de periode na detentie:

1. Succesvolle re-integratie en resocialisatie van gedetineerden met complexe problematiek;
2. Continuïteit van zorg en/of begeleiding;
3. Herstel op vier lagen: slachtoffer, maatschappij, netwerk en zelfherstel.

Deze hoofddoelen kunnen worden bereikt door in te zetten op een aantal werkdoelen voor de individuele trajecten van gedetineerden tijdens het verblijf in het HvH. De werkdoelen van het HvH zijn:

- **Stabiliteit in woonsituatie en financiën:** de doelgroep heeft te maken met problematiek op verschillende leefgebieden, waaronder in relatie tot huisvesting en inkomen. Een van de doelen die het HvH nastreeft is het stabiliseren van de woonsituatie en financiën van de gedetineerde na verblijf in het HvH. Dit draagt bij aan de re-integratie en resocialisatie van gedetineerden.
- **Stabiliteit in werk en/of dagbesteding:** tijdens het verblijf in het HvH wordt samen met de gedetineerden gezocht naar zinvolle dagbesteding, bijvoorbeeld in de vorm van (vrijwilligers)werk of een vervangende dagbesteding. Duurzame arbeid staat hierbij centraal: het doel is de gedetineerden structuur en een passende plek te geven, ook na detentie. In samenwerking met de betreffende uitstroomgemeente wordt daarom ingezet op een baan of andere vorm van dagbesteding die na detentie kan worden voortgezet. Gedetineerden leveren een bijdrage aan de samenleving door werk of dagbesteding waardoor een begin wordt gemaakt met herstel richting de maatschappij.
- **Duurzame hulpverleningsrelaties:** omdat de levensloop van de gedetineerde centraal wordt gesteld, wordt ingezet op dat integrale zorg en begeleiding doorloopt zolang dat nodig is. Het door laten lopen van hulpverlening voor, tijdens en na detentie draagt bij aan doeltreffendere en stabiele zorgtrajecten doordat geen gaten vallen tussen hulpverleningstrajecten, hulpverleningsrelaties niet opnieuw opgebouwd hoeven te worden en zorgbehoeften doorlopend ondervangen worden. Daarbij bieden duurzame hulpverleningsrelaties steun in de re-integratie het herstel van de gedetineerden.
- **Ondersteunend sociaal netwerk:** het (positieve) sociaal netwerk dient zowel tijdens als na afloop van detentie als steun voor gedetineerden om hun dagelijks leven op de rit te houden. Daarmee kan terugval en maatschappelijke overlast worden voorkomen en re-integratie en resocialisatie, zorgcontinuïteit, zelfherstel en herstel richting het netwerk en de maatschappij worden gestimuleerd.
- **Toename autonomie:** het uitgangspunt is dat de gedetineerde zoveel mogelijk verantwoordelijkheid kan nemen voor zijn eigen leven, bijvoorbeeld door zelfstandig keuzes te maken en zich niet negatief te laten beïnvloeden door anderen. De autonomie van de (ex-)gedetineerde draagt bij aan zelfherstel en faciliteert succesvolle re-integratie.

Figuur 2.1.1 Interventiologica KV Almelo, Huis van Herstel

Activiteiten om de werkdoelen te realiseren

De bovengenoemde werkdoelen worden gerealiseerd door een aantal stappen te doorlopen en activiteiten/personeel in te zetten. De partijen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de activiteiten zijn in de beschrijvingen groen en vetgedrukt weergegeven. Het gaat om de volgende activiteiten:

- **Intake:** de **regievoerder**, dat wil zeggen de **casemanager of reclasseringswerker**, voert een intakegesprek met de gedetineerde. Daarbij wordt een eerste krachteninventarisatie afgenomen. Een krachteninventarisatie is onderdeel van de methodiek Krachtwerk en dient om zicht te krijgen op de krachten en (sociale) hulpbronnen van de gedetineerde op tien leefgebieden (bv. wonen, dagbesteding, inkomen en relaties). Ook wordt een risicobeoordeling uitgevoerd om de complexe problematiek van de gedetineerde in kaart te brengen en zodoende een inschatting te maken van de kans op recidive. Deze informatie vormt de basis voor het opstellen van het integraal zorg- en veiligheidsplan.
- **Opstellen en uitvoeren integraal zorg- en veiligheidsplan:** met de informatie uit het intakegesprek stelt de **regievoerder** een integraal en persoonsgericht zorg- en veiligheidsplan op. De levensloop van de gedetineerde staat daarbij centraal. De regievoerder bespreekt dit plan met de **gedetineerde**, de **nazorgcoördinator** van de gemeente en - afhankelijk van de specifieke behoeften van de gedetineerde - met relevante **netwerkpartners**. Bij het opstellen van het plan wordt naar de behoeften van de gedetineerden gekeken om te kunnen werken richting resocialisatie, re-integratie en herstel. Hierbij is maatwerk en aandacht voor de complexe problematiek van de gedetineerde essentieel. Het HvH maakt hiervoor gebruik van de methoden Krachtwerk en Critical Time Intervention (CTI). De methodiek Krachtwerk is gericht op herstelgericht werken, doordat aandacht wordt geschonken aan stabilisatie en verbetering van kwaliteit van leven op verschillende leefgebieden. De methodiek CTI benadrukt dat verblijf in het HvH tijdelijk is: een overgangsmoment. Onderdeel van deze werkwijze is het sociaal netwerk van de gedetineerde actief betrekken bij het werken aan de verschillende leefgebieden opdat ook na uitstroom de gedetineerde ondersteund wordt. Tijdens detentie vormt het zorg- en veiligheidsplan de basis voor het persoonlijk dagprogramma van de gedetineerde. Daarnaast draagt

het plan bij aan het vinden van een passende evenwichtige leefstijl, wat ook na uitstroom voor stabiliteit op verschillende leefgebieden zorgt. De gedetineerde is eigenaar van zijn plan en draagt zo zelf deels de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het plan. Zo nodig ondersteunt de **planbegeleider** hem. Het zorg- en veiligheidsplan loopt door na detentie onder eindverantwoordelijkheid van de desbetreffende Twentse **gemeente**.

- **Ondersteuning door Zorg- en Behandelinrichtingswerker (ZBIW-er), regievoerder en/of planbegeleider:** alle gedetineerden die deel uitmaken van het HvH worden begeleid door een **casemanager of reclasseringswerker (regievoerder)** en twee **ZBIW-ers**. Een casemanager en/of reclasseringswerker voert het intakegesprek en ondersteunt de gedetineerden bij het opstellen en uitvoeren van het plan. Daarnaast verzorgt de ZBIW-er dagelijkse begeleiding en fungeert als eerste aanspreekpunt en mentor om adequaat in te spelen op de complexe problematiek van gedetineerden.
- De drie bovenstaande activiteiten dragen samen bij aan alle werkdoelen.
- **Regionale betrokkenheid van netwerkpartners:** relevante **netwerkpartners** zijn nauw betrokken bij de begeleiding en ondersteuning van gedetineerden. Dit zijn bijvoorbeeld forensische poliklinieken, herstelbemiddeling en vrijwilligersorganisaties. De **gedetineerde** geeft voorafgaand aan plaatsing in het HvH toestemming voor informatie-uitwisseling tussen de netwerkpartners. Door een duidelijke rol- en taakverdeling met alle netwerkpartners af te stemmen worden duurzame hulpverleningsrelaties opgebouwd en de continuïteit van zorg en begeleiding gewaarborgd. Om de stabiliteit en duurzaamheid van hulpverleningsrelaties te bevorderen, streeft het HvH ernaar het aantal organisaties betrokken bij één casus zo beperkt mogelijk te houden. Ook biedt de samenwerking met netwerkpartners de mogelijkheid om een grote verscheidenheid aan cursussen in het HvH aan te bieden wanneer daar behoefte aan is. Voorbeelden zijn de cursus “Mijn kind en ik” gegeven door de vrijwilligersorganisatie Exodus Nederland of een cursus schuldhulpverlening door Humanitas. Omdat de doelgroep gedetineerden met complexe problematiek betreft, zal in veel gevallen behoefte zijn aan doorlopende hulpverlening na detentie. Daarom is de **nazorgcoördinator**, die na detentie vanuit de gemeente van uitstroom regievoerder zal worden, al gedurende detentie actief betrokken. Daarmee wordt beoogd dat hulpverlening doeltreffender ingezet kan worden. De activiteiten die de hulpverlening inzet, richten zich op het vergroten van de zelfredzaamheid en het zelfherstel van de gedetineerden.
  - **Stimuleren van cognitieve, sociale en praktische vaardigheden:** tijdens het verblijf in het HvH volgen **gedetineerden** een dagprogramma op basis van hun zorg- en veiligheidsplan. Als onderdeel van het dagprogramma kunnen trainingen worden ingezet, die zijn toegespitst op het stimuleren van cognitieve vaardigheden (bv. besluiten maken), sociale vaardigheden (bv. leren ‘nee’ zeggen) en praktische vaardigheden (bv. boodschappen doen en koken). Deze cursussen dienen om de zelfredzaamheid van de gedetineerden te vergroten en positieve relaties op te bouwen met hun sociaal netwerk. Dit dient vervolgens bij te dragen aan resocialisatie, re-integratie en verschillende lagen van herstel.
  - **Toeleiding naar arbeid of passende dagbesteding:** tijdens detentie wordt gezocht naar passende dagbesteding voor de gedetineerden. Voor iedere gedetineerde wordt geïnventariseerd welke mogelijkheden er zijn binnen en buiten het **HvH**. Op basis daarvan wordt voor iedere gedetineerde een dagprogramma op maat samengesteld dat gericht is op het normaliseren van het dagritme. Binnen het HvH zijn verschillende mogelijkheden, zoals het benutten van de re-integratiefaciliteit ‘De Fabriek’ van de PI. Het is echter ook mogelijk deze dagbesteding buiten het HvH uit te voeren. Hiermee wordt ingezet op de verbinding met en het herstel richting de maatschappij. Bovendien wordt beoogd een stabiele werksituatie te creëren die na detentie kan worden vastgehouden.
  - **Herstelbemiddeling/mediation:** voor het werken aan herstel richting het slachtoffer worden mediation-sessies (door **herstelrecht specialisten**) ingezet binnen het **HvH**. Ook kunnen ervaringsdeskundigen voorlichting geven om te bevorderen dat gedetineerden beseffen wat de impact van hun daden op slachtoffers kan zijn. De mediation-sessies kunnen gebruikt worden voor het herstel van het netwerk indien het sociaal netwerk op die manier verstevigd of ondersteund kan worden. Het herstellen van deze relaties dient bij te dragen aan het opbouwen en in stand houden van een sociaal netwerk dat steun kan bieden op moeilijke momenten in de toekomst.
  - **Betrekken sociaal netwerk:** gedetineerden hebben de mogelijkheid minstens twee keer in de week een uur bezoek te ontvangen in het **HvH**. De bezoeken zijn flexibel, waardoor het bijvoorbeeld mogelijk is dat een bezoeker mee blijft eten met de gedetineerden. Daarbij gaat de aandacht uit naar de intimi van de gedetineerden: wanneer kinderen op bezoek komen moeten zij zich kunnen vermaken, bijvoorbeeld door aanwezigheid van speelgoed. Daarnaast wil het HvH in de toekomst coaching aanbieden

voor de gedetineerde en zijn partner als zij relatieproblemen hebben of begeleiding aan de partner aanbieden. Het contact met de sociale omgeving wordt gestimuleerd opdat de relatie tussen de **gedetineerde** en zijn sociale netwerk in stand blijft of opdat wordt gewerkt aan herstel ervan. Zoals verondersteld in de CTI methode, dient dit bij de dragen aan een blijvend vangnet voor de toekomst zodat de gedetineerde op moeilijke momenten steun kan vinden.

2.1.3 Instroom, samenwerkingspartners, randvoorwaarden

Instroom van gedetineerden

De instroom in het HvH verloopt vanuit detentie.

- Voor instroom vanuit detentie wordt gebruik gemaakt van lijsten met gegevens van gedetineerde Twentenaren van de landelijke registratie van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). De DJI stuurt de lijsten rechtstreeks naar het HvH, waarna de locatiemanager van het HvH de lijsten doorstuurt naar de reclasseringswerkers en casemanagers van het HvH.
- De reclasseringswerkers en casemanagers van het HvH lezen de lijsten door en selecteren mogelijk geschikte kandidaten op basis van de selectiecriteria. Omdat kandidaten kampen met (complexe) problematiek zal vervolgens meestal een psycholoog of sociaalverpleegkundige beoordelen of de kandidaat geschikt lijkt.
- Omdat de lijsten van gedetineerde Twentenaren van het DJI in de praktijk niet volledig blijken te zijn, brengen netwerkpartners ook zelfstandig mogelijke kandidaten onder de aandacht van het HvH. Deze doorverwijzingen zijn bijvoorbeeld afkomstig van de reclassering, de gemeente en het Psycho Medisch Overleg (PMO) van DJI.
- De casemanager of reclasseringswerker van het HvH legt contact met de gemeente van herkomst van de gedetineerde en met de casemanager van de PI waar de gedetineerde op dat moment verblijft (hierna: PI van verblijf) om hen te informeren over potentiële plaatsing van de gedetineerde naar het HvH.
- De casemanager van de PI van verblijf informeert de gedetineerde over het HvH. Hij of zij toont daarbij de informatie die het HvH heeft toegestuurd in de vorm van een informatieblad, een infographic en een toegankelijk filmpje over het HvH.
- De gedetineerde besluit of hij interesse heeft voor plaatsing in het HvH. Wanneer dit het geval is, schrijft hij een motivatiebrief over waarom hij wil deelnemen en waar hij aan wil werken. Dit gebeurt al dan niet met ondersteuning van bijvoorbeeld een mentor of casemanager van de PI van verblijf of een vrijwilliger van het Re-integratiecentrum van de PI van verblijf. Via de casemanager van de PI van verblijf wordt de motivatiebrief verstuurd naar het HvH. Dit kan nadat de casemanager van de PI van verblijf de gedetineerde heeft geïnformeerd of na het intakegesprek met de casemanager of reclasseringswerker van het HvH.
- De casemanager en reclasseringswerker van HvH voeren dossieronderzoek uit. Het dossieronderzoek omvat bestudering van informatie afkomstig van onder andere JD-online, het Detentie- en Re-integratieplan, de risicoscreener en waar mogelijk eerder opgestelde behandelplannen. In een multidisciplinair overleg (mdo) binnen het HvH wordt besproken of op basis van het dossieronderzoek de potentiële kandidaat in aanmerking komt voor plaatsing in het HvH. Omdat het dossieronderzoek regelmatig geen volledige informatiepositie oplevert volgt vrijwel altijd een intake of informatief gesprek met de gedetineerde.
- Als de kandidaat in aanmerking komt voor plaatsing in het HvH zoekt de casemanager of reclasseringswerker van het HvH afstemming met de PI van verblijf en bezoekt vervolgens de kandidaat voor een persoonlijk intakegesprek.
- De gedetineerde en de casemanager of reclasseringswerker (de regievoerder) bespreken tijdens de intake wat de wensen zijn van de gedetineerde en waar hij tijdens zijn verblijf in het HvH aan zou willen werken. Een risicotaxatie en krachteninventarisatie zijn onderdeel van de intake. Op basis hiervan stelt de regievoerder een integraal zorg- en veiligheidsplan op. Dit gebeurt in overleg met de gemeente van uitstroom en eventueel relevante netwerkpartners.
- Als onderdeel van de standaardprocedure voor overplaatsing wordt de gedetineerde besproken in een multidisciplinair overleg en in vervolgens de vrijhedencommissie (vc) van de PI van verblijf. Daarnaast stelt de casemanager van de PI van verblijf, als onderdeel van de standaardprocedure van overplaatsing, een selectieadvies op voor plaatsing in het HvH.

- Na het dossieronderzoek en het intakegesprek vindt een 'weegtafel aanmelding'-overleg plaats bij het HvH. Bij dit overleg zijn ten minste de locatiemanager, de casemanager of reclasseringswerker, een wijkagent en een nazorgcoördinator van de gemeente waar de gedetineerde zich zal vestigen aanwezig. De weegtafel komt tot een oordeel over geschiktheid van de kandidaat op basis van de vastgestelde selectiecriteria zoals de motivatie en groepsgeschiktheid van de gedetineerde. Het weegtafeladvies gaat samen met het selectieadvies naar de selectiefunctionaris van de Divisie Individuele Zaken (DIZ). De selectiefunctionaris besluit of de gedetineerde in het HvH geplaatst kan worden.

Het HvH wil dat instroom op de korte termijn (binnen een jaar) ook mogelijk is via de rechtbank. Mogelijke kandidaten zouden dan mannen kunnen zijn bij wie de tenuitvoerlegging van een werkstraf of toezicht onsuccesvol is verlopen. In dat geval zou het HvH geïnformeerd worden door adviseurs van de reclassering om vervolgens een intakegesprek te voeren met de kandidaat. De adviseur van de reclassering schrijft vervolgens een voorlichtingsrapport voor de rechtbank.

Netwerkorganisatie en samenwerking netwerkpartners

Het HvH betreft een intensief samenwerkingsverband dat wordt gedragen door DJI (PI Almelo), de drie reclasseringsorganisaties (3RO) en de veertien Twentse gemeenten. De samenwerking is vastgelegd in een convenant en de burgemeesters van de Twentse gemeenten hebben toegezegd elk een afzonderlijk convenant te ondertekenen betreffende hun inzet in het project. Het doel van deze netwerkorganisatie is om op gerichte en methodische wijze in samenwerking met andere professionals en met de gedetineerde zelf te werken aan een succesvolle terugkeer van de gedetineerde naar de samenleving. Een belangrijke reden voor de keuze voor een netwerkorganisatie is dat bij de doelgroep van het HvH een groot aantal organisaties betrokken is bij het tegengaan van recidive. De verwachting is dat een netwerkorganisatie de continuïteit van zorg en begeleiding, ter voorkoming van recidive, zou kunnen waarborgen.

Een grote verscheidenheid aan netwerkpartners is benaderd in de voorbereidings- en opstartfase van het project. In deze fase zijn ook afspraken gemaakt over de (wijze van) inzet van elke netwerkpartner en over het werken volgens de uitgangspunten van de methodieken Krachtwerk en CTI. Netwerkpartners zijn onder meer diverse zorgpartners (Perspectief Herstelbemiddeling, Avedan, MEESamen, Mediant, Expertisecentrum K I N D, Stichting Transfore en HumanitasDMH), vrijwilligersorganisaties, woningbouwverenigingen (WoON Twente), slachtoffergerichte organisaties en politie. De doorlopende betrokkenheid van netwerkpartners bij het HvH is een essentieel onderdeel van het project. Hierdoor is hun expertise direct beschikbaar binnen het HvH. De specifieke rol en verantwoordelijkheid die relevante partners hebben is afhankelijk van de casus. Binnen de netwerkorganisatie ligt de nadruk op effectieve informatie-uitwisseling tussen de samenwerkingspartners. De gedetineerde dient daar dan ook toestemming voor te geven als voorwaarde voor plaatsing binnen het HvH.

Het HvH beoogt de netwerkpartners doorlopend te betrekken door netwerkdagen te organiseren. Verder bestaat er een LinkedInpagina van het HvH, is er een website in de maak, worden informatiepakketten toegestuurd via de mail en schrijven een aantal medewerkers van het HvH een blog over hun ervaringen. Daarnaast is er op casusniveau meer directe betrokkenheid van de relevante organisaties. Zo kan bijvoorbeeld vastgelegd zijn in het zorg- en veiligheidsplan van een gedetineerde dat hij een keer in de twee weken bezoek krijgt van een medewerker van Transfore. De regiovoerder heeft in dat geval contact met deze organisatie en zal de ZBIW-er inlichten over het bezoek.

Binnen het HvH is op bestuurlijk niveau gekozen voor een projectstructuur die is onderverdeeld in een Stuurgroep, een Voorportaal Stuurgroep en een Kernteam.

- **Stuurgroep:** de Stuurgroep wordt gevormd door de directeur van DJI- Divisie Gevangeniswezen en Vreemdelingenbewaring, de vestigingsdirecteur van de PI Almelo, de programmamanager van Koers en kansen van het ministerie van Justitie en Veiligheid, de regiodirecteur van Reclassering Nederland en het hoofd sociale zaken ('Hoofd Sociaal') van gemeente Almelo namens de veertien Twentse gemeenten. De stuurgroep is verantwoordelijk voor het vaststellen van het jaarplan. De leden besluiten over strategische vraagstukken, controleren de voortgang van het project en verbinden en creëren draagvlak op bestuurlijk niveau.

- **Voorportaal Stuurgroep:** het Voorportaal bestaat uit een strategisch management adviseur en de projectleider van de pilot BBA (DJI- Divisie Gevangeniswezen en Vreemdelingenbewaring), de projectmanager HvH, de thema-projectleider van Koers en kansen, de unitmanager van Reclassering Nederland en een senior adviseur namens de veertien Twentse gemeenten. Deze deelnemers hebben een adviserende rol richting de Stuurgroep.
- **Kernteam:** het kernteam bestaat uit vertegenwoordigers vanuit de PI Almelo, de 3RO en de veertien Twentse gemeenten. Dit team levert producten op ten behoeve van het project en de projectresultaten. Het kernteam komt minstens een keer per maand samen.

Wanneer sprake is van verschillende (tegenstrijdige) organisatiebelangen zal het HvH trachten met de netwerkpartners tot overeenstemming te komen. Zo nodig is het mogelijk om op te schalen binnen de organisaties van de netwerkpartners en binnen de projectstructuur van het HvH. Wanneer een netwerkpartner op casusniveau niet bereid is zich in te zetten zoals door het HvH verwacht, neemt in eerste instantie de locatiemanager van de HvH het initiatief om de betrokkenen aan tafel te krijgen. Wanneer geen overeenstemming kan worden gevonden met de uitvoerende medewerkers zelf zullen de partijen contact opnemen met de direct leidinggevende en/of iemand met doorzettingsmacht. Als dat niet tot een oplossing leidt kan gekozen worden voor verdere opschaling richting de Stuurgroep. Wanneer de netwerkpartner met tegengestelde belangen niet vertegenwoordigd is in de Stuurgroep zal vanuit de Stuurgroep op mediation worden ingezet. In het uiterste geval kan het Kernteam van het HvH kiezen de samenwerking te beëindigen.

In de onderstaande tabel is inzichtelijk gemaakt welke verantwoordelijkheden de samenwerkingspartners hebben in de uitvoering.

Tabel 2.1.1 Verantwoordelijkheden samenwerkingspartners

Partner	Verantwoordelijk voor instroom, doorstroom, uitstroom	Verantwoordelijk voor uitvoering tijdens (en na) verblijf in het HvH
DJI –	Leverd lijsten aan het HvH met potentiële kandidaten.	
PI Almelo (vestigingsdirecteur)	Eindverantwoordelijk voor het HvH en de gedetineerden tijdens detentie.	
HvH (locatiemanager)	Wijst regievoerder aan.	
HvH (zorg- en behandelingswerker)		Fungeert als persoonlijk begeleider; dagelijkse begeleiding tijdens verblijf; monitort voortgang van de uitvoering van plan van aanpak.
HvH (casemanager)		Evt. afnemen intakegesprek (waaronder krachteninventarisatie en risicotaxatie) en opstellen zorg- en veiligheidsplan als regievoerder; coördinatie afspraken voortkomend uit zorg- en veiligheidsplan.

Vervolg tabel 2.1.1

Partner	Verantwoordelijk voor instroom, doorstroom, uitstroom	Verantwoordelijk voor uitvoering tijdens (en na) verblijf in het HvH
HvH (reclasseringswerker)		Evt. afnemen intakegesprek (waaronder krachteninventarisatie en risicotaxatie) en opstellen zorg- en veiligheidsplan als regievoerder; evt. coördinatie afspraken voortkomend uit zorg- en veiligheidsplan; Verzorgen van trainingen; betrokken bij aanvragen indicatiestelling zorg.
3RO	Eindverantwoordelijk voor ex-gedetineerde na detentie tijdens een evt. reclasseringstoezicht	
Psycho Medisch Overleg (PMO) (doorzorgfunctionaris)	Mogelijkheid kandidaten aandragen voor selectie bij het HvH.	Aanvragen en uitvoeren indicatiestelling (ambulante) zorg; Mede bepalen welke netwerkpartners in complexe casussen betrokken moeten worden; sparringpartner zorg- en veiligheidsoverleg.
Twentse gemeenten (nazorgcoördinator)	Mogelijkheid kandidaten aandragen voor selectie bij het HvH. Gemeente van uitstroom eindverantwoordelijk voor ex-gedetineerde na detentie.	Regievoerder na detentie; betrokken vanaf moment van instroom; continuering van zorg en begeleiding volgens integraal zorg- en veiligheidsplan.
PI waar gedetineerde voorafgaand aan selectie verblijft (casemanager)	Informeert na contact met het HvH gedetineerde over het HvH; bespreekt kandidaat in mdo en vc; stelt selectieadvies op voor plaatsing in het HvH.	
De weegtafel (locatiemanager HvH, casemanager of reclasseringswerker HvH, wijkagent en nazorgcoördinator van betreffende gemeente)	Adviseert selectiefunctaris over plaatsing HvH; betrokken bij besluit over vrijheden en/of eventuele terugplaatsing naar PI van gedetineerde.	
DIZ (selectiefunctaris)	Besluit over plaatsing in het HvH; besluit over terugplaatsing naar PI.	
Zorgpartners	Mogelijkheid kandidaten aandragen voor selectie bij het HvH.	Casus-specifieke verantwoordelijkheden; betrokken bij ontwikkeling en uitvoering zorg- en veiligheidsplan; evt. coördinatie afspraken voortkomend uit zorg- en veiligheidsplan als planbegeleider.

De onderstaande organisaties vallen, naast andere organisaties, onder de zorgpartners in de netwerkorganisatie van het HvH en hebben casus-specifieke verantwoordelijkheden:

- Forensische poliklinieken (bv. Dimence, Mediant, de Tender, Kairos,).
- LVB/LVB forensisch (MEE, Trajectum, Transfore en Humanitas DMH).
- Specialisten herstelrecht (mediators, herstelconsulenten, Eigen Kracht Centrale, Stichting Herstel en Terugkeer, Perspectief Herstelbemiddeling).
- Vrijwilligersorganisaties (bv. Exodus, Humanitas en Gevangenzorg Nederland).

Randvoorwaarden

Om de uitvoering van het HvH te realiseren zijn, net als bij de andere projecten, een aantal randvoorwaarden noodzakelijk. De randvoorwaarden hebben hoofdzakelijk te maken met financiering, capaciteit en betrokkenheid van netwerkpartners:

- Het is van belang dat betrokken netwerkpartners hun inzet en diensten hoofdzakelijk aanbieden zonder facturering aan het HvH. 3RO ziet voor zichzelf die mogelijkheid vooralsnog niet, maar zal voor 2022 trachten de inzet van hun reclasseringswerkers zo veel mogelijk te bekostigen.
- Een financiële bijdrage vanuit Koers en kansen is noodzakelijk als aanvulling op de inzet vanuit de diverse organisatie om over voldoende financiële middelen te beschikken.
- In de toekomst zullen alternatieve bronnen van financiering dienen te worden aangeboord, zoals een financiële bijdrage van de directe partners van het HvH, om het project blijvend te kunnen bekostigen.
- Er dient bestuurlijk commitment te zijn voor de uitvoering van het HvH.
- Er dient voldoende personele capaciteit te zijn bij de netwerkpartners. Men moet zich hierbij bewust zijn van het feit dat ze werken in een lerend project. Daarnaast is het van belang dat de hulpverleners over de juiste competenties en kwaliteiten beschikken om de doelgroep de juiste hulp te kunnen bieden.
- De beoogde doelgroep moet bereikt worden en de weg waarlangs instroom plaatsvindt moet afgestemd zijn met en verankerd zijn bij de samenwerkingspartners.
- Netwerkpartners moeten voldoende betrokken zijn en blijven om daadwerkelijk een netwerkorganisatie op te kunnen bouwen. Daarnaast dienen netwerkpartners voldoende gemotiveerd te zijn mee te gaan in een verandering van routine en werkprocessen.
- Netwerkpartners dienen verantwoordelijkheid te dragen voor hun rol bij een casus. Continuïteit van zorg na detentie wordt gefaciliteerd door samenwerking van deze netwerkpartners.
- Informatie tussen alle netwerkpartners, zowel over specifieke casussen als over de voortgang van het gehele project, dient op een duidelijke en consistente manier uitgewisseld te worden.

Globaal overzicht van de verwachte jaarlijkse kosten

In de bijlage van het projectplan is een overzicht van de verwachte jaarlijkse kosten opgenomen. Het overzicht bestaat grotendeels uit een gedetailleerde beschrijving van de kostenposten voor personele inzet. Op jaarbasis behoeft het HvH financiering voor een personele inzet van 28,6 fte, waarvan 13,9 fte wordt vergoed vanuit de Divisie Gevangeniswezen/Vreemdelingenbewaring van DJI voor een BBA-voorziening. Het resterende bedrag voor personele inzet, wordt bekostigd vanuit Koers en kansen. De benodigde fte voor het HvH zijn uitgesplitst per afdeling en functie. Het HvH voorziet:

- 3 fte voor de afdeling Management (plaatsvervangend vestigingsdirecteur, locatiemanager en projectmedewerker);
- 11,6 fte voor de Leefafdeling, bestaande uit senior en medior ZBIW-ers;
- 2,7 fte voor de afdeling Veiligheid;
- 6,2 fte voor de afdeling Detentie en Re-integratie, waarvan 4fte voor senior casemanagers;
- 1,6 fte voor de afdeling Zorg;
- 0,7 fte voor de afdeling Algemene Zaken;
- 0,5 fte voor de afdeling Bibliotheek, Onderwijs en Sport (BOS) en
- 1,95 voor de afdeling Arbeid.

Naast de bovenstaande fte dragen netwerkpartners bij aan de uitvoering van het HvH. Van hen wordt verwacht dat zij hun inzet en diensten hoofdzakelijk aanbieden zonder facturering aan het HvH. Daarnaast zal in de nabije toekomst een beroep worden gedaan op vrijwilligers van verschillende vrijwilligersorganisaties. De huurkosten van het pand en overige materiele kosten worden grotendeels gedekt door de reguliere financiering vanuit DJI voor een BBA-voorziening.

2.1.4 Onderbouwing project

Veranderlijnen programma Koers en kansen

De projecten binnen het programma Koers en kansen dienen aan te sluiten bij drie veranderlijnen die bijdragen aan een toekomstbestendige sanctie-uitvoering: Veilig dichtbij, Levensloop centraal en Vakmanschap voorop (bijlage 5).

Op basis van de gevoerde gesprekken en het projectplan zien wij de volgende aansluitingen tussen de veranderlijnen van het programma Koers en kansen en de projectopzet:

- **Veilig dichtbij:** het HvH probeert zo goed mogelijk aan te sluiten bij de gemeentelijke integrale aanpak door in een vroeg stadium de gemeenten te betrekken. In samenwerking met DJI, reclassering en gemeenten wordt de in- door- en uitstroom gemonitord zodat de gedetineerden in beeld zijn en blijven bij de gemeenten. Nazorgcoördinatoren van de gemeenten zijn tijdens detentie al actief betrokken. Daarnaast wordt intensief samengewerkt met lokale en regionale zorgaanbieders. Verder zet het HvH in op betrokkenheid van buurt- en maatschappelijke organisaties en dagbesteding in de omgeving. Regiobinding met regio Twente is een vereiste voor instroom in het HvH.
- **Levensloop centraal:** samen met de gedetineerde wordt een integraal zorg- en veiligheidsplan opgesteld waarbinnen de levensloop van de gedetineerde centraal staat. Door middel van herstelgericht werken ligt de focus niet alleen op de gedetineerde zelf, maar ook op zijn omgeving, het slachtoffer en de maatschappij. Het gebruik van de Krachtwerkmethodiek sluit hier nauw op aan. Hierbij wordt specifiek getracht om stabiliteit en zelfredzaamheid te bevorderen op de leefgebieden waar dat nodig is. Het HvH biedt cursussen en vormen van werk en dagbesteding aan waarvan zij verwachten dat deze ook na uitstroom van nut zijn voor de gedetineerde. Zo wordt beoogd zo veel mogelijk aan te sluiten op de setting buiten het HvH.
- **Vakmanschap voorop:** het HvH betreft een netwerkorganisatie gedragen door de PI Almelo, de 3RO en de veertien Twentse gemeenten. Een van de doelstellingen van het HvH is het betrekken van een divers netwerk van gespecialiseerde en ervaren zorgpartners om zo te kunnen voldoen aan alle zorgvragen van de gedetineerden. De betrokken professionals zijn veelal bekend met het herstelgericht werken volgens de Krachtwerkmethodiek en krijgen begeleiding en verschillende trainingen aangeboden om hun kennis te versterken. Door de juiste netwerkpartners de juiste begeleiding te laten bieden, wordt gestreefd naar intensieve en specialistische begeleiding van de gedetineerden. Om in maatwerk te voorzien kunnen netwerkpartners wisselende taken en verantwoordelijkheden hebben. Dit verlangt van de professionals enige mate van flexibiliteit en de bereidheid om op deze manier te werken.

Werkzame elementen

In de achterliggende beleidstheorie voor de projecten binnen het programma Koers en kansen, zoals weergegeven in de memo van Significant (2018), staat het versterken/stimuleren van beschermende factoren tegen recidive centraal. Het inzetten van acties op de verschillende beschermende factoren draagt bij aan resocialisatie. Resocialisatie verlaagt vervolgens de kans op recidive. Binnen het HvH zijn de activiteiten gericht op onderstaande beschermende factoren (tabel 2.1.2). Het HvH typeert zich door intensieve inzet op alle beschermende factoren uit onderstaande tabel.

Tabel 2.1.2 Werkzame elementen

Beschermende factoren	HvH
Woonsituatie	✓
Opleiding/werk	✓
Financiële situatie	✓
Houding/gedrag	✓
Sociaal netwerk	✓
Vrijtijdsbesteding	✓
Psychisch welbevinden/zorg	✓
Middelengebruik/verslaving	✓

Werkzame elementen in de vastgestelde beleidstheorie, binnen de projecten van het programma Koers en kansen.

Met de Krachtwerkmethoediek, o.a. door het uitvoeren van een krachtinventarisatie, streeft het HvH aandacht ernaar te schenken aan alle bovenstaande beschermende factoren. Daarnaast is de ondersteuning binnen het HvH gericht op rechtsherstel naar slachtoffer en maatschappij door de inzet van herstelbemiddeling.

Vernieuwende elementen

In de hierboven beschreven opzet en activiteiten blijkt dat het HvH verschillende vernieuwende elementen toepast (tabel 2.1.3). Het betreft zowel elementen van de activiteiten en werkwijzen binnen het HvH als elementen van de organisatie van het HvH. De elementen zijn kenmerkend voor het HvH en worden in bestaande, reguliere detentievoorzieningen niet binnen een vergelijkbare context toegepast. Daarbij zijn deze elementen vernieuwend omdat ze niet eerder empirisch zijn onderzocht.

Tabel 2.1.3 Vernieuwende elementen

Vernieuwende elementen	
- Integraal zorg- en veiligheidsplan	- Extramuraal werken en behoud van baan
- Herstelgericht werken	- Kleinschaligheid
- Krachtwerkmethoediek	- Beperkt beveiligingsniveau
- Betrekken sociaal netwerk	- Regiobinding (detentie dichtbij woonplaats)
- Betrekken netwerkpartners	

In (wetenschappelijke) literatuur zijn we nagegaan welke informatie bekend is over of deze elementen bijdragen aan de doelen van detentie. Omdat het gaat om relatief nieuwe elementen, is er in sommige gevallen weinig literatuur over beschikbaar. In bijlage 6 is per vernieuwend element beschreven, welke onderbouwing in de literatuur is gevonden.

2.1.5 Aanbevelingen

Op basis van het projectplan en een interview met de projectleider van het HvH hebben we een aantal aanbevelingen geformuleerd voor het HvH:

- Een succesvolle pilot begint met voldoende instroom. Het strekt daarom tot aanbeveling om aandacht te blijven besteden aan de samenwerking met ketenpartners opdat het proces van selectie en screening goed verankerd raakt in ieders werkwijze.
- Het HvH werkt samen met een groot aantal netwerkpartners uit zowel het zorg- als veiligheidsdomein. De literatuur over het succesvol betrekken van netwerkpartners suggereert dat daarbij in de praktijk cultuurverschillen tussen zorg- en veiligheidspartners overbrugd moeten worden. Daarnaast zal voor een succesvolle samenwerking ook aandacht uit moeten gaan naar externe factoren als wachttijden en financieringsmoeilijkheden van netwerkpartners (zie ook de literatuur over het vernieuwende element 'Betrekken netwerkpartners').
- De Krachtwerkmethoediek vereist gedegen training van professionals en nauwgezette uitvoering. Uit Nederlands effectonderzoek (Krabbenborg et al., 2015) blijkt namelijk dat beoogde resultaten op de verschillende leefgebieden in Nederland nog niet zijn behaald, omdat de methoediek in de onderzochte praktijken nog onvoldoende modelgetrouw zou worden uitgevoerd. Het is zodoende belangrijk dat het HvH doorlopend investeert in training van professionals en toeziet op de modelgetrouwe uitvoering van de methoediek.

2.2 KV Amsterdam ('PI-BW')

Vanuit het programma Koers en kansen is subsidie verleend om de Businesscase PI-BW verder te ontwikkelen. Deze Businesscase voor een kleinschalige voorziening (KV) is in de zomer van 2019 opgesteld. Pas nadat de inrichting daarvan verder vorm heeft gekregen, kan gestart worden met de voorbereidingen m.b.t. het pand en personeel. Daardoor was ten tijde van deze planevaluatie nog onbekend wanneer instroom gerealiseerd zal gaan worden. In dit werkdocument stellen we de interventielogica van het projectplan op.¹

¹ Dit doen we op basis van het document 'Businesscase PI-BW van 26 juni 2019' en een interview.

2.2.1 Het project in het kort

Ketenpartners zien in Amsterdam een grote groep personen die vaak in detentie verblijven én een hoge zorgbehoefte hebben. Voor hen is de overgang tussen de zeer gestructureerde omgeving in de PI en de buitenwereld (te) groot waardoor zij steeds opnieuw recidiveren. De PI-BW Amsterdam is hier een antwoord op: de structuur tijdens detentie, na een veroordeling, wordt ingebed in de lokale zorg- en welzijnsvoorzieningen. De naam PI-BW is gebaseerd op een combinatie van detentie (PI) en Beschermd/Begeleid wonen (BW). De justitiële partners (Vrijhedencommissie PI, OM en 3RO) zijn betrokken bij de screening voorafgaand aan plaatsing van gedetineerden in de PI-BW.

Binnen de PI-BW zijn 24 cellen beschikbaar, waarvan 15 voor gedetineerden, 4 voor overbrugging naar beschermd/begeleid wonen o.b.v. Wmo-financiering en 5 flexibele plekken. De cellen zijn verdeeld over twee of drie vleugels. De coördinatie op de uitwerking van de pilot is ondergebracht bij het Actiecentrum Veiligheid en Zorg, bij het programma Detentie en Terugkeer van de gemeente Amsterdam.

2.2.2 Opzet van het project

Doelgroep

De doelgroep van PI-BW bestaat uit mannelijke afgestrafte gedetineerden die:

- op meerdere leefgebieden problemen ondervinden;
- vaker gedetineerd zijn geweest;
- een zorgtraject volgen (behandeling, begeleiding, ondersteuning) dan wel een hoge zorgbehoefte hebben;
- een 'beperkt snap en doe vermogen' hebben ten gevolge van een (licht) verstandelijke beperking, maar ook ten gevolge van jarenlang een instabiel leven leiden, middelengebruik etc.;
- een opleiding volgen, werken, dagbesteding hebben of een zorgtraject volgen of een van deze activiteiten op kunnen starten tijdens detentie met het oog op continuering na detentie;
- baat hebben bij oefenen met vrijheden binnen de gestructureerde omgeving van detentie;
- perspectief hebben op sociaal functioneren, waaronder indien mogelijk toegang tot Wmo-voorzieningen, binnen de gemeente Amsterdam;
- gemotiveerd zijn om te werken aan verbeteren van het sociaal functioneren;
- geschikt zijn om onder een beperkt beveiligingsniveau geplaatst te worden, o.b.v. risicotaxatie;
- groeps geschikt zijn;
- veroordeeld zijn tot twee tot acht maanden onvoorwaardelijke vrijheidsstraf.

Contra-indicaties voor plaatsing in de PI-WB zijn:

- Een (zeer) ernstig delict dat zorgt voor maatschappelijke onrust, meer specifiek een BIJ-delict (een ernstig geweldsdelict of een zedendelict);
- Slachtoffer verblijft in nabijheid van de PI-BW, d.w.z. toekennen van vrijheden is niet verenigbaar met de impact op en wensen van het slachtoffer;
- Er is een hoge mate van beveiliging nodig doordat er sprake is van vluchtgevaar of een verhoogd risico op geweld tegen personen;
- Ernstig psychiatrische stoornis (niet ambulante te behandelen) of ernstige verslaving;
- Voorgeschiedenis tussen de gedetineerde en een personeelslid van de PI-BW maakt plaatsing niet mogelijk (bijvoorbeeld een persoonlijke relatie of eerdere botsing tijdens hulpverlening of detentie).

Doelen

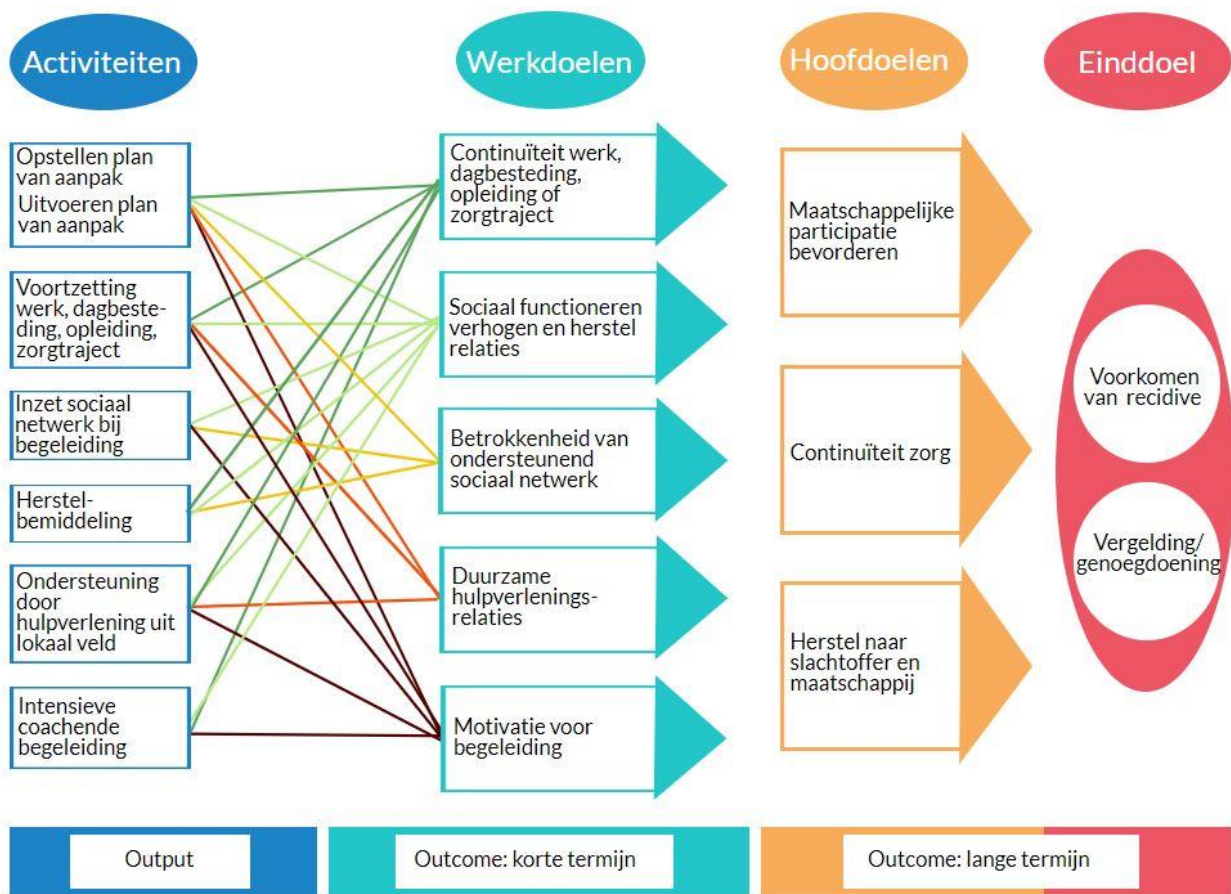
Het einddoel van de PI-BW is tweeledig: het voorkomen van recidive en vergelding (zie figuur 2.2.1). Dit wordt volgens het projectplan tijdens het verblijf in de PI-BW bereikt door 1) het bevorderen van maatschappelijke participatie, 2) continuïteit van zorg en 3) herstel naar slachtoffer en maatschappij. Dit zijn de drie hoofddoelen van de PI-BW. De hoofddoelen zijn gericht op de periode na detentie.

Om deze drie hoofddoelen te bereiken zet het project in op een aantal werkdoelen tijdens het verblijf in de PI-BW voor de individuele trajecten van gedetineerden. De werkdoelen van de PI-BW zijn:

- **Continuïteit werk, dagbesteding, opleiding of zorgtraject:** door bestaand(e) werk, dagbesteding, opleiding en zorgtrajecten door te laten lopen tijdens detentie worden deze beschermende factoren (tegen recidive) in tact gelaten. Die continuïteit bevordert de maatschappelijke participatie, geeft toekomstperspectief en is bevorderlijk voor het welzijn/functioneren van de gedetineerde. Doordat gedetineerden een positieve bijdrage leveren aan de samenleving door werk of dagbesteding kan tevens een begin gemaakt worden met herstel richting de maatschappij.
- **Sociaal functioneren verhogen en herstel relaties:** door beschermende factoren te vergroten en risicofactoren (voor recidive) te verminderen wordt het sociaal functioneren, het opbouwen en onderhouden van contact met de sociale omgeving, bevorderd. Door gedetineerden te ondersteunen om sociaal met anderen om te gaan in uiteenlopende situaties (werk, familie, vrienden) wordt bijgedragen aan hun maatschappelijke participatie, de mogelijkheid om zorgtrajecten (succesvol) voor te zetten en herstel van relaties te bewerkstelligen.
- **Betrokkenheid van ondersteunend sociaal netwerk:** het (positieve) sociaal netwerk dient, na afloop van detentie, als steun voor gedetineerden om hun dagelijks leven op de rit te houden. Daarmee kan maatschappelijke overlast worden voorkomen en maatschappelijke participatie, zorgcontinuïteit en herstel gestimuleerd.
- **Duurzame hulpverleningsrelaties:** het door laten lopen van hulpverlening na detentie draagt bij aan meer doelmatig en doeltreffender zorgtrajecten doordat geen gaten vallen tussen hulpverleningstrajecten, hulpverleningsrelaties niet opnieuw opgebouwd dienen te worden en zorgbehoeften doorlopend ondervangen worden. Daarbij bieden duurzame hulpverleningsrelaties steun in de maatschappelijke participatie van de gedetineerden en het herstel naar slachtoffers en de maatschappij.
- **Motivatie voor begeleiding:** motivatie om een toekomst zonder delicten op te bouwen is noodzakelijk. Gedetineerden moeten zelf vertrouwen hebben in dat het mogelijk is, en bereid zijn om daar naar toe te werken.

Naast deze inhoudelijke doelen voor individuele trajecten beoogt de PI-BW ook een meer doelmatige inzet van middelen te realiseren. Door zorg en ondersteuning door te laten lopen, wordt voorkomen dat na afloop van detentie afgebroken trajecten opnieuw opgestart moeten worden. De verwachting is dat dit ook zal resulteren in een verlaging van (maatschappelijke) kosten voor ondersteuning.

Figuur 2.2.1 Interventiologica KV Amsterdam, PI-BW

Activiteiten om de werkdoelen te realiseren

De bovengenoemde werkdoelen worden gerealiseerd door een aantal stappen te doorlopen en activiteiten/personeel in te zetten. De partijen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de activiteiten zijn in de beschrijvingen groen en vetgedrukt weergegeven. Het gaat om de volgende activiteiten:

- **Opstellen en uitvoeren van plan van aanpak:** **3RO** stelt, in samenwerking met **ketenpartners**, een integraal plan van aanpak op om beschermende factoren te vergroten en risicofactoren te verminderen. De basis hiervoor zijn de wetenschappelijk gevalideerde factoren in de RISC. Aan de hand van het plan worden de andere activiteiten binnen de **PI-BW** vormgegeven. Daarmee beoogt het plan bij te dragen aan het realiseren van alle vijf de werkdoelen.
- **Voortzetting werk, dagbesteding, opleiding en zorgtrajecten:** tijdens het verblijf in de **PI-BW** behoudt een gedetineerde werk, dagbesteding, opleiding of zorgtrajecten of bouwt dit op. Dit levert een positieve bijdrage aan de stabiliteit in het leven van gedetineerden en vergoot de kansen voor de toekomst, na detentie. Daarmee draagt het bij aan de werkdoelen sociaal functioneren (de beschermende factoren) en motivatie om te werken aan de toekomst.
- **Inzet sociaal netwerk bij begeleiding:** het sociale netwerk wordt actief betrokken bij de totstandkoming en uitvoering van het plan. Daarbij is het voor hen toegestaan binnen de **PI-BW** te komen zodat contacten opgebouwd en onderhouden kunnen worden tijdens detentie. Hiermee wordt bijgedragen aan de werkdoelen verhogen van het sociaal functioneren en herstel naar de samenleving, het onderhouden van een ondersteunend netwerk en het stimuleren van motivatie van gedetineerden.
- **Herstelbemiddeling:** waar mogelijk en gewenst door het slachtoffer worden herstelgerichte interventies ingezet, zoals mediation. Herstelbemiddeling draagt bij aan het (door) ontwikkelen van de sociale vaardigheden. De gedachte hierbij is dat een verbetering in het sociaal functioneren in algemene zin en meer specifiek bij de continuering van werk, dagbesteding, opleiding of zorgtraject bijdraagt aan herstel richting de maatschappij. Daarnaast zal herstel bijdragen aan de betrokkenheid van het sociale

netwerk. Binnen de **PI-BW** wordt onderzocht of en op welke manier herstelbemiddeling van toegevoegde waarde is bij de doelgroep met een ‘beperkt snap en doe vermogen’.

- **Ondersteuning door hulpverlening uit lokaal veld:** de beoogde doelgroep ervaart (bv. door een stoornis of beperkte sociale ontwikkeling) problemen in het onderhouden van positieve sociale contacten. **Lokale hulpverlening** ondersteunt in het oefenen met deze vaardigheden en stuurt op zelfregie. Door zo veel mogelijk gebruik te maken van lokale hulpverleningsorganisaties, die de PI-BW binnen komen, wordt in de **PI-BW** gewerkt aan duurzame hulpverleningsrelaties. Na detentie kan de hulpverlening doorlopen als dat wenselijk is. Dat maakt dat hulpverlening doeltreffender ingezet kan worden.
- **Intensieve coachende begeleiding:** binnen de PI-BW ligt de nadruk op begeleiding en niet op beheersing. Middels de methode van relationeel beveiligen wordt een positief leefklimaat gecreëerd. Relationeel beveiligen bestaat uit een constructieve samenwerkingsrelatie tussen de gedetineerde en de begeleiding. Daarbij wordt gewerkt middels de presentiefilosofie. Het uitgangspunt van deze werkwijze is het creëren van rechtvaardige, menselijke verhoudingen, van waaruit binnen de begeleiding gestuurd wordt op veiligheid en opbouwende gesprekken over een delictvrije toekomst. De **begeleider van de PI-BW** heeft een coachende rol, gebaseerd op transparantie met veel informele contactmomenten. Deze bejegening van gedetineerden draagt bij aan een positief leefklimaat in detentie en biedt tegelijkertijd een duidelijke dagelijkse structuur. Het beoogde resultaat van de intensieve coachende begeleiding is het bevorderen van de motivatie van gedetineerden voor begeleiding, het vergroten van het sociaal functioneren en realiseren van continuïteit van werk, dagbesteding, opleiding of zorg.

2.2.3 Instroom, samenwerkingspartners, randvoorwaarden

Instroom van gedetineerden

Plaatsing van gedetineerden in de PI-WB gebeurt middels het bestaande uitplaatsingsproces uit een PI op basis van artikel 43 lid 3 Penitentiaire Beginselenwet.² De verwachting is dat het merendeel van de gedetineerden afkomstig zal zijn uit JC Zaanstad. Het proces van plaatsing verloopt via de volgende vijf stappen:

1. **Vorbereiding:** de 3RO weegt in het adviesrapport aan de raadkamer af of plaatsing in de PI-BW mogelijk is.
2. Bij aanvang detentie: **screening** aan de hand van (contra-) indicaties voor plaatsing in de PI-BW door de PI en/of de reclassering in het Multidisciplinair Overleg (MDO). Screening vindt plaats aan de hand van een actuele risicotaxatie (incl. delictanalyse) van de 3RO en een gesprek met de gedetineerde om zijn motivatie vast te stellen. Daartoe is bij het gesprek iemand aanwezig met expertise op het gebied van licht verstandelijke beperking (LVB) om onderscheid te maken tussen ‘niet-willers’ en ‘niet-kunners’.
3. **Beoordeling door de weegcommissie:** als alle leden van de commissie akkoord zijn met de plaatsing in de PI-BW gaat het advies naar DIZ. De weegcommissie bestaat uit:
  - a. de Vrijhedencommissie PI, verantwoordelijk voor verantwoorde uitplaatsing;
  - b. het OM, verantwoordelijk voor de afweging van belangen van slachtoffers en de ongestoorde tenuitvoerlegging van de straf;
  - c. de 3RO, verantwoordelijk voor de risicotaxatie, delictanalyse en algemene coördinatie van trajecten in de PI-BW;
  - d. De commissie gebruikt input van de politie t.a.v. adres, slachtoffers en mededaders.
4. **DIZ controleert en bekrachtigt de plaatsing** in de PI-BW, waarna de gedetineerde uitgeplaatst wordt naar de PI-BW.
5. **Startgesprek** in de PI-BW. Het startgesprek vindt plaats met: de gedetineerde en/of zijn netwerk, bestaande behandelaars/hulpverlening, de coördinator 3RO, personeel van de PI-BW en indien nodig de GGD Amsterdam en/of het Forensisch Netwerk.

Netwerkorganisatie en samenwerking

Ten behoeve van de PI-BW werken uiteenlopende ketenpartners in het veiligheidsdomein samen, ieder vanuit een eigen rol. Het betreft de volgende partners en verantwoordelijkheidsverdeling:

² Het plaatsingsproces zou mogelijk aangepast worden omdat de PI-BW Amsterdam een Beperkt Beveiligde Afdeling (BBA) zou worden.

Tabel 2.2.1 Verantwoordelijkheden samenwerkingspartners

Partner	Verantwoordelijk voor instroom, doorstroom, uitstroom	Verantwoordelijk voor uitvoering tijdens (en na) verblijf in de PI-BW
Directeur Penitentiaire Instelling (PI)	Eindverantwoordelijk voor gedetineerden (o.b.v. door minister van Rechtsbescherming gedelegeerde verantwoordelijkheid), verantwoordelijk voor uitplaatsing van gedetineerde uit PI naar PI-BW en besluit toekenning vrijheden.	Melding aan politie bij incidenten.
De Weegcommissie	Beoordeling en accordering van de uitplaatsing uit PI tijdens uitplaatsingsproces.	
DJI/DIZ	Besluiten plaatsing in PI-BW en eventuele terugplaatsing.	
DJI/DFZ	Inkoper van forensische zorg.	
Openbaar Ministerie (OM)	Betrokken bij toets op uitplaatsing uit PI, onder andere op belangen van slachtoffers en risico's van plaatsing.	
Politie	Inzet bij incidenten in of rondom de PI-BW.	Inzet bij incidenten in of rondom de PI-BW.
Actiecentrum Veiligheid en Zorg gemeente Amsterdam	Trekker van de pilot en coördinator van de pilot vanuit de gemeente.	
Nog nader te identificeren opdrachtneem (zorgpartner)		Veiligheid en leefklimaat in de PI-BW en opstellen integraal plan van aanpak bij personen uit prioriteitsgroepen.
3 reclasseringsorganisaties (3RO)	Besluiten plaatsing in PI-BW en eventuele terugplaatsing.	Coördinatie op plan van aanpak in PI-BW.
Psychomedisch Overleg (PMO)	Zorgindicatie voor plaatsing in de PI-BW.	
Gemeente Amsterdam/GGD	Indicatiestelling Wmo.	
Gemeente Amsterdam/OJZ		Inzet Wmo-zorg.
Gemeente Amsterdam/WPI		Inzet begeleiding in het kader van de Participatiewet.
Gemeente Amsterdam/Frontoffice Detentie en Terugkeer, 3RO, DJI, zorgaanbieders		Oppakken van hulpvragen van gedetineerden en voorbereiden van terugkeer na detentie.
Interventieplegers, bv. zorgaanbieders, schuldhulp, werkplek		Uitvoering van (onderdelen van) plan van aanpak.

Randvoorwaarden

Om de uitvoering van de PI-BW te realiseren zijn, net als bij de andere projecten, een aantal randvoorwaarden noodzakelijk:

- Er dient bestuurlijk commitment te zijn voor de uitvoering van de PI-BW.
- Een financiële bijdrage vanuit het programma Koers en kansen is noodzakelijk als aanvulling op de inzet vanuit de diverse organisaties om over voldoende financiële middelen te beschikken.
- Er dient voldoende personele capaciteit te zijn bij de ketenpartners.
- De beoogde doelgroep moet bereikt worden en de weg waarlangs instroom plaatsvindt moet afgestemd zijn met en verankerd zijn bij de relevante samenwerkingspartners.
- Er moet een geschikt pand en personeel gevonden worden.

- Instroom moet gerealiseerd kunnen worden door middel van een uitplaatsingsprocedure uit de PI, ex artikel 43 lid 3 Penitentiaire Beginselenwet.

In de Businesscase is een overzicht van de verwachte jaarlijkse kosten van de PI-BW opgenomen. Naast kosten voor de huisvesting zijn kostenposten opgenomen voor de personele inzet. Hieronder worden de volgende functies gespecificeerd: teamleider/projectleider (0,75 fte), begeleidend personeel ZBIW (7,5 fte), begeleidend personeel van de nader te bepalen zorgpartner (7,5 fte), beveiligend personeel (11,5 fte) en coördinatie door 3RO (2 fte). Verder zijn kosten voorzien voor startgesprekken, backoffice, overhead, activiteiten in de PI-BW, urinecontroles, levensonderhoud van de gedetineerden en ketenbrede overleggen.

2.2.4 Onderbouwing project

Veranderlijnen programma Koers en kansen

De projecten binnen het programma Koers en kansen dienen aan te sluiten bij drie veranderlijnen die bijdragen aan een toekomstbestendige sanctie-uitvoering: Veilig dichtbij, Levensloop centraal en Vakmanschap voorop (bijlage 5).

Op basis van de gevoerde gesprekken en het projectplan zien wij de volgende aansluitingen tussen de veranderlijnen van het programma Koers en kansen en de projectopzet:

- **Veilig dichtbij:** de PI-BW zal zich in Amsterdam gaan bevinden en gericht zijn op gedetineerden die ingeschreven staan in de gemeente Amsterdam waardoor zij toegang hebben tot de lokale Wmo-voorzieningen. Doordat de coördinatie op de uitwerking van de pilot is ondergebracht bij het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (programma Detentie en Terugkeer) wordt met de sanctie-uitvoering aangesloten bij het gemeentelijke beleid. Daarnaast wordt een intensieve samenwerking voorzien van lokale (forensische) zorgaanbieders, de gemeente en de PI-BW.
- **Levensloop centraal:** de 3RO stelt een integraal plan van aanpak op en voert de coördinatie over de uitvoering van dit plan. Bij de uitvoering worden, afhankelijk van de behoeften van de gedetineerde, verschillende samenwerkingspartners betrokken. Het plan is gericht op het vergroten van beschermende factoren op verschillende leefgebieden, waaronder het sociaal netwerk, en het afnemen van risicofactoren voor recidive. Herstelbemiddeling maakt nadrukkelijk onderdeel uit van de aanpak van de PI-BW, waarbij oog is voor de (on)mogelijkheden van de doelgroep met een 'beperkt snap en doe vermogen'.
- **Vakmanschap voorop:** binnen de PI-BW is voorzien in een taakverdeling tussen beveiligende, begeleidende en coördinerende professionals. JC Zaanstad, als hoofdaandragers van gedetineerden, en de aanbieder van beschermd wonen leveren begeleidend en beveiligend personeel. Het begeleidend personeel werkt vanuit de theorie van relationeel beveiligen aan een veilig en positief leefklimaat en motiverend contact met de gedetineerde. Ervaring met de doelgroep met een licht verstandelijke beperking (Ivb) is vertegenwoordigd. Het beveiligend personeel richt zich naast motiverend contact met de gedetineerden op de meer repressieve taken als urine- en toegangscontroles en de zorg voor de veiligheid. 3RO voorziet in de coördinatie waarbij zij aan de hand van het plan van aanpak netwerk en hulpverleningsorganisaties 'buiten' betrekken bij de uitvoering van het plan.

Werkzame elementen

In de achterliggende beleidstheorie voor de projecten binnen het programma Koers en kansen, zoals weergegeven in de memo van Significant (2018), staat het versterken/stimuleren van beschermende factoren tegen recidive centraal. Het inzetten van acties op de verschillende beschermende factoren draagt bij aan resocialisatie. Resocialisatie verlaagt vervolgens de kans op recidive. Binnen de PI-BW zijn de activiteiten primair gericht op onderstaande beschermende factoren (tabel 2.2.2). Dit betekent overigens niet dat er geen oog zou zijn voor de overige beschermende factoren, zoals de financiële of vrijetijdsbesteding. Deze beschermende factoren maken ook onderdeel uit van de integrale aanpak binnen de PI-BW. Wel is het zo dat de PI-BW zich voornamelijk laat typeren door een intensieve inzet op opleiding of werk, de woonsituatie, houding en gedrag, het sociaal netwerk en psychisch welbevinden (of zorg) van de gedetineerde. Inzet hierop heeft naar verwachting ook een positieve uitwerking op de andere factoren. Binnen de PI-BW ligt de focus op de volgende beschermende factoren:

Tabel 2.2.2 Werkzame elementen

Beschermende factoren	PI-BW
Opleiding/werk	✓
Financiële situatie	-
Woonsituatie	✓
Houding/gedrag	✓
Sociaal netwerk	✓
Vrijtijdsbesteding	-
Psychisch welbevinden/zorg	✓
Middelengebruik/verslaving	Contra-indicatie voor doelgroep

Werkzame elementen in de vastgestelde beleidstheorie, binnen de projecten van het programma Koers en kansen.

Daarnaast is de ondersteuning binnen de PIW-BW gericht op rechtsherstel naar slachtoffer en maatschappij door de inzet van herstelbemiddeling.

Vernieuwende elementen

Uit de hierboven beschreven opzet en activiteiten blijkt dat de KV verschillende vernieuwende elementen toepast (tabel 2.2.3). Het betreft zowel elementen van de activiteiten en werkwijzen binnen de KV als elementen van de organisatie van de KV. De elementen zijn kenmerkend voor de KV en worden in bestaande, reguliere detentievoorzieningen niet binnen een vergelijkbare context toegepast. Daarbij zijn deze elementen vernieuwend omdat ze niet eerder empirisch zijn onderzocht.

Tabel 2.2.3 Vernieuwende elementen

Vernieuwende elementen	
- Integraal zorg- en veiligheidsplan	- Betrekken ketenpartners
- Herstelgericht werken	- Extramuraal werken en behoud van baan
- Presentietheorie	- Kleinschaligheid
- Relationale theorie/relatieel beveiligen	- Beperkt beveiligingsniveau
- Betrekken sociaal netwerk	- Regiobinding (detentie dicht bij woonplaats)

In (wetenschappelijke) literatuur zijn we nagegaan welke informatie bekend is over of deze elementen bijdragen aan de doelen van detentie. Omdat het gaat om relatief nieuwe elementen, is er in sommige gevallen weinig literatuur over beschikbaar. In bijlage 6 is per vernieuwend element beschreven welke onderbouwing we in de literatuur hebben gevonden.

2.2.5 Aanbevelingen

Op basis van de projectplannen en interviews (en eventueel overige beschikbare informatie) hebben we een aantal aanbevelingen geformuleerd voor de PI-BW:

- De werkdoelen van de PI-BW kunnen verder uitgewerkt worden: wat wil je bereikt hebben als de detentieperiode van een gedetineerde afloopt? De in de plannen geformuleerde doelen hebben meer betrekking op de lange termijn. Het strekt daarom tot aanbeveling om meer concrete doelen te formuleren die behaald moeten zijn als een gedetineerde de PI-BW verlaat.
- In de Businesscase zijn activiteiten en werkmethoden beschreven. We raden aan om, aan de hand van dit werkdocument, na te denken over *hoe* de activiteiten bij zullen dragen aan de (werk) doelen.

2.3 KV Krimpen aan den IJssel ('De Compagnie II')

2.3.1 Het project in het kort

De Compagnie (DC) is begin 2016 gestart als samenwerkingsproject in de PI Krimpen aan den IJssel. Gevangenzorg Nederland (GnD) is de initiatiefnemer van het project, dat is vormgegeven naar een Braziliaans detentiemodel. Binnen het programma Koers en kansen is subsidie aangevraagd voor een doorontwikkeling van DC. In deze uitbreiding, De Compagnie fase II (DC II), wordt extramuraal arbeid toegevoegd

aan het concept. Daarmee wordt voorzien in de behoefte om gedetineerden na het verblijf in de eerste fase van DC, hetzelfde programma te bieden in de volgende detentiemodaliteit met meer vrijheden in DC II, op dezelfde afdeling als de eerste fase van DC. Om gedetineerden te begeleiden in de stap naar terugkeer in de samenleving na detentie wordt DC II uitgevoerd met plaatsen in een Zeer Beperkt Beveiligde Instelling (ZBBI). Gedetineerden in DC (II) worden Compagnons genoemd.

Daarbij dient DC II als voorbereiding op de nieuwe detentiemodaliteit Beperkt Beveiligde Afdeling (BBA), die de huidige detentievormen Beperkt Beveiligde Instelling (BBI) en ZBBI op termijn zal gaan vervangen. DC II is een combinatie van 'gesloten' en 'open'. Dat betekent dat gedetineerden die in potentie geschikt zijn voor extramurale vrijheden, maar daar nog niet voor in aanmerking komen door hun strafrestant, samen met gedetineerden die al extramurale vrijheden hebben op een en dezelfde afdeling verblijven.

DC II vindt plaats op afdeling 'J' van de PI Krimpen aan den IJssel. De afdeling heeft 30 plaatsen: 14 BBI-plaatsen op de benedenste ring waar de gedetineerden in de eerste fase van DC zitten en 16 ZBBI-plaatsen op de bovenste ring waar gedetineerden deel kunnen nemen aan DC II. Het is mogelijk de afdeling te isoleren van de andere afdelingen in de PI waardoor contacten met andere gedetineerden tot een minimum beperkt blijven. Op de afdeling kunnen verschillende activiteiten uitgevoerd worden, zoals gezamenlijk eten.

2.3.2 Opzet van het project

Voor de doelgroep van DC II gelden de volgende toelatingscriteria:

- mannelijke gedetineerden met een strafrestant van minimaal 3 en maximaal 36 maanden;
- gedetineerden die groepsgeschikt zijn en gepromoveerd zijn naar een plusprogramma;
- de nazorggemeente/uitstroomgemeente is minder dan 100 km van Krimpen aan den IJssel;
- beschikken over de Nederlandse nationaliteit of is in het bezit van een verblijfsvergunning;
- voldoende beheersing van de Nederlandse taal;
- bereidheid om in een groep met andere gedetineerden te werken aan de toekomst na detentie;
- akkoord gaan met deelname aan alle programmaonderdelen van DC II;
- gemotiveerd om intensief te werken aan een succesvolle terugkeer naar de samenleving;
- arbeidsgeschikt en in aanvang bereid om toe te werken naar een betaalde baan;
- tonen van eigen initiatief om noodzakelijke acties te ondernemen voor een goede onderlinge samenwerking op DC II en initiatief tonen in de voorbereiding op de terugkeer naar de samenleving;
- niet gedetineerd naar aanleiding van een veroordeling voor een zedendelict;
- geen gebruik van gedragsbeïnvloedende middelen, minimaal laatste Urine Controle schoon.

Doelen

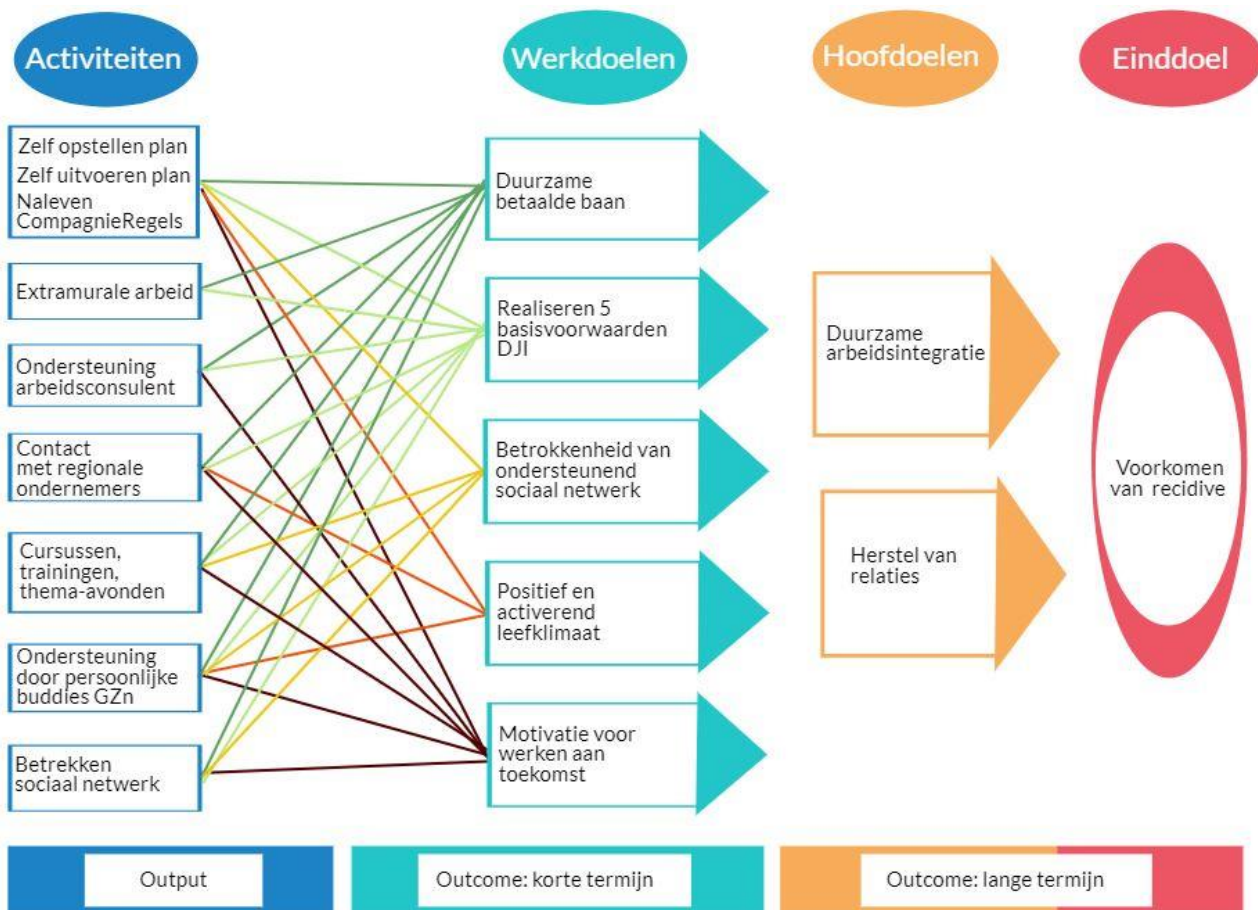
Het einddoel van DC II is het voorkomen van recidive (zie figuur 2.3.1). Dit wordt bereikt door 1) succesvolle arbeidsintegratie en 2) herstel van relaties. Dit zijn de twee hoofddoelen van DC II. De hoofddoelen zijn gericht op de periode na detentie.

Om deze twee hoofddoelen te bereiken zet het project in op een aantal werkdoelen tijdens het verblijf in DC II voor de individuele trajecten van gedetineerden. De werkdoelen van de DC II zijn:

- **Duurzame betaalde baan:** tijdens detentie wordt gewerkt aan het vinden van een betaalde baan, die aansluit bij de kennis en vaardigheden van de Compagnon. Door middel van een betaalde baan wordt economische zelfredzaamheid bewerkstelligd. Dit resulteert in een succesvolle arbeidsintegratie, waarmee de kans op recidive verkleind wordt. Daarnaast wordt met een betaalde baan een steentje bijgedragen waardoor herstel naar de samenleving plaatsvindt.
- **Realiseren 5 basisvoorwaarden DJI:** voor afloop van detentie dienen, zo veel als mogelijk, de basisvoorwaarden voor re-integratie gerealiseerd zijn. De basisvoorwaarden zijn:
  - een geldig identiteitsbewijs;
  - onderdak direct na ontslag uit detentie;
  - inkomen uit werk of een (tijdelijke) uitkering om na ontslag uit detentie in het eerste levensonderhoud te kunnen voorzien en indien arbeid niet beschikbaar is een vorm van dagbesteding;

- inzicht in schuldenproblematiek;
- (her)realiseren van (continuïteit van) zorg en een zorgverzekering.
- **Betrokkenheid van ondersteunend sociaal netwerk:** partners, kinderen en andere familieleden met een positieve, steunende invloed op de gedetineerde worden actief betrokken bij de weg naar een delictvrije toekomst. Door behoud/herstel van een relatie met het sociale netwerk te faciliteren, wordt een sociaal vangnet gecreëerd dat na detentie de gedetineerde ondersteunt om een betere toekomst te realiseren. Bovendien kunnen Compagnons zich beter richten op het bouwen aan een toekomst zonder criminaliteit wanneer er goed, stabiel contact met het thuisfront is.
- **Positief en activerend leefklimaat:** binnen DC II wordt actief ingezet op het creëren van een positief en activerend leefklimaat, waarbij de Compagnons zich gerespecteerd en veilig voelen. De CompagnieRegels bieden hiervoor het kader. Door deze benadering zitten zij beter in hun vel en zijn zij beter in staat om zich te focussen op hun arbeidsintegratie en herstel van relaties.
- **Motivatie voor werken aan de toekomst:** motivatie om een toekomst op te bouwen zonder delicten is noodzakelijk. Gedetineerden moeten zelf vertrouwen hebben in dat het mogelijk is en gemotiveerd zijn om daar naar toe te werken.

Figuur 2.3.1 Interventielogica KV Krimpen, De Compagnie II

Activiteiten om de werkdoelen te realiseren

De bovengenoemde werkdoelen worden gerealiseerd door een aantal stappen te doorlopen en activiteiten/personeel in te zetten. De partijen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de activiteiten zijn in onderstaande beschrijvingen groen en vetgedrukt weergegeven. Het gaat om de volgende activiteiten:

- **Zelf laten opstellen van Mijn CompagniePlan:** elke **Compagnon** stelt een plan op, het Mijn CompagniePlan, met persoonlijke doelen voor zijn tijd in DC II. De onderliggende vraag bij het opstellen van het plan is 'hoe organiseer je dat je na detentie stevig in je schoenen staat om niet te recidiveren?'. De doelen zijn voornamelijk gericht op het vinden en behouden van werk na detentie. Daarnaast richten

de doelen zich op randvoorwaarden daarvoor, zoals afspraken met justitie/detentie, huisvesting, schulden/financiën, (herstel van) sociaal netwerk, psychisch welzijn, gezondheid, ontspanning, zingeving, herstel en verantwoordelijkheid. Het Mijn CompagniePlan is leidend door het hele traject heen en dient nadrukkelijk als tool om de interne motivatie van de Compagnons voor een delictvrije toekomst te stimuleren. Het opstellen van de doelen in het Mijn CompagniePlan dient bij te dragen aan alle werkdoelen.

- **Uitvoeren van Mijn CompagniePlan: Compagnons** zijn zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van het plan. De voortgang wordt gemonitord en ondersteund door de **persoonlijke buddy van GNd** en **stafleden van de PI**. Bij de uitvoering van het plan wordt ook het (positieve) sociale netwerk betrokken opdat zij steun kunnen bieden om op het rechte pad te blijven na detentie. Het uitvoeren van de doelen in het Mijn CompagniePlan dient bij te dragen aan alle werkdoelen.
- **Naleven CompagnieRegels:** binnen DC II gelden de CompagnieRegels die gericht zijn op het functioneren van de gemeenschap van **Compagnons**. Het betreft gedragsregels die het gewenste gedrag en het leefklimaat voorschrijven. Het functioneren van de groep van Compagnons staat centraal: zij zijn samen verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van de groep. In de maandelijkse CompagnieRaad, met alle Compagnons, wordt besproken hoe gewerkt is aan zelfredzaamheid en herstel in de groep. Ten behoeve van de gemeenschapszin wordt belang gehecht aan rituelen, zoals het vieren van verjaardagen en detentieafloop. Tot slot hebben Compagnons een loopspas waarmee ze meer bewegingsvrijheid hebben binnen de PI dan reguliere gedetineerden. Deze benadering draagt bij aan een positief, activerend leefklimaat en dient als voedingsbodem voor het bereik van de overige werkdoelen.
- **Extramurale arbeid:** de **Compagnons**, die in de ZBBI zitten, kunnen tijdens hun verblijf in DC II werken buiten de muren van **de PI**. Dit heeft een positieve bijdrage aan de zelfredzaamheid van de Compagnons en vergoot de kansen voor de toekomst na detentie. Doordat gedetineerden met en zonder extramurale vrijheden op dezelfde afdeling zitten, zijn de successen van degenen met extramurale arbeid zichtbaar voor degenen die deze vrijheden nog niet hebben. Daarmee zijn de werkenden een inspirerend, leerzaam voorbeeld. De extramurale arbeid draagt bij aan het opbouwen van een duurzame arbeidsrelatie en voorziet in inkomen (een van de basisvoorwaarden van DJI).
- **Ondersteuning arbeidsconsulent:** binnen DC II zijn twee **arbeidsconsulenten** werkzaam, waar de **Compagnons** vanaf binnenkomst contact mee hebben. Zij zijn de spil in het opbouwen en onderhouden van contacten met potentiële werkgevers en ondersteunen de Compagnons bij het vinden van betaald werk of een werkervaringsplek met het vooruitzicht op betaald werk. Met de Compagnons worden kennis, vaardigheden en ambities besproken om het werk zo veel mogelijk daarop aan te laten sluiten. Compagnons zijn zelf verantwoordelijk voor het (online) zoeken naar vacatures en het uitnodigen van potentiële werkgevers op de afdeling voor een gesprek. De ondersteuning van de arbeidsconsulent draagt bij aan het vinden van een geschikte baan en inkomen (ook een van de basisvoorwaarden van DJI) en het geeft de Compagnon hoop voor de toekomst.
- **Contact met regionale ondernemers: DC II** is sinds vorig jaar lid van de lokale ondernemerskring. Daarmee is aansluiting gezocht met potentiële werkgevers in de regio. Daarnaast onderhouden de **arbeidsconsulenten** de contacten met potentiële werkgevers. Verder worden vier tot vijf keer per jaar lokale ondernemers uitgenodigd in de PI. Ze krijgen een rondleiding en er is een bijeenkomst met de **Compagnons** om kennis te maken en contacten te leggen voor toekomstige werkplekken. Verder komen ondernemers op de afdeling om voorlichting te geven aan de groep of een persoonlijk gesprek te voeren met een Compagnon. De samenwerking met regionale ondernemers is van groot belang binnen DC II, omdat de bereidheid van werkgevers om een Compagnon in dienst te nemen bepalend is voor het succesvol doorlopen van DC II. De samenwerking en de contacten die daaruit voortvloeien tussen Compagnons en ondernemers motiveert bovendien om te werken aan een toekomst zonder criminaliteit.
- **Cursussen, trainingen, thema-avonden:** binnen **DC II** wordt een breed scala aan cursussen, trainingen en thema-avonden aangeboden. Welke daarvan gevolgd worden, verschilt per **Compagnon** en wordt gebaseerd op de doelen in het Mijn CompagniePlan. Zo worden er sollicitatietrainingen, digitale onderwijspakketten t.a.v. computervaardigheden en gerichte beroepstrainingen/-opleidingen aangeboden. Verder zijn er thema-avonden met externe sprekers waarin zij hun kennis en ervaring delen over een onderwerp en komen ondernemers op de afdeling om presentaties te geven. De verplicht te volgen herstel-cursus Spreken over Slachtoffers (SOS) is gericht op slachtofferbewustheid en delictverant-

woordelijkheid. Daarnaast zijn er cursussen gericht op schuldenproblematiek en investeren in het sociaal netwerk. Deze cursussen, trainingen en thema-avonden bevorderen arbeidsvaardigheden en sociale vaardigheden. Verder is het mogelijk buiten het aanbod van DC om cursussen en opleidingen te volgen zolang het aansluit bij de persoonlijke doelen. Het opleidingsaanbod vergroot de kans op een duurzame betaalde baan, het realiseren van de vijf basisvoorwaarden van DJI, betrokkenheid van een ondersteunend netwerk en motivatie voor de toekomst.

- **Ondersteuning door persoonlijke buddy's GNd: vrijwilligers van GNd** hebben een prominente rol in DC II. Zij zijn dagelijks aanwezig op de afdeling en verzorgen het avondprogramma. **Compagnons** krijgen een persoonlijke buddy die fungeert als mentor tijdens en na detentie. Elke twee weken is er een een-op-een gesprek tussen buddy en Compagnon. De buddy ondersteunt de Compagnon bij het uitvoeren van het Mijn CompagniePlan, maar heeft ook een meer vrijblijvende rol als maatje. De vrijwilligers hebben geen sturende of begeleidende taak (wel een stimulerende taak) waardoor hun relatie met de Compagnons op een gelijkwaardige basis is gebaseerd. De klik tussen Compagnon en vrijwilligers is een belangrijk element van de ondersteuning. Met de vrijwilligers wordt de samenleving binnen DC II gehaald en daarmee de mogelijkheid om meer positieve normen en waarden te leren. De vrijwilligers zijn opgeleid door GNd en aanvullend getraind in de PI omtrent veiligheid. Zij worden begeleid door GNd en schrijven daartoe binnen vijf dagen na bezoek aan DC II een verslag. Elke drie maanden is er een evaluatiemoment tussen de vrijwilligers en de Compagnons. De ondersteuning van de vrijwilligers draagt bij aan het vinden en behouden van werk, het realiseren van de basisvoorwaarden van DJI (door bijvoorbeeld mee te gaan bij een woningbezichtiging) en het werken aan relaties met het sociaal netwerk. Daarnaast draagt de rol als gelijkwaardig maatje bij aan het positieve, activerende leefklimaat in DC II en stimuleert het de motivatie van de Compagnons.
- **Betrekken sociaal netwerk:** in aanvulling op reguliere bezoeken in **DC II** mag het bezoek een keer per maand op de afdeling komen, in een familie- en kindvriendelijke kamer, waardoor de sfeer ongedwongen is. Daarnaast mogen **Compagnons** dagelijks Skypen met het thuisfront. Hierdoor wordt contact met de sociale omgeving gestimuleerd opdat de relatie tussen de gedetineerde en zijn sociale netwerk in stand blijft of wordt gewerkt aan herstel ervan. Dit dient, samen met het betrekken van het sociaal netwerk bij de uitvoering van het Mijn CompagniePlan, bij te dragen aan een blijvend vangnet voor de toekomst zodat op moeilijke momenten steun gevonden kan worden.

2.3.3 Instroom, samenwerkingspartners, randvoorwaarden

Instroom

De instroom van gedetineerden in DC II verloopt via een PI. Gedetineerden die gepromoveerd zijn naar een plusprogramma dienen te 'solliciteren' naar een plaats op DC II door middel van een motivatiebrief. De projectleider van GNd en het afdelingshoofd DC II bespreken de sollicitatie. Daarna gaat de projectleider GNd in gesprek met de gedetineerde om kennis te maken en het verblijf in DC II voor te bereiden. Na het gesprek brengt het afdelingshoofd DC II de sollicitatie van de gedetineerde in bij het Multidisciplinaire Overleg (MDO) waar door de PI besloten wordt over de overplaatsing. Als besloten wordt tot overplaatsing ontvangt de gedetineerde een bevestigende brief van de projectleider GNd en wordt de overplaatsing in gang gezet. Wanneer de overplaatsing wordt afgekeurd, gaan de projectleider en de mentor van de gedetineerde met de gedetineerde in gesprek om het besluit toe te lichten.

Uit de interviews blijkt dat er wachtlijsten zijn voor plaatsing in de eerste fase van DC. De instroom voor de eerste fase van DC is bevorderd door posters op te hangen en voorlichtingen te geven op afdelingen van PI's opdat het personeel bekend is met de voorziening. Ook gedetineerden zelf verspreiden informatie over het bestaan van DC.

Idealiter stromen Compagnons uit de eerste fase door naar DC II waarmee zij, met verloop van tijd, de 16 ZBBI-plaatsen in DC II zullen vullen. Met de huidige doorstromers vanuit de 14 BBI-plaatsen voor de eerste fase van DC, kunnen op dit moment echter nog niet alle 16 ZBBI-plaatsen voor DC II gevuld worden. Daardoor is een groot deel van die 16 plaatsen op dit moment in gebruik als reguliere ZBBI-plek.

Netwerkorganisatie en samenwerking

Ten behoeve van DC II werken verschillende (keten)partners samen. DJI/PI Krimpen aan den IJssel is verantwoordelijk voor het mogelijk maken van de pilot door te voorzien in de huisvesting, inclusief alle benodigdheden voor een goede bedrijfsvoering en huishouding en de reguliere beveiliging en begeleiding. De volgende partners dragen verantwoordelijkheden in de uitvoering van de pilot:

Tabel 2.3.1 Verantwoordelijkheden samenwerkingspartners

Partner	Verantwoordelijk voor de uitvoering tijdens (en na) verblijf in de pilot
DJI/PI Krimpen aan den IJssel	Verzorgt de beveiliging en begeleiding van Compagnons, waaronder het dagprogramma, personele inzet, opleidingen en invulling van overige randvoorwaarden.
Gevangenzorg Nederland (GNd)	Levert twee arbeidsconsulenten en een projectleider. Voorziet in administratieve ondersteuning van DC II en de ondersteuning en begeleiding van vrijwilligers.
Gemeenten in regio Rotterdam	Intermediair voor gemeentelijke processen waar gedetineerden mee te maken krijgen bij de (voorbereiding op de) terugkeer in de samenleving, waaronder WMO-indicaties. Medewerker van de gemeente Rotterdam (afd. detentie en re-integratie) is aanwezig in de PI (voor alle gedetineerden).
Werkgevers in regio Krimpenerwaard en daarbuiten	Realiseren van een geschikte werkplek voor gedetineerden met extramurale vrijheden, als werkervaringsplaatsen en/of geschikte werkplaats o.b.v. kennis en vaardigheden. Geven van voorlichting over arbeid in algemene zin.
Burgers uit de samenleving	Vrijwilligers van GNd en personen uit het netwerk van GNd (bv. artsen, werkgevers, zorgprofessionals) om voorlichtingen/trainingen/korte lessen te geven.
Compagnons	Compagnons zijn op alle onderdelen van het programma van DC II eerst verantwoordelijke.
Relaties van Compagnons (bij voorkeur eerste graad)	Betrokkenheid bij de toekomstplannen van Compagnons.

Naast de bovenstaande partners wordt samengewerkt met de reguliere partners die in het voor- en traject betrokken zijn bij de detentietrajecten van gedetineerden. Het gaat hierbij om organisaties zoals de reclassering, gemeenten, UWV en zorgorganisaties.

Randvoorwaarden

Om de uitvoering van DC II succesvol te realiseren zijn, net als bij de andere projecten, een aantal randvoorwaarden noodzakelijk:

- Er dient bestuurlijk commitment te zijn voor de uitvoering van DC II.
- Aanvullende financiële middelen, al dan niet vanuit het programma Koers en kansen, zijn noodzakelijk voor de inzet vanuit de diverse organisatie om over voldoende financiële middelen te beschikken.
- Er dient voldoende personele capaciteit te zijn bij de samenwerkingspartners.
- De beoogde doelgroep moet bereikt worden en de weg waarlangs instroom plaatsvindt moet afgestemd zijn met en verankerd zijn bij de relevante samenwerkingspartners. De ervaring tot nu toe in DC II is dat het raadzaam is om tijdig potentiële Compagnons in het regime van de Compagnie in te laten stromen, dat wil zeggen: voordat zij extramurale vrijheden hebben. Op dit moment is het merendeel van de plaatsen in DC II gevuld met gedetineerden die niet de eerste fase van DC doorlopen hebben. Zij blijken meer op zichzelf te zijn en minder deel te nemen aan het DC II programma. De intentie is om alle plaatsen te vullen met gemotiveerde gedetineerden die deelnemen aan de pilot. Omdat de groepsdynamiek een belangrijk onderdeel is van DC II, is de verwachting dat een groep van gelijkgestemde gedetineerden de werkzaamheid van DC II ten goede komt.
- De combinatie van gedetineerden met en zonder extramurale vrijheden is spannend. Als er incidenten plaats vinden, zou dit het voortbestaan van DC II kunnen bedreigen. Om dit te ondervangen worden gedetineerden zorgvuldig gescreend bij aanmelding of zij geschikt zijn om in een dergelijke context hun detentie af te ronden. Bovendien is er een strikt 'lik-op-stuk'- beleid: bij overtredingen van de regel wordt een gedetineerde tijdelijk (zes weken) of definitief teruggeplaatst in de PI. Het gaat hierbij

bijvoorbeeld om middelengebruik, agressie of onvoldoende inzet bij de uitvoering van het Mijn CompagniePlan.

- Om de aansluiting met de samenleving te maken is een externe partij, zoals GNd, noodzakelijk. De vrijwilligers van GNd brengen de samenleving binnen de muren van DC II waardoor de Compagnons in contact blijven met normen en waarden in de samenleving waar zij na detentie weer in zullen moeten functioneren. De inzet van GNd moet bekostigd worden.

In het projectplan is een overzicht van de verwachte jaarlijkse kosten van DC II opgenomen. Daarin zijn voor DC II kosten opgenomen voor (onder andere) de inzet van GNd, een maatschappelijk werker/vrijwilligers (1 fte), arbeidsconsulenten (1,35 fte), een projectcoördinator (1 fte), personele en programmakosten GNd, overhead en voeding/zelf koken.

2.3.4 Onderbouwing project

Veranderlijnen programma Koers en kansen

De projecten binnen het programma Koers en kansen dienen aan te sluiten bij drie veranderlijnen die bijdragen aan een toekomstbestendige sanctie-uitvoering: Veilig dichtbij, Levensloop centraal en Vakmanschap voorop (bijlage 5).

Op basis van de gevoerde gesprekken en het projectplan zien wij de volgende aansluitingen tussen de veranderlijnen van het programma Koers en kansen en de projectopzet:

- **Veilig dichtbij:** een van de selectiecriteria voor instroom van gedetineerden is de regiobinding door middel van werk of woning. Verder wordt binnen DC II nadrukkelijk de samenwerking met ondernemers in de regio Krimpenerwaard gezocht via de lokale ondernemerskring en thema-avonden. Contact met het sociaal netwerk wordt bovendien gestimuleerd. Uit de interviews blijkt dat de verbinding tussen DC II, de gemeentelijke integrale aanpak en het gemeentelijke veiligheidsbeleid in de praktijk tot op heden beperkt is, omdat er nog geen Compagnons uitgestroomd zijn uit DC II.
- **Levensloop centraal:** bij binnenkomst in DC II wordt een persoonlijk Mijn Compagnieplan opgesteld. De doelen die daarin gesteld worden, zijn leidend voor de cursussen en trainingen die gevolgd worden en de contactlegging met ondernemers in de regio om een duurzame arbeidsrelatie te creëren. Daarbij komt dat het Mijn Compagnieplan herstelgericht is. Er is aandacht voor herstel van de gedetineerde zelf, maar ook met zijn sociale omgeving, de samenleving en het slachtoffer. In hoeverre daadwerkelijk gesproken kan worden van een integraal plan van aanpak en integrale samenwerking kan nog nader gespecificeerd worden.
- **Vakmanschap voorop:** binnen DC II zijn senior casemanagers werkzaam van de PI Krimpen. Naast het personeel van DJI vervullen de vrijwilligers van GNd een belangrijke rol. Zij zijn geselecteerd aan de hand van een specifiek competentieprofiel voor DC II, waarbij kennis en ervaring met het werken met groepen en groepsdynamische processen van belang zijn. De vrijwilligers hebben een basistraining gevolgd bij GNd en een specifieke training op DC II. Zij worden getraind en intensief gecoacht door GNd opdat zij zo veel mogelijk zelfstandig kunnen werken. De vrijwilligers zijn minimaal een dagdeel per één of twee weken inzetbaar. De vrijwilligers brengen de samenleving naar binnen en verzorgen de SOS-herstelcursus voor de Compagnons. Samen met de casemanagers ondersteunen zij de uitvoering van de Compagnieplannen. Daarmee wordt voorzien in individueel maatwerk: er wordt gedaan wat nodig is voor de gedetineerde. De ondersteuning na afloop van detentie is geborgd door het doorzetten van het mentoraat van de vrijwilligers nadat zij DC II hebben verlaten.

Werkzame elementen

In de achterliggende beleidstheorie voor de projecten binnen het programma Koers en kansen, zoals weergegeven in de memo van Significant (2018), staat het versterken/stimuleren van beschermende factoren tegen recidive centraal. Het inzetten van acties op de verschillende beschermende factoren draagt bij aan resocialisatie. Resocialisatie verlaagt vervolgens de kans op recidive. Binnen DC II zijn de activiteiten primair gericht op onderstaande beschermende factoren (tabel 2.3.2). Dit betekent overigens niet dat er geen oog zou zijn voor de overige beschermende factoren, zoals de financiële of woonsituatie. Deze beschermende factoren maken ook onderdeel uit van de aanpak binnen DC II. Wel is het zo dat DC II zich voornamelijk laat typeren door een intensieve inzet op opleiding of werk, houding en gedrag, het sociaal

netwerk en psychisch welbevinden (of zorg) van de gedetineerde. Inzet hierop heeft naar verwachting ook een positieve uitwerking op de andere factoren. Binnen DC II ligt de focus op de volgende beschermende factoren:

Tabel 2.3.2 Werkzame elementen

Beschermende factoren	DC II
Opleiding/werk	✓
Financiële situatie	-
Woonsituatie	-
Houding/gedrag	✓
Sociaal netwerk	✓
Vrijtijdsbesteding	-
Psychisch welbevinden/zorg	✓
Middelengebruik/verslaving	Exclusie criterium voor de doelgroep

Werkzame elementen in de vastgestelde beleidstheorie, binnen de projecten van het programma Koers en kansen.

Daarnaast is de ondersteuning binnen DC II gericht op rechtsherstel naar slachtoffer, sociaal netwerk en maatschappij door de aandacht voor herstel in Mijn Compagnieplan en daaruit voortvloeiende cursussen, trainingen en thema-avonden.

Vernieuwende elementen

Uit de hierboven beschreven opzet en activiteiten blijkt dat de KV verschillende vernieuwende elementen toepast (tabel 2.3.3). Het betreft zowel elementen van de activiteiten en werkwijzen binnen de KV als elementen van de organisatie van de KV. De elementen zijn kenmerkend voor DC II en worden in bestaande, reguliere detentievoorzieningen niet binnen een vergelijkbare context toegepast. Daarbij zijn deze elementen vernieuwend omdat ze niet eerder empirisch zijn onderzocht.

Tabel 2.3.3 Vernieuwende elementen

Vernieuwende elementen	
- Integraal zorg- en veiligheidsplan	- Betrekken ketenpartners
- Herstelgericht werken	- Extramuraal werken en behoud van baan
- Presentietheorie	- Kleinschaligheid
- Leefklimaat	- Beperkt beveiligingsniveau
- Betrekken sociaal netwerk	- Regiobinding (detentie dicht bij woonplaats)

In (wetenschappelijke) literatuur zijn we nagegaan welke informatie bekend is over of deze elementen bijdragen aan de doelen van detentie. Omdat het gaat om relatief nieuwe elementen, is er in sommige gevallen weinig literatuur over beschikbaar. In bijlage 6 is per vernieuwend element beschreven, welke onderbouwing we in de literatuur hebben gevonden.

2.3.5 Aanbevelingen

Op basis van de projectplannen en interviews (en eventueel overige beschikbare informatie) hebben we een aantal aanbevelingen geformuleerd voor DC II:

- De ervaring tot nu toe is dat gedetineerden op de ZBBI-plaatsen die niet de eerste fase van DC doorlopen hebben, nauwelijks bereid zijn om deel te nemen aan het DC II programma. Op dit moment is een minderheid van de ZBBI-plaatsen in DC II bezet door gedetineerden die wél de eerste fase hebben doorlopen. Omdat de groepsdynamiek beschouwd wordt als een belangrijk werkzaam element van DC II, is de verwachting dat een groep van gelijkgestemde gedetineerden de werkzaamheid van DC II ten goede komt. Daarom strekt het tot aanbeveling de balans tussen beide groepen gedetineerden in DC II te monitoren zolang het niet haalbaar is om alle ZBBI-plaatsen te vullen met gedetineerden afkomstig uit de eerste fase van DC.

- Waar de verbinding met het gemeentelijke beleid precies uit bestaat op dit moment nog niet helder uitgewerkt omdat er nog geen gedetineerden uit DC II uitgestroomd zijn. Mogelijk kan dit in de toekomst nog nader uitgewerkt worden. Dit kan bijdragen aan de realisatie van de veranderlijn 'veilig dichtbij'.

2.4 KV Middelburg

2.4.1 Het project in het kort

KV Middelburg wordt in beginsel opgericht voor Zeeuwse volwassenen die zichzelf aanmelden voor het uitzitten van detentie, ook wel aangeduid als zelfmelders. Het komt voor dat volwassenen in afwachting van hun rechtszaak hun leven weer hebben opgepakt en een woning en een baan hebben. Wanneer deze nazorggebieden in gevaar komen indien zij zich moeten melden voor het uitzitten van detentie, kan de kleinschalige voorziening voor Zeeuwse volwassenen een uitkomst bieden, waarbij de detentieschade zo veel als mogelijk wordt beperkt. De KV is bedoeld voor strafrechtelijke afdoening waarbij de combinatie van vergelding en instandhouding van positieve leefgebieden gewenst is. Door de KV flexibel in te richten en behoud van structurele dagbesteding in acht te nemen, dient de KV bij te dragen aan het beperken van detentieschade van kortgestraften. Er moet nog bepaald worden op welke juridische titel verlof voor extramurale arbeid plaats kan vinden.

De KV zal zich huisvesten in de voormalige ZBBI naast de PI Middelburg. Deze locatie bevindt zich buiten de zogenoemde beveiligingsschil van de PI en heeft een eigen ingang. In de voorbereidende fase wordt aandacht besteed aan maatschappelijke inbedding, onder andere door de wijk waarin de KV ligt te informeren over de komst van de KV. De KV beschikt over een laag beveiligingsniveau. Er zijn tien eenpersoonkamers met sanitaire voorziening en twee eenpersoonkamers met gedeelde sanitaire voorziening. Verder voorziet de locatie in kantoorruimte, een ontmoetingsruimte en een keuken. Er is een kamer voor het personeel en op de begane grond bevindt zich een kamer voor mindervaliden. De locatie wordt afgeschermd door begroeiing en op het terrein ligt een multifunctioneel sportterrein. Binnen de KV is plaats voor tien gedetineerden.

2.4.2 Opzet van het project

Doelgroep

KV Middelburg zal zich in eerste instantie gaan richten op zelfmelders en is enkel bedoeld voor kortgestraften. Hierbij gaat het om volwassenen die in afwachting van de tenuitvoerlegging van hun straf hun leven (weer) hebben opgepakt en dus beschikken over bijvoorbeeld een woning en een baan. Deze leefgebieden kunnen in gevaar komen wanneer zij zich moeten melden om hun detentie uit te zitten. De KV kan voor hen een uitkomst bieden waarbij de detentieschade zoveel mogelijk wordt beperkt.

De KV hanteert verschillende toelatingscriteria:

- structurele dagbesteding: zelfmelders moeten structurele dagbesteding hebben voor minimaal 24 uur per week. Deze structurele dagbesteding dient controleerbaar te zijn bij de werkgever en moet op acceptabele reisafstand zijn vanaf de KV;
- woonachtig in Zeeland en West-Brabant (in het project aangeduid als regio Zuidwest);
- de uit te zitten vrijheidsstraf bedraagt minimaal 2 weken en maximaal 6 maanden;
- groepsgechiktheid;
- geen middelengebruik tijdens deelname aan het KV-programma – om dit na te gaan wordt bij de instroom in de KV en daarna steekproefsgewijs een Urine Controle (UC) uitgevoerd;
- geen risicovolle onderlinge relaties met anderen in de KV (bijvoorbeeld waarmee ze een delict hebben gepleegd);
- geen aanleiding voor maatschappelijke onrust bij verlof naar buiten (nog te verkennen hoe hier zicht op te verkrijgen);
- bereidheid mee te werken aan mentorgesprekken en begeleiding in de KV.

Hierbij geldt dat het eerste criterium, structurele dagbesteding, een hard criterium is: als de werkgever niet bereid is om mee te werken aan de controle van de KV op het werk, kan een gedetineerde niet in de KV instromen. In de toepassing van de overige selectiecriteria is meer ruimte voor maatwerk.

Wanneer er ruimte voor uitbreiding blijkt in de KV, kan de doelgroep van de KV verbreed worden naar nog twee andere groepen. Deze uitbreiding zal echter niet op korte termijn plaatsvinden. Potentiële doelgroepen zijn:

- gedetineerden in de laatste fase van detentie;
- verdachten waarbij de verwachting is dat zij een onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd zullen krijgen, maar waarbij het uiteindelijk wenselijk is een lichte vorm van detentie op te leggen zodat activiteiten op de leefgebieden gecontinueerd kunnen worden.

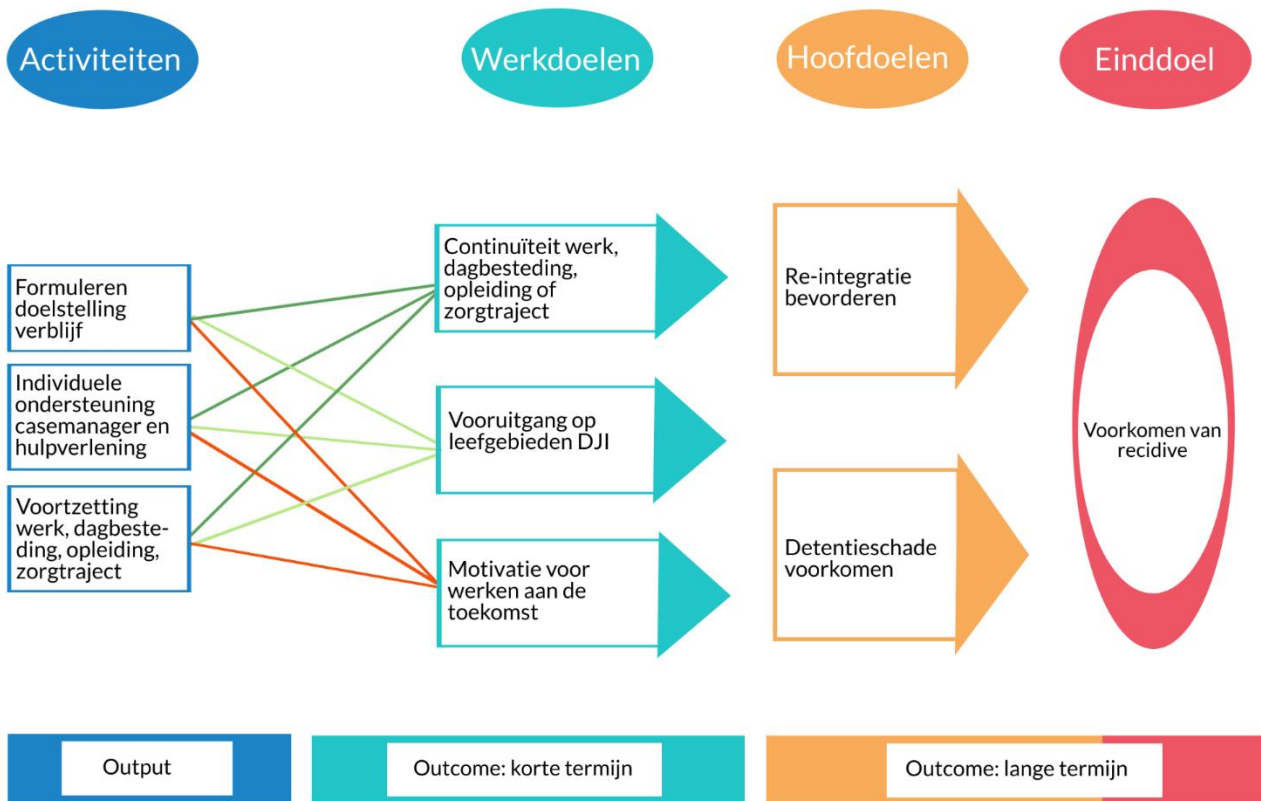
Doelen

Het einddoel van KV Middelburg is het **vermindere van recidive** (zie figuur 2.4.1). Dit wordt bereikt door 1) re-integratie te bevorderen en 2) detentieschade te voorkomen. Dit zijn de twee hoofddoelen van de KV. Deze hoofddoelen zijn gericht op de periode na detentie. De hoofddoelen kunnen worden bereikt door in te zetten op werkdoelen voor de individuele trajecten van gedetineerden tijdens het verblijf in de KV. De werkdoelen van de KV zijn:

- **Continuïteit van werk, dagbesteding, opleiding of zorgtraject:** door bestaand(e) werk, opleiding, zorgtrajecten door te laten lopen tijdens detentie worden deze beschermende factoren (tegen recidive) in stand gehouden. Door het behouden van een baan wordt onder andere voorkomen dat iemand inkomen verliest en in het verlengde daarvan schulden opbouwt of zijn woning verliest. Het voortzetten van een opleiding verhoogt de kans op een betaalde baan en met zorgtrajecten worden eventuele beperkingen geadresseerd. Bovendien draagt het behoud van werk of opleiding bij aan de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van de gedetineerde. Ook blijft hij op deze manier betrokken bij de maatschappij wat de re-integratie ten goede komt en waarmee detentieschade voorkomen wordt.
- **Realiseren vooruitgang één of meer leefgebieden DJI:** in de KV zal naast instandhouding van de structurele dagbesteding ingezet worden op het werken aan of behouden van de vijf basisvoorwaarden voor re-integratie van DJI. Deze dienen voor afloop van detentie, zo veel als mogelijk, gerealiseerd te zijn. De basisvoorwaarden zijn:
  - een geldig identiteitsbewijs;
  - onderdak direct na ontslag uit detentie;
  - inkomen uit werk of een (tijdelijke) uitkering om na ontslag uit detentie in het eerste levensonderhoud te kunnen voorzien en indien arbeid niet beschikbaar is een vorm van dagbesteding;
  - inzicht in schuldenproblematiek;
  - (her)realiseren van (continuïteit van) zorg en een zorgverzekering.
- **Motivatie voor werken aan de toekomst:** motivatie om een toekomst op te bouwen zonder delicten is noodzakelijk. Gedetineerden moeten zelf vertrouwen hebben in dat het mogelijk is en bereid zijn om daar naar toe te werken. Naast deze inhoudelijke hoofddoelen beoogt de KV ook een meer doelmatige inzet van middelen te realiseren. Door zorg en ondersteuning door te laten lopen, wordt voorkomen dat na afloop van detentie afgebroken trajecten opnieuw opgestart moeten worden. De verwachting is dat dit ook zal resulteren in een verlaging van (maatschappelijke) kosten voor ondersteuning.

Naast deze inhoudelijke doelen voor individuele trajecten beoogt de KV ook een verhoging van de meldingsbereidheid van aangeschreven zelfmelders te realiseren. De open setting van de KV en het kunnen behouden van structurele dagbesteding zouden ertoe moeten leiden dat zelfmelders zich sneller melden voor detentie.

Figuur 2.4.1 Interventiologica KV Middelburg

Activiteiten om de werkdoelen te realiseren

De bovengenoemde werkdoelen worden gerealiseerd door een aantal stappen te doorlopen en activiteiten/personeel in te zetten. De partijen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de activiteiten zijn in onderstaande beschrijvingen groen en vetgedrukt weergegeven. Het gaat om de volgende activiteiten:

- **Formuleren doelstelling verblijf:** **gedetineerden** formuleren, in samenwerking met de **casemanager** en een **groepswerker**, een persoonlijk doel voor tijdens het verblijf in de KV. Met relevante (hulpverlenings-) partners zal voortgang met betrekking tot dit doel besproken worden. Bij deze voortgangsbesprekingen wordt ook het sociaal netwerk van de gedetineerde betrokken. De gemaakte afspraken ten aanzien van de doelstelling worden vastgelegd in een overeenkomst, die door de gedetineerde wordt ondertekend. Het formuleren en uitvoeren van doelstellingen draagt tevens bij aan het motiveren van de gedetineerden om te werken aan de delict vrije toekomst.
- **Individuele ondersteuning casemanager/hulpverleners:** op basis van de geformuleerde doelstelling wordt voor iedere gedetineerde een persoonsgericht traject opgestart door de **casemanager**. Daarbij wordt ook rekening gehouden met wat de gedetineerde nodig heeft binnen de verschillende leefgebieden en in het kader van de vijf basisvoorwaarden van DJI. Verder wordt nagegaan welke **hulpverlening** en begeleiding passend is en welke regionale en lokale hulpverleners daarbij het best aansluiten. De voortgang op de ondersteuning wordt bewaakt in mentorgesprekken. De begeleiding door medewerkers van de PI vindt plaats middels de methode van relationeel beveiligen waardoor een positief leefklimaat wordt gecreëerd. Relationeel beveiligen bestaat uit een constructieve samenwerkingsrelatie tussen de gedetineerde en de begeleiding.
- **Voortzetting werk, opleiding, zorg tijdens verblijf in de KV:** tijdens het verblijf in de KV behoudt de gedetineerde zijn werk, opleiding of zorgtraject. De nadruk ligt daarbij op continuering van werk of opleiding, waarnaast een zorgtraject kan lopen. In het dagprogramma van de **gedetineerde** wordt opgenomen wanneer hij de **KV** mag verlaten voor dagbesteding en welke tijden hij binnen de KV moet zijn. Om te controleren of dit goed verloopt, wordt contact onderhouden met de werkgever. Door deze voortzetting te bewerkstelligen wordt gezorgd voor continuïteit in werk, opleiding en zorgtrajecten en het voorziet in inkomen (een van de basisvoorwaarden van DJI). Bovendien beoogt voortzetting van werk, opleiding of zorg tijdens het verblijf in de KV bij de dragen aan hoop en motivatie voor een delictvrije toekomst.

2.4.3 Instroom, samenwerkingspartners, randvoorwaarden

Instroom van gedetineerden

Voorafgaand aan plaatsing van een gedetineerde wordt een screening uitgevoerd. Deze screening is onderdeel van het instroomproces in de KV en een eerste stap om verblijf in de KV mogelijk is maken. Gedurende de screening wordt nagegaan of het voortzetten van dagbesteding in een open setting mogelijk is voor de gedetineerde. Het gehele instroomproces waar de screening onderdeel van uitmaakt kent verschillende stappen:

1. **Startsignaal:** de Dienst Individuele Zaken (DIZ) van DJI roept zelfmelders op. Zij versturen een aankondiging aan de PI en een meldbrief aan de zelfmelder. De aankondiging en meldbrief dienen 6 tot 8 weken voor de meldingsdatum te worden verstuurd opdat de KV voldoende tijd heeft voor screening van de potentiële kandidaat voor de KV.³
2. **Pre-scan:** de casemanager van de PI bevraagt verschillende ketenpartners:
  - Het Openbaar Ministerie (OM) checkt op lopende onderzoeken;
  - De politie controleert op actuele meldingen;⁴
  - Reclassering en Veiligheidshuis gaan na of er sprake is van contra-indicaties.
 Deze partners koppelen vervolgens terug aan de casemanager of er op basis van hun eigen informatie bezwaar is tegen plaatsing in de KV. Er wordt geen inhoudelijke informatie gedeeld.
3. **Uitnodigen:** wanneer uit de pre-scan een positief besluit voortkomt, wordt de zelfmelder uitgenodigd. De casemanager stuurt hiervoor een zogeheten Belbrief naar de zelfmelder. In het telefoongesprek worden de mogelijkheden voor verblijf in de KV besproken evenals verdere informatie versterkt. In dit gesprek wordt nadrukkelijk besproken of de zelfmelder over dagbesteding beschikt (minimaal 24 uur per week) en of dat controleerbaar is bij de werkgever. Tot slot wordt in het gesprek het vervolg van de procedure bepaald. Bij een positieve uitkomst van het telefoongesprek vraagt de casemanager de reclassering om een advies op te stellen en stuurt hij een bevestiging naar de zelfmelder met een toestemmingsverklaring waarin vastgelegd is dat de zelfmelder de KV toestemming geeft om contact op te nemen met de werkgever.
4. **Screenen:** vervolgens vindt een meer uitgebreide screening plaats. Hier zijn verschillende instanties bij betrokken. De *reclassering* voert een gesprek met de zelfmelder waarbij onder andere toestemming gevraagd wordt voor gegevensuitwisseling met de werkgever. Daarnaast bezoekt de *casemanager* de werkgever om afspraken te maken in het kader van controles en toestemming te vragen voor een screening van de werkgever. Naar aanleiding daarvan dient de casemanager bij de *politie* een verzoek in voor de werkgeverscheck. Verder controleert de reclassering een vast aantal items en naar aanleiding daarvan wordt bepaald of een referentiegesprek ter controle of verduidelijking moet plaatsvinden. Ook is de reclassering verantwoordelijk voor de risicotaxatie. Uiteindelijk geven zij op basis van hun screening een plaatsingsadvies aan de casemanager. De casemanager bundelt alle verzamelde screeningsinformatie en dient een plaatsingsvoorstel in bij de directie van de PI. De directie neemt het plaatsingsbesluit.

Samenwerking ketenpartners

KV Middelburg werkt vooral samen met lokale partners, zoals zorgaanbieders, wijkteams, scholen, werkgevers, maatschappelijke organisaties en wijkagenten. De uitvoering ligt in handen van de projectleider van de KV en alle aangesloten organisaties. Met deze partijen zal een intentieverklaring worden opgesteld.

Voor het nemen van besluiten en het bijsturen van het project is een stuurgroep opgericht. De stuurgroep van KV Middelburg bestaat uit vertegenwoordigers van de volgende samenwerkingspartners: gemeente Middelburg, Openbaar Ministerie (Gebieds-OvJ en Senior beleidsadviseur), Veiligheidshuis Vlissingen, Emergis GGZ (Verslavingsreclassering), Reclassering Nederland en PI Middelburg. De interne opdrachtgever van het project is de vestigingsdirecteur van de PI Middelburg.

³ De termijn van versturen staat nog niet vast. Er worden gesprekken gevoerd om dit termijn op 12 weken te zetten.

⁴ Deze activiteit is nog niet zeker. Er wordt besproken of deze activiteit daadwerkelijk onderdeel wordt van het instroomproces.

Tabel 2.4.1 Verantwoordelijkheden samenwerkingspartners

Partner	Verantwoordelijk voor instroom, doorstroom, uitstroom	Verantwoordelijk voor de uitvoering tijdens (en na) verblijf in de KV
Afdeling DIZ van DJI	Tijdig verzenden meldbrief aan de doelgroep.	
Gemeente Middelburg		De gemeente voorziet, via mandatering aan het Veiligheidshuis, in nazorg.
Veiligheidshuis Vlissingen	Voert pre-scan uit t.b.v. plaatsing in de KV.	Biedt ondersteuning aan gedetineerden tijdens detentie en biedt nazorg.
Openbaar Ministerie (OM)	Voert pre-scan uit t.b.v. plaatsing in KV.	
Politiedistrict Zeeland West-Brabant	Voert pre-scan en werkgeverscheck uit t.b.v. plaatsing in KV.	
Reclassering Nederland	Voert pre-scan, advies en screening uit t.b.v. plaatsing in KV.	Biedt ondersteuning aan gedetineerden tijdens detentie.
Emergis GGZ (Verslavingsreclassering)	Voert pre-scan, advies en screening uit t.b.v. plaatsing in KV.	Biedt ondersteuning aan gedetineerden tijdens detentie.
PI Middelburg	Eindverantwoordelijk voor project en geheel proces; o.a. regie op proces van pre-scan, uitnodigen en screening t.b.v. plaatsing in KV, besluit tot plaatsing in KV.	Begeleiden gedetineerde tijdens detentie, controles bij werkgevers, acteren op ongeregelheden (terugplaatsing), afnemen UC's.

Randvoorwaarden

Om de uitvoering van de KV te realiseren, zijn een aantal randvoorwaarden noodzakelijk:

- Er dient bestuurlijk commitment te zijn voor de uitvoering van de KV Middelburg;
- De weg waarlangs instroom en screening plaatsvindt moet afgestemd zijn met en verankerd zijn bij de relevante samenwerkingspartners;
- Er dient voldoende personele capaciteit te zijn bij de samenwerkingspartners;
- Aanvullende financiële middelen, al dan niet vanuit het programma Koers en kansen, zijn noodzakelijk voor de inzet vanuit de diverse organisatie om over voldoende financiële middelen te beschikken;

In het projectplan is een overzicht opgenomen van de jaarlijks verwachte kosten. Naast huurkosten, inrichtingskosten en overige materiële kosten zijn kostenposten opgenomen voor de personele inzet. Hieronder worden de volgende functies gespecificeerd: senior casemanager (1 fte), senior groepswerker (1 fte), medior groepswerker (2 fte), psycholoog (0,25 fte) en projectleider (0,5 fte) en projectsecretaris (0,5 fte). Verder zijn er kosten voorzien voor backoffice (0,25 fte) en huisartsenzorg. Het overzicht in het projectplan is een eerste schets van de personele inzet. Op een later moment gaven de projectmanager en projectsecretaris aan dat de 3 fte die op dit moment voorzien is voor groepswerkers onvoldoende zal zijn. In de KV zullen zeven dagen per week vier groepswerkers per dag benodigd zijn. Een totaal van 3 fte is daarvoor onvoldoende.

2.4.4 Onderbouwing project

Veranderlijnen programma Koers en kansen

De projecten binnen het programma Koers en kansen dienen aan te sluiten bij drie veranderlijnen die bijdragen aan een toekomstbestendige sanctie-uitvoering: Veilig dichtbij, Levensloop centraal en Vakmanschap voorop (bijlage 5).

Op basis van de gevoerde gesprekken en het projectplan zien wij de volgende aansluitingen tussen de veranderlijnen van het programma Koers en kansen en de projectopzet:

- **Veilig dichtbij:** de KV werkt samen met het Veiligheidshuis waarin alle dertien gemeenten uit de provincie Zeeland vertegenwoordigd zijn. Gemeente Middelburg draagt als een van de samenwerkingspartners verantwoordelijkheid voor de uitvoering. De aansluiting met de andere twaalf gemeenten in

de regio wordt vormgegeven door een liaison bij de gemeente Middelburg. Hiermee wordt de verbinding met de gemeentelijke integrale aanpak en het gemeentelijk veiligheidsbeleid gezocht. Verder worden regionale en lokale ketenpartners betrokken bij de hulpverlening aan gedetineerden tijdens hun verblijf in de KV. Daarnaast zet de KV in op behoud van structurele dagbesteding (op acceptabele reisafstand van de KV) het zoveel mogelijk voortzetten van het leven buiten de KV. Zo kunnen gedetineerden buiten de KV naar hun eigen tandarts en huisarts, mogen ze boodschappen doen in de lokale supermarkt in de buurt en wordt gelegenheid geboden buiten de KV naar de sportschool of kerk te gaan.

- **Levensloop centraal:** de KV biedt gedetineerden de mogelijkheid hun dagelijks leven zoveel mogelijk te continueren door bestaande dagbesteding in stand te houden. Hierdoor wordt het behoud van beschermende factoren en de zelfredzaamheid van de gedetineerde gestimuleerd. De KV werkt daarbij volgens de levensloopbenadering en zet in op persoonsgerichte trajecten.
- **Vakmanschap voorop:** het begeleidend personeel werkt door middel van motiverend bejegenen aan een veilig en positief leefklimaat en motiverend contact met de gedetineerde. Van het personeel in de KV wordt een flexibelere houding verwacht. Groepswerkers moeten in staat zijn om te gaan met wisselende (groeps-)dynamiek door constante in- en uitloop uit de KV. Op basis van persoonlijke trajecten van gedetineerden en maatwerk in de ondersteuning aan gedetineerden dienen zij beslissingen te nemen die passen bij wat de gedetineerde nodig heeft. Om deze reden worden groepswerkers gekozen of getraind op (basis van) vaardigheden voor gespreksvoering met gedetineerden. Daarnaast staan deze groepswerkers meer in verbinding met de wereld buiten de KV, bijvoorbeeld doordat contact gelegd moet worden met werkgevers van gedetineerden. Ook dit vergt een andere houding en werkwijze van groepswerkers dan binnen de reguliere detentie. Verder wordt een breed netwerk van lokale en regionale partners ingezet om bij te dragen aan de succesvolle re-integratie van de gedetineerden.

Werkzame elementen

In de achterliggende beleidstheorie voor de projecten binnen het programma Koers en kansen, zoals weergegeven in de memo van Significant (2018), staat het versterken/stimuleren van beschermende factoren tegen recidive centraal. Het inzetten van acties op de verschillende beschermende factoren draagt bij aan resocialisatie. Resocialisatie verlaagt vervolgens de kans op recidive. Binnen de KV Middelburg zijn de activiteiten primair gericht op onderstaande beschermende factoren (tabel 2.4.2). Dit betekent overigens niet dat er geen oog zou zijn voor de overige beschermende factoren, zoals het sociaal netwerk. Wanneer daarop ondersteuning nodig blijkt, wordt ook daarop gefocust in de begeleiding. Wel is het zo dat deze KV zich voornamelijk laat typeren door een intensieve inzet op opleiding of werk, financiële situatie, woonsituatie en psychisch welbevinden (of zorg) van de gedetineerde. Inzet hierop heeft naar verwachting ook een positieve uitwerking op de andere factoren. Binnen de KV Middelburg ligt de focus op de volgende beschermende factoren:

Tabel 2.4.2 Werkzame elementen

Beschermende factoren	KV Middelburg
Opleiding/werk	✓
Financiële situatie	✓
Woonsituatie	✓
Houding/gedrag	-
Sociaal netwerk	-
Vrijtijdsbesteding	-
Psychisch welbevinden/zorg	✓
Middelengebruik/verslaving	-

Werkzame elementen in de vastgestelde beleidstheorie, binnen de projecten van het programma Koers en kansen.

Vernieuwende elementen

Uit de hierboven beschreven opzet en activiteiten blijkt dat de KV verschillende vernieuwende elementen toepast (tabel 2.4.3). Het betreft zowel elementen van de activiteiten en werkwijzen binnen de KV als ele-

menten van de organisatie van de KV. De elementen zijn kenmerkend voor de KV en worden in bestaande, reguliere detentievoorzieningen niet binnen een vergelijkbare context toegepast. Daarbij zijn deze elementen vernieuwend omdat ze niet eerder empirisch zijn onderzocht.

Tabel 2.4.3 Vernieuwende elementen

Vernieuwende elementen	
- Leefklimaat	- Kleinschaligheid
- Betrekken ketenpartners	- Beperkt beveiligingsniveau
- Extramuraal werken en behoud van baan	- Regiobinding (detentie dicht bij woonplaats)

In (wetenschappelijke) literatuur zijn we nagegaan welke informatie bekend is over of deze elementen bijdragen aan de doelen van detentie. Omdat het gaat om relatief nieuwe elementen, is er in sommige gevallen weinig literatuur over beschikbaar. In bijlage 6 is per vernieuwend element beschreven, welke onderbouwing we in de literatuur hebben gevonden.

2.4.5 Aanbevelingen

Op basis van de projectplannen en interviews (en eventueel overige beschikbare informatie) hebben we een aantal aanbevelingen geformuleerd voor de KV Middelburg:

- Een succesvolle pilot begint met voldoende instroom in de KV. Het strekt daarom tot aanbeveling om aandacht te besteden aan de samenwerking met ketenpartners opdat het proces van screening goed verankerd raakt in hun werkwijze. De verwachting is dat dit het draagvlak voor de KV zal bevorderen.
- De activiteiten die binnen de KV uitgevoerd gaan worden zijn (nog) relatief algemeen geformuleerd. We raden daarom aan om, aan de hand van dit werkdocument, na te denken over *hoe* de invulling van de activiteiten bij zal dragen aan de (werk) doelen.

2.5 KV Rotterdam Hoogvliet

2.5.1 Het project in het kort

PI Rotterdam, locatie Hoogvliet (afdeling Tussenwater) heeft in samenwerking met de strafrechtpartners, gemeente Rotterdam en andere samenwerkingspartners een projectvoorstel ontwikkeld voor preventieve hechtenis op een kleine afdeling met extra begeleiding. Daarmee voorziet de kleinschalige voorziening (KV) in een meer flexibele strafvordering voor verdachten waarvan het feit te ernstig is om de voorlopige hechtenis te schorsen maar tegelijkertijd detentie te grote schadelijke gevolgen voor de gedetineerde heeft. Terwijl normaliter een van beide opties gekozen moet worden, biedt de KV een alternatief waarmee de nadelen van beide opties voorkomen kunnen worden.

De KV bestaat uit een kleine, afgezonderde afdeling met 6 tot 8 plaatsen, binnen PI Rotterdam. De KV deelt de toegang, binnenplaats en keuken met de zeer beperkt beveiligde inrichting (ZBBI). De verwachting van de PI is dat het gebruik van deze ruimten door beide groepen verenigbaar is, omdat beide groepen veel te verliezen hebben bij incidenten.

2.5.2 Opzet van het project

Doelgroep

De doelgroep van de KV Rotterdam is als volgt afgebakend:

- mannelijke voorlopig gehechten⁵, met een strafverwachting van 2 tot 4 maanden;
- voorwaarde is dat de voorlopig gehechten bij aankomst in de KV een opleiding volgen, werk- of dagbesteding hebben of in een zorgtraject zitten – voor werk geldt de vuistregel dat iemand kan aantonen dat hij al minimaal drie maanden in dienst is, minimaal 26 uur per week;

⁵ Hoewel de doelgroep van de KV Rotterdam Hoogvliet bestaat uit voorlopig gehechten, wordt deze groep binnen de PI aangeduid met de term 'gedetineerden'. In dit rapport is daarom gekozen voor het gebruik van de term 'gedetineerden' om de personen in de KV Rotterdam Hoogvliet aan te duiden, in plaats van de term 'verdachten'.

- incidenteel is het mogelijk om gedetineerden te plaatsen die hun leven op de rit hebben, maar een zetje in de rug nodig hebben om werk te vinden/vasthouden, middels een arbeidsre-integratietraject;
- gedetineerden spreken Nederlands of Engels;
- gedetineerden hebben een regiobinding met Rotterdam Rijnmond of Zuid-Holland Zuid, dat betekent maximaal ongeveer een uur reistijd tussen de KV en werk/woning;
- gedetineerden worden niet verdacht van een ernstig gewelds- of zedendelict;
- er is geen sprake van ernstig (ontregelende) zorg- en/of verslavingsproblematiek;
- gedetineerden zijn gemotiveerd om een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan op te bouwen: ze moeten willen werken aan een delictvrije toekomst.

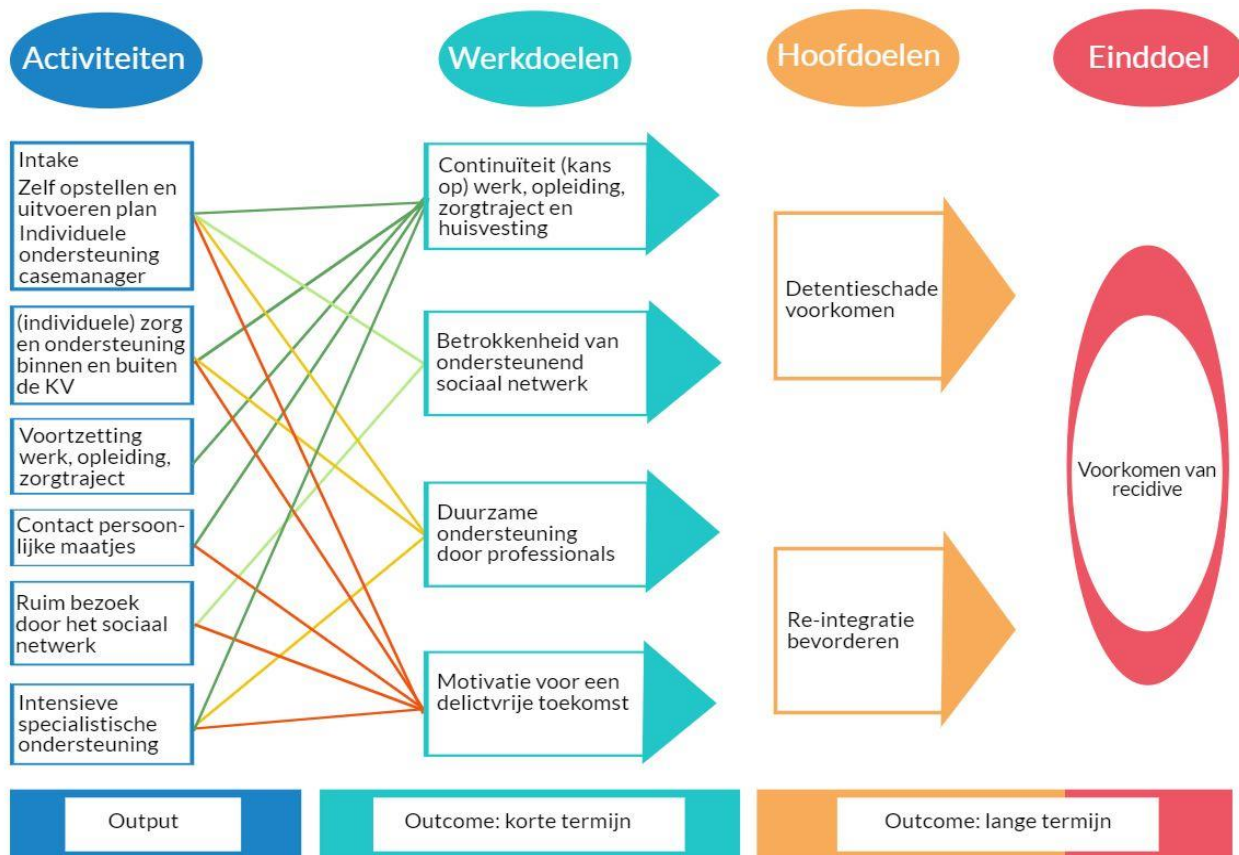
Doelen

Het einddoel van de KV is het voorkomen van recidive (zie figuur 2.5.1). Dit wordt bereikt door tijdens het verblijf in de KV 1) detentieschade te voorkomen en 2) re-integratie te bevorderen. Dit zijn de twee hoofddoelen van de KV. De hoofddoelen zijn gericht op de periode na detentie. Om deze hoofddoelen te bereiken, zet het project in op een aantal werkdoelen tijdens het verblijf in de KV voor de individuele trajecten van gedetineerden. De werkdoelen van de KV zijn:

- **Continuïteit van (kans op) werk, opleiding, zorgtraject en huisvesting:** door bestaand(e) werk, opleiding of zorgtrajecten door te laten lopen tijdens detentie worden deze beschermende factoren (tegen recidive) in stand gehouden. Behoud van inkomen stelt gedetineerden bovendien in staat om de kosten voor hun huisvesting te betalen waardoor de woning behouden kan blijven. De continuïteit op werk, opleiding, zorg en huisvesting bevordert de maatschappelijke participatie, geeft toekomstperspectief en is bevorderlijk voor het welzijn/functioneren van de gedetineerde. Het voortzetten van een opleiding verhoogt de kans op een betaalde baan en met zorgtrajecten worden eventuele beperkingen geadresseerd.
- **Betrokkenheid van ondersteunend sociaal netwerk:** partners, kinderen en andere familieleden met een positieve, steunende invloed op de gedetineerde worden actief betrokken bij de weg naar een delictvrije toekomst. Door behoud/herstel van een relatie met het sociale netwerk te faciliteren, wordt een sociaal vangnet gecreëerd dat na detentie de gedetineerde ondersteunt om een delictvrije toekomst te realiseren.
- **Duurzame ondersteuning door professionals:** professionals bieden zowel tijdens als na afloop van detentie ondersteuning aan de gedetineerde om barrières voor een delictvrije toekomst weg te nemen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om professionals vanuit de gemeente, reclassering of een zorginstelling. Voor uitstroom worden afspraken gemaakt met de betrokken ketenpartners over de rol die zij vervullen na detentie. Door de ondersteuning na detentie door te laten lopen kunnen de gedetineerden, naast steun van hun sociaal netwerk, ook gebruik maken van professionele begeleiding in het realiseren van een delictvrije toekomst.
- **Motivatie voor een delictvrije toekomst stimuleren:** motivatie om een toekomst op te bouwen zonder delicten is noodzakelijk. Gedetineerden moeten zelf vertrouwen hebben in dat het mogelijk is en bereid zijn om daar naar toe te werken.

Naast deze inhoudelijke doelen voor individuele trajecten beoogt de KV ook een meer doelmatige inzet van middelen voor het verblijf in een huis van bewaring te realiseren. Door zorg en ondersteuning door te laten lopen, wordt voorkomen dat na afloop van detentie afgebroken trajecten opnieuw opgestart moeten worden. De verwachting is dat dit ook zal resulteren in een verlaging van (maatschappelijke) kosten voor ondersteuning.

Figuur 2.5.1 Interventiologica KV Rotterdam Hoogvlief

Activiteiten om de werkdoelen te realiseren

De bovengenoemde werkdoelen worden gerealiseerd door een aantal stappen te doorlopen en activiteiten/personeel in te zetten. De partijen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de activiteiten zijn in de beschrijvingen groen en vetgedrukt weergegeven. Het gaat om de volgende activiteiten:

- **Intake:** de **reclassering** voert een dossierscreening uit en de **casemanager (PI)** voert een gesprek met de gedetineerde. Hiermee worden hulpvragen, vaardigheden/talenten en beperkingen in beeld gebracht, eventueel ondersteund door een taaltest en/of Screener voor intelligentie en licht verstandelijke beperking (scil).
- **Zelf laten opstellen en uitvoeren van een plan:** **gedetineerden** stellen zelf een plan op voor een delictvrije toekomst. Het plan is herstelgericht. Het betreft zowel herstel richting zichzelf als zijn sociale omgeving, de samenleving en het slachtoffer. Door gedetineerden zelf het plan te laten opstellen en uit te laten voeren, wordt zelfinzicht en reflectie op de situatie bevorderd. Daarnaast stimuleert het hun eigen verantwoordelijkheid en motivatie voor het werken aan een delictvrije toekomst. Dit plan heeft tot doel om beschermende factoren te versterken (behouden baan, opleiding, positief sociaal netwerk) en barrières voor een delictvrij leven weg te nemen.
- **Individuele ondersteuning door een casemanager:** een **casemanager** voert het intakegesprek en ondersteunt de gedetineerden bij het opstellen en uitvoeren van het plan. De ondersteunende rol van de casemanager bevordert het verwezenlijken van de werkdoelen. Deze activiteiten zijn nodig om resultaat te kunnen boeken op alle vier de werkdoelen.
- **(individuele) zorg en ondersteuning binnen en buiten de KV:** aan de hand van het plan en de daarin geïdentificeerde hulpvragen worden **ketenpartners** betrokken voor begeleiding en ondersteuning van de gedetineerde. Beoogde ketenpartners zijn bijvoorbeeld de **gemeente van herkomst**, de **reclassering** voor gedragsinterventies of **zorgpartners** voor ambulante begeleiding. Voor begeleiding kunnen de professionals van de betrokken ketenpartners in de KV komen. Het is echter ook mogelijk dat gedetineerden de KV verlaten om buiten de begeleiding te ontvangen, door de voorlopige hechtenis voor deze afspraken te schorsen. Samenwerking met gemeenten en ketenpartners kan bijdragen aan meer

- maatwerk in de ondersteuning van de gedetineerden waardoor beschermende factoren tegen recidive behouden worden en de re-integratie bevorderd wordt.
- **Voortzetting werk, opleiding, zorg en huisvesting tijdens verblijf in de KV:** tijdens verblijf in de KV behoudt de gedetineerde werk, opleiding of zorgtraject of start met een arbeidsre-integratietraject. De nadruk ligt daarbij op continuering van werk of opleiding, waarnaast een zorgtraject kan lopen. Behoud van inkomsten draagt bij aan het behoud van huisvesting. Gedurende de tijd in de KV wordt de voorlopige hechtenis geschorst om buiten de KV werk/opleiding/zorgtraject te kunnen voortzetten. De **gedetineerde** en de **PI** zijn verantwoordelijk voor de uitvoering hiervan.
  - **Contact met persoonlijke maatjes:** op enkele avonden en zaterdagmiddag zijn getrainde **vrijwilligers van stichting Gevangenenzorg Nederland** aanwezig om op vrijwillige basis activiteiten te ondernemen en gesprekken te voeren met gedetineerden. Daarbij wordt gewerkt middels de presentiefilosofie. Het uitgangspunt van deze werkwijze is het creëren van rechtvaardige, liefdevolle, menselijke verhoudingen, met elkaar optrekken en het voeren van opbouwende gesprekken over een delictvrije toekomst. De inzet van maatjes die dat op vrijwillige basis doen en geen onderdeel uitmaken van DJI, dient bij te dragen aan het (blijven) motiveren van gedetineerden te werken aan een delictvrije toekomst.
  - **Ruim bezoek door sociaal netwerk:** de mogelijkheden om bezoek te ontvangen in de **KV** is flexibeler en ruimer wat betreft tijd en duur dan in een gewoon HvB. Als de **gedetineerde** bezoek wil ontvangen, kan dat in het weekend in de ochtend en middag. Het bezoek vindt plaats in de recreatiezaal of in de tuin van de KV. Door de ruime bezoekmogelijkheden wordt contact met de sociale omgeving gestimuleerd opdat de relatie tussen de gedetineerde en zijn sociale netwerk in stand blijft of wordt gewerkt aan herstel ervan. Dit dient bij te dragen aan een blijvend vangnet voor de toekomst zodat op moeilijke momenten steun gevonden kan worden.
  - **Intensieve specialistische ondersteuning:** binnen de KV is de ondersteuning van **gedetineerden** door de **DJI-medewerkers** intensiever dan in een gewoon HvB. Er staan twee medewerkers op een groep van maximaal acht gedetineerden. Het betreft ervaren medewerkers met een achtergrond in groepswork of op een ZBBI. Ook hebben zij aanvullende opleiding genoten, bijvoorbeeld voor de sportactiviteiten binnen het dagprogramma. Daarnaast zijn deze medewerkers gericht op het opbouwen van contact met gedetineerden en het creëren van een activerend leefklimaat. Door intensief contact en een activerend leefklimaat stimuleren de medewerkers de gedetineerden om meer toekomstgericht te gaan denken

2.5.3 Instroom, samenwerkingspartners, randvoorwaarden

Instroom

De instroom van gedetineerden in de KV is mogelijk via de volgende stappen:

1. De verschillende ketenpartners kunnen deelnemers bij de Rechter-Commissaris aandragen voor plaatsing in de KV. Zij kunnen dat eigenstandig vanuit hun taakuitoefening doen, zoals de advocatuur (in overleg met de cliënt) of de reclassering via het advies aan de raadkamer. Voordracht van deelnemers kan ook via het ZSM-afdoeningsoverleg of de backoffice van het Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond. In het Veiligheidshuis zijn de politie, de reclassering, de gemeente, het OM, de advocatuur en de PI vertegenwoordigd.
2. De Rechter-Commissaris besluit tot plaatsing in de KV en schorst de detentie (onder voorwaarden) voor vijf dagen per week opdat de gedetineerde extramurale arbeid kan verrichten tijdens het verblijf in de KV.
3. De daadwerkelijke plaatsing in de KV vindt plaats via het plaatsingskantoor van DJI door dit op het voorgeleidingsformulier te vermelden.

Uit interview met de KV blijkt dat de instroom in de KV langzaam op gang komt. De KV werkt aan naamsbekendheid van de KV bij de ketenpartners in de begeleidingscommissie van de KV. De KV vermoedt dat binnen de organisaties van die ketenpartners de bekendheid met en gevoelde verantwoordelijkheid voor de instroom van de KV nog onvoldoende is.

Netwerkorganisatie en samenwerking

Ten behoeve van de KV werken uiteenlopende ketenpartners in het veiligheidsdomein samen, ieder vanuit een eigen rol. Uit het projectplan blijkt dat over de inzet van personele of financiële middelen van ketenpartners afspraken gemaakt zijn. Het betreft de volgende partners:

Tabel 2.5.1 Verantwoordelijkheden samenwerkingspartners

Partner	Verantwoordelijk voor instroom, doorstroom en uitstroom	Verantwoordelijk voor uitvoering tijdens (en na) verblijf in de KV
Openbaar ministerie (OM)	Voordracht aan de RC of raadkamer.	
Rechter-commissaris (RC)	Besluit tot plaatsing in de KV en schorsing onder voorwaarden.	
3 reclasseringsorganisaties	Meedenken en adviespartners van OM voor aandragen kandidaten/ter zitting bij de RC inbrengen.	Uitvoeren van (delen van) reguliere gedragsinterventies.
Gemeente Rotterdam directie MO, team D&R; directie W&I		Regulier re-integratieaanbod vanaf eerste dag detentie; voorbereiden WMO arr.; inzet team Exit van W&I, en coach jongerenloket.
PI Rotterdam, Hoogvliet (case-managers)	Advies aan de OvJ voor de selectie van gedetineerden en advies aan advocatuur over potentiële kandidaten.	Groepsruimte; dagprogramma; uitvoering; afstemming partners.
Politie	Advies aan de OvJ voor de selectie van gedetineerden.	
Advocatuur	Advies aan de OvJ voor de selectie gedetineerden; verzamelen bewijs t.a.v. werk/opleiding.	
PI's Krimpen, Dordrecht (case-managers)	Advies aan de OvJ voor de selectie van gedetineerden.	
DJI Hoofdkantoor	Advies over capaciteit; financiën; juridisch kader.	
(Ketenpartners in het) Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond	Selectie gedetineerden voor KV, medewerking gemeenten.	Arbeidsre-integratietrajecten.

Daarnaast zijn enkele potentiële samenwerkingspartners voorzien in een adviserende rol: directie wetgeving, stichting Gevangenzorg Nederland, stichting Heilige Boontjes, stichting De Nieuwe Kans/Schoon Schip en De Waag.

Randvoorwaarden

Om de uitvoering van de KV Rotterdam te realiseren zijn, net als bij de andere projecten, een aantal randvoorwaarden noodzakelijk:

- er dient bestuurlijk commitment te zijn voor de uitvoering van de KV Rotterdam;
- aanvullende financiële middelen, al dan niet vanuit het programma Koers en kansen, zijn noodzakelijk voor de inzet vanuit de diverse organisatie om over voldoende financiële middelen te beschikken;
- er dient voldoende personele capaciteit te zijn bij de samenwerkingspartners;
- er dient voldoende commitment aan de KV en bewustwording van de meerwaarde van de KV te zijn bij samenwerkingspartners om de gedetineerden in de pilot te laten stromen – het signaleren van potentiële kandidaten voor de KV dient verankerd te zijn bij de samenwerkingspartners;

In het projectplan is hiernaast als randvoorwaarde genoemd dat instemming van de minister van Justitie en Veiligheid vereist is om verlof als tijdelijke juridische basis voor deze pilot te gebruiken. Inmiddels is bekend dat de Rechter-Commissaris de voorlopige hechtenis schorst voor de uitvoering van extramurale activiteiten, waardoor geen instemming van de minister vereist is.

In het projectplan is een overzicht van de verwachte jaarlijkse kosten van de KV opgenomen. Daarin zijn kosten opgenomen voor personele inzet (3,16 fte), opleiding en teambuilding, zes arbeidsre-integratietrajecten en tijdsinvestering van de samenwerkingspartners voor de (voorlichting over) de selectie van kandidaten voor de KV.

2.5.4 Onderbouwing project

Veranderlijnen programma Koers en kansen

De projecten binnen het programma Koers en kansen dienen aan te sluiten bij drie veranderlijnen die bijdragen aan een toekomstbestendige sanctie-uitvoering: Veilig dichtbij, Levensloop centraal en Vakmanschap voorop (bijlage 5).

Op basis van de gevoerde gesprekken en het projectplan zien wij de volgende aansluitingen tussen de veranderlijnen van het programma Koers en kansen en de projectopzet:

- **Veilig dichtbij:** de casemanagers van de KV zoeken al tijdens het opstellen van het plan de samenwerking met de gemeente van herkomst. Daarnaast is er een begeleidingscommissie waarin regelmatig de voortgang van de KV wordt besproken. In de begeleidingscommissie neemt ook de gemeente deel. Verder zal (onder andere) het Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond gaan dienen als selectiekanaal voor instroom van gedetineerden. Voor gedetineerden die niet over werk beschikken, wordt via de gemeente een arbeidsre-integratietraject gestart. Verder is regiobinding vereist (woon/werk) voor de instromende gedetineerden waardoor behoud van werk en contact met het sociaal netwerk ondersteund wordt.
- **Levensloop centraal:** bij binnenkomst in de KV zal een intake plaatsvinden waarbij hulpvragen geïnventariseerd worden. Op basis van de intake en het plan zal de samenwerking worden gezocht met specifieke ketenpartners in de uitvoering van het plan. Het uitgangspunt van het plan is herstelgericht. Daarbij is aandacht voor herstel van de gedetineerde zelf, maar ook met zijn sociale omgeving, de samenleving en het slachtoffer. Binnen de KV wordt niet gewerkt met een integraal plan van aanpak, wel wordt maatwerk geleverd in de ondersteuning van gedetineerden.
- **Vakmanschap voorop:** binnen de KV zijn gespecialiseerde, ervaren medewerkers werkzaam die de gedetineerden zullen ondersteunen in het opstellen en uitvoeren van het individueel plan. Waar nodig wordt de aansluiting gezocht met lokale hulpverlening. Daarnaast zijn er op dagdelen getrainde vrijwilligers van stichting Gevangenzorg Nederland aanwezig die bijdragen aan de verbinding met de samenleving.

Werkzame elementen

In de achterliggende beleidstheorie voor de projecten binnen het programma Koers en kansen, zoals weergegeven in de memo van Significant (2018), staat het versterken/stimuleren van beschermende factoren tegen recidive centraal. Het inzetten van acties op de verschillende beschermende factoren draagt bij aan resocialisatie. Resocialisatie verlaagt vervolgens de kans op recidive. Binnen de KV Rotterdam zijn de activiteiten primair gericht op onderstaande beschermende factoren (tabel 2.5.2). Dit betekent overigens niet dat er geen oog zou zijn voor de overige beschermende factoren, zoals de woonsituatie of middeleengebruik. Deze beschermende factoren maken ook onderdeel uit van de persoonsgerichte aanpak binnen de KV. Wel is het zo dat deze KV zich voornamelijk laat typeren door een intensieve inzet op opleiding of werk, financiële situatie, houding en gedrag, het sociaal netwerk en psychisch welbevinden (of zorg) van de gedetineerde. Inzet hierop heeft naar verwachting ook een positieve uitwerking op de andere factoren.

Tabel 2.5.2 Werkzame elementen

Beschermende factoren	KV Rotterdam
Opleiding/werk	✓
Financiële situatie	✓
Woonsituatie	-
Houding/gedrag	✓
Sociaal netwerk	✓
Vrijtijdsbesteding	-
Psychisch welbevinden/zorg	✓
Middelengebruik/verslaving	-

Werkzame elementen in de vastgestelde beleidstheorie, binnen de projecten van het programma Koers en kansen.

Vernieuwende elementen

Uit de hierboven beschreven opzet en activiteiten blijkt dat de KV verschillende vernieuwende elementen toepast (tabel 2.5.3). Het betreft zowel elementen van de activiteiten en werkwijzen binnen de KV als elementen van de organisatie van de KV. De elementen zijn kenmerkend voor de KV en worden in bestaande, reguliere detentievoorzieningen niet binnen een vergelijkbare context toegepast. Daarbij zijn deze elementen vernieuwend omdat ze niet eerder empirisch zijn onderzocht.

Tabel 2.5.3 Vernieuwende elementen

Vernieuwende elementen	
- Presentietheorie	- Extramuraal werken en behoud van baan
- Leefklimaat	- Kleinschaligheid
- Betrekken sociaal netwerk	- Beperkt beveiligingsniveau
- Betrekken ketenpartners	- Regiobinding (detentie dicht bij woonplaats)

In (wetenschappelijke) literatuur zijn we nagegaan welke informatie bekend is over of deze elementen bijdragen aan de doelen van detentie. Omdat het gaat om relatief nieuwe elementen, is er in sommige gevallen weinig literatuur over beschikbaar. In bijlage 6 is per vernieuwend element beschreven, welke onderbouwing we in de literatuur hebben gevonden.

2.5.5 Aanbevelingen

Op basis van de projectplannen en interviews (en eventueel overige beschikbare informatie) hebben we een aantal aanbevelingen geformuleerd voor de KV Rotterdam:

- Een succesvolle pilot begint met voldoende instroom in de KV. Het strekt tot aanbeveling om het proces van instroom goed te verankeren bij de relevante samenwerkingspartners. De verwachting is dat dit het draagvlak voor de KV zal bevorderen en zal helpen om de instroom (verder) op gang te krijgen.
- De beoogde resultaten die in het projectplan zijn opgenomen, zijn voornamelijk indicatoren om de voortgang op de acties te monitoren. Het is verstandig ook na te denken over hoe de werkdoelen gemeten gaan worden. Onderstaande topics (hoofdstuk 2) voor de effectevaluatie zijn daarop gericht.
- Waar de samenwerking met de gemeente van herkomst precies uit bestaat en in hoeverre de verbinding wordt gezocht met het gemeentelijke beleid kan nog meer uitgewerkt worden. We verwachten dat dit bijdraagt aan het vormgeven van de veranderlijn 'veilig dichtbij'.
- De doelgroep van de KV bestaat uit voorlopig gehechten met relatief lichte problematiek waardoor de kans op recidive relatief laag is vergeleken met de algemene gevangenispopulatie. Het strekt daarom tot aanbeveling om (toekomstige) resultaten in deze context te duiden en een referentie doelgroep zorgvuldig te kiezen.

2.6 Overkoepelende bevindingen planevaluaties

Uit de planevaluaties blijkt dat alle vijf KV's ernaar streven op de lange termijn bij te dragen aan hetzelfde **einddoel**: het voorkomen van recidive. De KV Amsterdam heeft daar het einddoel 'verging' aan toegevoegd. Deze einddoelen beogen de KV's te bereiken via verschillende **hoofddoelen**. De hoofddoelen zijn succesvolle (arbeids)re-integratie, detentieschade voorkomen, continuïteit van zorgtrajecten en herstel van relaties met bijvoorbeeld het sociale netwerk en de samenleving. Elk van de KV's is op een combinatie van twee of drie van deze hoofddoelen gericht.

Om de hoofddoelen te bereiken, zetten de KV's tijdens het verblijf van gedetineerden in de KV in op concrete **werkdoelen** voor de individuele trajecten van gedetineerden. Alle KV's streven naar continuïteit (of realiseren) van werk en/of dagbesteding, in combinatie met diverse andere werkdoelen, zoals duurzame ondersteuning van hulpverlening, betrokkenheid van een ondersteunend sociaal netwerk en motivatie voor werken aan een delictvrije toekomst. Met diverse **activiteiten** beogen de KV's de werkdoelen te realiseren. Het gaat bijvoorbeeld om het opstellen van een plan voor het traject tijdens het verblijf in de KV, uitvoeren van of toeleiding naar extramurale arbeid, betrekken van het sociaal netwerk door ruime mogelijkheden voor bezoek, opbouwen van hulpverleningsrelaties, inzetten van herstelbemiddeling en ondersteuning door vrijwilligers of buddy's.

In de planevaluaties zijn de **werkzame elementen** geïdentificeerd waar de KV's op inzetten om de doelen te realiseren. De werkzame elementen bestaan uit beschermende factoren tegen recidive. Door in te zetten op activiteiten die de beschermende factoren versterken, wordt bijgedragen aan resocialisatie en resocialisatie verlaagt vervolgens de kans op recidive. Alle vijf KV's zijn gericht op de werkzame elementen 'opleiding/werk' en 'psychisch welbevinden/zorg'. Daarnaast richten meerdere KV's zich op de werkzame elementen 'houding/gedrag', 'sociaal netwerk', 'financiële situatie' en 'woonsituatie'.

De **contextuele kenmerken** van de KV's variëren per KV: de doelgroep, het instroomproces en de samenwerkingspartners zijn voor elke KV anders. De **doelgroep** van elk van de KV's is door inclusie- en exclusiecriteria afgebakend. Het gaat daarbij bijvoorbeeld over strafrestant, regiobinding, groepsgeschiktheid, (verslavings)problematiek, geslacht, type delict en motivatie om aan re-integratie te werken. De doelgroep van de KV is bepalend voor de wijze waarop **instroom** in de KV's moet plaatsvinden. De belangrijkste kenmerken van de doelgroepen en instroomprocessen van de KV's zijn:

- Bij KV Almelo bestaat de doelgroep uit mannelijke gedetineerden met complexe problematiek met een strafrestant van 2 tot 18 maanden die gebonden zijn aan de regio Twente. Instroom vindt, met medewerking van DJI, plaats vanuit detentie.
- De KV Amsterdam is gericht op de mannelijke afgestrafte gedetineerden (strafrestant 2-8 maanden) die herhaaldelijk recidiveren en een hoge zorgbehoefte hebben, gecombineerd met een 'beperkt snap- en doe-vermogen'. Instroom werd beoogd via een uitplaatsingsproces uit de PI.
- De KV Krimpen aan den IJssel is gericht op de doelgroep mannelijke gedetineerden met een strafrestant van 3 tot 36 maanden die deel kunnen nemen aan extramurale arbeid. Instroom in de KV vindt plaats door doorstroom uit een gesloten regime naar ZBBI-plaatsen in de KV, bij voorkeur vanuit DC I.
- KV Middelburg is bedoeld voor zelfmelders: kortgestrafte volwassenen die na een oproep zichzelf aanmelden voor het uitzitten van detentie. De instroom verloopt met hulp van DJI.
- De KV Rotterdam Hoogvliet is gericht op de doelgroep mannen in voorlopige hechtenis met een strafverwachting van 2 tot 4 maanden, waarvan het strafbare feit te ernstig is om de voorlopige hechtenis te schorsen maar tegelijkertijd detentie te grote schadelijke gevolgen voor de gedetineerde heeft. Instroom van de doelgroep verloopt op voordracht van de samenwerkingspartners, via een besluit van de RC tot plaatsing in de KV.

Bij het instroomproces en de uitvoering van de activiteiten in de KV's zijn diverse **samenwerkingspartners** betrokken. De samenstelling en het aantal samenwerkingspartners verschilt per KV:

- De KV Almelo heeft als voornaamste samenwerkingspartners de PI Almelo, de reclassering (de 3RO) en de 14 Twentse gemeenten. Daarnaast wordt een grote verscheidenheid aan zorg- en veiligheidspartners betrokken.

- Voor de KV Amsterdam is de coördinatie op de uitwerking van de KV bij het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (het veiligheidshuis) belegd. Voor de uitvoering is samenwerking met de politie, het OM, de 3RO, de gemeente Amsterdam en bijvoorbeeld zorgpartijen gezocht.
- De KV Krimpen aan den IJssel bestaat uit een samenwerking van PI Krimpen aan den IJssel en Gevangenzorg Nederland (GNd).
- Bij KV Middelburg zijn de belangrijkste samenwerkingspartners PI Middelburg, het Veiligheidshuis Zeeland, Reclassering Nederland (3RO), de politie en het OM. Daarnaast kan worden doorverwezen naar verschillende zorgpartijen.
- De KV Rotterdam Hoogvliet bestaat uit een samenwerking tussen PI Rotterdam Hoogvliet en ketenpartners zoals het OM, de rechterlijke macht, gemeente Rotterdam, politie, advocatuur en (ketenpartners in) het Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond.

De KV's binnen het programma Koers en kansen dienen bij **drie veranderlijnen**, die bijdragen aan een toekomstbestendige sanctie-uitvoering, aan te sluiten: Veilig dichtbij, Levensloop centraal en Vakmanschap voorop. In alle KV's is de veranderlijn **Veilig dichtbij** vertaald in aansluiting van de KV bij de lokale partners, de gemeentelijke aanpak of samenwerking met de gemeente, zoals gemeentelijke nazorgcoördinatoren en de samenwerking in Veiligheidshuizen. Daarnaast hanteren de KV's regiobinding (detentie nabij de woonplaats) als criterium voor plaatsing in de KV. Hiermee wordt de verbinding met lokale samenwerkingspartners en het sociaal netwerk van de gedetineerde gestimuleerd. De aansluiting bij de veranderlijn **Levensloop centraal** blijkt vooral uit herstelgericht werken en de levensloopbenadering in de KV's. In alle KV's wordt met de gedetineerden een plan opgesteld. Daarin wordt aandacht besteed aan herstel of continuïteit op diverse leefgebieden, zoals werk, woning, financiën en sociaal netwerk. Dit individuele plan richt zich vaak niet alleen op de gedetineerde zelf, maar ook op zijn sociale omgeving, het slachtoffer en de maatschappij. **Vakmanschap voorop** vertaalt zich in het leveren van maatwerk en in het selecteren van geschikt personeel voor de KV dat ervaring heeft met de doelgroep. Daarnaast wordt het personeel getraind in vaardigheden die aansluiten bij de begeleiding van de doelgroep en het toepassen van de beoogde methodieken, zoals herstelgericht werken en motiverende bejegening.

De opzet en activiteiten van de KV's bevatten verschillende **vernieuwende elementen**. Deze elementen zijn kenmerkend voor de KV's en worden in reguliere detentievoorzieningen niet in een vergelijkbare context toegepast. Deze elementen zijn bovendien nog niet eerder empirisch onderzocht. Een aantal vernieuwende elementen is in alle vijf KV's aanwezig: kleinschaligheid, een beperkt beveiligingsniveau, regiobinding (detentie dicht bij de woonplaats), extramuraal werken/behoud van baan en betrekken van keten-/netwerkpartners. Daarnaast bevatten één of meerdere KV's de volgende vernieuwende elementen: een integraal zorg- en veiligheidsplan, leefklimaat bevorderen, betrekken van het sociaal netwerk, werken volgens de presentietheorie, krachtwerkmethode, relationele theorie of herstelgericht werken.

In de literatuur is **empirische** dan wel **theoretische ondersteuning** gevonden voor de vernieuwende elementen: kleinschaligheid, beperkt beveiligingsniveau, extramuraal werken/behoud van baan, leefklimaat, herstelgericht werken en de krachtwerkmethode. Uit de literatuur blijkt dat deze elementen (indirect) bijdragen aan recidivevermindering. Voor de overige vernieuwende elementen zijn in de literatuur geen aanwijzingen gevonden dat zij recidive tegengaan. Enkele vernieuwende elementen lijken op basis van de literatuur wel indirect van invloed op recidivevermindering. Regiobinding draagt daar bijvoorbeeld aan bij via de mogelijkheden voor contact met naasten en continuering van zorgtrajecten. Relationeel beveiligen lijkt via de positieve invloed op het leefklimaat in detentie bij te dragen aan recidivevermindering. Omdat het gaat om relatief nieuwe elementen, is over een deel van de vernieuwende elementen echter (nog) weinig literatuur beschikbaar. In de literatuur zijn geen vernieuwende elementen van lokale en flexibele detentie gevonden die voor een beter doelbereik in de projecten opgenomen kunnen worden.

Ten behoeve van de **toekomstige evaluatie** van de KV's zijn per KV onderwerpen opgesteld waarover informatie verzameld zou moeten worden. Daarvoor zijn de planevaluaties als uitgangspunt genomen. De onderwerpen betreffen het instroomproces, kenmerken van gedetineerden ten tijde van de instroom, activiteiten en doelen van de KV, verloop en ervaring in de KV en de samenwerking met ketenpartners. Daarbij is een voorstel gedaan voor de optimale meetmethoden en het niveau waarop de beoogde informatie verzameld kan worden. Over het behalen van doelen is het interessant om gegevens op individueel

casusniveau te verzamelen, bijvoorbeeld met behulp van een vragenlijst. De informatie over het verloop van de KV kan in interviews op geaggregeerd niveau (per KV) worden verzameld. De benodigde informatie is zowel kwantitatief als kwalitatief van aard. Een deel van de informatie zal door zelfstandig, nieuw onderzoek opgehaald moeten worden. In hoeverre de informatie voor een proces- en effectevaluatie al wordt vastgelegd is niet bekend, mede doordat de onderzoeksopzet tussentijds is gewijzigd: in de procesevaluatie die oorspronkelijk zou worden uitgevoerd was een registratieonderzoek voorzien dat inzicht in bestaande registraties zou bieden.

Evaluatie realisatie en leerpunten

3

3 Evaluatie realisatie en leerpunten

De uitvoering van de vijf kleinschalige voorzieningen is geëvalueerd. Daarbij zijn onder andere de instroom, ketensamenwerking, succesvolle onderdelen, hindernissen en leerpunten inzichtelijk gemaakt. In de volgende paragrafen is de evaluatie van elk van de kleinschalige voorzieningen opgenomen.

3.1 KV Almelo ('Huis van Herstel')

Kernelementen Huis van Herstel

- De doelgroep bestaat uit mannelijke gedetineerden met complexe problematiek met een strafres-tant van 2 tot 18 maanden die gebonden zijn aan de regio Twente. Instroom vindt plaats vanuit de-tentie. Het HvH heeft het juridische kader van een BBA.
- Het HvH is gelegen nabij de PI Almelo in Karelskamp en biedt plaats aan 29 deelnemers.
- De voornaamste samenwerkingspartners zijn de PI Almelo, de reclassering (de 3RO) en de 14 Twentse gemeenten. Daarnaast wordt een grote verscheidenheid aan zorg- en veiligheidspartners betrokken.
- De hoofddoelen gericht op de periode na detentie zijn succesvolle re-integratie en resocialisatie, continuïteit van zorg en begeleiding en herstel van relaties. De werkdoelen die tijdens het verblijf in het HvH nagestreefd worden, richten zich op stabiliteit in woonsituatie en financiën, stabiliteit in werk en dagbesteding, duurzame hulpverleningsrelaties, een ondersteunend sociaal netwerk en een toename in autonomie.

3.1.1 Realisatie van de KV

Kenmerkend voor het HvH is dat het een netwerkorganisatie betreft en dus een samenwerking met veel partners. DJI (PI Almelo), de reclassering en de veertien Twentse gemeenten zijn de nauwst betrokken partners. Zoals duidelijk wordt in de bespreking van de randvoorwaarden en (mogelijke) hindernissen heeft deze diversiteit aan partners op veel aspecten van het project invloed. Daarnaast levert deze diversiteit tijdens de interviews een variatie aan perspectieven op omdat respondenten spreken vanuit hun eigen rol, verantwoordelijkheden en ervaringen. De gemeenten en andere externe netwerkpartners zijn bijvoorbeeld minder nauw betrokken bij de onderbouwing van het projectplan of het proces van instroom. Voor de analyse van de interviews zijn de respondenten geclusterd op basis van hun rol in de KV. We gebruiken in deze paragraaf de onderstaande termen om de groepen van respondenten aan te duiden:

- management van het HvH (projectmanager, projectsecretaris en locatiemanager);
- uitvoerend personeel van het HvH (casemanager, reclasseringswerkers, ZBIW'er en doorzorgfunctio-naris);
- medewerkers van de gemeenten (zorgcoördinatoren van gemeenten Hellendoorn en Almelo);
- externe netwerkpartners (Transfore en Perspectief Herstelbemiddeling).

Stand van zaken april 2021

De eerste plannen voor het HvH zijn in 2017 opgesteld en zijn geïnitieerd door de PI Almelo. In die tijd heeft overleg plaatsgevonden met mogelijke samenwerkingspartners, zoals gemeenten, de reclassering en Perspectief Herstelbemiddeling over de rol die deze partijen eventueel zouden kunnen spelen. Ver-volgens verschaftte het programma Koers en kansen in 2018 de mogelijkheid het project uit te voeren. De reclassering is betrokken bij het opstellen van het projectplan vanaf het moment dat de subsidieaan-vraag bij het programma Koers en kansen werd voorbereid. De Twentse gemeenten zijn formeel betrok-ken sinds de subsidieaanvraag voor het project door het programma Koers en kansen is gehonoreerd.

Wegens de coronacrisis is er geen officiële opening van de KV geweest, maar vanaf januari 2021 is het mogelijk om gedetineerden in het HvH te ontvangen. Het project bevindt zich ten tijde van deze evalua-tie in de opstartfase. Vanwege de coronamaatregelen is de capaciteit van het HvH tijdelijk met een derde terug gebracht: van 29 naar 20 plaatsen voor gedetineerden.

Instroom en uitstroom van het HvH

De doelgroep van het HvH zijn gedetineerden in de laatste fase van hun detentie die kampen met com-plexe problematiek. Deze groep heeft te maken met problemen op meerdere leefgebieden, zoals een

combinatie van schulden, verslaving en woonproblematiek. De keuze voor deze doelgroep is gebaseerd op de verwachting dat juist deze doelgroep veelal tussen wal en schip raakt: zij hebben extra ondersteuning nodig voor succesvolle re-integratie en resocialisatie in de maatschappij. Om voor het HvH in aanmerking te komen moet een deelnemer duidelijk aantonen gemotiveerd te zijn om richting verbetering te werken.

De eerste instroom van gedetineerden vond plaats in februari 2021. Op het moment van de afgenomen interviews (april 2021) woonden vijf gedetineerden in het HvH en werd verwacht dat op korte termijn twee andere gedetineerden geplaatst zouden worden. Daarnaast is het selectieproces in gang gezet voor gedetineerden die mogelijk in juli zullen instromen. Met name wegens de coronacrisis loopt de instroom trager dan oorspronkelijk verwacht, maar de instroom lijkt geleidelijk te versnellen.

Op het moment van de interviews zijn nog geen gedetineerden uitgestroomd. Het eerste moment van uitstroom werd in juni verwacht. Wel is een gedetineerde definitief teruggeplaatst van het HvH naar de PI Almelo. Na een eerste overtreding van de regels is de betreffende gedetineerde tijdelijk teruggeplaatst in de PI om vervolgens terug te keren naar het HvH. Toen de gedetineerde opnieuw de afspraken niet nakwam en drugs bleek te gebruiken is hij definitief teruggeplaatst.

Zoals beschreven in de planevaluatie vindt de instroom vooralsnog met name plaats vanuit detentie, door gebruik te maken van lijsten met gegevens van gedetineerde Twentenaren van de landelijke registratie van DJI. Daarnaast komt het steeds meer voor dat netwerkpartners, zoals de gemeenten, potentiële deelnemers aandragen die (mogelijk) niet op de lijsten van DJI staan. Soms weet een Twentse gemeente bijvoorbeeld dat een Twentenaar in een PI in een ander deel van Nederland gedetineerd is maar zich naar alle waarschijnlijkheid uiteindelijk weer zal vestigen in de Twentse gemeente. De gemeente kan dan aan het HvH melden dat deze gedetineerde mogelijk een geschikte kandidaat is voor plaatsing in het HvH.

Ketensamenwerking

Het HvH bestaat uit een netwerkorganisatie waarbij veel partners met elkaar samenwerken. Daarbinnen bestaat een ‘kerngroep’ van de PI Almelo, de reclassering en de veertien Twentse gemeenten. Zowel de reclassering als alle veertien gemeenten hebben een convenant getekend of zullen dat binnenkort tekenen ter bevestiging van hun commitment aan het project.

Op bestuurlijk niveau vinden binnen het HvH afstemmingsoverleggen plaats. De Stuurgroep overlegt drie keer per jaar. Voorafgaand aan de Stuurgroep vindt een overleg van het Voorportaal Stuurgroep plaats en daaraan voorafgaand is er een overleg van het Kernteam.

Het aantal netwerkpartners, buiten de gemeenten en de reclassering, dat betrokken is bij het HvH is op dit moment nog enigszins beperkt. Door het relatief kleine aantal gedetineerden dat sinds kort in het HvH verblijft, is de inzet van netwerkpartners nog weinig nodig geweest. Op het moment dat de interviews plaatsvonden zijn als ‘externe’ netwerkpartners Transfore en Perspectief Herstelbemiddeling reeds betrokken bij individuele trajecten van deelnemers van het HvH. De verwachting is dat met een toename aan deelnemers in de nabije toekomst ook (veel) meer netwerkpartners betrokken zullen zijn. Met de versoepelingen van de coronamaatregelen worden ook plannen gemaakt om vrijwilligers in het HvH in te zetten. Vrijwilligers kunnen gedetineerden bijvoorbeeld ondersteunen in de ontwikkeling van praktische vaardigheden, zoals boodschappen doen en koken.

3.1.2 Hindernissen, succesvolle onderdelen en leerpunten

Randvoorwaarden

Uit de planevaluatie – Om de uitvoering van KV Almelo succesvol te realiseren moet, net als bij de andere projecten, aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan: inzet en diensten netwerkpartners hoofdzakelijk zonder facturering aan KV, financiële bijdrage Koers en kansen, alternatieve financiering in de toekomst, bestuurlijk commitment, voldoende personele capaciteit, verankering instroomproces en bereik beoogde doelgroep, betrokkenheid en verantwoordelijkheid dragen netwerkpartners, informatiedeling netwerkpartners.

De randvoorwaarden voor de uitvoering van het HvH hebben hoofdzakelijk te maken met het instroomproces, financiering, capaciteit en betrokkenheid van de netwerkpartners. Aan een aantal randvoorwaarden is grotendeels voldaan. In de interviews is daarover genoemd:

- Een eerste randvoorwaarde is dat de beoogde doelgroep bereikt moet worden en het **instroomproces** verankerd moet zijn bij samenwerkingspartners. Mede door de coronacrisis is het instroomproces binnen het HvH moeizaam op gang gekomen. Sinds februari van dit jaar stromen steeds meer gedetineerden in of staan op de wachtlijst voor verder dossieronderzoek. Naarmate meer bekend is over de werkwijze van het HvH zal het instroomproces beter verankerd worden bij de samenwerkingspartners.
- Op dit moment levert **financiering** voor het project geen obstakels op. Zorgaanbieders is gevraagd hun diensten aan te bieden zonder facturering aan het HvH. Hoewel dat een investering van deze externe netwerkpartners vraagt, verwachten managers van het HvH dat een vroegtijdige betrokkenheid op langere termijn ook voor de partners zelf (financieel) voordelig is. De doelgroep binnen het HvH heeft namelijk vaak langdurig zorg en begeleiding nodig waardoor dezelfde zorgpartners na detentie betrokken zijn. In de toekomst zullen directe partners ook financieel moeten bijdragen aan het project.
- Verder zeggen respondenten van de gemeenten en externe netwerkpartners voldoende **capaciteit** te hebben. Toch zeggen enkele respondenten van het HvH dat het moeilijk blijkt een toezichthouder van de reclassering te betrekken tijdens het verblijf van gedetineerden in het HvH vanwege de beperkte capaciteit bij de reclassering. Verder stellen zij dat een gemeente soms slechts één contactpersoon voor het HvH heeft, wat samenwerking bemoeilijkt bij (langdurige) afwezigheid van die persoon. Enkele managers en het uitvoerend personeel van het HvH wijzen erop dat met een toestroom aan gedetineerden in de toekomst een derde reclasseringswerker en mogelijk meer ZBIW'ers nodig zijn. Er is bijvoorbeeld vaak een begeleider nodig om de gedetineerde te begeleiden naar een externe werkplek.
- De reclassering en de gemeenten hebben hun **commitment** uitgesproken en vastgelegd in convenanten. Toch verwachten de managers van het HvH dat het op **bestuurlijk niveau** een uitdaging zal blijven deze instanties en afdelingen van DJI betrokken te houden omdat zij verder van de uitvoering van het project afstaan. Over het commitment van de betrokken partners op **operationeel niveau** zijn respondenten over het algemeen zeer positief. Zij zien een grote betrokkenheid bij het uitvoerend personeel van het HvH en de netwerkpartners. Alle medewerkers van de gemeenten en externe netwerkpartners zeggen dat de werkwijze van het HvH, waaronder het herstelgericht werken, aansluit bij hun eigen werkwijze. De doelgroep is niet onbekend voor deze partners. Daarnaast zegt het merendeel van de respondenten dat de netwerkpartners een gemeenschappelijke doelstelling hebben, namelijk zo goed mogelijk (ex-)gedetineerden ondersteunen bij re-integratie ter voorkoming van recidive. Het merendeel van de respondenten meent dat de nodige netwerkpartners betrokken zijn of betrokken kunnen worden wanneer dat nodig blijkt.
- De meerderheid van de respondenten is positief over de **informatie-uitwisseling en communicatie** tussen partijen. Het HvH heeft bijvoorbeeld informatiepakketten ontwikkeld voor deelnemers, professionals en de omgeving en er zijn sinds kort *infographics* en filmpjes over de werkwijze van het HvH beschikbaar.

Hindernissen en maatregelen

Uit de interviews blijkt dat de respondenten diverse hindernissen in de uitvoering van het HvH ervaren. Deze belemmeringen hebben betrekking op de instroom in het HvH, de verhouding tussen het HvH en bestaande organisatiestructuren en de samenwerking en communicatie tussen de HvH-partners. Waar mogelijk neemt het HvH maatregelen om de hindernissen te ondervangen. In de interviews worden de volgende hindernissen genoemd:

1. Instroom in het HvH

De instroom binnen het HvH begint sinds februari sneller te lopen. Wel worden verschillende (mogelijke) obstakels voor de efficiëntie van het selectie- en instroomproces en het bereiken van de doelgroep opgemerkt.

- Het HvH hanteert een **andere manier van werken** dan in het gevangeniswezen gebruikelijk is. Binnen het HvH wordt bijvoorbeeld streng geselecteerd op de motivatie en de groepsgeschiktheid van een

- gedetineerde, alsmede de aanwezigheid van complexe problematiek. Deze criteria spelen gewoonlijk geen of een minder grote rol in de plaatsing door DJI.
- Het **selectieproces kan lang duren** (gemiddeld zes tot acht weken), mede doordat veel partijen bij dit proces betrokken zijn. Het verloop van het selectieproces wordt in de praktijk beïnvloed door beschikbare capaciteit voor selectie en dossieronderzoek, timing van overleggen en de procedure voor akkoord van het slachtoffer. Dit kan vooral problematisch zijn voor gedetineerden met een kort strafrestant.
  - Gedetineerden zelf zijn **niet altijd geïnteresseerd in verblijf** in het HvH. Onder de huidige wetgeving krijgen zij meer algemene vrijheden in de ZZBI en het Penitentiair Programma (PP). Bij verblijf in het HvH is dat minder vanzelfsprekend. De verwachting is dat de inwerkingtreding van de Wet straffen en beschermen hier verandering in zal brengen: dan vervalt de ZZBI in het geheel en het PP voor een deel van de gedetineerden en zal verlof minder vrijblijvend en vanzelfsprekend zijn. Dit zou het HvH een aantrekkelijker alternatief kunnen maken.
  - Om de instroom en het selectieproces verder te verbeteren meent het merendeel van de respondenten dat het belangrijk is een duidelijk gezicht te geven aan het HvH. Daardoor kan instroom niet alleen plaatsvinden vanuit detentie, maar ook **op voordracht van andere netwerkpartners**. Dit leidt tot extra instroom omdat het overzicht van DJI op potentiële deelnemers niet volledig is: gedetineerden die voorafgaand aan detentie geen vaste verblijfplaats hadden, blijven daar buiten beeld. Inmiddels worden potentiële deelnemers ook aangedragen door de gemeenten en de reclassering. Toch was op het moment van de interviews een van de werknemers binnen de gemeenten niet op de hoogte van het proces van instroom en welke rol zij daarin zouden kunnen spelen.
2. Verhouding HvH en bestaande organisatiestructuren
- De managers van het HvH merken een spanning tussen de werkwijze van het HvH als project en de **reguliere werkwijze van betrokken partners**, met name DJI en de reclassering. Daardoor moeten zij bijvoorbeeld alert blijven dat DJI in het reguliere plaatsingsproces van gedetineerden het HvH niet als standaard PI-afdeling gebruikt, maar het HvH erkent als een apart project met een eigen doelgroep en werkwijze. De verwachting is dat dit makkelijker wordt wanneer de bezetting binnen het HvH toeneemt.
  - Daarnaast moet bij het HvH als projectorganisatie **snel gehandeld kunnen worden**. De managers van het HvH stellen dat dit soms conflicteert met de reguliere werkwijze van DJI. Een respondent beschrijft dit als de strijd tussen de dagelijkse operatie en bureaucratische procedures bij deelnemende partners. Voorbeelden betreffen praktische zaken die essentieel zijn voor een succesvolle uitvoering van het project. Zo vertelt een respondent over de bestelling van een hek die grote vertraging heeft opgelopen wegens miscommunicatie tijdens de inkoop- en aanvraagprocedure. Wanneer het lang duurt om allerlei praktische problemen op te lossen, leidt dat tot frustraties onder de gedetineerden van het HvH.
  - Het HvH werkt samen met alle veertien Twentse gemeenten, maar heeft op casusniveau op dit moment contact gehad met drie daarvan. Alle **gemeenten hanteren andere werkwijzen** bij de ondersteuning en begeleiding van (ex-)gedetineerden. De managers van het HvH en werknemers van de gemeenten weten nog niet of en in hoeverre dit een obstakel zal vormen voor de succesvolle uitvoering van het project. Werknemers van de gemeenten menen dat daar ruimte in de werkwijze is om flexibel met het project om te springen.
  - Met name de managers van het HvH hebben nog geen goed zicht op de **betrokkenheid van de netwerkpartners** op bestuurlijk niveau. De managers van de netwerkpartners staan vanzelfsprekend verder van de operationele organisatie af dan uitvoerend personeel en managers van het HvH, waardoor zij zich mogelijk minder onderdeel van het HvH voelen. Momenteel vinden de managers van het HvH nog dat bij DJI en de reclassering veel vanuit de eigen organisatie wordt geredeneerd en gehandeld, zoals bij de plaatsing van gedetineerden door DJI. De respondenten wijten dit niet zo zeer aan onwil als wel aan de cultuur en traditionele werkwijze van de organisaties. Wel hebben de managers van het HvH er vertrouwen in dat de verbondenheid met de tijd zal verbeteren.

3. Samenwerking en communicatie tussen HvH-partners

Hoewel respondenten zoals eerder vermeld over het algemeen positief zijn over de samenwerking en communicatie tussen partijen, ervaren zij een aantal hindernissen.

- In de opstartfase van het HvH is sprake van continue verandering en een grote diversiteit aan onderwerpen die aandacht behoeven. De managers van het HvH vinden het soms lastig **overzicht te houden** op alles dat speelt binnen het project. Met name de voortgangscntrole vergt veel aandacht. Vanaf 2018 tot en met 2020 was er een fulltime projectsecretaris die mede verantwoordelijk was voor overzicht op het project. Inmiddels is een vacature met eenzelfde invulling uitgezet.
- Bijna alle respondenten menen dat samenwerkingspartners niet goed bekend zijn met **elkaars taken en verantwoordelijkheden**. Managers van het HvH en medewerkers van de gemeenten stellen bijvoorbeeld dat de reclassering en DJI enerzijds en de gemeenten anderzijds niet goed op de hoogte zijn van elkaars werkzaamheden of de inrichting van elkaars organisaties. Ook andere respondenten, zowel onder het uitvoerend personeel van het HvH als externe netwerkpartners, hebben weinig zicht op de organisatorische structuur van het detentiewezen. Zelfs onder het personeel van het HvH is (nog) niet altijd bekend wat welke functie binnen het HvH inhoudt. Casemanagers en reclasseringswerkers lijken het best bekend met elkaars taken en de rol van andere organisaties, maar over de rol en functie van de doorzorgfunctionaris is minder bekend. De doorzorgfunctionaris is de enige sociaalpsychiatrisch verpleegkundige (SPV'er) binnen de PI Almelo en deze rol lijkt nog minder goed ingebed in de werkwijze van het HvH. Ook de rol van de ZBIW'ers kan nog scherper uitgelijnd worden. Zij hebben wegens corona vertraging opgelopen in hun training (bv. over de methode krachtwerk) waardoor zij nog niet alle (zorg)taken kunnen oppakken. Het merendeel van de respondenten verwacht dat er de komende tijd sprake zal zijn van een veelvuldig 'learning by doing'. De taken en verantwoordelijkheden van de medewerkers van het HvH en de netwerkpartners zullen bijvoorbeeld met verloop van tijd duidelijker (voor elkaar) worden. Verdere informatie-uitwisseling op casusniveau zal daaraan bijdragen, alsmede voorlichtingen voor en door netwerkpartners.
- Niet alle respondenten van het uitvoerend personeel en de netwerkpartners zijn volledig op de hoogte van **de organisatie** en de besluitvorming binnen het HvH, waardoor zij zich minder betrokken voelen. Enkele respondenten van het uitvoerend personeel missen bijvoorbeeld heldere onderlinge communicatie over de aanpak binnen het HvH. Daarnaast wist een van de externe netwerkpartners niet dat gedetineerden bij instroom in het HvH een toestemmingsverklaring tekenen voor het delen van informatie tussen alle netwerkpartners. Dit had gevolgen voor de geheimhoudingsplicht die de partner tegenover het HvH-personeel handhaafde. Respondenten zien het als een positieve ontwikkeling dat, na een periode van thuiswerken wegens coronamaatregelen, steeds meer medewerkers van het HvH, inclusief de managers, fysiek aanwezig (kunnen) zijn. Dit maakt het afstemmen met elkaar eenvoudiger.

Werkzame elementen en werkdoelen

Uit de planevaluatie – Binnen de KV Almelo zijn de activiteiten primair gericht op de werkzame elementen: opleiding/werk, financiële situatie, woonsituatie, houding/gedrag, sociaal netwerk, vrijetijdsbesteding, psychisch welbevinden/zorg en middelengebruik/verslaving.

De werkdoelen die tijdens het verblijf in het HvH worden nagestreefd, richten zich op stabiliteit in de woonsituatie en financiële situatie van de (ex-)gedetineerde, stabiliteit in werk en dagbesteding, duurzame hulpverleningsrelaties, een ondersteunend sociaal netwerk en een toename in autonomie. Deze werkdoelen sluiten aan op de werkzame elementen die in de planevaluatie zijn opgenomen: de aandacht voor de financiële situatie, woonsituatie, houding/gedrag, sociaal netwerk, vrijetijdsbesteding, psychisch welbevinden/zorg en middelengebruik/verslaving. In hoeverre deze werkdoelen behaald worden in de uitvoering van het HvH is in dit stadium van het project nog niet te overzien. Wel blijken uit de interviews een aantal mogelijke hindernissen voor het behalen van deze werkdoelen en daarmee het functioneren van de werkzame elementen. Respondenten noemen de volgende hindernissen:

- Enkele respondenten van het uitvoerend personeel, de gemeenten en externe netwerkpartners uit hun twijfels over de duur van het minimale strafrestant van de doelgroep. Zij denken dat een periode van twee maanden (het minimale strafrestant) niet lang genoeg is om voldoende gedragsveranderingen van de gedetineerde te bewerkstelligen. Ook is het met een strafrestant van enkele maanden lastig om tijdig praktische zaken in gang te zetten, zoals het zoeken naar een geschikte woning voor de gedetineerde (**werkzaam element: woonsituatie**). Het vinden van geschikte huisvesting

- is over het algemeen een knelpunt voor gedetineerden, bijvoorbeeld vanwege openstaande huurschulden. Medewerkers van de gemeenten menen mede daarom dat het wenselijk is partijen zoals de belastingdienst en woningbouwverenigingen in de toekomst als netwerkpartners te betrekken.
- Op het moment van de interviews was het voor gedetineerden nog niet mogelijk om *tijdens* verblijf in het HvH actief aan hun schulden te werken (**werkzaam element: financiële situatie**). Gedetineerden worden voor uitstroom niet in de schuldsanering toegelaten en kunnen geen gebruikmaken van de diensten van de Stadsbank. Dit is volgens respondenten onwenselijk omdat het treffen van een schuldenregeling maanden kan duren. Zowel het uitvoerend personeel van het HvH als respondenten binnen de gemeenten kaarten dit probleem aan.
  - Momenteel is continuïteit tussen de financiering voor zorg tijdens detentie en na uitstroom nog niet gegarandeerd. Dit zou een hindernis kunnen vormen voor de constante doorloop van zorg (**werkzaam element: psychisch welbevinden/zorg**).
  - Het HvH richt zich op stabiliteit in werk en dagbesteding (**werkzaam element: vrijetijdsbesteding**). Op dit moment moeten deelnemers van het HvH de eerste vier weken in de Fabriek werken om een werkritme te ontwikkelen en zicht te krijgen op wat voor werk ze aankunnen en waar hun affiniteit ligt. Twee respondenten van het uitvoerend personeel van het HvH merken op dat dit niet voor alle deelnemers de meest passende dagbesteding is; de keuze voor het type werk zou vanaf instroom meer op casusniveau moeten plaatsvinden. Sinds kort is meer maatwerk mogelijk omdat twee arbeidsmedewerkers door de PI Almelo beschikbaar zijn gesteld om gedetineerden te begeleiden bij hun werkzaamheden, zowel binnen de Fabriek als op andere locaties. Enkele andere respondenten wijzen erop dat het soms ingewikkeld is om meerdere gedetineerden op een dag naar hun externe werkplaats te begeleiden. Dit probleem doet zich specifiek voor wanneer gedetineerden zich nog niet zelfstandig mogen verplaatsen omdat ze nog niet klaar zijn voor die vrijheden en/of nog maar net geplaatst zijn. De personele bezetting van het HvH is dan (mogelijk) niet toereikend.

Succesvolle onderdelen

Zoals eerder gesteld, toont het overgrote deel van de netwerkpartners zich positief over de opzet van het HvH. Het merendeel van de respondenten noemt als een pluspunt van het project dat het HvH fungeert als **schakel tussen detentie en de buitenwereld**. De externe netwerkpartners stellen dat de overgang tussen de structuur binnen de PI en de eis dat de ex-gedetineerde buiten de muren weer alles zelf doet voor sommige gedetineerden groot is. Het HvH biedt oefentijd om stapsgewijs aan die zelfstandigheid te wennen doordat het verblijf in het HvH het nemen van eigen verantwoordelijkheid vraagt. Gedetineerden mogen bijvoorbeeld sinds kort zelfstandig naar de Fabriek fietsen na een proefperiode van drie weken en met enkelband. Verder krijgen zij een wekelijkse vergoeding waarmee ze boodschappen kunnen doen en bijvoorbeeld reizen met het openbaar vervoer of een bezoek aan de sportschool kunnen bekostigen. De inzet op een toename van autonomie en motivatie van de gedetineerde (**werkzaam element: houding/gedrag**) kan als succesvol onderdeel worden gezien.

Verder is volgens het merendeel van de respondenten de **nauwe samenwerking op casusniveau** tussen regionale partners bij juiste uitvoering een succesvol onderdeel van het project. Respondenten uit de gemeenten en externe netwerkorganisaties spreken zich positief uit over de laagdrempeligheid van het onderlinge contact binnen het HvH. Daarnaast zijn zij positief over de mogelijkheid om andere externe partners bij de uitvoering van het HvH te betrekken wanneer nodig. In de startbespreking ('weegtafelmoment aanmelding') gaan netwerkpartners al met elkaar in gesprek over wat nodig is om de gedetineerde succesvol te begeleiden. Het streven is om de gemeentelijke zorgpartner al vanaf dit stadium te betrekken zodat de gedetineerde en de gemeente zich beter kunnen voorbereiden op het moment van uitstroom. Ook wanneer een gedetineerde uiteindelijk niet in het HvH wordt geplaatst, vinden werknemers van de gemeenten het een voordeel dat zij vanaf dat moment de gedetineerde al beter in beeld hebben, zodat ze de nodige voorbereidingen kunnen treffen voor uitstroom van de gedetineerde.

Leerpunten

Het merendeel van de respondenten noemt continu **afstemmen** tussen en verbinden van verschillende partijen als een belangrijk component in de succesvolle uitvoering van het HvH. Communicatie dient niet alleen goed te verlopen op casusniveau maar ook op bestuursniveau tussen de leidinggevenden van het project, het uitvoerend personeel en externe netwerkpartners. Uit de interviews blijkt dat respondenten

goede communicatie verbinden met verschillende voordelen in de uitvoering van het HvH. Volgens de managers en het personeel van het HvH kan goede communicatie leiden tot een verbetering van het instroomproces en een duidelijkere taakverdeling tussen het personeel. Daarnaast geeft vooral uitvoerend personeel van het HvH aan dat goede communicatie ook een positieve invloed heeft op hun gevoel betrokken te worden.

Zoals eerder beschreven blijkt uit interviews dat de spanning tussen een experimenteel project en bestaande **organisatiestructuren** veel hindernissen kan opwerpen. Dit geldt voor verschillen in de werkwijze van het HvH vergeleken met de werkwijze van justitiële instellingen en van andere (overheids)instanties zoals de belastingdienst, de Stadsbank en woningbouwcorporaties. De genoemde hindernissen hebben betrekking op instroom in het HvH, op het bewerkstelligen van praktische zaken zoals veranderingen aan het gebouw en op het behalen van werkdoelen omtrent de stabiliteit van huisvesting en financiën van de gedetineerde. Hieruit volgt dat het raadzaam is om bij toekomstige projecten in het voortraject al zo veel mogelijk tussen alle partners af te stemmen wat wel en niet mogelijk is.

3.2 KV Amsterdam ('PI-BW')

Kernelementen KV Amsterdam

- De doelgroep bestaat uit mannelijke afgestrafte gedetineerden (strafrestant 2-8 maanden) die herhaaldelijk recidiveren en een hoge zorgbehoefte hebben, gecombineerd met een 'beperkt snap- en doe-vermogen'.
- In het projectplan voorzag de KV in totaal 24 plaatsen, waarvan 15 voor gedetineerden, 4 voor overbrugging naar beschermd/begeleid wonen en 5 flexibele plekken.
- De coördinatie op de uitwerking van de KV is bij het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (het veiligheids-huis) belegd. Voor de uitvoering is samenwerking met de politie, het OM, de 3RO, de gemeente Amsterdam en bijvoorbeeld zorgpartijen voorzien.
- De hoofddoelen gericht op de periode na detentie zijn maatschappelijke participatie bevorderen, continuïteit van zorg, en herstel naar slachtoffer en maatschappij. De werkdoelen die tijdens het verblijf in de KV nagestreefd worden richten zich op continuïteit van werk/dagbesteding/zorg, sociaal functioneren verhogen en herstel van relaties, betrokkenheid van ondersteunend sociaal netwerk, duurzame hulpverleningsrelaties en motivatie voor begeleiding.

3.2.1 Realisatie van de KV

Stand van zaken april 2021 en instroom

Voor de KV Amsterdam is in de zomer van 2019 een projectplan, in de vorm van een businesscase, opgesteld. Het initiatief hiervoor lag bij het Actiecentrum Veiligheid en Zorg. De aanleiding voor het projectplan was dat samenwerkingspartners gezamenlijk bepaalde problematiek bij een doelgroep signaleerden: personen die vaak in detentie verblijven en een hoge zorgbehoefte hebben. Het projectplan is voortgekomen uit meerdere brainstormsessies en werkgroepen met samenwerkingspartners van het Actiecentrum Veiligheid en Zorg. In die bijeenkomsten zijn onderdelen van het projectplan uitgewerkt. Bijvoorbeeld de afbakening en de omvang van de doelgroep, de detentiefase en het instroomproces zijn gezamenlijk met de samenwerkingspartners vastgesteld. Vervolgens is het projectplan op hoofdlijnen uitgewerkt in samenwerking met inhoudelijk deskundige samenwerkingspartners, waaronder OM, DJI, psychiaters, een rechter-commissaris (RC), de gemeente, de reclassering (3RO) en diverse zorgpartijen. Daarna is een organisatie gezocht die uitvoering zou kunnen geven aan de KV. Met de uitvoerende organisatie Exodus zijn vervolgens facilitaire en personele aspecten van de KV in het projectplan verder uitgewerkt. De expertise van Exodus als aanbieder van beschermd wonen is bijvoorbeeld gebruikt om het aantal benodigde vierkante meters en de inzet van personeel te bepalen.

Voordat de volgende stap in de realisatie van de KV gezet kon worden, het oprichten van de KV door de uitvoerende partij Exodus, was toestemming van de hoofddirectie van DJI vereist. DJI heeft op basis van het projectplan besloten geen toestemming te geven voor het uitvoeren van de KV Amsterdam. DJI

was wel betrokken bij de voorbereiding van het projectplan maar dit besluit van de hoofddirectie was onvoorzien.

Uit het interview met DJI blijken een aantal overwegingen voor dit besluit. De eerste overweging betreft de organisatie van de KV: de KV Amsterdam zou volgens het projectplan niet uitgevoerd worden door DJI maar door een externe partij. Omdat DJI de verantwoordelijkheid draagt voor alle detentievoorzieningen en deze verantwoordelijkheid niet gemandateerd kan worden, is de uitvoering van de KV door een andere partij dan DJI niet mogelijk. De tweede overweging ziet op de juridische grondslag waarmee deelnemers volgens het projectplan in de KV geplaatst zouden moeten worden. Plaatsing in de KV zou moeten verlopen op basis van art. 43, lid 3 van de Penitentiaire Beginselenwet (Pbw). Op basis van dit artikel kunnen gedetineerden met een zorgindicatie in een forensische kliniek worden geplaatst. Doordat de opzet van de KV vergelijkbaar was met al bestaande detentievoorzieningen, waarin zorg en detentie worden gecombineerd, werd de KV te weinig vernieuwend bevonden. Bovendien stond ten tijde van het besluit van DJI een bredere interpretatie van art. 43, lid 3 Pbw onder druk door de zaak Michael P.: dit artikel was de juridische grondslag voor de plaatsing in een forensische kliniek waar hij ten tijde van het delict was geplaatst. Deze overwegingen van DJI hebben geresulteerd in het besluit de KV Amsterdam, zoals vormgegeven in het projectplan, niet in uitvoering te nemen. Doordat de KV Amsterdam niet in uitvoering is gegaan, is er ook geen instroom in de KV geweest.

Ketensamenwerking

Tijdens het opstellen van het projectplan voor de KV is de projectleiding door het Actiecentrum Veiligheid en Zorg gevoerd. Ten minste maandelijks hebben fysieke bijeenkomsten met de ketenpartners plaatsgevonden. Daarin zijn door de ketenpartners vanuit het gezamenlijke probleem, de problematiek bij de doelgroep, discussies gevoerd over de wijze waarop de KV zou kunnen bijdragen aan een oplossing.

Voor deze samenwerking bij het opstellen van het projectplan is aangesloten bij de bestaande samenwerkingsverbanden binnen het Actiecentrum Veiligheid en Zorg. Daardoor kenden de samenwerkingspartners elkaar en elkaars organisaties al: in de aanpak van andere problematiek werkten ze al regelmatig samen. Dat maakt ook dat er onderling vertrouwen was, gebaseerd op eerdere gezamenlijke successen. Volgens de projectleider van de KV zorgde het vroegtijdig betrekken van de ketenpartners bij het projectplan voor een breed draagvlak en het creëren van momentum voor de KV. Deze werkwijze komt voort uit eerdere ervaringen met de oprichting van de KV Jeugd in Amsterdam.

3.2.2 Hindernissen, succesvolle onderdelen en leerpunten

Randvoorwaarden, hindernissen en maatregelen

Uit de planevaluatie – Om de uitvoering van KV Amsterdam succesvol te realiseren moet, net als bij de andere projecten, aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan: bestuurlijk commitment, voldoende financiële middelen, voldoende personele capaciteit, verankering instroomproces en bereik beoogde doelgroep, geschikt pand en personeel, instroom via uitplaatsing uit de PI ex artikel 43 lid 3 Penitentiaire Beginselenwet.

In de planevaluatie van de KV Amsterdam zijn randvoorwaarden voor een succesvolle uitvoering van de KV opgenomen.

- In de planevaluatie is als randvoorwaarde opgenomen dat **instroom** in de KV gerealiseerd moest kunnen worden door middel van de uitplaatsingsprocedure uit de PI op grond van art. 43 lid 3 van de Pbw. Blijkens de overwegingen van DJI bij het besluit de KV Amsterdam niet in uitvoering te brengen, is geen toestemming verleend om dit artikel als juridische basis voor de instroom te gebruiken.
- Uit de interviews blijkt dat het **bestuurlijk commitment** bij de samenwerkingspartners voldoende aanwezig was. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat de Stuurgroep Actiecentrum Veiligheid en Zorg, waarin alle samenwerkingspartners van het Actiecentrum Veiligheid en Zorg bestuurlijk vertegenwoordigd zijn, het projectplan heeft geaccordeerd. Daar staat tegenover dat bij DJI voor de uitvoering van de KV, met de opzet volgens het projectplan, geen bestuurlijk commitment aanwezig was.
- De overige randvoorwaarden uit de planevaluatie gaan over de **financiële bijdrage** vanuit het programma Koers en kansen, de **personele capaciteit** bij samenwerkingspartners, de verankering van het instroomproces bij samenwerkingspartners en de beschikbaarheid van een geschikt pand voor

de KV. Omdat de KV Amsterdam niet in uitvoering is gebracht, is niet te beoordelen in hoeverre aan die randvoorwaarden voor een succesvolle uitvoering van de KV is voldaan.

Tijdens het opstellen van het projectplan heeft de projectleider geen hindernissen ervaren: er moesten met de samenwerkingspartners veel puzzeltjes gelegd worden, maar dat is in de verkennende fase gelukt. Om de activiteiten in die verkennende fase uit te voeren, is door het Actiecentrum Veiligheid en Zorg ondersteuning in de vorm van extra (externe) capaciteit gezocht.

Een mogelijk knelpunt voor de uitvoering van de KV zou volgens de respondenten het vinden van een geschikt pand zijn geweest: de KV zou niet binnen een PI uitgevoerd worden, maar door een samenwerkingspartner worden geëxploiteerd. In het verlengde daarvan moest tussen de samenwerkingspartners van de KV ook nog overeenstemming over de financiering van personeel en gebouwelijke voorzieningen worden bereikt.

Werkzame elementen en succesvolle onderdelen

Uit de planevaluatie – Binnen de KV Amsterdam zijn de activiteiten primair gericht op de werkzame elementen: opleiding/werk, woonsituatie, houding/gedrag, psychisch welbevinden/zorg

Doordat de KV Amsterdam niet is gerealiseerd, is niet bekend in hoeverre de werkzame elementen in de uitvoeringspraktijk bereikt worden.

In de interviews benadrukken de respondenten dat het projectplan tot stand is gekomen door **intensieve ketensamenwerking**. Vanuit het Actiecentrum Veiligheid en Zorg zijn de ketenpartners vanaf het eerste begin van het plan voor de KV betrokken bij de invulling daarvan. Het uitgangspunt was daarbij steeds dat vanuit een gezamenlijk begrip van het probleem, in gedeelde verantwoordelijkheid, in samenwerkingsverband gezocht is naar een vormgeving van de KV. Daarbij is zo veel mogelijk gebruik gemaakt van de expertise van de ketenpartners. Volgens de respondenten heeft deze vroegtijdige, intensieve ketensamenwerking bijgedragen aan een breed draagvlak voor en grote betrokkenheid bij de KV. Dat voor de samenwerking voortgebouwd kon worden op bestaande samenwerkingsrelaties draagt daar volgens hen eveneens aan bij.

Leerpunten

Uit de interviews komen drie leerpunten. Ten eerste wijzen de respondenten op het belang van een gedeelde, goed onderbouwde **problemanalyse** als vertrekpunt voor een KV. De projectgroep van samenwerkingspartners heeft ter voorbereiding van het projectplan de tijd genomen om het probleem te verkennen en inzichtelijk te maken. Als onderdeel hiervan is ook **de aard en de omvang van de doelgroep** van de KV, waar het probleem zich voordoet, onderzocht en onderbouwd. Vervolgens is de inrichting en opzet van de KV daarop aangesloten.

Het tweede leerpunt dat respondenten in de interviews aandragen is met het eerste leerpunt verbonden. Om een goed onderbouwd projectplan voor de KV op te stellen, is vanaf het begin van het traject **samenwerking met ketenpartners** nodig. Door de expertise van ketenpartners in het projectplan te benutten, kan volgens de respondenten draagvlak voor de KV gecreëerd worden. Daardoor zullen ketenpartners eerder bereid zijn zich aan de KV te verbinden en verantwoordelijkheden voor onderdelen van de KV op zich te nemen.

Het derde en laatste leerpunt betreft het betrekken van de (hoofddirectie van) DJI bij het opstellen van het projectplan. Achteraf gezien hadden de initiatiefnemers van de KV in een eerdere fase een besluit van DJI op het projectplan wenselijk gevonden, opdat de KV wist of het verzekerd was van **bestuurlijk commitment bij DJI** voor de uitvoering. Uit het interview blijkt dat DJI de wens deelt om in een vroeg stadium bij de ontwikkeling van een KV betrokken te zijn. Dit biedt hun de mogelijkheid om bij te dragen aan de vormgeving van de KV. Daarmee kan tijdig input geleverd worden over bijvoorbeeld de juridische en organisatorische (on)mogelijkheden waarbinnen de uitvoering van de detentievoorziening plaats zou kunnen vinden.

De respondenten van de KV stellen dat zij de verwachting hadden dat het programma Koers en kansen een bemiddelende of verbindende rol zou hebben voor de aansluiting van de KV op de wensen van DJI. Het programma Koers en kansen is immers eveneens onderdeel van het ministerie van JenV.

3.3 KV Krimpen aan den IJssel ('De Compagnie II')

Kernelementen KV Krimpen aan den IJssel

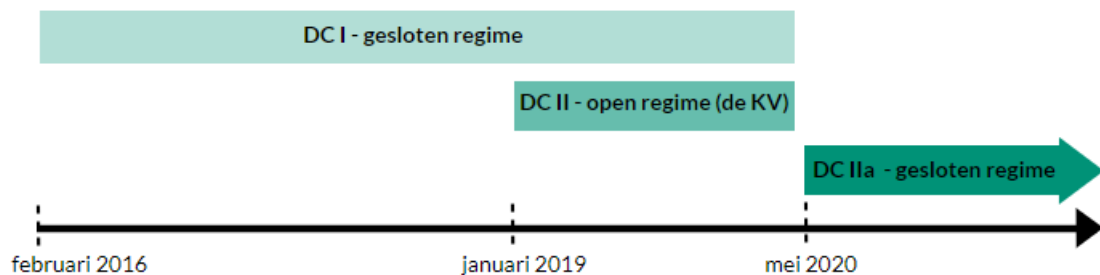
- De doelgroep van de KV bestaat uit mannelijke gedetineerden met een strafrestant van 3 tot 36 maanden die deel kunnen nemen aan extramurale arbeid. De KV wordt uitgevoerd met plaatsen in de ZBBI. De KV is een doorontwikkeling van De Compagnie I waarin hetzelfde programma wordt aangeboden in een gesloten setting. Beide regimes vinden op dezelfde afdeling plaats.
- In de KV zijn 16 ZBBI-plaatsen. Daarnaast zijn op dezelfde afdeling 14 plaatsen voor De Compagnie I.
- De KV is een samenwerking tussen PI Krimpen aan den IJssel en Gevangenzorg Nederland (GNd).
- De hoofddoelen gericht op de periode na detentie zijn een duurzame arbeidsintegratie en herstel van relaties. De werkdoelen die tijdens het verblijf in de KV nagestreefd worden zijn een duurzame betaalde baan, het realiseren van de vijf basisvoorwaarden, betrokkenheid van het ondersteunend sociaal netwerk, een positief en activerend leefklimaat en motivatie om te werken aan een delictvrije toekomst.

3.3.1 Realisatie van de KV

Stand van zaken april 2021

Binnen PI Krimpen aan den IJssel vindt sinds 2016, in samenwerking met GNd, het project 'De Compagnie' plaats. Dit project kent inmiddels drie verschillende fasen binnen wisselende detentieregimes (figuur 3.3.1).

Figuur 3.3.1 Drie fasen van De Compagnie met wisselend detentieregime

- De Compagnie I (DC I): begin 2016 is in PI Krimpen aan den IJssel het samenwerkingsproject DC I geopend, gericht op gedetineerden naar werk begeleiden. PI Krimpen aan den IJssel en GNd voeren het project gezamenlijk uit op een gesloten afdeling van de PI.
- De Compagnie II (DC II): de PI en GNd hebben in 2018 gezamenlijk het projectplan voor DC II opgesteld. DC II is een doorontwikkeling van het project DC I naar een open regime op ZBBI-plaatsen. Zoals in de planevaluatie omschreven is DC II een KV. DC I blijft gelijktijdig met DC II doorlopen.
- De Compagnie IIa (DC IIa): DC II is vanaf mei 2020 doorontwikkeld naar (opnieuw) een gesloten afdeling. De ZBBI-plaatsen zijn gesloten.⁶

In het verlengde van de planevaluatie is het vervolg van de evaluatie op de fase DC II gefocust. Waar de realisatie van DC II samenhangt met de uitvoering van DC I (zoals bij het instroomproces) of de doorontwikkeling van DC II naar DC IIa wordt dit besproken.

In het [projectplan voor DC II](#) is volgens de interviews voortgebouwd op de opzet en inrichting van DC I. De doelgroep van DC II sluit bijvoorbeeld aan op de doelgroep in DC I. Daardoor kunnen gedetineerden

⁶ Aanvullend op de interviews is het 'Tussentijds Evaluatieverslag' van de PI Krimpen aan den IJssel over de doorontwikkeling naar DC IIa als bron gebruikt.

vanuit een gesloten regime in DC I naar de ZBBI-plaatsen in DC II doorstromen. Tussentijds is de afbakening van de doelgroep op twee punten bijgesteld:

- De inperking van het strafrestant van 3 tot 36 maanden naar 6 tot 24 maanden: volgens de wet- en regelgeving kan met een strafrestant van maximaal 18 maanden detentiefasering starten en bij instroom met een strafrestant van 36 maanden verwachten respondenten dat de motivatie voor een delictvrije toekomst moeilijker is vast te houden.
- Het afstandsvereiste voor de herkomstgemeente van een gedetineerde is losgelaten omdat in de praktijk bleek dat een deel van de gedetineerden niet uitstroomt naar de gemeente van herkomst.

De verwachte omvang van de doelgroep is gebaseerd op de omvang van de verwachte uitstroom uit DC I. Voor de komst van DC II stroomden gedetineerden uit DC I door naar de ZBBI-afdelingen van PI Dordrecht en PI Rotterdam Hoogvliet. Bij deze PI's is advies over het oprichten en uitvoeren van een ZBBI-afdeling ingewonnen. Die adviezen zijn in het projectplan voor DC II verwerkt.

DC II is vanaf januari 2019 tot 1 mei 2020 geopend geweest. Vanaf mei 2020 zijn de gedetineerden op ZBBI-plaatsen uitgefaseerd en zijn de plaatsen gevuld met gedetineerden in een gesloten regime. Voor december 2020 waren alle gesloten plaatsen in DC IIa gevuld.

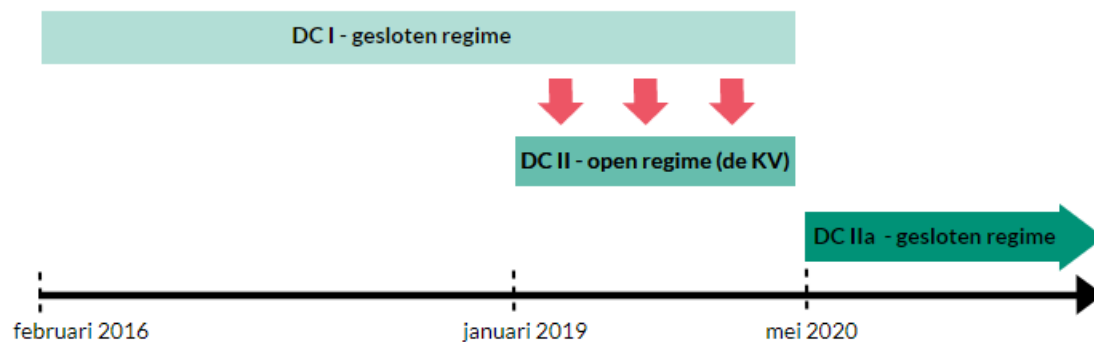
De belangrijkste **wijzigingen in DC IIa** ten opzichte van DC II zijn:

- De 16 ZBBI-plaatsen van DC II zijn gesloten waardoor werken buiten de PI tijdens verblijf in het project niet meer mogelijk is.
- Toename van het aantal gesloten plaatsen van 14 in DC II naar 28 in DC IIa waardoor de gehele afdeling bestaat uit een gesloten regime. Door de schaalvergroting zal de werkwijze worden aangepast om de gemeenschapszin in een grotere groep te behouden. De invulling van groepsactiviteiten vraagt bijvoorbeeld om aanpassingen.
- Hernieuwde samenwerking met ZBBI's in PI Rotterdam Hoogvliet en PI Dordrecht: gedetineerden zullen vanuit het gesloten regime in DC IIa doorstromen naar de ZBBI in een van deze PI's waar zij (net als in DC II) door de arbeidsbemiddelaar en buddy's (vrijwilligers) van GNd intensiever begeleid zullen worden. Voor de komst van DC II werd ook met deze ZBBI's samengewerkt.
- Verkenning verruiming doelgroep: voor instroom in DC II was goed ('groen') gedrag een vereiste: alleen gedetineerden in een plusprogramma konden naar een plek in DC II solliciteren. In DC IIa zal worden verkend of ook gedetineerden die niet in een plusprogramma zitten maar aangemerkt kunnen worden als 'niet-kunners' in DC IIa kunnen instromen.
- Er is een proefperiode van zes weken geïntroduceerd waarin een gedetineerde kan laten zien dat hij gemotiveerd is om te werken aan een delictvrije toekomst en een plek in DC IIa verdient.

Instroom en uitstroom van de KV

Omdat instroom in DC II beoogd werd via doorstroom uit DC I, is het noodzakelijk dat de instroom van DC I goed loopt (figuur 3.3.2). Uit de tussentijdse procesevaluatie (begin 2020) blijkt dat bij de start van DC I diverse activiteiten zijn ondernomen om de instroom te bevorderen. Voorafgaand aan de opening van DC I zijn bijvoorbeeld verschillende afdelingen van PI's bezocht om presentaties over DC I aan gedetineerden te geven. Verder is bij het eerste gesprek met gedetineerden die gesolliciteerd hebben voor een plek binnen DC I steeds gevraagd hoe de gedetineerde van het bestaan van DC I afweet. Hoewel op verschillende afdelingen posters en folders hangen blijkt dat bijna alle gedetineerde DC I kennen via andere gedetineerden of personeel. Wat daarbij volgens de respondenten van GNd helpt is dat de gedetineerden in DC I over het algemeen goed zichtbaar zijn in de PI doordat ze onbegeleid mogen rondlopen en verschillende baantjes binnen de PI vervullen.

Figuur 3.3.2 Instroom DC II vanuit DC I

In de zestien maanden dat DC II geopend was, zijn acht gedetineerden ingestroomd. De omvang van de instroom is conform de verwachtingen van de respondenten. Een analyse van de registraties van GNd (meetmoment half september 2020) van de kenmerken van deze doelgroep laat het volgende zien:

- De gemiddelde leeftijd van de gedetineerden is 41 jaar.
- De gemiddelde verblijfsduur in DC II is 304 dagen (circa tien maanden).
- Alle gedetineerden hebben de gedragsregels nageleefd en naar behoren gefunctioneerd in groepsverband tijdens hun verblijf in de DC II.
- Eén gedetineerde gebruikte – in strijd met de voorwaarden van DC II – verdovende middelen tijdens zijn verblijf in DC II.
- Zeven van de acht gedetineerden hebben al dan niet zelfstandig een persoonlijk Mijn Compagnieplan opgesteld.
- Zes van de zeven gedetineerden (met een opgesteld Mijn Compagnieplan) hebben ondersteuning ontvangen bij de uitvoering van hun persoonlijke plan door een buddy (vrijwilliger).
- Dezelfde zes gedetineerden hebben ook ondersteuning gekregen bij de uitvoering van hun persoonlijke plan door hun sociale netwerk.
- Alle deelnemers hebben bij vertrek uit DC II een (betaalde of vrijwilligers)baan gevonden.

Een meer uitgebreide beschrijving van de doelgroep is in bijlage 7 opgenomen.

Hoewel de omvang van de instroom aan de verwachtingen van de respondenten van DC II voldeed, waren niet alle 16 ZBBI-plaatsen in DC II gevuld met deelnemers aan DC II. Als verklaring hiervoor wijzen respondenten erop dat DC II meer ZBBI-plaatsen van DJI toegewezen heeft gekregen dan er in het projectplan voor DC II zijn aangevraagd voor de KV: op basis van de verwachte uitstroom uit DC I zijn zes plaatsen aangevraagd, terwijl door DJI zestien ZBBI-plaatsen zijn toegewezen. Op de ZBBI-plaatsen die niet met doorstroom uit DC I gevuld konden worden, zijn door DJI reguliere ZBBI'ers geplaatst. Als gevolg mengden de deelnemers van DC II met reguliere ZBBI'ers. Eenmaal op de afdeling van DC II geplaatst zijn de ZBBI'ers uitgenodigd om deel te nemen aan het programma van DC II. Zij bleken echter geen interesse te hebben om aan DC II deel te nemen. Als reden geven meerdere respondenten dat deze groep gedetineerden de voorkeur geeft aan het relatief ongestoord uitzitten van hun strafrestant binnen het reguliere ZBBI-regime. In de interviews wijzen de respondenten erop dat zij geen controle hebben over de instroom en selectie van deze gedetineerden. Daardoor doorlopen deze gedetineerden niet het instroomproces van DC II en is de groep niet vergelijkbaar met de gedetineerden die wel deelnemen aan DC II. De respondenten ervaren dat dit tot onrust op de afdeling leidt, bijvoorbeeld wanneer zedendelinquenten gelijktijdig met familiebezoek op de afdeling zijn; zedendelinquenten zijn uitgesloten van deelname aan DC II.

Ketensamenwerking

DC II is geleid door een projectleider van de PI en een projectcoördinator van GNd. Zij voerden elke twee weken overleg over het verloop en de uitvoering van de DC II. Daarnaast vond ad hoc afstemming plaats 'in de wandelgangen'. Er zijn geen andere samenwerkingspartners bij de DC II betrokken. De respondenten hebben in de uitvoering van DC II ook geen andere partijen gemist.

De PI en GNd konden in de samenwerking rondom DC II voortbouwen op de reeds opgebouwde samenwerkingsrelatie: zij kenden elkaars (on)mogelijkheden in de uitvoering door de samenwerking rondom

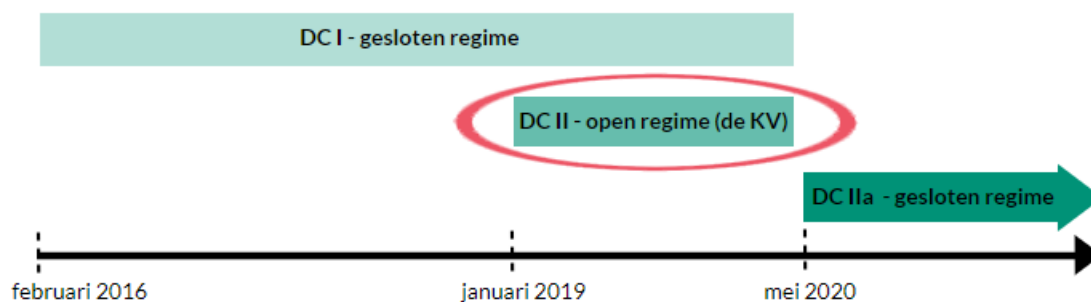

DC I inmiddels goed. Beide partijen zijn positief over elkaars inzet en betrokkenheid bij DC II. De respondenten van de PI geven als voorbeeld dat de begeleiding van gedetineerden naar werk door GNd zijn vruchten heeft afgeworpen en dat daarmee de PI is ontlast. De respondenten van GNd merken echter wel op dat doorlopend in de samenwerking moet worden geïnvesteerd, bijvoorbeeld om bij de besluitvorming rond De Compagnie betrokken te blijven.

3.3.2 Hindernissen, succesvolle onderdelen en leerpunten

De onderstaande paragraaf focust op DC II (figuur 3.3.3). Waar relevant, zoals bij de bespreking van de randvoorwaarden, wordt de verbinding met de fasen DC I en DC IIa benoemd.

Figuur 3.3.3 Focus op DC II

Randvoorwaarden

Uit de planevaluatie – Om de uitvoering van DC II succesvol te realiseren moet, net als bij de andere projecten, aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan: bestuurlijk commitment, voldoende financiële middelen, voldoende personele capaciteit, verankering instroomproces en bereik beoogde doelgroep, zorgvuldige screening instroom en aansluiting met samenleving waarborgen door inzet van GNd.

In de planevaluatie is als randvoorwaarde opgenomen dat de beoogde doelgroep bereikt moet worden en het **instroomproces** verankerd moet zijn bij samenwerkingspartners. Daarbij was de intentie van het project om alle ZBBI-plaatsen te vullen met gemotiveerde gedetineerden die deelnemen aan DC II. De verwachting was dat een groep van gelijkgestemde gedetineerden de werkzaamheid van DC II ten goede zou komen omdat de groepsdynamiek een belangrijk onderdeel is van DC II. Aan deze randvoorwaarde is niet voldaan. Het bleek niet mogelijk om alle zestien ZBBI-plaatsen met uitstroom van DC I te vullen.

Een volgende randvoorwaarde voor een succesvolle uitvoering van DC II was dat de combinatie van gedetineerden **met (DC II) en zonder (DC I) extramurale vrijheden op één afdeling** goed zou verlopen. Uit de interviews blijkt dat deze vermenging niet tot noemenswaardige incidenten heeft geleid. De zichtbaarheid van gedetineerden met extramurale vrijheden in DC II werkte voor gedetineerden in DC I juist motiverend en de ervaringen van gedetineerden in DC II waren volgens respondenten leerzaam voor hen: het gaf inzicht in wat zij konden verwachten als ze extramurale vrijheden kregen.

Een andere randvoorwaarde uit de planevaluatie betreft de bijdrage van GNd om DC II te **verbinden met de samenleving** buiten de muren van de PI. Uit de interviews blijkt dat aan deze randvoorwaarde is voldaan: de buddy's (vrijwilligers) van GNd komen dagelijks op de afdeling van DC II. Daarmee brengen ze ervaringen en omgangsvormen van buiten de muren mee naar binnen.

Uit de interviews blijkt geen gebrek aan **bestuurlijk commitment** bij de PI of GNd. De overige randvoorwaarden zien op voldoende **personele capaciteit** en aanvullende **financiële middelen**, al dan niet vanuit het programma Koers en kansen. In de interviews wijzen alle respondenten erop dat de uitvoering van DC II en DC IIa mogelijk is door de financiële bijdrage vanuit het programma Koers en kansen. Daardoor kan voldoende personele inzet van de PI en GNd gerealiseerd worden. Uit de interviews blijkt dat de onzekerheid over de continuering van de financiële middelen vanuit het programma Koers en kansen ook het voortbestaan van DC IIa onzeker maakt. Volgens enkele respondenten van de PI houdt de onzekerheid over de continuering van de financiële bijdrage er mogelijk verband mee dat de druk op de cellencapaciteit de afgelopen jaren is toegenomen waardoor alle cellen gevuld moeten zijn: De Compagnie

gebruikt in alle fasen dubbele cellen als enkele cellen en de baten van De Compagnie komen niet terecht waar de kosten voor de uitvoering worden gemaakt.

Hindernissen en maatregelen

Alle respondenten merken op dat de uitvoering van een KV binnen de **reguliere setting van een PI** de nodige uitdagingen met zich meebrengt. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om aanpassing in de gebouwelijke voorzieningen, zoals een keuken om gezamenlijk te koken en een computer met internet waarop gedetineerden vacatures kunnen zoeken. Daarnaast gaat het om het organiseren van toegang tot de KV voor vrijwilligers (buddy's) en bijvoorbeeld de beschikbaarheid van fietsen zodat gedetineerden zelfstandig naar hun werk kunnen reizen. Het ontbreken van dergelijke voorzieningen ondermijnt volgens alle respondenten de uitvoering van de activiteiten en daarmee de meerwaarde van de KV. Bovendien blijkt volgens de respondenten het regelen van de voorzieningen in de praktijk traag te verlopen.

Volgens de respondenten was de belangrijkste hindernis voor de succesvolle uitvoering van DC II het **aantal ZBBI-plaatsen** dat door DJI aan DC II is toegewezen: zoals gezegd had DC II zes plekken aangevraagd en kreeg het er zestien. Daardoor vermengden gedetineerden die zich gemotiveerd aan het voorbereiden waren op hun toekomst na detentie, met gedetineerden die dit belang niet deelden. Dit ondermijnde volgens respondenten het succes van DC II omdat de groepsdynamiek een belangrijk werkzaam element was. Daarnaast blijkt uit de interviews voor de tussentijdse procesevaluatie (begin 2020) dat respondenten van de PI en GNd zorgen hebben dat de gedetineerden op reguliere ZBBI-plekken de gedetineerden die deelnemen aan DC II in de verleiding brengen om verboden middelen/goederen binnen de PI te brengen. Dit is volgens respondenten 'de kat op het spek binden' en de gedetineerden in DC II zouden hier beter tegen beschermd moeten worden. Meerdere respondenten vermelden tijdens deze evaluatie dat dergelijke incidenten hebben plaatsgevonden maar dat het aantal incidenten kleiner was dan zij bij de start van DC II verwachtten.

Daarnaast resulteerde de toekenning van zestien ZBBI-plaatsen volgens alle respondenten in meer werk voor de PI, wat ten koste ging van de personele inzet voor deelnemers van DC II. Daarvoor noemen respondenten drie oorzaken:

- de doelgroep gedetineerden op reguliere ZBBI-plaatsen vereist meer aandacht dan de gedetineerden die deelnemen aan DC II;
- de PI is verantwoordelijk voor het aanbieden van arbeidsplaatsen aan de gedetineerden op reguliere ZBBI-plaatsen, waar GNd zorgdraagt voor arbeidsplekken voor de gedetineerden die deelnemen aan DC II;
- de gedetineerden op reguliere ZBBI-plaatsen werken extramuraal waardoor de respondenten van de PI meer controle wenselijk vinden.

Een respondent wijst erop dat een gedetineerden formeel alleen op een ZBBI-plaats geplaatst kan worden wanneer diegene een werkplaats heeft buiten de PI. In de praktijk bleek dit echter slechts voor een minderheid van de gedetineerden te gelden. Als gevolg daarvan moest een deel van de personele capaciteit die bestemd was voor DC II worden besteed aan het vinden van werkplekken voor gedetineerden die niet aan DC II deelnamen.

Een andere belemmering in de uitvoering is volgens respondenten de onzekerheid over de voorzetting van het project De Compagnie door mogelijke **discontinuering van de financiële bijdrage** vanuit het programma Koers en kansen. Alle respondenten spreken van behoefte aan duidelijkheid over de toekomst van het project De Compagnie. Zij missen een expliciete strategie vanuit DJI waar de KV binnen past en aansluiting vindt. Daardoor is de uitvoering en het voortbestaan van het project De Compagnie kwetsbaar voor veranderde visies op detentiebeleid, personele wisselingen en nieuwe inzichten in kostenoverwegingen (een KV vraagt meer financiële middelen dan een reguliere afdeling).

Ten slotte blijkt uit de interviews dat de uitvoering van DC II is gehinderd door de maatregelen ter bestrijding van de **coronapandemie**: de gedetineerden op de ZBBI-plaatsen zijn vanaf maart 2020 met een enkelband in vrijheid gesteld. Daarnaast zijn de activiteiten binnen DC IIa noodgedwongen afgeslankt doordat de toegang tot de PI voor externe partijen is beperkt. Medewerkers van GNd, zoals de arbeidsconsulent en de projectcoördinator, konden vanaf halverwege maart tot en met juni op de afdeling komen. Buddy's (vrijwilligers), ondernemers en gastsprekers hebben tot op heden geen toegang tot de PI.

Activiteiten als cursussen, trainingen en thema-avonden, ondersteuning door persoonlijke buddy's van GNd en contact met regionale ondernemers konden daardoor niet plaatsvinden. Doordat deze activiteiten niet uitgevoerd konden worden, zal het bereik van de werkdoelen uit de planevaluatie worden bemoeilijkt. Meerdere respondenten spreken bijvoorbeeld van een omslag in het leefklimaat en doordat de positieve invloed van bezoek van buiten de PI wegviel: de sfeer is minder open, er wordt meer geroddeeld op de afdeling en het aantal incidenten lijkt toegenomen.

Werkzame elementen en succesvolle onderdelen

Uit de planevaluatie – Binnen DC II zijn de activiteiten primair gericht op de werkzame elementen: opleiding/werk, houding/gedrag, sociaal netwerk en psychisch welbevinden/zorg.

Alle acht gedetineerden die in DC II hebben verbleven, hadden bij het verlaten van DC II een betaalde baan of vrijwilligerswerk gevonden, blijkt uit de analyse van de registraties van GNd. Uit de interviews blijkt dat het realiseren van de duurzame **arbeid** buiten de PI succesvol is verlopen. In de interviews voor de tussentijdse procesevaluatie (begin 2020) schrijven de respondenten dit toe aan de begeleiding van de arbeidsconsulent van GNd. De arbeidsconsulent van GNd biedt ondersteuning bij het vinden van werk door meerdere kanalen te benutten: het netwerk van werkgevers van GNd en vrijwilligers en de netwerkbijeenkomsten op de afdeling. De gedetineerden starten tijdens hun gesloten fase in DC I met de oriëntatie op extramurale arbeid. Daarbij wordt volgens de professionele respondenten en gedetineerden zo veel mogelijk gezocht naar werk in de sector waarin de gedetineerden werkervaring heeft en/of waar de gedetineerde gemotiveerd voor is. De verwachting is dat dit de kans op een duurzame arbeidsrelatie verhoogt.

Door een combinatie van activiteiten kunnen veranderingen in **houding/gedrag** gerealiseerd te worden, blijkt uit de interviews voor de tussentijdse procesevaluatie (begin 2020):

- De Compagnieregels bevatten gedragsregels voor de gedetineerden en vormen de basis voor het functioneren van de groep gedetineerden in DC I en DC II. In lijn met deze regels voor de groep is er elke twee weken op vrijdagavond een vergadering van alle gedetineerden en de medewerkers van GNd. Er wordt gesproken over welke activiteiten/bezoeken er op de afdeling verwacht worden en er is ruimte voor de gedetineerden om de persoonlijke ontwikkeling gezamenlijk te bespreken en, indien gewenst, elkaar aan te spreken op hun gedrag. Ter versterking van het groepsgevoel worden veel activiteiten gezamenlijk uitgevoerd (zoals koken, eten en sporten) en worden belangrijke momenten als feestdagen en detentiefasering gezamenlijk gevierd. Alle respondenten van de PI en GNd beamen dat de Compagnieregels een waardevolle bijdrage leveren aan de sociale omgangsvormen op DC II, waarmee de gedetineerden voorbereid worden op de omgangsvormen in de samenleving buiten de PI. De respondenten van de PI en GNd benadrukken dat de gemoedelijke, informele en respectvolle omgang onder gedetineerden sterk afwijkt van de omgang op reguliere afdelingen. Wel benadrukken enkele van hen dat de omgangsvormen binnen DC II blijvend aandacht verdienen. Zij zien dat de groepsdynamiek kwetsbaar is voor invloeden van buitenaf zoals de ervaren negatieve invloed van de (reguliere) ZBBI-gedetineerden op de afdeling die geen deel uitmaken van DC II, maar ook de ervaren positieve invloed van de vrijwilligers van GNd.
- Vier avonden per week zijn buddies (vrijwilligers) van GNd aanwezig op DC II. Gedetineerden zien hun buddy eens in de twee weken. Zowel de respondenten van de PI en GNd als de gedetineerden ervaren de bijdrage van de vrijwilligers als positief: zij brengen de samenleving naar binnen, doen een beroep op algemeen aanvaarde sociale vaardigheden en dienen als laagdrempelige vertrouwenspersoon voor de gedetineerden.

De interviews met respondenten van de PI en GNd in het voorjaar van 2021 onderschrijven dit beeld met ervaringen tijdens de coronapandemie. Zoals bij de randvoorwaarden is beschreven was, toen externe partijen door de coronamaatregelen geen toegang tot de PI meer hadden, hun afwezigheid van invloed op het gedrag van gedetineerden op de afdeling. Een respondent beschrijft dat er meer 'bajes-gedrag' ontstond.

Verder lijkt het bevorderen van het **sociaal netwerk**, blijkens de interviews voor de tussentijdse procesevaluatie (begin 2020), in DC II gerealiseerd. Het betrekken van het sociaal netwerk van de gedetineerden wordt door een meerderheid van respondenten van de PI en GNd en door de gedetineerden zelf als

pluspunt van DC II ervaren. Gedetineerden kunnen bijvoorbeeld dagelijks (een beperkt aantal minuten) Skypen via een vaste Skype-computer. Gedetineerden vertellen dat zij dit een prettigere manier vinden om contact te onderhouden met hun familie dan bellen zonder beeld. Naast de mogelijkheid om te Skypen, kan familie eenmaal per maand op de afdeling op bezoek komen. Het betrekken van het sociale netwerk draagt volgens de respondenten bij aan het tijdig voorbereiden van de thuiskomst van de gedetineerde.

Over het werkzame element **psychisch welbevinden** is op basis van de interviews geen uitspraak te doen: dit is in de interviews niet (ongevraagd) ter sprake gekomen.

Tot slot noemen alle respondenten van de KV de **samenwerking tussen de PI en GNd** een succesfactor voor de uitvoering van DC II: alle respondenten zijn positief over de constructieve samenwerkingsrelatie die de afgelopen jaren is opgebouwd. Hoewel de samenwerking op zichzelf geen doel van DC II was, is de samenwerking blijkens de interviews wel een noodzakelijke voorwaarde voor een succesvolle uitvoering van DC II. GNd verzorgde de ondersteuning door persoonlijke buddy's en de toeleiding naar werk via een arbeidsconsulent en hun regionale werkgeversnetwerk. Daarnaast droegen zij de verantwoordelijkheid voor de organisatie van cursussen en thema-avonden met gastsprekers. Meerdere respondenten van zowel de PI als GNd wijzen in dit kader op het belang van de verbinding van DC II met de wereld buiten de muren van de PI voor re-integratie na afloop van detentie.

Leerpunten

Uit de interviews blijkt dat de **samenwerking** tussen de PI en GNd de uitvoering van DC II ten goede kwam. Respondenten van beide partijen konden voor het opstellen van het projectplan voor DC II en de uitvoering daarvan bouwen op de eerdere ervaringen in de samenwerking. Dit droeg volgens hen bij aan een open, soepele communicatie en onderling vertrouwen. In de woorden van de respondenten zelf: ze wisten hoe ze elkaar konden bereiken en wat ze aan elkaar hadden. Bovendien was er tussen de PI en GNd een duidelijke, beproefde taakverdeling. Tezamen resulteert dit volgens respondenten in een succesvolle uitvoering van de activiteiten in DC II.

Een ander leerpunt ziet op de **vermenging van de doelgroep** van DC II. De combinatie van gedetineerden die gemotiveerd waren om aan een delictvrije toekomst te werken met gedetineerden die dat niet waren heeft volgens alle respondenten DC II ondermijnd: de groepsdynamiek, motivatie van gedetineerden in DC II en het leefklimaat had er onder te leiden. Een respondent omschrijft het als dat er ruis op de afdeling was. Een ander noemt het een tikkende tijdbom onder DC II. Dergelijke vermenging van de doelgroep is daarom volgens alle respondenten onwenselijk.

Verder wijzen de interviews op het belang van de **gebouwelijke faciliteiten**. Als een KV binnen de muren van een PI wordt uitgevoerd vraagt dit om aanpassing van de voorzieningen. In dit geval ging het bijvoorbeeld om het tijdig laten plaatsen van een keukenblok, het verlenen van toegang tot de afdeling aan externen en de aanwezigheid van een computer met toegang tot internet. Deze voorzieningen zijn randvoorwaardelijk voor een succesvolle uitvoering van de activiteiten in de KV. Het tijdig en voortvarend realiseren van dergelijke faciliteiten is daarom volgens meerdere respondenten verstandig.

Tot slot vermeldden de respondenten dat de begeleiding van gedetineerden in een dergelijke detentievoorziening een kleinschalige setting vereist vanwege de intensieve inzet van activiteiten en ondersteuning en de motiverende groepsdynamiek. Dit maakt maatwerk in de ondersteuning ten behoeve van re-integratie mogelijk. Daar staat tegenover dat vanwege de vereiste kleinschaligheid en inzet van middelen meerdere respondenten vraagtekens zetten bij de verhouding tussen de **kosten en de meerwaarde** van de KV, ten opzichte van een reguliere ZBBI.

3.4 KV Middelburg

Kernelementen KV

- KV Middelburg is bedoeld voor kortgestrafte zelfmolders: kortgestrafte volwassenen die na een oproep zichzelf aanmelden voor het uitzitten van detentie.
- Er is in de KV plaats voor tien zelfmolders.
- De KV bevindt zich buiten de zogenoemde beveiligingsschil van de PI en heeft een eigen ingang.
- Belangrijke samenwerkingspartners zijn o.a. het Veiligheidshuis Zeeland, Reclassering Nederland, PI Middelburg, de politie en het OM. Daarnaast kan doorverwezen worden naar zorgpartijen, zoals Emergis GGZ.
- De KV beoogt bij te dragen aan het voorkomen van detentieschade bij zelfmolders en het bevorderen van re-integratie in de samenleving. Dit wordt bereikt door in te zetten op de continuïteit van dagbesteding (bijv. werk of opleiding) en zorgtrajecten, het verbeteren van leefgebieden en de basisvoorwaarden voor re-integratie en door te werken aan motivatie voor een delictvrije toekomst.

3.4.1 Realisatie van de KV

Stand van zaken 2021 en instroom

KV Middelburg opende in maart 2020. Door de coronacrisis konden vanaf maart geen zelfmolders worden opgeroepen (dit was door het ministerie van JenV tijdelijk stilgelegd) waardoor de KV pas in augustus 2020 definitief haar deuren opende. De projectmanager en projectsecretaris verwachten dat de KV Middelburg een waardevolle voorziening is voor de doelgroep 'zelfmolders', omdat voor hen (vrijwel) geen ander aanbod bestaat waarmee detentieschade op een vergelijkbare wijze beperkt wordt. Over de onderbouwing van de omvang van de doelgroep zijn ze echter minder positief: bij het opstellen van het projectplan lijkt onvoldoende rekening gehouden te zijn met het aantal potentiële deelnemers. Wel is volgens de respondenten tijdens het opstellen van het projectplan discussie gevoerd over de afbakening van de doelgroep, bijbehorende inclusiecriteria en praktische haalbaarheid daarvan. Bij de start van de KV is afgesproken periodiek te evalueren welke bezetting de KV kan realiseren en of uitbreiding naar andere doelgroepen mogelijk/noodzakelijk is. Ten tijde van de planevaluatie was nog onduidelijk op welke juridische titel verlof voor extramurale arbeid plaats kan vinden. Inmiddels is vastgelegd dat dit gebeurt op basis van de juridische titel 'Tijdelijk Verlaten Inrichting'. Dit is gelijk aan de werkwijze van een ZBBI.

Tot op heden zijn vier zelfmolders ingestroomd; drie van hen zijn inmiddels ook weer uitgestroomd. Op het moment van het interview (april 2021) zat er dus nog één binnen. Op dat moment waren zes aanvragen voor plaatsing in behandeling. Met deze kandidaten staan intakegesprekken gepland om te beoordelen of zij daadwerkelijk kunnen instromen. Voorafgaand aan de start van de KV heeft de projectleider inschattingen gemaakt van het te verwachte aantal kandidaten. Het totaal aantal zelfmolders dat door Divisie Individuele Zaken (DIZ) is opgeroepen voor KV Middelburg is lager dan verwacht. De verklaring hiervoor is nog onduidelijk. De respondenten wijzen erop dat de coronapandemie van invloed kan zijn en dat de invoering van de Wet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen (USB) invloed zou kunnen hebben. Samen met het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) wordt geprobeerd de precieze oorzaken te achterhalen.

Ketensamenwerking

De projectmanager van de KV is extern ingehuurd en vlak na het opstellen van de eerste versie van het projectplan bij de KV betrokken. Als projectmanager brengt zij alle input van samenwerkingspartners samen, zorgt ze ervoor dat alle partners inbreng hebben en bewaakt ze de voortgang van het proces. De samenwerkingspartners zijn in een vroeg stadium al betrokken. Het projectplan is destijds opgesteld in samenspraak met samenwerkingspartners. Deze vroegtijdige betrokkenheid heeft volgens respondenten bijgedragen aan het eigenaarschap dat samenwerkingspartners voelen over de KV.

Het bestuurlijk commitment is vastgelegd in een intentieverklaring. Er bestaat volgens respondenten voldoende draagvlak voor de KV bij samenwerkingspartners en op hoofdlijnen zitten zij op één lijn. Wel worden op uitvoeringsniveau met regelmaat discussies gevoerd over (aanpassing van) instroomcriteria en casuïstiek. Respondenten lichten toe dat samenwerkingspartners de casuïstiek soms op een andere

manier beoordelen waardoor meningsverschillen over de toelating of de (vorm van) begeleiding van een gedetineerde bestaan. De discussies over casuïstiek dragen volgens hen bij aan het stellen van normen en het vinden van consensus. Respondenten beschouwen de KV nadrukkelijk als leertraject; deze discussies worden dan ook niet gezien als knelpunt.

De samenwerkingspartners die betrokken zijn bij KV Middelburg waren voor de start van de KV al met elkaar bekend door samenwerking voor andere doelen. De korte lijnen tussen samenwerkingspartners bestonden daardoor al en het contact tussen samenwerkingspartners voor de uitvoering van KV Middelburg verloopt gemakkelijk. Er heerst een open sfeer en partners maken gebruik van elkaars expertise. In de opstartfase van de KV zijn taken en verantwoordelijkheden vastgelegd. Door het verloop van personeel bij de verschillende organisaties komt het echter voor dat niet iedereen op de hoogte is van deze taakverdeling. Dit heeft volgens respondenten geleid tot obstakels in het tijdig contactleggen tussen samenwerkingspartners.

Om afstemming tussen de samenwerkingspartners te bewerkstelligen, is op bestuursniveau eens per twee maanden een stuurgroepvergadering waarin bestuurders de uitvoering en de voortgang bewaken en wijzigingsvoorstellen kunnen doen. Op uitvoeringsniveau is regelmatig onderling contact tussen uitvoerende medewerkers en vindt maandelijks een casuoverleg plaats. Met de samenwerkingspartners die nu aansluiten bij het casuoverleg wordt nog overwogen of hun aanwezigheid van meerwaarde is. Het voortbestaan van het casuoverleg wordt tevens geëvalueerd.

3.4.2 Hindernissen, succesvolle onderdelen en leerpunten

Randvoorwaarden

Uit de planevaluatie – Om de uitvoering van KV Middelburg succesvol te realiseren moet, net als bij de andere projecten, aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan: bestuurlijk commitment, verankering instroomproces en bereik beoogde doelgroep, voldoende personele capaciteit en voldoende financiële middelen.

In de opstartfase van de KV is het **instroomproces** samen met samenwerkingspartners opgesteld en uitgewerkt. Nadat bleek dat dit proces op sommige punten toch onvoldoende paste bij de werkprocessen van (landelijke) samenwerkingspartners is gezamenlijk gekeken naar (noodzakelijke) aanpassingen (onder 'Hindernissen en maatregelen' gaan we hier verder op in). Het **bestuurlijk commitment** voor de uitvoering van KV Middelburg is vastgelegd in een intentieverklaring. In de praktijk merken de projectleider en projectsecretaris ook voldoende commitment bij samenwerkingspartners door hun betrokkenheid bij de KV. Verder blijkt uit de interviews dat sommige samenwerkingspartners onvoldoende **personele ruimte** hebben om hun (beoogde) rol uit te voeren. Hieronder ('Hindernissen en maatregelen') lichten we dit verder toe. De randvoorwaarde '**aanvullende financiële middelen** voor de uitvoering van de KV' vertaalt zich onder andere in een co-financieringseis richting samenwerkingspartners. In de praktijk blijkt het voor sommige ketenpartners lastig daaraan te voldoen.

Hindernissen en maatregelen

Het **instroomproces** wordt door respondenten als belangrijk knelpunt genoemd. Na de opening van de KV bleek dat het instroomproces niet werkbaar was voor verschillende partijen en onvoldoende aansloot bij de reguliere werkwijze van DIZ. De doorlooptijd van het instroomproces was te kort om alle handelingen uit te voeren en de reclassering had onvoldoende capaciteit om een bijdrage te leveren aan dit proces. Hierover is contact gelegd met DIZ en de reclassering. De KV en DIZ hebben in verschillende sessies afgestemd over de behoeften van de KV en manier waarop DIZ daaraan kan bijdragen. Met DIZ zijn vervolgens werkafspraken gemaakt die passen bij hun werkwijze en de werkwijze van de KV. Eerder kreeg de KV gelijktijdig met de zelfmelder de meldingsoproep waardoor de KV te weinig tijd had de pre-scan uit te voeren. Met de aangepaste werkwijze ontvangt de KV de namen al eerder zodat zij direct kunnen beginnen met de pre-scan. Dat geeft de KV meer tijd en leidt bij DIZ niet tot vertragingen in het oproepen. Zodra gedetineerden worden uitgesloten voor plaatsing en niet door de pre-scan komen, geeft de KV dit door zodat DIZ deze persoon 'gewoon' kan oproepen. De vernieuwde werkwijze sluit aan op zowel het instroomproces van de KV als de werkwijze van DIZ. De KV en DIZ stemmen driewekelijks af over het verloop van het instroomproces om ervoor te zorgen dat dit voor beide partijen werkbaar

blijft. Dit knelpunt is daarmee opgelost. De KV heeft ook met de reclassering werkafspraken gemaakt over hun rol bij het instroomproces. De reclassering bleek onvoldoende capaciteit te hebben om een bijdrage te leveren aan dit proces. Daarom is afgesproken dat het advies naar aanleiding van de pre-scan niet door de reclassering, maar door de PI wordt gedaan. Deze procesverandering heeft dit knelpunt opgelost.

Een ander knelpunt dat door de respondenten benoemd wordt, heeft betrekking op de [doelgroep](#). Het potentiële aantal deelnemers bleek lager uit te vallen dan vooraf berekend (van een inschatting van 150 kandidaten naar 85 kandidaten). Daarnaast wijst ook de praktijk uit dat het aantal ingestroomde gedetineerden relatief laag en beneden verwachting is. De KV zoekt naar de precieze oorzaken. Zo wordt gedacht aan de wijzigingen behorende bij de invoering van de Wet USB, de opstartproblemen en benodigde procesverandering rondom het selectie- en instroomproces of de coronapandemie waardoor het insluiten van zelfmelders on hold werd gezet. De geografische ligging van Middelburg in combinatie met het criterium dat de gedetineerde afkomstig is uit een gebied met een straal van 100 km rondom Middelburg (i.v.m. de reisafstand tussen de KV en het werk van de gedetineerde) speelt mogelijk ook een rol. De KV heeft het selectiecriterium voor de minimale/maximale lengte van de uit te zitten straf al aangepast om beter aan te sluiten op de behoeften van de doelgroep. Over de oorzaken van lagere instroom voert de KV overleg met het CJIB. Het CJIB ziet in ieder geval een oorzaak in de gevolgen van de coronamaatregelen. De stop op het insluiten van zelfmelders heeft de instroom tijdelijk stilgelegd. Het CJIB was ook graag betrokken geweest bij het opstellen van het projectplan. Hun kennis en expertise hadden kunnen bijdragen aan het afbakenen van de doelgroep en het vaststellen van inclusiecriteria. Het CJIB heeft bijvoorbeeld zicht op doelgroepen en in hoeverre deze in de nabije toekomst gaan veranderen door (aankomende) wetswijzigingen. Dergelijke wijzigingen kunnen in dat geval worden meegenomen bij het opstellen van een projectplan. Verder had CJIB graag input geleverd op het instroomproces en de manier waarop dit het best aansluit bij het werkproces van het CJIB.

[Capaciteit en cofinanciering van samenwerkingspartners](#) worden door de respondenten ook als belangrijke knelpunten genoemd. Niet alle samenwerkingspartners hebben voldoende personele ruimte en financiële middelen om hun beoogde rol in de uitvoering te kunnen vervullen. Dit resulteert in het noodgedwongen aanpassen van werkprocessen of de afwezigheid van partners bij vergaderingen. Zo sluit de politie niet aan bij overleggen, omdat zij door capaciteitsgebrek geen grote(re) rol in de uitvoering van de KV kunnen vervullen. De politie voert de werkgeversscan uit voor de KV (dit is een bestaand proces en kost ze daarom (vrijwel) geen extra capaciteit), maar heeft geen capaciteit voor intensievere betrokkenheid of het aansluiten bij vergaderingen. De reclassering heeft ook te weinig capaciteit om de beoogde taken uit te voeren. Dit leidde tot een aanpassing van het werkproces: het advies over plaatsing in de KV naar aanleiding van de pre-scan wordt opgesteld door de PI in plaats van de reclassering. Om knelpunten rondom de capaciteit van samenwerkingspartners te ondervangen zijn dus afspraken gemaakt over wat wel kan en zijn procesveranderingen doorgevoerd die zo goed mogelijk aansluiten op de beschikbare capaciteit.

Daarnaast wordt van samenwerkingspartners verwacht dat zij financieel bijdragen aan de KV. De financieringsystematiek binnen de keten maakt dit ingewikkeld en vrijwel onmogelijk volgens de respondenten. Samenwerkingspartners hebben vrijwel geen ruimte om op deze manier te ‘experimenteren’ met pilots, omdat zij alle activiteiten moeten verantwoorden voor financiering. De cofinancieringseis vanuit het programma Koers en kansen maakt de KV daarom kwetsbaar.

Het laatste knelpunt dat respondenten benoemen, is [de aansluiting bij werkprocessen van justitiële partners](#). Voor het opzetten van de KV was het noodzakelijk afspraken te maken met DIZ en de afdeling juridische zaken van DJI (in het kader van de uitvoering) en het Rijksvastgoedbedrijf (in het kader van het pand). Het kostte de KV veel tijd om in contact met hen te komen om (proces)afspraken te maken. Dit belemmerde de voortgang van de (voorbereiding op de) uitvoering. De KV had graag een bemiddelende of faciliterende rol van het programma Koers en kansen in dit proces gezien: samenwerking met deze landelijke partijen is van belang voor succesvolle uitvoering van de pilot, maar is lastig te realiseren als lokale pilot. De justitiële partners denken volgens de projectleider constructief mee waar dat kan, maar zijn ook gebonden aan regels en hebben weinig ruimte om staande processen te veranderen. Deze flexibiliteit is echter wel nodig om de pilot uit te kunnen voeren. DIZ licht daarbij toe dat een dergelijke

pilot een klein onderdeel is van het grotere geheel waar DIZ verantwoordelijk voor is. Dat maakt flexibiliteit en meebewegen met een pilot soms ingewikkeld. Over de (on)mogelijkheden had DIZ graag in een vroeg stadium meegedacht, zodat het proces aansluit op de werkprocessen en mogelijkheden van DIZ. Uiteindelijk zijn met alle partijen afspraken gemaakt en wordt bijvoorbeeld met DIZ nog regelmatig afgestemd over het verloop.

Succesvolle onderdelen

De **betrokkenheid van samenwerkingspartners** is van belang voor de succesvolle uitvoering van de KV. Vroegtijdige betrokkenheid van de samenwerkingspartners vergroot het gevoel van eigenaarschap bij de partners. De respondenten bemerken een gevoel van ‘gezamenlijk werken aan een groter doel’ bij de samenwerkingspartners. In de aanloopfase is veel overleg en afstemming geweest met samenwerkingspartners. Het projectplan is gezamenlijk opgesteld en daarbij is nagedacht over de communicatiestructuren (o.a. de stuurgroep, overleg op uitvoeringsniveau, korte afstemmingslijnen, etc.). Continue en tijdige afstemming tijdens de uitvoering zijn volgens de respondenten een succesfactor: wanneer knelpunten in de uitvoering ontstaan, draagt tijdige en transparante afstemming tussen de samenwerkingspartners bij aan het vinden van de oplossing. De respondenten zien de vroegtijdige betrokkenheid, commitment van partijen, intensieve samenwerking en transparante communicatie als succesvol.

Daarnaast zijn respondenten positief over de insteek van de KV: de KV focust niet op criminogene en risicofactoren, maar op (het behoud van) **beschermende factoren**. De KV opereert onder het ‘motto’ “maak niet stuk wat al heel is”. Dat vraagt om een andere benadering van casuïstiek en in het verlengde daarvan om een andere werkwijze, maar draagt volgens de projectmanager en -secretaris bij aan het beperken van maatschappelijke kosten en detentieschade. Deze andere benadering leidt soms tot discussies over de balans tussen vergelding en het verminderen van detentieschade. Volgens de projectleider en projectsecretaris draagt de KV bij aan beide aspecten: de beperking van de vrijheid van zelfmelders dient als vergelding, maar het kunnen behouden van beschermende factoren (zoals werk) draagt bij aan het verminderen van detentieschade en daarmee aan het voorkomen van recidive.

Werkzame elementen

Uit de planevaluatie – Binnen de KV Middelburg zijn de activiteiten primair gericht op de werkzame elementen: opleiding/werk, financiële situatie, woonsituatie en psychisch welbevinden/zorg.

Uit de interviews blijkt dat het behoud van **werk of opleiding** daadwerkelijk lijkt bij te dragen aan de werk- en hoofdoelen van de KV. Het behoud van werk leidt tot meer structuur op een dag en heeft als effect dat schulden niet oplopen en gedetineerden hun woning en andere vaste lasten kunnen blijven betalen. De detentieschade ten aanzien van de financiële situatie en de woonsituatie blijft daarmee beperkt. Dit is noodzakelijk voor de resocialisatie van de gedetineerden. Inzet op behoud van werk leidt dus niet alleen tot meer structuur, maar heeft ook een positieve uitwerking op de **financiële situatie** en de **woonsituatie** van de gedetineerden.

In de planevaluatie is het **psychisch welbevinden/zorg** ook als werkzaam element van de KV aangeduid. Samen met zorgpartijen en het Veiligheidshuis (als nazorgcoördinator) wordt in beeld gebracht welke zorg of ondersteuning de gedetineerde nodig heeft en of dit tijdens het verblijf in de KV al kan worden opgestart. Het Veiligheidshuis is tijdens het verblijf in de KV al nauw betrokken bij de gedetineerde. Op deze manier wordt de continuering van zorg en ondersteuning na verblijf in de KV voorbereid.

Tot slot maken we uit interviews op dat ook op **houding en gedrag** wordt gestuurd. In de planevaluatie is dit niet als primaire focus van de KV benoemd, maar interviews wijzen uit dat in de KV een beroep wordt gedaan op de houding en het gedrag van de gedetineerden. Bijvoorbeeld doordat ze zich aan regels moeten houden en onderdelen van het ondersteuningstraject moeten uitvoeren (zoals mentorgesprekken en het volgen van een plan). Tevens merken respondenten op dat de open setting bijdraagt aan een gemotiveerde houding van de gedetineerden.

Leerpunten

Uit de interviews komen vier leerpunten naar voren. Het eerste leerpunt betreft **vroegtijdige en intensieve samenwerking** met samenwerkingspartners. Door samenwerkingspartners in een vroeg stadium te betrekken bij het opstellen van het projectplan en het opzetten van de KV nemen het draagvlak en het gevoel van eigenaarschap toe. Door vanaf de start gezamenlijk definities te bepalen en het plan verder af te bakenen, wordt de KV steeds meer een gezamenlijk 'product'. Daarnaast kan meteen inzichtelijk gemaakt worden hoe de voorziene activiteiten aansluiten op werkprocessen van samenwerkingspartners. De betrokkenheid van de partners is een voorwaarde voor succesvolle uitvoering.

Het tweede leerpunt hangt hiermee samen. Naast de betrokkenheid van lokale samenwerkingspartners is de toegankelijkheid van en **samenwerking met landelijke, justitiële partijen** noodzakelijk. Door hen in een vroeg stadium te kunnen betrekken bij het opstellen van het projectplan en de uitvoering kan hun expertise beter ingezet worden. Daarnaast biedt dit de mogelijkheid bij de start al te toetsen of het voorgenomen proces aansluit bij de werkwijzen en mogelijkheden van landelijke partijen. Landelijke partijen benoemen zelf ook het belang van vroegtijdige betrokkenheid bij dergelijke 'experimentele' pilots. Zo hadden het CJIB en DIZ graag meegedacht over het projectplan om dit goed aan te laten sluiten op landelijke processen en ontwikkelingen.

Het derde leerpunt is het **gezamenlijk monitoren** en evalueren van de voortgang en uitvoering van de KV. KV Middelburg voert periodiek evaluaties uit met de samenwerkingspartners om na te gaan op welke punten bijstelling noodzakelijk is. Gezien het experimentele karakter van de pilot is deze periodieke evaluatie en flexibiliteit van meerwaarde om knelpunten tijdig op te merken en aan te pakken. Daarnaast worden alle wijzigingen die doorgevoerd worden besproken en vastgelegd in de stuurgroep zodat alle samenwerkingspartners op de hoogte zijn.

Verder wijst de projectmanager op de **onderbouwing van het projectplan** als leerpunt. De projectmanager vindt dat samenwerkingspartners inhoudelijk gemotiveerd zijn, maar dat bij het opstellen van het projectplan meer geïnvesteerd had kunnen worden in het onderbouwen van aannames, het formuleren van randvoorwaarden en het vooraf berekenen en inschatten van de potentiële doelgroep en daarmee de 'meerwaarde' van de KV (in termen van kosten en baten). Een gedegen onderbouwing en analyse in de beginfase maakt dat het plan meer kans van slagen heeft.

3.5 KV Rotterdam Hoogvliet

Kernelementen KV Rotterdam Hoogvliet

- De doelgroep van de KV bestaat uit mannen in voorlopige hechtenis met een strafverwachting van 2 tot 4 maanden. De KV beoogt een alternatief te bieden voor verdachten voor wie het strafbare feit te ernstig is om de voorlopige hechtenis te schorsen, maar tegelijkertijd detentie te grote schadelijke gevolgen voor de gedetineerde⁷ heeft.
- In het projectplan is opgenomen dat de KV zes tot acht plaatsen heeft op een ZBBI-afdeling, binnen PI Rotterdam. De toegang, binnenplaats en keuken worden gedeeld met de ZBBI. Het aantal plaatsen is na de start van de KV teruggebracht naar vier.
- PI Rotterdam Hoogvliet heeft voor de KV de samenwerking gezocht met ketenpartners zoals het OM, de rechterlijke macht, gemeente Rotterdam, politie, advocatuur en (ketenpartners in) het Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond. De projectleiding van de KB is bij PI Rotterdam Hoogvliet belegd.
- De hoofddoelen gericht op de periode na detentie zijn voorkomen van detentieschade en bevorderen van re-integratie. De werkdoelen die tijdens het verblijf in de KV nagestreefd worden richten zich op continuïteit van werk/dagbesteding/zorg, betrokkenheid van ondersteunend sociaal netwerk, duurzame hulpverleningsrelaties en motivatie voor een delictvrije toekomst.

⁷ Hoewel de doelgroep van de KV Rotterdam Hoogvliet bestaat uit voorlopig gehechten, wordt deze groep binnen de PI aangeduid met de term 'gedetineerden'. In dit rapport is daarom gekozen voor het gebruik van de term 'gedetineerden' om de personen in de KV Rotterdam Hoogvliet aan te duiden, in plaats van de term 'verdachten'.

3.5.1 Realisatie van de KV

Stand van zaken april 2021

Het projectplan voor de KV is in 2018 op initiatief van DJI opgesteld. Uit de interviews blijkt dat samenwerkingspartners in een projectgroep is gevraagd om mee te denken over het opstellen en uitvoeren van het projectplan, waaronder de inzet van personele en financiële middelen van samenwerkingspartners. Daarvoor zijn brainstormsessies georganiseerd. In de projectgroep zaten medewerkers van de PI, de reclassering (3RO), de politie, de gemeente Rotterdam, een advocaat, een Officier van Justitie (OvJ) en een RC.

Respondenten lichten toe dat het uitgangspunt voor het projectplan was dat de KV een aanvulling vormt op bestaande afdoeningsmogelijkheden voor een specifieke doelgroep: gedetineerden waarvoor schorsen vanwege het delict niet wenselijk is en hechtenis tot onwenselijke detentieschade leidt. Omdat in een vroeg stadium gekozen is de KV in te richten met plekken op de afdeling van de ZBBI, is een doelgroep gezocht die aansluit bij het regime en dagritme van (andere gedetineerden in) de ZBBI. In de projectgroep is vervolgens verkend hoe de doelgroep afgebakend kon worden in termen van de minimale en maximale verwachte strafmaat en het type delict waarvan de gedetineerde verdacht werd. Daarvoor is gebruikgemaakt van de expertise van de samenwerkingspartners, zoals de OvJ en de RC. De omvang van de doelgroep is door de projectleider onderzocht door in politiedossiers van arrestantenzorg van één maand gedetineerden te selecteren die volgens de projectleider binnen de doelgroep zouden vallen.

Uit de interviews blijkt dat de samenwerkingspartners verwachtten dat de doelgroep zichtbaar zou zijn in de ZSM-aanpak van het Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond. Daarom heeft de projectgroep besloten de selectie van gedetineerden daar te beleggen. Het instroomproces voor de KV zou zo veel mogelijk moeten aansluiten bij de bestaande werkprocessen van de ZSM-aanpak. De samenwerkingspartners uit de projectgroep hebben sinds de opening van de KV deelgenomen aan de stuurgroep van de KV.

De KV Rotterdam Hoogvliet heeft op 1 april 2019 de deuren geopend. Ruim een jaar later, medio 2020 is de KV gesloten nadat de laatste gedetineerden waren uitgestroomd.

Instroom en uitstroom van de KV

Uit de interviews blijkt dat gedurende de periode dat de KV geopend was negen gedetineerden de KV zijn ingestroomd. Geen van deze gedetineerden voldeed echter volledig aan selectiecriteria voor de doelgroep in het projectplan. Het aantal aangedragen kandidaten voor de KV was hoger dan het aantal ingestroomde gedetineerden, maar deze kandidaten zijn uiteindelijk niet in de KV geplaatst omdat zij niet voldoende aan de criteria van de KV voldeden. Het ging bijvoorbeeld om gedetineerden met een strafverwachting van meer dan vier maanden. De respondenten vermelden dat alle (potentiële) kandidaten voor de KV door leden van de stuurgroep aangedragen zijn.

Nadat de instroom aanvankelijk langzaam op gang kwam, volgden enkele maanden waarin alle vier plekken in de KV bezet waren. Daarna is de bezetting niet meer maximaal geweest. Ketenpartners zien twee mogelijke verklaringen (begin 2020):

- De bekendheid van de KV was niet groot genoeg waardoor signalering van potentiële kandidaten bij diverse ketenpartners onvoldoende lukte.
- De KV voorzag niet in de verwachte behoefte aan een alternatief voor hechtenis (met als nadeel mogelijk detentieschade) en schorsing van voorlopige hechtenis. Meerdere respondenten wijzen erop dat een rechter al alternatieven ter beschikking heeft zoals schorsen met voorwaarden als een contactverbod, reclasseringstoezicht of elektronische controle (enkelband).

Het uitblijven van voldoende instroom is de aanleiding geweest om de KV voortijdig te sluiten: met de samenwerkingspartners werd geconcludeerd dat de KV niet voorzag in een behoefte van een doelgroep met voldoende omvang.

Ketensamenwerking

Voor de uitvoering van de KV is een projectleider aangesteld die niet bij het opstellen van het projectplan betrokken was. De stuurgroep met de samenwerkingspartners is bij de voortgang van de KV betrokken middels fysieke bijeenkomsten die elke vier tot zes weken plaatsvonden.

Alle respondenten vertellen dat de meeste partners in de stuurgroep niet eerder met elkaar hadden samengewerkt. Dat maakt dat zij niet op eerdere samenwerkingservaringen konden bouwen. Daarom is in de stuurgroep nadrukkelijk aandacht besteed aan de taken en verantwoordelijkheden die de diverse partners in de KV hebben opdat dit voor alle samenwerkingspartners inzichtelijk was. De verdeling van taken en verantwoordelijkheden, en bijbehorende personele en financiële inzet van samenwerkingspartners, zijn door de stuurgroep vastgelegd. Uit de interviews met ketenpartners (begin 2020) blijkt dat hoewel het werkproces rondom de KV voor de ketenpartners duidelijk was, in de praktijk onduidelijkheden bestonden over wie verantwoordelijk was voor informatieverstrekking. Bij de ZSM-afdeling van het Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond moest door medewerkers van de reclassering informatie gebundeld worden voor een advies aan de OvJ waarmee de rechter kan besluiten tot plaatsing in de KV. Alle drie partijen wijzen er echter op dat zij onvoldoende informatie hebben om de plaatsing in de KV te onderbouwen. Het gaat bijvoorbeeld om informatie over of de potentiële kandidaat werk heeft en zelf achter plaatsing in de KV staat.

De projectleider van de KV stelt dat de inbreng van kennis en expertise door de samenwerkingspartners waardevol was om gezamenlijk de doelgroep voor de KV af te bakenen en het instroomproces in te richten. Uit de interviews komt bijvoorbeeld naar voren dat de advocaat in de stuurgroep erop wees op dat advocaten zullen inzetten op schorsing en pas als voorlopige hechtenis onvermijdelijk is, zullen aansturen op plaatsing in de KV. Daarop is besloten om over de KV te communiceren als een zware vorm van schorsen en niet als een lichte vorm van voorlopige hechtenis.

De respondenten hebben geen samenwerkingspartners in de stuurgroep gemist. Zij wijzen erop dat de rol van enkele samenwerkingspartners, zoals de gemeente en de politie, in de uitvoering van de KV beperkt was.

Binnen de projectgroep zijn commitment en draagvlak van samenwerkingspartners voor de KV doorlopend onderwerp van gesprek geweest toen bleek dat de instroom lager bleef dan verwacht. Alle respondenten zijn positief over de samenwerking tussen de partijen: zij hebben de indruk dat er voldoende betrokkenheid en draagvlak onder de samenwerkingspartners was en hebben geen signalen gezien dat dit bij een deel van de partijen niet het geval zou zijn. De respondenten hebben geen reden om aan te nemen dat de beschikbaarheid van personele dan wel financiële middelen van samenwerkingspartners onvoldoende was. De interviews met ketenpartners (begin 2020) onderschrijven dit beeld van positieve ervaringen met de samenwerking. Uit de interviews blijkt echter ook dat de expertise van de samenwerkingspartners bij het vaststellen van de aard en de omvang van de doelgroep onvoldoende benut is: hoewel de samenwerking gebaseerd was op een gedeelde probleemopvatting, was de probleemstelling onvoldoende onderbouwd. In de volgende paragraaf, bij bespreking van de hindernissen, wordt dit toegelicht.

3.5.2 Hindernissen, succesvolle onderdelen en leerpunten

Randvoorwaarden

Uit de planevaluatie – Om de uitvoering van KV Rotterdam Hoogvliet succesvol te realiseren moet, net als bij de andere projecten, aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan: bestuurlijk commitment, aanvullende financiële middelen, voldoende personele capaciteit, voldoende commitment aan de KV en verankering signalering deelneemers bij samenwerkingspartners.

In de planevaluatie van de KV Rotterdam Hoogvliet zijn randvoorwaarden voor een succesvolle uitvoering van de KV opgenomen. De eerste randvoorwaarde is **bestuurlijk commitment** voor de uitvoering van de KV. Uit de interviews blijkt geen gebrek aan bestuurlijk commitment. Toen de instroom van de KV achterbleef op de verwachtingen bestond volgens respondenten het vermoeden dat er **onvoldoende bekendheid** met de KV was binnen de organisaties van de samenwerkingspartners. Daarom is vanuit de

stuurgroep geïnvesteerd in informatieverstrekking door onder andere flyers te verspreiden, brieven te versturen, presentaties te geven en rondleidingen aan te bieden in de KV. De stuurgroep hoopte daarmee de **signalering** van potentiële kandidaten voor de KV te bevorderen. Op basis van de interviews is er geen reden om aan te nemen dat niet aan de andere twee randvoorwaarden, inzet van aanvullende **financiële middelen** en voldoende **personele capaciteit** bij samenwerkingspartners, is voldaan.

Hindernissen en maatregelen

Uit de interviews blijkt dat de respondenten drie hindernissen in de uitvoering van de KV hebben ervaren. De eerste, en volgens alle respondenten de belangrijkste, betreft de **doelgroep** van de KV. Tijdens de voorbereiding van het projectplan is de omvang van de doelgroep onderzocht door in politiedossiers van arrestantenzorg van een maand gedetineerden te selecteren die volgens de projectleiders tot de doelgroep gerekend konden worden. Volgens respondenten zijn de selectiecriteria voor de doelgroep en de omvang van de doelgroep daarmee echter niet genoeg doordacht: tijdens de looptijd van de KV bleek er onvoldoende vraag naar de KV te zijn, omdat de doelgroep niet bij het product past.

Dit had volgens respondenten bij het opstellen van het projectplan ondervangen kunnen worden door:

- uitgebreider dossieronderzoek uit te voeren, waarbij meer dossiers over een langere periode onderzocht worden;
- de expertise en ervaringen van samenwerkingspartners te vragen in de beoordeling op van mogelijke kandidaten voor de KV in de dossiers. Het gaat daarbij volgens respondenten vooral om de expertise van de OvJ, RC, reclassering en advocatuur.

De respondenten wijzen op dat gedurende de looptijd van de KV de precieze afbakening van de doelgroep heroverwogen is. Voor elke individuele potentiële kandidaat is bijvoorbeeld afgewogen of hij voldoende aan de doelgroep voldeed om in de KV geplaatst te kunnen worden. Daarvoor is enigszins flexibel met de selectiecriteria omgegaan.

De tweede hindernis die respondenten aandragen is het **instroomproces**. De signalering van potentiële kandidaten voor de KV binnen de ZSM-aanpak bleek in de praktijk niet goed uitvoerbaar. Voor de selectie van potentiële kandidaten moet een grote hoeveelheid informatie van verschillende ketenpartners verzameld en beoordeeld moest worden. Dit kostte meer tijd dan binnen het snelle werkproces van de ZSM-aanpak beschikbaar was. Bovendien wijkt de selectie van potentiële kandidaten, volgens de specifieke inclusiecriteria van de KV, af van het reguliere werkproces van de ZSM-aanpak.

Tot slot hebben de respondenten van de PI hindernissen in de uitvoering ervaren rondom het **projectleiderschap**. Zij wijzen erop dat de uitvoering van de KV gebaat zou zijn bij een projectleider die vanaf het begin van het traject betrokken is. Het opzetten en uitvoeren van een dergelijke pilot heeft behoorlijk wat voeten in de aarde en dat vraagt volgens hen een betrokken projectleider die de KV van het begin tot het einde trekt. Daarnaast wijzen deze respondenten erop dat het vanwege de doelgroep van de KV nadelig was dat het projectleiderschap door de PI werd gevoerd. De PI had niet de mogelijkheid om potentiële kandidaten aan te dragen waardoor de projectleider naar eigen zeggen beperkt invloed uit kon oefenen op de instroom. Dit werd als een beperking ervaren toen de instroom tegenviel.

Werkzame elementen en succesvolle onderdelen

Uit de planevaluatie – Binnen de KV Rotterdam Hoogvliet zijn de activiteiten primair gericht op de werkzame elementen: opleiding/werk, financiële situatie, houding/gedrag, sociaal netwerk en psychisch welbevinden/zorg.

Uit de interviews blijkt dat het realiseren van **werk** in de praktijk het belangrijkste het werkzame element van de KV was. Doordat de KV zich richtte op voorlopige gehechten en het hebben van werk een selectie criterium was, gaat het vooral om dat de KV het mogelijk maakt dat de gedetineerden tijdens verblijf in de KV kunnen blijven werken. Daarbij stellen respondenten dat behoud van werk tijdens de hechtenis bijdraagt aan het voorkomen van (nieuwe) **schulden** en in het verlengde daarvan het verliezen van de **woning**. Volgens de projectleider hebben alle gedetineerden die in de KV hebben verbleven ook na uitstroom hun werk behouden.

Daarnaast zien respondenten de **samenwerking met de ketenpartners** als een succesvol onderdeel van de KV. Zij zijn positief over de inzet en betrokkenheid van de samenwerkingspartners. Een deel van de

samenwerkingspartners had voor de deelname aan de stuurgroep niet intensief met de andere partijen samengewerkt. De opgebouwde samenwerkingsrelaties zien zij als een positief neveneffect van de KV waarop een eventuele toekomstige samenwerking kan worden gebouwd. Zoals hierboven omschreven bij de hindernissen, hebben de positieve ervaringen met de samenwerking niet geleid tot voldoende onderbouwing van de doelgroep en het instroomproces.

Leerpunten

Uit de interviews volgt een viertal leerpunten voor een succesvolle uitvoering van een detentievoorziening gericht op recidivevermindering.

Het eerste leerpunt komt voort uit de belangrijkste belemmering voor de KV Rotterdam Hoogvliet. De respondenten raden aan om voor dergelijke nieuwe voorzieningen een gedeeld probleem als **uitgangspunt** te nemen en de inrichting van het product daarop aan te laten sluiten. Vanaf het opstellen van het projectplan voor de KV Rotterdam Hoogvliet is juist gewerkt vanuit de mogelijkheden van de KV en voor welk probleem dat een oplossing zou zijn. Volgens alle respondenten heeft dit geresulteerd in een voorziening waar bij de beoogde doelgroep geen vraag naar was.

Het tweede leerpunt ligt in het verlengde van het eerste leerpunt: als het probleem waar de KV een antwoord op moet geven inzichtelijk is, moet de doelgroep verkend worden. Alle respondenten onderschrijven het belang van voldoende omvangrijk **vooronderzoek** naar de precieze aard en omvang van de doelgroep. Dit onderzoek zou volgens hen met de samenwerkingspartners uitgevoerd moeten worden. Het vroeg in het proces benutten van de kennis en **expertise van samenwerkingspartners** kan volgens de respondenten enerzijds bijdragen aan het optuigen van een goed functionerende voorziening en anderzijds creëert het betrokkenheid en bereidheid om aan de KV bij te dragen. Dit is het derde leerpunt.

Het laatste leerpunt van de KV betreft **monitoring van de voortgang**. Tijdens bijeenkomsten van de stuurgroep is de instroom van de KV gemonitord. Toen werd geconstateerd dat de instroom achterbleef op de verwachtingen, is gezamenlijk gezocht naar mogelijke verklaringen en oplossingen voor de lage instroom. De ontwikkeling van de instroom is daarna doorlopend door de stuurgroep gemonitord. Hoewel het niet is gelukt om de instroom te verhogen, zijn leerzame ervaringen opgedaan over bij welke doelgroep een dergelijke voorziening wel en vooral niet aansluit.

3.6 Overkoepelende hindernissen, successen en leerpunten

Uit de planevaluaties van de vijf KV's blijkt dat de projecten in doelgroep, samenwerkingspartners, activiteiten en doelen verschillen. Uit de evaluatie van de uitvoering dat de KV's blijkt echter dat de projecten vergelijkbare succesvolle onderdelen zien en overeenkomstige hindernissen tegenkomen. In het verlengde van gedeelde ervaringen met de succesvolle onderdelen en hindernissen zijn ook algemene leerpunten te onderscheiden.

3.6.1 Opbrengst bijeenkomsten programma Koers en kansen

De periodieke bijeenkomsten van het programma Koers en kansen waren voor de projectleiders van de KV's inspirerend doordat knelpunten en succesvolle ervaringen konden worden uitgewisseld. De uitwisseling van ervaringen heeft voor de meeste projectleiders echter weinig concrete, bruikbare inzichten opgeleverd omdat de opzet, doelgroep en het programma van de KV's niet vergelijkbaar waren en de KV's zich in verschillende fases van de ontwikkeling bevonden.

3.6.2 Succesvolle onderdelen en werkzame elementen

Uit de evaluatie van de realisatie en uitvoering van de KV's komen vijf overkoepelende succesvolle onderdelen naar voren die ten dele overeenkomen met de werkzame elementen van de KV's. Een overzicht per KV is in tabel 3.6.1 weergegeven.

A. Vroegtijdige, intensieve ketensamenwerking

Hoewel de samenwerking met ketenpartners geen doelstelling van de KV's is, is succesvolle domein-overstijgende samenwerking volgens alle KV's noodzakelijk om detentieschade te beperken. Door ketenpartners vanaf het begin van het ontwikkelproces bij de KV te betrekken kan enerzijds hun kennis en expertise benut worden voor de oprichting van de KV en anderzijds creëert het draagvlak en betrokkenheid bij de uitvoering van de KV. KV Amsterdam wijst in dit kader op de gezamenlijke probleemanalyse waarop het projectplan is gebaseerd. De samenwerkingspartners van KV Almelo zijn bijvoorbeeld positief over de laagdrempelige contacten en de gelaagde projectstructuur waardoor ketenpartners op zowel operationeel niveau als bestuurlijk niveau (formeel) betrokken zijn.

B. Verbinding 'binnen' en 'buiten' detentie

De twee KV's waar de doelgroep met een strafrestant uit detentie instroomt, beschouwen het verblijf in de KV als een waardevolle fase: door het halfopen karakter van de KV wordt een brug geslagen tussen detentie en de samenleving buiten de muren. Verblijf in de KV biedt gedetineerden de kans om die overgang geleidelijk en onder begeleiding te maken door de basis voor opbouw van een delictvrij leven na detentie te leggen. KV Krimpen aan den IJssel doet dit bijvoorbeeld door de samenleving ook binnen de muren van de PI te halen met buddy's en bezoek van het sociaal netwerk op de afdeling. Dit succesvolle onderdeel sluit aan bij het werkzame element 'sociaal netwerk' in zoverre dat ondersteunende sociale contacten betrokken worden tijdens de detentiefasering van de gedetineerden.

C. Behouden van of begeleiden naar werk tijdens detentie

Alle KV's die in uitvoering zijn gegaan onderstrepen de meerwaarde van behoud of begeleiden naar werk tijdens detentie voor succesvolle re-integratie en recidivevermindering. In de praktijk blijken de KV's en hun samenwerkingspartners in staat om gedetineerden aan een baan te helpen of hen te faciliteren in behoud van bestaand werk, bijvoorbeeld in KV Middelburg waaraan zelfmelders deelnemen. Door monitoring na uitstroom uit DC II weet KV Krimpen aan den IJssel bijvoorbeeld dat de deelnemers tijdens detentie een duurzame arbeidsrelatie hebben opgebouwd en dat zij niet zijn gerecidiveerd. Ook KV Rotterdam Hoogvliet heeft dergelijke succesvolle praktijkvoorbeelden. Dit succesvolle onderdeel is gelijk aan het werkzame element 'werk/opleiding' en draagt volgens de respondenten bij aan de werkzame elementen 'financiële situatie' (tegengaan schulden) en 'woonsituatie' (behoud van huis). Dit geldt des te meer wanneer de gedetineerden de KV instromen vanuit vrijheid zoals bij KV Middelburg en KV Rotterdam Hoogvliet.

D. Begeleiding gedetineerden in nemen van eigen regie

Binnen drie van de KV's wordt in de begeleiding ingezet op bevorderen van zelfstandigheid en motivatie voor een delictvrije toekomst. Hiermee worden de gedetineerden voorbereid op het nemen van eigen verantwoordelijkheid voor een delictvrije toekomst. Dit is vooral van toepassing wanneer gedetineerden instromen vanuit detentie en daardoor een periode in de gestructureerde omgeving van een PI hebben verbleven. De KV's bevorderen bij gedetineerden het voeren van regie over het eigen leven door diverse activiteiten, maar ook door de omgang van medewerkers van de PI en samenwerkingspartners met gedetineerden (bijvoorbeeld vanuit de presentietheorie).

In KV Almelo wordt bijvoorbeeld oefentijd geboden om stap voor stap (opnieuw) aan zelfstandigheid te wennen, bijvoorbeeld door steeds zelfstandiger naar werk te reizen. In KV Krimpen aan den IJssel wordt onder andere met de Compagnieregels, het Mijn Compagnieplan en de interactie met buddy's (vrijwilligers) gestuurd op sociale vaardigheden die buiten de muren van de PI waardevol zijn. In KV Middelburg wordt onder andere op de houding en het gedrag van gedetineerden gestuurd tijdens het doorlopen van het ondersteuningstraject. Dit succesvolle onderdeel overlapt met het werkzame element 'houding/gedrag'.

E. Maatwerk in activiteiten

Het succes van de bovenstaande onderdelen is volgens de projectleiders te verklaren vanuit het maatwerk in de uitvoering van de KV. Alle KV's richten zich op een afgebakende doelgroep met specifieke ondersteuningsbehoeften. Door te werken vanuit een integraal zorg- en veiligheidsplan en samenwerkingspartners en gedetineerden bij het plan en de uitvoering te betrekken worden gedetineerden waar

nodig ondersteund en wordt zelfstandigheid gestimuleerd. In het groepsgesprek met projectleiders wordt dit nadrukkelijk als succesfactor naar voren gebracht.

Tabel 3.6.1 Overkoepelende succesvolle onderdelen per KV

	Almelo	Amsterdam	Krimpen	Middelburg	Rotterdam
A. Vroegtijdige samenwerking keten	X	X	X	X	X
B. Verbinding binnen/buiten detentie	X		X		
C. Werk tijdens detentie	X		X	X	X
D. Begeleiding regie	X		X	X	
E. Maatwerk in activiteiten	X	X	X	X	X

3.6.3 Hindernissen in de uitvoering

De evaluatie van de realisatie en uitvoering van de KV's resulteert in vijf hindernissen waar meerdere projecten tegenaan lopen (tabel 3.6.2). Het betreft voornamelijk procesmatige hindernissen voor een succesvolle uitvoering van de KV's.

A. Onderbouwing aard en omvang doelgroep in projectplan

Zowel KV Middelburg als KV Rotterdam Hoogvliet hebben de onderbouwing van de doelgroep in het projectplan als onvoldoende ervaren. Bij beide projecten blijkt dat voorafgaand aan de start van de KV de afbakening van de doelgroep en daarmee de verwachte omvang niet gedegen onderzocht was. Zij stellen dat ook een goed onderbouwd projectplan niet voorkomt dat je in de uitvoering voor verrassingen komt te staan doordat de doelgroep kleiner is of niet lijkt te bestaan, maar dat het de kans daarop wel verkleint.

B. Aansluiting op werkprocessen justitiële partners

Om de KV's te realiseren moet de aansluiting gezocht worden met justitiële partners als DJI, DIZ en CJIB: de werkwijze van de pilots moet immers aansluiting vinden bij reguliere werkprocessen van deze partijen door plaatsing en instroom van gedetineerden. Bijna alle KV's hebben problemen met de aansluiting ervaren. Het bleek voor projectleiders lastig om de juiste personen, op het juiste bestuurlijke niveau, bij de justitiële partners te vinden. Bovendien werd die afstemming tussen de pilots en de justitiële diensten in de meeste gevallen pas gezocht nadat het projectplan was goedgekeurd en soms als de uitvoering van de KV al was gestart. Dit zorgde bij KV Middelburg voor een vertraagde opstart van de KV en bij KV Amsterdam voor afstel van de realisatie van de KV.

C. Inzet capaciteit en financiële middelen ketenpartners

Bij drie KV's knelt het in de inzet van capaciteit en financiële middelen van samenwerkingspartners: KV Almelo, KV Krimpen aan den IJssel en KV Middelburg. Dit belemmert de uitvoering van de KV's doordat samenwerkingspartners niet in staat blijken (vastgelegde) taken en verantwoordelijkheden uit te voeren. In KV Middelburg heeft dit er bijvoorbeeld toe geleid dat activiteiten van de politie voor de KV afgeslankt zijn. Meerdere respondenten wijzen erop dat in de subsidievoorwaarden voor de projecten een cofinancieringseis is opgenomen waardoor ketenpartners in de praktijk (deels) hun eigen inzet moeten bekostigen. Waar de gevraagde inzet voor de KV afwijkt van reguliere werkzaamheden van de samenwerkingspartners wringt het daardoor in de uitvoering, bijvoorbeeld bij de reclassering. Daarnaast blijkt de reguliere financieringssystematiek van sommige ketenpartners (bijvoorbeeld per behandeltraject) niet goed bij de inzet voor de KV aan te sluiten.

D. Realiseren (gebouwelijke) faciliteiten

De uitvoering van de KV's vraagt in alle projecten om een aanpassing van de reguliere (gebouwelijke) faciliteiten van een detentievoorziening. Voor KV Almelo en KV Krimpen aan den IJssel moesten voorzieningen op een reguliere afdeling van een PI aangepast worden en voor KV Amsterdam zou nog een geschikt pand gevonden moeten worden. Bij KV Rotterdam Hoogvliet moest de luchtplaats aangepast worden. Realisatie van de faciliteiten verloopt volgens KV Almelo, KV Krimpen aan den IJssel en KV Rotterdam Hoogvliet langzaam en het ontbreken van de faciliteiten belemmert de uitvoering van activiteiten in de KV's. Een voorbeeld hiervan is dat in KV Krimpen aan den IJssel geruime tijd geen computer met internet beschikbaar was waardoor gedetineerden geen toegang tot openstaande vacatures hadden.

E. Inbedding visie gevangeniswezen

In het groepsgesprek formuleerden de projectleiders de behoefte aan inbedding van de pilots in een bredere visie of strategie voor het gevangeniswezen. De (intermediaire) doelstellingen van de KV's zijn volgens de projectleiders duidelijk, maar aan welke bredere doelstelling van het gevangeniswezen de (resultaten van) KV's zouden moeten bijdragen is de projectleiders onduidelijk. Dit maakt de KV's in hun ogen kwetsbaar voor veranderingen in het denken over detentiebeleid. Een van de projectleiders wijst in dit kader op de implementatie van de BBA's waar enkele KV's in mee moesten. Daarnaast werkt de afwezigheid van een bredere beleidslijn voor de KV's volgens de projectleiders door in de aansturing vanuit het programma Koers en kansen: de pilots moeten zelf de aansluiting bij justitiële partners zoeken. Omdat een achterliggende visie of beleidslijn ontbreekt, is het draagvlak dat de pilots bij justitiële partners vinden bovendien sterk persoonsafhankelijk.

Tabel 3.6.2 Overkoepelende hindernissen in de uitvoering per KV

	Almelo	Amsterdam	Krimpen	Middelburg	Rotterdam
A. Onderbouwing doelgroep				X	X
B. Aansluiting justitiële partners	X	X	X	X	
C. Middelen ketenpartners	X		X	X	
D. Realiseren faciliteiten	X	X	X		X
E. Inbedding visie gevangeniswezen	X	X	X	X	

3.6.4 Leerpunten voor succesvolle uitvoering van een KV

De hindernissen en succesvolle onderdelen laten zich vertalen in zes leerpunten voor een succesvolle uitvoering van een KV. Elk van de leerpunten komt voort uit de uitvoeringspraktijk van meerdere KV's (tabel 3.6.3). Omdat de instroom van de KV's ten tijde van deze evaluatie relatief klein is, en daarmee ook de ervaringen van met de uitvoering beperkt zijn, gaan de leerpunten veelal over de oprichting van de KV's.

A. Werken vanuit een probleemanalyse van de doelgroep (bij hindernis A)

Bij twee KV's komt de instroom moeizaam op gang of is de instroom niet genoeg op gang gekomen. Een mogelijke verklaring daarvoor is volgens respondenten van deze KV's dat aan de probleemanalyse in de voorbereidingsfase van de KV niet genoeg aandacht is besteed. Bij de KV Rotterdam Hoogvliet zijn bijvoorbeeld de contouren van de KV als uitgangspunt voor de keuze voor een doelgroep gebruikt, waardoor een voorziening is opgezet waar geen vraag naar was.

Een grondige(r) verkenning van de problematiek waar de KV een antwoord op moet bieden, was volgens respondenten van deze KV's, de uitvoering van de KV ten goede gekomen. Een dergelijke probleemanalyse vraagt, voor een domeinoverstijgende aanpak van criminogene factoren, om samenwerking met ketenpartners aan het gedeelde probleem.

Om de gedeelde problematiek af te bakenen is het raadzaam een grondig, interdisciplinair vooronderzoek naar de aard en de omvang van de beoogde doelgroep uit te voeren. De twee KV's waar dit tijdens het opstellen van de projectplannen onvoldoende is gebeurd, ontdekten tijdens de uitvoering van de KV dat zij een (veel) kleinere doelgroep aanspraken. In KV Middelburg bleken bijvoorbeeld minder zelfmelders in de regio te zijn dan werd verwacht. In de andere KV's is voorafgaand aan het projectplan veel aandacht uitgegaan naar welke problematiek samenwerkingspartners zagen, bij wie deze problematiek speelde en welke voorzieningen in de aanpak nodig zouden zijn.

B. Vroegtijdig aansluiten bij justitiële partners (bij hindernis B)

Vier van de vijf KV's vonden moeizaam en vaak pas tijdens de uitvoering aansluiting bij de werkprocessen van justitiële stakeholders zoals DJI, DIZ en CJIB. Door al tijdens de verkennende fase voor het projectplan deze partijen om input te vragen zou volgens de KV's mogelijk voorkomen kunnen worden dat het instroomproces gedurende de looptijd moet worden bijgesteld. De medewerkers bij deze justitiële partijen onderschrijven de waarde daarvan. Voor de KV's was bij opstellen van de projectplannen niet inzichtelijk bij welke werkprocessen en justitiële stakeholders zij zouden moeten aansluiten. Daarom achtten zij ondersteuning vanuit het programma Koers en kansen wenselijk om deze brug tussen uitvoerende partijen en justitiële stakeholders te slaan: het programma Koers en kansen is immers eveneens onderdeel van het ministerie van JenV.

C. Samenwerkingspartners betrekken (bij succesfactor A en B)

De uitvoering van KV's blijkt gebaat bij succesvolle samenwerking met ketenpartners. Om een succesvolle samenwerking op te bouwen zijn volgens de KV's de volgende punten belangrijk:

- Samenwerkingspartners zijn vanaf opstellen van het projectplan betrokken opdat zij vanuit hun expertise aan de probleemanalyse en taakverdeling kunnen bijdragen. Door samenwerkingspartners vroegtijdig te betrekken kan draagvlak voor de doelstellingen van de KV worden gecreëerd.
- Verken gezamenlijk met samenwerkingspartners of alle partijen die een rol in de uitvoering hebben betrokken zijn. In een domeinoverstijgende samenwerking kan de KV met de samenleving buiten de PI verbonden worden.
- Periodieke bijeenkomsten met de samenwerkingspartners bieden de mogelijkheid om elkaar en elkaars organisatie te leren kennen: vertrouwen in de samenwerking moet kunnen groeien.
- De verdeling van taken en verantwoordelijkheden moet formeel vastgelegd worden zodat transparant is welke bijdrage van alle partijen wordt verwacht. Hiermee kan commitment bewerkstelligd worden.
- De uitvoeringspraktijk blijkt wispelturig. Daarom is gezamenlijk monitoren van de voortgang op de KV wenselijk. Bij eventuele knelpunten kan dan gezamenlijk, steunend op elkaars kennis en expertise, besloten worden maatregelen te treffen.

D. Voldoende personele inzet en financiële middelen bij alle partijen (bij hindernis C)

Randvoorwaarden voor een succesvolle uitvoering van een KV zijn voldoende personele capaciteit en financiële middelen. Dit geldt voor alle samenwerkingspartners. Bij vier van de KV's is de personele inzet, als gevolg van ontoereikende financiering, in de uitvoering van de activiteiten belemmerend geweest. Met formele afspraken over de inzet van ketenpartners kan dit volgens de KV's mogelijk ten dele ondervangen worden. Volgens de KV's zou daarom bij de oprichting van een KV's inzichtelijk moeten worden gemaakt welke financiële en personele middelen bij alle samenwerkingspartners beschikbaar zijn en welke activiteiten daarmee uitgevoerd kunnen worden.

E. Faciliteiten op orde (bij hindernis D)

Voor een succesvolle uitvoering van de KV's zijn andere faciliteiten nodig dan binnen reguliere afdelingen van detentievoorzieningen. Bijna alle KV's liepen in de uitvoering aan tegen ontbrekende voorzieningen. Aanpassingen van de voorzieningen verlopen volgens de KV's binnen een PI traag waardoor vasthoudendheid vereist is. Omdat de KV's niet bij machte zijn om invloed op de realisatie van de faciliteiten uit te oefenen moet volgens hen tijdig ingezet worden op het regelen van gebouwelijke voorzieningen, inrichting daarvan en de benodigde elektronica.

F. Persoonlijke begeleiding voor re-integratie (bij succesfactor C, D en E)

Bij de vormgeving en uitvoering van voorzieningen gericht op succesvolle re-integratie met minder recidive zal de begeleiding van gedetineerden volgens alle projectleiders uit maatwerk moeten bestaan. De mogelijkheid om tijdens detentie te werken draagt daaraan bij: door gedetineerden naar werk buiten de inrichting te begeleiden of behoud van een bestaande baan te faciliteren kan het functioneren van het werkzame element 'werk/dagbesteding' bevorderd worden. Indirect draagt dit ook bij aan de werkzame elementen 'financiële situatie' en 'woonsituatie'. Door in de begeleiding zelfstandigheid te stimuleren kan het werkzame element 'houding/gedrag' bevorderd worden.

Tabel 3.6.3 Overkoepelende leerpunten per KV*

	Almelo	Amsterdam	Krimpen	Middelburg	Rotterdam
A. Probleemanalyse doelgroep	+	+	+	+	—
B. Justitiële partners	—	—	—	—	
C. Samenwerkingspartners	+	+	+	+	+—
D. Personele/financiële middelen	—		—	—	
E. Faciliteiten op orde	—	—	—		—
F. Persoonlijke begeleiding	+	+	+	+	+

* Een + wijst op een succesvolle uitvoering als grondslag voor het leerpunt, een — op een hindernis.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Samenvatting en conclusies

4

4 Samenvatting en conclusies

4.1 Aanleiding en doel van het onderzoek

Sanctie-uitvoering heeft als doel vergelding, recidive voorkomen en afschrikken. Op deze manieren moet sanctie-uitvoering bijdragen aan een rechtvaardige en veilige samenleving. Het huidige sanctie-uitvoeringsbeleid staat door diverse ontwikkelingen onder druk. Een eerste ontwikkeling is de dalende trend in de criminaliteit en de gevolgen daarvan voor het beroep op de celcapaciteit. Mede door de opkomst van meer alternatieve afdoeningen, zoals voorwaardelijke straffen met toezicht, resulteert dit in een (verdere) concentratie van detentieplekken en een vergroting van de afstand tot het lokale domein. Dit belemmert de kans op een succesvolle re-integratie en het voorkomen van recidive. Een andere ontwikkeling is de toenemende aandacht voor persoons- en contextgericht werken met gedetineerden, waardoor in toenemende mate ook buiten het strafrecht naar interventies wordt gezocht. Dit vraagt een verdergaande multidisciplinaire en domeinoverstijgende aanpak van de sanctie-uitvoering dan tot dusver het geval was. Beide trends vragen om een andere koers in de sanctie-uitvoering.

Tegen deze achtergrond is in 2015 het programma 'Koers en kansen voor de sanctie-uitvoering' gestart (hierna: programma Koers en kansen). Binnen het programma Koers en kansen zijn diverse projecten ontwikkeld en uitgevoerd. Vijf van de projecten zijn gehonoreerd om lokale en flexibele detentie te ontwikkelen en te toetsen in de praktijk. De vijf projecten kenmerken zich door:

- een kleinschalige voorziening (KV);
- domeinoverstijgende samenwerking tussen verschillende lokale partners;
- activiteiten gericht op beperken van detentieschade en het continueren van werk, opleiding en/of zorg en het versterken van het (positieve) sociaal netwerk van kortstondige gedetineerden;
- activiteiten die beogen re-integratie en resocialisatie te bevorderen en de kans op recidive verkleinen

In dit onderzoek worden deze vijf projecten geëvalueerd en ondersteund in hun doorontwikkeling. Daarnaast dient dit onderzoek om een basis te leggen voor toekomstige evaluaties.

4.2 Opzet en methoden van het onderzoek

Dit onderzoek is opgedeeld in twee onderdelen:

- A. Het opstellen van de interventielogica in de **planevaluaties** van de projecten en opstellen van **indicatoren** ter voorbereiding op een toekomstige evaluatie.
- B. Het evalueren van de **realisatie, succesvolle onderdelen en hindernissen** in de uitvoering en leerpunten.

Voor het opstellen van de interventielogica van de KV's is een documentstudie uitgevoerd. Daarvoor is de projectdocumentatie van de KV's bestudeerd. Aanvullend zijn interviews afgenomen met de programmacoördinatoren van het programma Koers en kansen en met de projectleiders van de KV's over de doelen, activiteiten, werkzame elementen en contextuele factoren van de projecten. Per project is op basis van de documentstudie en de interviews de interventielogica opgesteld. Met een literatuurstudie is nagegaan in hoeverre indirecte empirische evidentie dan wel theoretische onderbouwing bestaat voor de 'vernieuwende elementen' van de projecten. De interventielogica en de resultaten van de literatuurstudie tezamen vormen de planevaluatie. Vervolgens zijn uit de interventielogica indicatoren voor toekomstige proces- en effectevaluatie afgeleid.

Het tweede onderdeel van het onderzoek was bedoeld als een procesevaluatie, maar deze is uiteindelijk slechts beperkt uitgevoerd, mede omdat de KV's in het algemeen trager (of helemaal niet) van start zijn gegaan. Dit is deels te wijten aan de coronamaatregelen, waardoor veel onderdelen van de KV's niet uitgevoerd konden worden en deels aan een lagere instroom van de KV's. Daarom is in onderdeel B van het onderzoek de realisatie van de KV's tot dusverre geëvalueerd. Daarbij zijn succesvolle onderdelen van de projecten, hindernissen in de uitvoering en leerpunten inzichtelijk gemaakt. Hiervoor zijn interviews met projectleiders en samenwerkingspartners van de KV's afgenomen. Ter validatie en aanvulling van de voorlopige bevindingen heeft een groepsgesprek met alle projectleiders van de KV's plaatsgevonden.

4.3 Bevindingen planevaluaties

Te beantwoorden onderzoeksvragen:

1. Welke (intermediaire) doelen worden met de projecten nagestreefd?
2. Op welke wijze worden de projecten verondersteld te werken?
  - a. Op welke wijze is het de bedoeling dat deze doelen worden bereikt? Welke (veronderstelde) werkzame elementen (kunnen) worden onderscheiden?
  - b. Welke contextuele kenmerken van de projecten kunnen worden onderscheiden?
  - c. In hoeverre en op welke wijze vormen de (intermediaire) doelen, werkzame elementen en contextuele kenmerken van de projecten een invulling/uitwerking van de drie veranderlijnen in het whitepaper: veilig dichtbij, levensloop centraal en vakmanschap voorop?
  - d. Welke (intermediaire) doelen, werkzame elementen en/of contextuele kenmerken van de projecten zijn 'vernieuwend' en waarom?
  - e. In hoeverre is er (internationale) empirische of theoretische ondersteuning voor de werkzaamheid van vernieuwende elementen in de projecten?
  - f. Zijn in de literatuur werkzame elementen van (lokale en flexibele) detentie te vinden, die niet in de projecten aanwezig zijn en daar mogelijk wel in opgenomen kunnen worden voor een beter doelbereik?
3. Hoe kunnen de projecten in de toekomst worden geëvalueerd?
  - a. Hoe kunnen de (intermediaire) doelen en de werkzaamheid van de elementen worden gemeten t.b.v. toekomstige effectevaluatie?
  - b. Wordt deze informatie reeds vastgelegd?
  - c. Zo nee, welke informatie moet/kan (alsnog) worden vastgelegd om de resultaten van de projecten te meten?

Alle projecten streven hetzelfde **einddoel** na: het voorkomen van recidive. KV Amsterdam heeft daar het tweede einddoel 'vergelding' aan toegevoegd. Deze einddoelen vertalen zich in verschillende **hoofddoelen**, zoals succesvolle re-integratie, continuïteit van dagbesteding en/of zorgtrajecten, herstel richting maatschappij en slachtoffer en detentieschade voorkomen. De hoofddoelen van iedere KV zijn verder uitgewerkt tot **werkdoelen**: concrete doelstellingen waar tijdens het verblijf in de KV naartoe wordt gewerkt. Op het niveau van werkdoelen bestaat meer variatie tussen de KV's. Voorbeelden van deze werkdoelen zijn stabiliteit en continuïteit van werk, opleiding en zorg, duurzame hulpverleningsrelaties, ondersteuning vanuit het sociaal netwerk en motivatie voor een delictvrije toekomst. De **activiteiten** die de KV's (beogen) uit te voeren zijn gericht op deze werkdoelen. Voorbeelden van activiteiten zijn opstellen van een individueel plan, toeleiding naar werk, herstelbemiddeling, betrekken sociaal netwerk bij begeleiding en aanbieden van diverse trainingen.

In de planevaluaties van de KV's zijn **werkzame elementen** geïdentificeerd waar de KV's op inzetten. Deze werkzame elementen hebben betrekking op versterking van beschermende factoren tegen recidive. Inzetten van activiteiten voor versterking van de beschermende factoren draagt bij aan resocialisatie. Resocialisatie verlaagt vervolgens de kans op recidive. Tabel 4.1 laat zien op welke werkzame elementen de activiteiten van de KV's primair gericht zijn.

Tabel 4.1 Werkzame elementen per KV

	Almelo	Amsterdam	Krimpen	Middelburg	Rotterdam
Opleiding/werk	X	X	X	X	X
Financiële situatie	X			X	X
Woonsituatie	X	X		X	
Houding/gedrag	X	X	X		X
Sociaal netwerk	X	X	X		X
Vrijtijdsbesteding	X				
Psychisch welbevinden/zorg	X	X	X	X	X
Middelengebruik/verslaving	X				

De **contextuele kenmerken** van de KV's variëren per KV: de doelgroep, het instroomproces en de samenwerkingspartners zijn voor elke KV anders.

- De doelgroepen van de KV's zijn voorlopig gehechten, zelfmelders en gedetineerden in de laatste fase van detentie. Alle KV's richten zich op gedetineerden uit de regio (regiobinding) die gemotiveerd zijn om aan een delictvrije toekomst te werken. Daarnaast hanteren de KV's in- en exclusiecriteria over bijvoorbeeld het strafrestant, (verslavings)problematiek, geslacht en type delict.
- Het instroomproces is afhankelijk van de doelgroep. Voorlopig gehechten worden bijvoorbeeld gesignaleerd bij het Veiligheidshuis waarna de rechter plaatsing in de KV moet bevelen. Zelfmelders moeten geselecteerd worden in samenwerking met de plaatsingsdienst DIZ van DJI. Bij KV's waar de instroom afkomstig is vanuit detentie worden (met medewerking van DJI geselecteerde) gedetineerden uitgenodigd om plaatsing in de KV aan te vragen.
- Bij het instroomproces en de uitvoering van de KV's zijn diverse samenwerkingspartners betrokken. De samenstelling van en het aantal ketenpartners verschilt per KV van een enkele partij als GND tot een groot netwerk van politie, OM, reclassering, Veiligheidshuis, gemeenten en zorgpartijen.

De projecten dienen aan te sluiten bij drie **veranderlijnen** van het programma Koers en kansen: Veilig dichtbij, Levensloop centraal en Vakmanschap voorop. In alle projecten vertaalt **Veilig dichtbij** zich in aansluiting bij de gemeentelijke aanpak, samenwerking met de gemeente (bijv. nazorgcoördinatoren) of (andere) lokale partners. Daarnaast hanteren KV's regiobinding als criterium voor plaatsing in de KV; daarmee wordt de lokale verbinding ook gestimuleerd. De aansluiting bij **Levensloop centraal** blijkt vooral uit herstelgericht werken en de levensloopbenadering in de KV's. In alle KV's wordt met de gedetineerden een plan opgesteld waarin aandacht is voor herstel (of continuïteit) op meerdere leefgebieden. Dat plan richt zich vaak niet alleen op de gedetineerde zelf maar ook op zijn sociale omgeving, het slachtoffer en de maatschappij. **Vakmanschap voorop** vertaalt zich in het leveren van maatwerk en in het selecteren van geschikt personeel dat ervaring heeft met de doelgroep. Daarnaast wordt het personeel getraind in vaardigheden die aansluiten bij de begeleiding van de doelgroep en het toepassen van de beoogde methodieken, zoals herstelgericht werken en motiverende bejegening.

De opzet en activiteiten van iedere KV bevatten **vernieuwende elementen**. In tabel 4.2 zijn de vernieuwende elementen per KV weergegeven. Deze elementen zijn kenmerkend voor de KV's en worden in bestaande, reguliere detentievoorzieningen niet binnen een vergelijkbare context toegepast. Daarbij zijn deze elementen vernieuwend omdat ze niet eerder empirisch zijn onderzocht.

Tabel 4.2 Vernieuwende elementen per KV

	Almelo	Amsterdam	Krimpen	Middelburg	Rotterdam
Kleinschaligheid	X	X	X	X	X
Beperkt beveiligingsniveau	X	X	X	X	X
Regiobinding (detentie dicht bij woonplaats)	X	X	X	X	X
Betrekken sociaal netwerk	X	X	X		X
Extramuraal werken en behoud van baan	X	X	X	X	X
Betrekken keten/netwerkpartners	X	X	X	X	X
Presentietheorie		X	X		X
Leefklimaat			X	X	X
Relationele theorie/relatieel beveiligen		X			
Herstelgericht werken	X	X	X		
Integraal zorg- en veiligheidsplan	X	X	X		
Krachtwerkmethoediek	X				

Voor de werkzaamheid van de elementen kleinschaligheid, beperkt beveiligingsniveau, extramuraal werken/behoud van baan, leefklimaat, herstelgericht werken en de krachtwerkmethoediek is **empirische en/of theoretische ondersteuning** gevonden: deze elementen dragen (indirect) bij aan recidivevermindering. Voor de overige vernieuwende elementen zijn in de literatuur geen aanwijzingen gevonden dat zij recidive tegengaan. Enkele vernieuwende elementen lijken op basis van de literatuur wel indirect van invloed op recidivevermindering. Regiobinding draagt daar bijvoorbeeld aan bij via de mogelijkheden voor contact met naasten en continuering van zorgtrajecten. Relationeel beveiligen lijkt, via de positieve

invloed op het leefklimaat in detentie, bij te dragen aan recidivevermindering. Omdat het gaat om relatief nieuwe elementen, is over een deel van de vernieuwende elementen echter (nog) weinig literatuur beschikbaar. In de literatuur zijn geen werkzame elementen van lokale en flexibele detentie gevonden die voor een beter doelbereik in de projecten opgenomen kunnen worden.

Ten behoeve van de **toekomstige evaluatie** van de projecten zijn onderwerpen gekozen waarover informatie verzameld zou moeten worden. Deze onderwerpen gaan over de instroom en (bereikte) doelgroep, de activiteiten (output), het verloop en proces in de KV, (beoogde) samenwerking, de werkdoelen (kortetermijnoutcome) en de hoofd- en einddoelen (langetermijnoutcome).

De beoogde informatie kan op **verschillende niveaus** verzameld worden. Over het behalen van doelen is het interessant om gegevens op individueel casusniveau te verzamelen. De informatie over het verloop van de KV kan op geaggregeerd niveau (per KV) worden verzameld. De benodigde informatie is zowel kwantitatief als kwalitatief van aard en er zijn **verschillende methoden** mogelijk voor het verzamelen van data, zoals een vragenlijst, interviews of het raadplegen van het registratiesysteem van de KV. Een deel van de informatie zal dus door zelfstandig, nieuw onderzoek opgehaald moeten worden. In hoeverre de informatie voor een proces- en effectevaluatie al wordt vastgelegd is niet bekend, mede doordat de onderzoeksopzet tussentijds is gewijzigd: in de procesevaluatie die oorspronkelijk zou worden uitgevoerd was een registratieonderzoek voorzien dat inzicht in bestaande registraties zou bieden.

4.4 Bevindingen evaluatie van de realisatie en leerpunten

Te beantwoorden onderzoeksvragen:

4. In hoeverre zijn de projecten gerealiseerd?
5. Welke barrières hebben zich voorgedaan in de realisatie van de projecten, met aandacht voor:
  - a. de onderbouwing van het projectplan;
  - b. de geschiktheid van de doelgroep voor de flexibele, lokale detentie;
  - c. de instroom van gedetineerden;
  - d. de ketensamenwerking.
6. Welke keuzes zijn gemaakt en welke maatregelen zijn genomen om de barrières weg te nemen? Met welk resultaat?
7. In hoeverre zijn onderdelen van de projecten door betrokken ketenpartners als succesvol ervaren? Welke onderdelen zijn dit? Waarom zijn deze onderdelen succesvol?
8. In het kader van het programma Koers en kansen worden de projecten periodiek samengebracht om van elkaar te leren. In hoeverre zijn deze overkoepelende projectbijeenkomsten van meerwaarde voor de uitvoering?
9. Welke leerpunten leveren de projecten op voor de vormgeving en uitvoering van voorzieningen en maatregelen gericht op succesvolle re-integratie met minder recidive?

Realisatie van de projecten

Ten tijde van de evaluatie van de realisatie en de leerpunten van de KV's bevonden de vijf KV's zich in verschillende fasen. KV Amsterdam is niet gerealiseerd en KV Rotterdam Hoogvliet is, na een jaar geopend te zijn geweest, door gebrek aan instroom gesloten. KV Almelo en KV Middelburg hebben in het najaar van 2020 hun deuren geopend en KV Krimpen aan den IJssel is ondertussen doorontwikkeld naar een gesloten regime. In het merendeel van de KV's die geopend zijn (geweest) is de omvang van de instroom (nog) niet conform verwachting. Ten tijde van deze evaluatie hebben in totaal 26 gedetineerden in de KV's verbleven.

In de uitvoering van de KV's is samenwerking gezocht met diverse ketenpartners. Afhankelijk van de doelgroep en het instroomproces is samenwerking gezocht met veiligheidspartners zoals OM, rechterlijke macht, politie, reclassering en veiligheidshuis, gecombineerd met andere partijen zoals gemeenten, zorgpartners, Exodus en Gevangenzorg Nederland. De samenwerking in de uitvoering blijkt over het algemeen goed te verlopen.

Succesvolle onderdelen en werkzame elementen

De succesvolle onderdelen in de KV's verschillen door de verscheidenheid in opzet per KV. Vijf onderdelen blijken in meerdere KV's een positieve bijdrage te leveren. Deze onderdelen zijn gerelateerd aan het functioneren van de werkzame elementen van de KV's.

A. Vroegtijdige, intensieve ketensamenwerking

Ketensamenwerking is geen doelstelling van de KV's, maar lijkt wel een noodzakelijke voorwaarde voor een goede organisatie en uitvoering van de KV's. Door de ketenpartners vanaf het begin van het ontwikkelproces te betrekken kan hun expertise worden benut en draagvlak voor de doelstellingen gecreëerd.

B. Verbinding 'binnen' en 'buiten' detentie – werkzaam element: sociaal netwerk

Een KV vormt een schakel tussen detentie en de samenleving buiten de muren van de PI. In de KV's waar gedetineerden met een strafresistant vanuit detentie instromen geldt deze geleidelijke re-integratie als waardevol. Door het sociaal netwerk te betrekken wordt de overgang naar buiten begeleid.

C. Behouden van of begeleiden naar werk tijdens detentie – werkzaam element: werk

De mogelijkheid om binnen detentie bestaande arbeidsrelaties te behouden en nieuwe, duurzame arbeidsrelaties op te bouwen blijkt in de praktijk goed te functioneren. Doordat werk inkomen genereert draagt (behoud van) werk indirect bij aan de financiële situatie (tegengaan schulden) en de woonsituatie (behoud van woning).

D. Begeleiding gedetineerden in nemen van eigen regie – werkzaam element: houding/gedrag

Na een periode in een gestructureerde omgeving van een PI bieden een KV's begeleiding ter bevordering van zelfstandigheid en motivatie voor een delictvrije toekomst. In de begeleiding sturen drie KV's daarom op gedrag en sociale vaardigheden bij gedetineerden.

E. Maatwerk in activiteiten

Het succes van de bovenstaande onderdelen hangt volgens de projectleiders samen met de mogelijkheden voor maatwerk in de uitvoering van de KV. Vanuit een integrale aanpak bieden de KV's in samenwerking met ketenpartners waar nodig ondersteuning.

Hindernissen en maatregelen

In lijn met de succesvolle onderdelen in de uitvoering, varieerden ook de hindernissen van de KV's door diversiteit in de opzet van de KV's. Een vijftal hindernissen doet zich bij meerdere KV's voor:

A. Onvoldoende onderbouwing aard en omvang van de doelgroep in het projectplan

Door tijdens opstellen van het projectplan niet voldoende de kenmerken en grootte van de beoogde doelgroep te onderzoeken en schattingen te onderbouwen, blijkt de doelgroep bij twee KV's in de praktijk kleiner te zijn dan verwacht. Dit schaadt de uitvoering.

B. Moeizame aansluiting op werkprocessen van justitiële partners

De KV's moeten, om instroom te realiseren, aansluiten op reguliere werkprocessen van justitiële partijen als DJI, DIZ en het CJIB. De juiste ingang vinden bij deze organisatie bleek voor bijna alle KV's lastig en de afstemming met deze partijen vond veelal pas plaats toen de KV's in uitvoering gingen.

C. Tekorten bij inzet capaciteit en financiële middelen van ketenpartners

Door financiële en personele tekorten blijken ketenpartners bij het merendeel van de KV's niet in staat om aan (vastgelegde) taken en verantwoordelijkheden uitvoering te geven. Daarbij wringt het meer dan eens in de uitvoering als ketenpartners activiteiten moeten uitvoeren die niet gedekt worden door reguliere financiële middelen. In de praktijk proberen de KV's dit op te vangen door de taken anders te beleggen, bijvoorbeeld door ze zelf uit te voeren.

D. Stroeve realisatie van (gebouwelijke) faciliteiten

Uitvoering van een KV vraagt om aanpassingen in de reguliere faciliteiten van detentievoorzieningen: bijvoorbeeld afdelingen voorzien van een keukenblok, de luchtplaats herinrichten of een nieuw hek

plaatsen. Die aanpassingen blijken in de praktijk traag te verlopen en vragen om vasthoudendheid bij projectleiders.

E. Ontbreken inbedding in bredere visie op het gevangeniswezen

De KV's zijn volgens de projectleiders kwetsbaar doordat de pilots vanuit het programma Koers en kansen niet in een bredere visie op het gevangeniswezen ingebed lijken. Hierdoor is de uitvoering van de KV's gevoelig voor veranderingen in inzichten over het detentiedomein en is draagvlak bij justitiële partijen afhankelijk van personen. De KV's investeren daarom zelf op aansluiting bij ontwikkelingen.

Bijeenkomsten programma Koers en kansen

De periodieke bijeenkomsten van het programma Koers en kansen waren over het algemeen voor de projectleiders inspirerend door het uitwisselen van ervaringen. Het delen van knelpunten en positieve ervaringen maakte dat de projectleiders zich in de (soms moeizame) ontwikkeling van de projecten gestrekt voelden. Doordat de KV's in opzet niet vergelijkbaar zijn, bleek van elkaars ervaringen leren in de praktijk lastig: wat voor de ene KV werkte, sloot meestal niet aan bij de opzet van een andere KV. Daarnaast verliep de oprichting van de KV's niet in hetzelfde tempo.

Leerpunten voor een succesvolle uitvoering

De succesvolle onderdelen en hindernissen in de vormgeving en uitvoering van de KV's laten zich vertalen in zes leerpunten.

1. Werken vanuit een probleemanalyse van de doelgroep (bij hindernis A)

Een grondige verkenning van de problematiek waar de KV een antwoord op moet bieden komt de vormgeving en uitvoering van een KV ten goede. Wanneer in de KV gericht is op domeinoverstijgende problematiek, vraagt de probleemanalyse om samenwerking met ketenpartners om het gezamenlijke probleem aan te pakken. Een interdisciplinair vooronderzoek naar de aard en de omvang van de doelgroep zou daar deel van uit moeten maken.

2. Vroegtijdig aansluiten bij justitiële partners (bij hindernis B)

Door tijdens de voorbereiding van het projectplan de justitiële partners, zoals DJI, DIZ en CJIB, te betrekken kan het instroomproces op hun reguliere werkprocessen aangesloten worden. Daarmee kunnen knelpunten in het instroomproces mogelijk voorkomen worden. De KV's ontvangen graag ondersteuning om de juiste ingangen bij de justitiële partijen te vinden, ook op bestuurlijk niveau.

3. Samenwerkingspartners betrekken (bij succesfactor A en B)

De uitvoering van KV's, waarin domeinoverstijgende problematiek wordt aangepakt, blijkt gebaat bij succesvolle samenwerking met ketenpartners. Een succesvolle samenwerking kan bevorderd worden door alle ketenpartners die een rol in de uitvoering hebben vroegtijdig te betrekken, periodiek bijeen te komen om met elkaars (on)mogelijkheden bekend te raken, een verantwoordelijkheidsverdeling vast te leggen en gezamenlijk de voortgang van de KV te monitoren en waar nodig bij te sturen.

4. Voldoende personele inzet en financiële middelen bij alle partners (bij hindernis C)

Voor een succesvolle uitvoering van de KV's zullen de financiële middelen en de capaciteit bij alle samenwerkingspartners toereikend moeten zijn. Daarom zal, als onderdeel van voorbereiding van het project, inzichtelijk moeten worden gemaakt welke financiële en personele middelen bij samenwerkingspartners beschikbaar zijn en welke activiteiten daarmee uitgevoerd kunnen worden. Met formele afspraken over de verantwoordelijkheidsverdeling kunnen knelpunten gedeeltelijk voorkomen worden.

5. Faciliteiten op orde (bij hindernis D)

De uitvoering van een KV vraagt de aanpassing van een reguliere detentieafdeling. Omdat de aanpassing van voorzieningen binnen detentie tijd vraagt, komt het de uitvoering van KV's ten goede om daar tijd mee te starten.

6. Persoonlijke begeleiding voor re-integratie (bij succesfactor C, D en E)

Bij de vormgeving en uitvoering van voorzieningen gericht op re-integratie met minder recidive, zal de begeleiding van gedetineerden uit maatwerk moeten bestaan. Door gedetineerden tijdens detentie te begeleiden naar (meer) zelfstandigheid en door (de mogelijkheid om) tijdens detentie te werken kan aan re-integratie bijgedragen worden.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Bijlagen

B

Bijlage 1 – Onderzoeksverantwoording

Onderdeel A. Planevaluaties

Documentstudie

- De documentstudie is gebaseerd op de projectplannen die de vijf projecten voor de subsidieaanvraag bij het programma Koers en kansen hebben ingediend.
- Aanvullende documenten van de projecten over de werkprocessen en methodieken, ontvangen van de projecten en het programma Koers en kansen, zijn bestudeerd.
- Daarnaast is het whitepaper van Koers en kansen⁸ is onderzocht.

Interviews programmacoördinator en projectleiders

- Het interview is afgenomen met twee programmacoördinatoren van het programma Koers en kansen die bij de vijf projecten betrokken waren.
- Het interview is met een itemlijst afgenomen. Daarin waren onderwerpen opgenomen over:
  - o de toestemmingsprocedure bij de projecten voor medewerking aan het onderzoek;
  - o de subsidieprocedure van het programma Koers en kansen;
  - o de algemene kenmerken van de vijf projecten;
  - o de verwachtingen en mogelijke risico's ten aanzien van de vijf projecten;
  - o de beschikbare registraties voor toekomstige proces- en effectevaluaties.
- Het interview is door twee onderzoekers afgenomen en duurde anderhalf uur.
- Daarna zijn zeven interviews met de opstellers van de projectplannen en projectleiders afgenomen. Tijdens de zeven interviews zijn in totaal negen respondenten geïnterviewd: twee respondenten per project, met uitzondering van KV Amsterdam.
- Deze respondenten zijn door een programmacoördinator van het programma Koers en kansen aangedragen.
- De itemlijsten voor deze interviews zijn gebaseerd op de documentstudie en het interview met de programmacoördinatoren van het programma Koers en kansen. De itemlijst bevatte de onderwerpen:
  - o opzet van het project: doelgroep, doelen, activiteiten, werkzame mechanismen, randvoorwaarden en vernieuwende elementen;
  - o uitvoering van het project: planning opening en instroom, verwachtingen, mogelijke risico's en maatregelen daartegen;
  - o samenwerking voor het project: initiatiefnemers, benodigde partners, taakverdeling en werkproces, vastlegging van samenwerkingsafspraken.
  - o toekomstige evaluaties: inrichting en inhoud projectregistraties.
- De interviews duurden een uur tot anderhalf uur.

Opstellen interventielogica

- Op basis van de documentstudie en de interviews met programmacoördinatoren van het programma Koers en kansen en de opstellers en projectleiders van de projecten is de interventielogica opgesteld.
- De analyse van de data per project is gestructureerd op basis van een figuur met activiteiten (output), werkdoelen (outcome op korte termijn), hoofddoelen en einddoel (outcome op lange termijn).
- Voor de onderbouwing van de projecten op de veranderlijnen van het programma Koers en kansen, is de interventielogica getoetst met het whitepaper van Koers en kansen. Om de werkzame elementen in de projecten te onderbouwen is de interventielogica getoetst aan de memo van Significant (2018)⁹ over de beleidslogica in de projecten van het programma Koers en kansen.

Literatuurstudie

- De vernieuwende elementen uit de interventielogica van de projecten zijn getoetst aan inzichten uit de wetenschappelijk literatuur.
- Leden van de begeleidingscommissie hebben relevante literatuur over ketensamenwerking en het leefklimaat in detentie aangedragen.

⁸ Ministerie van Veiligheid en Justitie (2017). *Koers en kansen. Whitepaper: over de toekomst van de sanctie-uitvoering*. Ministerie van Veiligheid en Justitie, Den Haag.

⁹ Goudvolk, M. & Jongebreur, W. (2018). *Memo*. Barneveld: Significant.

- Daarnaast is literatuur verzameld in openbare bronnen, met (variaties op) de vernieuwende elementen als zoektermen in het Nederlands en Engels. Van relevante literatuur zijn de bronnenlijsten geraadpleegd voor mogelijke aanvullende literatuur.

Indicatoren

- Op basis van de planevaluaties zijn, per project, onderwerpen voor een proces- en effectevaluatie opgesteld. De onderwerpen voor toekomstige proces- en effectevaluaties betreffen:
  - o het instroomproces;
  - o kenmerken van gedetineerden ten tijde van de instroom;
  - o activiteiten en doelen van de KV;
  - o verloop en ervaring in de KV;
  - o samenwerking met ketenpartners.
- De indicatoren zijn opgenomen in de planevaluaties.

Rapportage

- De planevaluaties zijn ter aanvulling en ter controle op feitelijke onjuistheden besproken met de projectleiders van de vijf projecten. Per project duurde het overleg anderhalf uur.
- Alle vijf projecten hebben de planevaluatie na afronding (eind 2019) ontvangen. De uitzondering hierop is KV Almelo: de planevaluatie van KV Almelo is begin 2021 opgesteld, waarna deze is teruggelegd aan de projectleider.

Onderdeel B. Evaluatie realisatie en leerpunten

Analyseren reeds verzamelde data (voorjaar 2020)

KV Krimpen aan den IJssel:

- Begin 2020 zijn vier interviews afgenomen met de projectleider van de KV, de coördinator van Gevangenzorg Nederland (GNd), een medewerker van Reclassering Nederland en de directie van de PI.
- De itemlijst voor deze interviews is gebaseerd op de planevaluaties en de onderzoeksvragen in het oorspronkelijke onderzoeksplan, ten behoeve van een procesevaluatie. Onderwerpen in de itemlijst waren:
  - o uitvoering KV: ervaringen met de KV, uitvoering van activiteiten en de bijdrage van activiteiten aan de doelen;
  - o de mate waarin aan de randvoorwaarden is voldaan en mogelijke gevolgen bij afwezigheid van de randvoorwaarden;
  - o samenwerking: ervaringen en organisatie van de samenwerking;
  - o knelpunten en succesfactoren: ervaren knelpunten, neveneffecten, succesfactoren in de uitvoering van de KV en mogelijke verbeteringen voor de KV;
  - o indruk eerste resultaten: resultaten tijdens verblijf in de KV.
- Daarnaast heeft een locatiebezoek aan de KV plaatsgevonden. Tijdens het locatiebezoek zijn acht individuele en twee dubbelinterviews afgenomen met in totaal twaalf respondenten:
  - o PI: een lid van de directie, het afdelingshoofd, een casemanager en een PIW'er;
  - o GNd: de coördinator, een arbeidsbemiddelaar en twee vrijwilligers/buddy's;
  - o drie gedetineerden in DC II;
  - o een werkgever van een gedetineerde in DC II.
- De respondenten zijn voorgedragen door de projectleider van de KV en de projectcoördinator van GNd. De gedetineerden hebben op vrijwillige basis aan het interview deelgenomen.
- De interviews (met uitzondering van de gedetineerden en de werkgever) zijn afgenomen met dezelfde itemlijst als de bovenstaande interviews, aangevuld met vragen over ervaringen met het instroomproces, de aard en de omvang van de ingestroomde doelgroep, maatregelen om de instroom te bevorderen en knelpunten en succesfactoren in het instroomproces. De interviews met de gedetineerden is afgenomen met een itemlijst over hun ervaringen in de KV, verwachtingen van de KV, hun motivatie voor plaatsing in de KV, voordelen van de KV vergeleken met reguliere detentievormen (indien bekend) en eventuele verbetermogelijkheden.

- De interviews met professionals duurden een uur en de interviews met gedetineerden een half uur.
- Aanvullend zijn projectregistraties van GNd over de gedetineerden in DC II geanalyseerd. De registraties bevatten informatie over de omvang van de instroom, type doelgroep en deelname aan activiteiten.

KV Rotterdam Hoogvliet:

- Begin 2020 zijn zeven interviews afgenomen met in totaal tien respondenten: twee Officieren van Justitie, drie rechter-commissarissen, een respondent van de politie, twee respondenten van de reclassering, een respondent van de gemeente Rotterdam en een strafrechtadvocaat.
- De respondenten zijn gekozen op voordracht van de projectleider van de KV.
- De interviews zijn afgenomen met dezelfde itemlijst als voor de interviews tijdens het locatiebezoek aan KV Krimpen aan den IJssel is gebruikt.
- De interviews duurden een uur.
- In het najaar van 2020 is de Rijksconsultants een zogenaamde Reconstructiesessie met de ketenpartners van de KV georganiseerd. Aan deze sessie is deelgenomen en de informatie uit de sessie is, ter aanvulling op de interviews, verwerkt.

Interviews projectleiders en ketenpartners

- De interviews zijn gevoerd met de projectleiders en ketenpartners van de projecten. De samenwerkingspartners zijn gekozen op voordracht van de projectleiders van de projecten.
- Er zijn 17 interviews afgenomen met in totaal 29 respondenten (bijlage 2).
- De interviews zijn afgenomen met itemlijsten. De itemlijsten zijn gebaseerd op de onderzoeksvragen van onderdeel B en de planevaluaties. De itemlijsten bevatten vragen over:
  - o de huidige stand van zaken: opening van de KV, instroom en uitstroom;
  - o de onderbouwing van het projectplan: werkproces rondom opstellen van het projectplan, onderbouwing aard en omvang doelgroep, betrokkenheid samenwerkingspartners, besluitvorming rondom instroomproces;
  - o de randvoorwaarden: de mate waarin aan de randvoorwaarden uit de planevaluaties is voldaan en de eventuele gevolgen van de afwezigheid van randvoorwaarden;
  - o hindernissen en knelpunten in opzetten en uitvoeren van de KV, maatregelen daartegen en gevolgen van de maatregelen;
  - o opbrengsten van de periodieke bijeenkomsten van het programma Koers en kansen;
  - o leerpunten voor opzetten, inrichten en uitvoeren van een KV
  - o ketensamenwerking: taken projectleider, contact en afstemming, eerdere samenwerkingservaringen, gedeelde doelstelling, onderling vertrouwen, bekendheid met elkaars verantwoordelijkheden en beschikbare middelen;
  - o succesvolle onderdelen van de KV
- De interviews met projectleiders en ketenpartners duurden een uur tot anderhalf uur.
- Daarnaast zijn drie interviews afgenomen met het CJIB, DJI en DIZ. De respondenten zijn geselecteerd op voordracht van de projectleiders van de projecten.
- De itemlijsten voor deze interviews zijn gebaseerd op de interviews met de projectleiders en ketenpartners.
- Deze interviews duurden een uur.
- Voor de analyse van alle interviews in onderdeel B is een analysekader opgesteld. Dit analysekader is gebaseerd op de onderzoeksvragen, de planevaluaties en literatuur over ketensamenwerking (Ansell & Gash, 2007).¹⁰ Het analysekader bestaat uit drie onderdelen:
  - o de realisatie van de KV's: stand van zaken, periode opening KV, omvang instroom en uitstroom en of dit conform verwachting is, werkproces rondom projectplan, onderbouwing aard en omvang doelgroep, betrokkenheid samenwerkingspartners, besluitvorming rondom instroomproces;
  - o ketensamenwerking: taken projectleider, contact en afstemming, eerdere samenwerkingservaringen, gedeelde doelstelling, onderling vertrouwen, bekendheid met elkaars verantwoordelijkheden en beschikbare middelen;

¹⁰ Ansell, C. & Gash, A. (2007). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18, 543-571.

- hindernissen in de realisatie, succesvolle onderdelen en leerpunten: randvoorwaarden en gevolgen van ontbreken daarvan, hindernissen bij opzetten en uitvoeren van de KV, maatregelen daartegen en de gevolgen daarvan, werkzame elementen en succesvolle onderdelen van de KV, opbrengsten periodieke bijeenkomsten programma Koers en kansen, leerpunten voor opzetten, inrichten en uitvoeren van een KV.

Groepsgesprek projectleiders

- Aan het groepsgesprek hebben de projectleiders van de vijf projecten deelgenomen.
- Tijdens de bijeenkomst zijn de voorlopige bevindingen van de analyse van onderdeel B op hoofdlijnen besproken.
- Het groepsgesprek duurde anderhalf uur.
- Aanvullend is een interview afgenomen met GNd, als mede-projectleider van KV Krimpen aan den IJssel. Dit interview duurde drie kwartier.
- De bevindingen uit het groepsgesprek zijn verwerkt in de rapportage.

Verwerking persoonsgegevens

- Alle respondenten zijn geïnformeerd over het doel van het onderzoek en de wijze van verwerking van door hen verstrekte informatie. Indien gewenst, zijn gespreksverslagen teruggelegd ter aanvulling en ter controle op feitelijke onjuistheden. Daarnaast hebben de respondenten toestemming gegeven voor opname van hun functie en organisatie in de rapportage.
- De uitzondering hierop zijn de drie gedetineerden die in KV Krimpen aan den IJssel zijn geïnterviewd: van hen zijn geen persoonsgegevens of anderszins herleidbare gegevens geregistreerd of verwerkt.
- De projectregistraties van GNd, over gedetineerden die in KV Krimpen aan den IJssel hebben verbleven, die in onderdeel B zijn verwerkt zijn geanonimiseerd ontvangen. Hierdoor hebben onderzoekers geen inzage in tot personen herleidbare gegevens gehad.

Bijlage 2 – Respondenten interviews onderdeel B

KV Amsterdam, PI-BW

1. Projectleider PI-BW, Actiecentrum Veiligheid en Zorg;
2. Projectmedewerker JenV;
3. Voormalig directeur-bestuurder Exodus.

KV Rotterdam Hoogvliet

1. Projectleider PI;
2. Vestigingsdirecteur PI;
3. Regiosecretaris reclassering;
4. Strafrechtadvocaat.

KV Krimpen aan de IJssel, De Compagnie II

1. Afdelingshoofd/projectleider De Compagnie;
2. Vestigingsdirecteur PI;
3. Plaatsvervangend vestigingsdirecteur PI;
4. Directeur Gevangenzorg Nederland;
5. Projectcoördinator De Compagnie Gevangenzorg Nederland.

KV Middelburg

1. Projectmanager;
2. Projectsecretaris;
3. Directeur Veiligheidshuis Zeeland;
4. Medewerker Veiligheidshuis Zeeland.

KV Almelo, Huis van Herstel

1. Projectmanager;
2. (Tijdelijk) projectsecretaris;
3. Locatiemanager PI Almelo;
4. Casemanager HvH;
5. Reclasseringswerker (HvH – Tactus verslavingszorg/SVG);
6. Reclasseringswerker (HvH – Reclassering Nederland);
7. Zorg- en behandelingsrichtingswerker HvH;
8. SPV-er en doorzorg;
9. Maatschappelijk werker Transfore;
10. Bemiddelaar Perspectief Herstelbemiddeling;
11. Nazorgcoördinator gemeente Almelo;
12. Zorgcoach gemeente Almelo;
13. Nazorgcoördinator gemeente Hellendoorn.

Aanvullende interviews

- een zaakregisseur, van het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB), Directie Executie;
- de directeur Gevangeniswezen en Vreemdelingenbewaring van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI);
- een senior selectiefunctionaris en een medewerker Verwerken en Behandelen van de Divisie Individuele zaken (DIZ) van DJI.

Bijlage 3 – Samenstelling begeleidingscommissie

Leden Begeleidingscommissie

- Mevrouw prof. mr. dr. M.M. Boone (voorzitter), Universiteit Leiden – Instituut voor Strafrecht & Criminologie
- Mevrouw dr. K.M. Loyens, Universiteit Utrecht – Departement Bestuurs- en Organisationswetenschap (USBO)
- De heer K. van Duijvenbooden, Veiligheidshuis Utrecht
- Mevrouw W.M. Jakobsen, MSc, Ministerie van Justitie en Veiligheid – Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen (DG SenB)
- Mevrouw M. van Gemert, MSc, Ministerie van Justitie en Veiligheid – Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen (DG SenB)
- Mevrouw drs. E.M.H. van Dijk, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC)

Vanaf najaar 2020 is mevrouw W.M. Jakobsen vervangen door mevrouw M. van Gemert.

Bijlage 4 – Indicatoren voor toekomstige evaluatie

In deze bijlage zijn voor iedere KV in tabelvorm de onderwerpen opgenomen waarover informatie verzameld kan worden ten behoeve van een proces- en effectevaluatie van de pilot. Deze onderwerpen richten zich op verschillende onderdelen van de pilot, te weten de instroom en (bereikte) doelgroep, de activiteiten (output), het verloop en proces in de KV, (beoogde) samenwerking, de werkdoelen (kortetermijnoutcome) en de hoofd- en einddoelen (langetermijnoutcome).

Om resultaten op te halen over het verloop van de pilot is het in ieder geval relevant om informatie te verzamelen m.b.t. instroom en (bereikte) doelgroep, de activiteiten (output), het verloop van de uitvoering en de (beoogde) samenwerking. Om in een effectevaluatie ook de behaalde resultaten met betrekking tot hoofd- en einddoel(en) te meten, is het naast de procesmeting nodig om informatie met betrekking tot de verschillende doelen op meerdere momenten in kaart te brengen. Zo kan bij intake de startsituatie van een gedetineerde worden gemeten (nulmeting), en achtereenvolgens een tussentijdse meting van de stand van zaken, een eindmeting van de bereikte situatie op moment van uitstroom en (zo mogelijk) een nameting na uitstroom plaatsvinden. In het laatste deel van de tabel zijn de criteria per hoofddoelen en einddoel opgenomen. In de kolom 'opmerkingen' staat daarbij vermeld op welke momenten dataverzameling gepast kan zijn.

De beoogde informatie kan op verschillende niveaus verzameld worden. Zo is het ten opzichte van het behalen van doelen interessant gegevens op individueel casusniveau te verzamelen, maar kan de informatie met betrekking tot het verloop in de KV op geaggregeerd KV-niveau verzameld worden. Daarbij is de informatie zowel kwantitatief als kwalitatief van aard en zijn verschillende methoden mogelijk voor het verzamelen van data, zoals een vragenlijst, interviews of het raadplegen van het registratiesysteem van de KV. Het beoogde meetniveau en de meest optimale meetmethode voor de informatie staan weergegeven in de kolom 'optimale meetmethoden'. Goed om te vermelden is dat het voorstel voor de informatie, het meetniveau en de meetmethoden als meest wenselijk wordt gezien. Ten tijde van de evaluatie moet gekeken worden naar de daadwerkelijke haalbaarheid van de voorgestelde meetmethoden op dat moment.

Ten aanzien van de veranderlijnen, vernieuwende en werkzame elementen van de KV is geen voorstel gedaan met betrekking tot onderwerpen waarover informatie opgehaald zou kunnen worden. Deze aspecten kunnen worden gezien als het kader waarin de KV vormgegeven is. Het effect van deze elementen zal onderwerp van gesprek zijn in de procesevaluatie. Daarnaast kan met een analyse van de informatie uit de tabellen meer zicht verkregen worden op deze aspecten.

KV Almelo ('Huis van Herstel')

Tabel B4.1 Topics proces- en effectevaluatie

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
Instroom	Instroom Procesevaluatie Effectevaluatie	Registratie Persoons-/geaggregeerd niveau
<ul style="list-style-type: none"> • Selectie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Lijst DJI gedetineerde Twentenaren ○ Selectie HvH gedetineerden van lijst DJI ○ Aandragen gedetineerden door netwerkpartners • Uitnodigen: <ul style="list-style-type: none"> ○ Informeren gemeente van herkomst van gedetineerde over potentiële plaatsing ○ Informeren gedetineerde door casemanager PI van verblijf 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
<ul style="list-style-type: none"> • Intake: <ul style="list-style-type: none"> ○ Motivatiebrief gedetineerde ○ Intakegesprek gedetineerde -casemanager/ reclasseringswerker HvH ○ Uitvoering en uitkomst risicotaxatie en krachtinventarisatie ○ Opstellen zorg- en veiligheidsplan • Besluitvorming: <ul style="list-style-type: none"> ○ Dossieronderzoek JD-online, D&R-plan, risicoscreener en behandelplan ○ Bespreking en uitkomst mdo en vrijhedencommissie PI van verblijf ○ Opstellen en uitkomst selectieadvies casemanager PI van verblijf ○ Bespreking en uitkomst weegtafel-aanmelding overleg HvH <p>Besluit en uitkomst selectiefunctionaris DIZ.</p>		
Kenmerken gedetineerde ten tijde van instroom	Doelgroep Procesevaluatie Effectevaluatie	Registratie Persoons-/geaggregeerd niveau
<ul style="list-style-type: none"> • Datum van instroom • Type delict waarvoor gedetineerde in detentie zit • Justitiële geschiedenis gedetineerde <ul style="list-style-type: none"> ○ Eerder delict(en) (recidive) ○ Indien ja, aantal eerdere delict(en) ○ Indien ja, type eerdere delict(en) • Geslacht • Geboortejaar • Strafrestant • Regiobinding met Twente (= uitstroom in de regio) • Gedetineerde is hulpbehoevend op meerdere leefgebieden (= complexe problematiek) • Leefgebieden waarop ondersteuning nodig is • Groeps geschikt: in staat (sociaal) te functioneren in een groep • Nederlandssprekend • Gemotiveerd om te werken aan delictvrije toekomst • Opgelegde levenslange gevangenisstraf, Tbs-maatregel, vertrekplicht/uitlevering, ISD-maatregel (m.u.v. extramuraal fase), extra beveiligde inrichting of terrorismeafdeling • Ernstige beheersproblematiek • Ernstige psychiatrische problematiek • Ernstige verslavingsproblematiek • Verstandelijke beperking die aansluiting bij werkwijze HvH onmogelijk maakt 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
Activiteiten	Output Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews, registratie KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> • Intakegesprek met casemanager/reclasseringswerker risicotaxatie en krachteninventarisatie 		
<ul style="list-style-type: none"> • Geformuleerde doelen in het zorg- en veiligheidsplan 		
<ul style="list-style-type: none"> • Beoogde activiteiten per doel in het zorg- en veiligheidsplan 		
<ul style="list-style-type: none"> • Betrokkenheid nazorgcoördinator gemeente en (lokale) netwerkpartners/expertises voor uitvoering activiteiten per doel 		
<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning ZBIW-er, casemanager/reclasseringsmedewerker bij opstellen en uitvoeren plan • Nadere toelichting ondersteuning: wat houdt deze ondersteuning in? • Indien geen ondersteuning, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> • Activiteiten gericht op stimuleren van cognitieve, sociale en praktische vaardigheden • Nadere toelichting: <i>welke</i> activiteiten • Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> • Activiteiten gericht op toeleiding naar arbeid of passende dagbesteding • Nadere toelichting: <i>welke</i> activiteiten Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> • Herstelbemiddeling gedetineerde – slachtoffer • Wijze en resultaat van herstelbemiddeling • Herstelbemiddeling gedetineerde – sociaal netwerk (partner, kinderen, ouders, etc.) • Wijze en resultaat van herstelbemiddeling 		
<ul style="list-style-type: none"> • Bezoekontvangst van sociaal netwerk • Frequentie bezoekontvangst van sociaal netwerk • Verloop bezoekontvangst van sociaal netwerk 		
Verloop en ervaring in KV	Proces Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> • Ervaring personeel in uitvoering KV 		
<ul style="list-style-type: none"> • Randvoorwaarden <ul style="list-style-type: none"> ○ Middelen netwerkpartners (capaciteit, expertise, financiën) ○ Middelen HvH (pand, financiën, etc.) ○ Personeelsformatie en capaciteit HvH ○ Bestuurlijk commitment ○ Bereik beoogde doelgroep ○ Draagvlak en betrokkenheid netwerkpartners ○ Effectieve informatie-uitwisseling netwerkpartners 		
<ul style="list-style-type: none"> • Ervaring gedetineerden t.a.v. verblijf in KV 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
Samenwerking/netwerkorganisatie	Contextfactor Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> Mogelijke samenwerkingspartners uit de regio zijn bekend Daadwerkelijke samenwerking met regionale en lokale partijen Doorlopende betrokkenheid netwerkpartners <i>Verloop samenwerking</i> <ul style="list-style-type: none"> Frequentie contactmomenten tussen samenwerkingspartners Wijze van contact tussen samenwerkingspartners (face-to-face, telefonisch, etc.) Rollen en verantwoordelijkheden bekend bij samenwerkingspartners Voldoende commitment en eigenaarschap bij samenwerkingspartners Tevredenheid samenwerking van samenwerkingspartners 		
Werkdoelen	Outcome (korte termijn) Procesevaluatie Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Huisvesting gevonden voor <u>na detentie</u> Inzicht in en plan van aanpak voor schulden 		
<ul style="list-style-type: none"> Zinvolle werk of dagbesteding gevonden <u>tijdens detentie</u> Indien nee, reden waarom niet Mogelijkheid tot continuering dagbesteding <u>na detentie</u> Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid en aanwezigheid ondersteunend sociaal netwerk Soort relatie (ouders, partner, vrienden, etc.) 		
<ul style="list-style-type: none"> Gemaakte afspraken met betrokken professionals bij uitstroom over hun rol na uitstroom Indien nee, reden waarom niet Continuering ondersteuning door de tijdens detentie betrokken professionals na uitstroom 		
<ul style="list-style-type: none"> Toename van autonomie van gedetineerde Indien ja, waar blijkt dat uit? Indien nee, reden waarom niet 		
Hoofddoel re-integratie en resocialisatie bevorderen	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Werk/dagbesteding/opleiding: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Financiële situatie: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Woonsituatie: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
<ul style="list-style-type: none"> Houding/gedrag: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Sociaal netwerk: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Vrijtijdsbesteding: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Psychisch welbevinden: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Middelengebruik/verslaving: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
Hoofddoel continuïteit zorg en/of begeleiding	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Continuering ondersteuning door de tijdens detentie betrokken professionals na uitstroom <i>[overlapt met indicator duurzame hulpverleningsrelaties]</i> 	Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid nazorgcoördinator van uitstroomgemeente na uitstroom 	Eindmeting Nameting	
Hoofddoel herstel op vier lagen	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
Zelfherstel: <ul style="list-style-type: none"> Leefgebieden waarop ondersteuning nodig is (gedetineerde niet zelfredzaam) <i>[uitkomst krachtinventarisatie]</i> 	Nulmeting	
Slachtoffer: <ul style="list-style-type: none"> Herstelbemiddeling met slachtoffer evt. van toepassing 	Nulmeting	
Netwerk: <ul style="list-style-type: none"> Aanwezigheid ondersteunend sociaal netwerk Verstevigen of ondersteunen sociaal netwerk evt. van toepassing Aanwezigheid negatieve invloeden waarvan afstand gedaan moet worden 	Nulmeting	
Maatschappij: geen nulmeting		
Zelfherstel: <ul style="list-style-type: none"> Verrichtte activiteiten gericht op zelfherstel (bv. in de vorm van het werken aan psychische problematiek, verslavingen, etc.) Uitkomst verrichtte activiteiten 	Eindmeting Nameting	
Slachtoffer: <ul style="list-style-type: none"> Herstelbemiddeling met slachtoffer Uitkomst herstelbemiddeling 	Eindmeting Nameting	
Netwerk: <ul style="list-style-type: none"> Verrichtte activiteiten gericht op (herstel van) sociaal netwerk Uitkomst verrichtte activiteiten Herstel/versteviging sociale relaties waardoor bij uitstroom ondersteunend sociaal netwerk aanwezig <i>[overlapt met indicator ondersteunend sociaal netwerk]</i> 	Eindmeting Nameting	

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
Maatschappij: <ul style="list-style-type: none"> Verrichtte activiteiten gericht op herstel richting maatschappij Vorm bijdrage (bv. (on)betaalde arbeid) 	Eindmeting Nameting	
Einddoel voorkomen van recidive	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	
<ul style="list-style-type: none"> Voorlopige hechtenis sinds datum uitstroom 	Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Veroordeling sinds datum uitstroom 	Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid bij nieuw incident gemeld bij de politie sinds datum uitstroom 	Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Nieuwe aangifte tegen gedetineerde bekend bij politie sinds datum uitstroom 	Nameting	
Algemene uitstroomgegevens	Uitstroom Procesevaluatie Effectevaluatie	Registraties Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Datum uitstroom 		

KV Amsterdam ('PI-BW')

Tabel B4.2 Topics proces- en effectevaluatie

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
Instroom	Instroom Procesevaluatie Effectevaluatie	Registratie Persoons-/geaggregeerd niveau
<ul style="list-style-type: none"> Afweging plaatsing door 3RO Screening MDO Uitvoering en uitkomst risicotaxatie Gesprek 3RO m.b.t. motivatie Indicatie LVB Beoordeling weegcommissie Controle aanmelding door DIZ Startgesprek 		
Kenmerken gedetineerde ten tijde van instroom	Doelgroep Procesevaluatie Effectevaluatie	Registratie Persoons-/geaggregeerd niveau
<ul style="list-style-type: none"> Datum van instroom 		
<ul style="list-style-type: none"> Type delict waarvoor gedetineerde in detentie zit 		
<ul style="list-style-type: none"> Justitiële geschiedenis gedetineerde <ul style="list-style-type: none"> Eerder delict(en) (recidive) Indien ja, aantal eerdere delict(en) Indien ja, type eerdere delict(en) 		
<ul style="list-style-type: none"> Geslacht 		
<ul style="list-style-type: none"> Geboortjaar 		
<ul style="list-style-type: none"> Huidige veroordeling 		
<ul style="list-style-type: none"> Leefgebieden waarop ondersteuning nodig is 		
<ul style="list-style-type: none"> Lopend zorgtraject buiten detentie 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
<ul style="list-style-type: none"> • Beschikt over werk, dagbesteding, opleiding of zorgtraject <ul style="list-style-type: none"> ○ Werk ○ Dagbesteding ○ Opleiding ○ Zorgtraject ○ Geen werk, dagbesteding, opleiding of zorgtraject ○ Indien geen: geschikt voor arbeidsre-integratietraject 		
<ul style="list-style-type: none"> • Sprake van psychiatrische problematiek • Sprake van ernstige (verstandelijke) beperking • Sprake van beperkt 'snap en doe' vermogen 		
<ul style="list-style-type: none"> • Groepsgechikt: in staat (sociaal) te functioneren in een groep 		
<ul style="list-style-type: none"> • Motivatie voor opbouwen maatschappelijk aanvaardbaar bestaan 		
<ul style="list-style-type: none"> • Verdacht van ernstig gewelds- of zedendelict 		
<ul style="list-style-type: none"> • Regiobinding: bevindt zich in nabije omgeving PI-BW 		
<ul style="list-style-type: none"> • Kans op geweld tegen anderen (agressief) 		
<ul style="list-style-type: none"> • Vluchtgevaar 		
<ul style="list-style-type: none"> • Sprake van ernstig (ontregelende) zorgproblematiek • Sprake van ernstig (ontregelende) verslavingsproblematiek 		
<ul style="list-style-type: none"> • Sprake van voorgeschiedenis tussen gedetineerde en personeelslid PI-BW 		
<p>Activiteiten</p>	<p>Output Procevaluatie Effectevaluatie</p>	<p>Interviews, registratie KV-niveau</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Opgesteld plan van aanpak 		
<ul style="list-style-type: none"> • Voorzetting werk/dagbesteding/opleiding/zorgtraject tijdens detentie • Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning sociaal netwerk bij uitvoering plan • Door wie uit sociaal netwerk • Nadere toelichting ondersteuning: wat houdt deze ondersteuning in? • Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> • Herstelbemiddeling gedetineerde – slachtoffer • Wijze en resultaat van herstelbemiddeling • Herstelbemiddeling gedetineerde – sociaal netwerk (partner, kinderen, ouders, etc.) • Wijze en resultaat van herstelbemiddeling 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering coachsessies • Uitvoering (informele) opbouwende gesprekken 		
<ul style="list-style-type: none"> • Tijdens detentie hulpverlening/begeleiding • Indien nee, reden waarom niet • Betrokkenheid lokale samenwerkingspartners bij hulpverlening en begeleiding 		
Verloop en ervaring in KV	Proces Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> • Ervaring personeel in uitvoering KV 		
<ul style="list-style-type: none"> • Randvoorwaarden <ul style="list-style-type: none"> ○ Trainingsmogelijkheden personeel ○ Personeelsformatie en capaciteit ○ Middelen (pand, financiën, etc.) ○ Bereik beoogde doelgroep ○ Bestuurlijk commitment 		
<ul style="list-style-type: none"> • Ervaring gedetineerden t.a.v. verblijf in KV 		
Samenwerking/netwerkorganisatie	Contextfactor Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijke samenwerkingspartners uit de regio zijn bekend • Daadwerkelijke samenwerking met regionale en lokale partijen • Traject gerealiseerd voor iedere beoogde vorm van begeleiding (o.b.v. opgesteld plan) <p><i>Verloop samenwerking</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Frequentie contactmomenten tussen samenwerkingspartners • Wijze van contact tussen samenwerkingspartners (face-to-face, telefonisch, etc.) • Rollen en verantwoordelijkheden bekend bij samenwerkingspartners • Voldoende commitment en eigenaarschap bij samenwerkingspartners • Tevredenheid samenwerking van samenwerkingspartners 		
Werkdoelen	Outcome (korte termijn) Procesevaluatie Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> • Werk, dagbesteding, opleiding of zorgtraject <u>tijdens de gehele periode</u> van detentie • Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> • Werk, dagbesteding, opleiding of zorgtraject <u>bij uitstroom</u> uit detentie • Indien nee, reden waarom niet 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
<ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid bij gewelds- of agressie-incidenten of ruzies tijdens verblijf KV Indien van toepassing: aantal 		
<ul style="list-style-type: none"> Aanwezigheid ondersteunend sociaal netwerk Soort relatie (ouders, partner, vrienden, etc.) 		
<ul style="list-style-type: none"> Gemaakte afspraken met betrokken professionals bij uitstroom over hun rol na uitstroom Indien nee, reden waarom niet Continuering van ondersteuning door de tijdens detentie betrokken professionals na uitstroom 		
<ul style="list-style-type: none"> Motivatie voor opbouwen delictvrije toekomst Indien ja, waar blijkt dat uit? Indien nee, reden waarom niet 		
Hoofddoel maatschappelijke participatie bevorderen	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering (in) formele vorm van maatschappelijke participatie <ul style="list-style-type: none"> (vrijwilligers)werk Opleiding Andere vorm van dagbesteding Lidmaatschap vereniging Informeel sociaal netwerk 	Eindmeting Nameting	
Hoofddoel continuïteit zorg	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Continuering ondersteuning door de tijdens detentie betrokken professionals na uitstroom 	Eindmeting Nameting	
Hoofddoel herstel naar slachtoffer en maatschappij	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<u>Slachtoffer:</u>	Nulmeting	
<ul style="list-style-type: none"> Herstelbemiddeling met slachtoffer is noodzakelijk 		
<u>Slachtoffer:</u>	Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Herstelbemiddeling met slachtoffer Uitkomst herstelbemiddeling 		
<u>Maatschappij:</u>	Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Verrichtte activiteiten gericht op herstel richting maatschappij Vorm bijdrage (bv. (on)betaalde arbeid) 		
Einddoel voorkomen van recidive	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Voorlopige hechtenis sinds datum uitstroom 	Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Veroordeling sinds datum uitstroom 	Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid bij nieuw incident gemeld bij de politie sinds de datum van uitstroom 	Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Nieuwe aangifte tegen gedetineerde bekend bij politie sinds de datum van uitstroom 	Nameting	

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
Algemene uitstroomgegevens	Uitstroom Procesevaluatie Effectevaluatie	Registraties Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Datum uitstroom 		

KV Krimpen aan den IJssel ('De Compagnie II')

Tabel B4.3 Topics proces- en effectevaluatie

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
Instroom	Instroom Procesevaluatie Effectevaluatie	Registratie Persoons-/geaggregeerd niveau
<ul style="list-style-type: none"> Motivatiebrief Kennismakingsgesprek Bespreking gedetineerde in MDO Bevestigende brief verstuurd t.a.v. overplaatsing 		
Kenmerken gedetineerde ten tijde van instroom	Doelgroep Procesevaluatie Effectevaluatie	Registratie Persoons-/geaggregeerd niveau
<ul style="list-style-type: none"> Datum van instroom Type delict waarvoor gedetineerde in detentie zit Justitiële geschiedenis gedetineerde <ul style="list-style-type: none"> Eerder delict(en) (recidive) Indien ja, aantal eerdere delict(en) Indien ja, type eerdere delict(en) Geslacht Geboortejaar Strafrestant Afstand tot uitstroomgemeente (<100 km t.o.v. Krimpen) Nationaliteit Indien van toepassing: Nederlandse verblijfsvergunning Nederlandssprekend Groepsgechikt: in staat (sociaal) te functioneren in een groep In staat betaalde arbeid uit te voeren Bereid betaalde arbeid uit te voeren Sprake van psychiatrische problematiek Sprake van ernstige (verstandelijke) beperking Verdacht van zedendelict Gebruikt verdovende middelen 		
Activiteiten	Output Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews, registratie KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> Persoonlijke doelen in plan Activiteiten per doel in plan 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
<ul style="list-style-type: none"> • Succesvolle uitvoering activiteiten per doel • Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> • Betrokken samenwerkingspartners/expertises voor uitvoering activiteiten 		
<ul style="list-style-type: none"> • Plan zelfstandig opgesteld door gedetineerde 		
<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning persoonlijke buddy bij uitvoering plan • Nadere toelichting ondersteuning: wat houdt deze ondersteuning in? • Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning sociaal netwerk bij uitvoering plan • Door wie uit sociaal netwerk • Nadere toelichting ondersteuning: wat houdt deze ondersteuning in? • Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> • Naleving gedragsregels DC II • Functioneert naar behoren in groepsverband 		
<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering extramurale arbeid <u>tijdens detentie</u> • Continuering extramurale arbeid <u>na detentie</u> 		
<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning arbeidsconsulent • Actief zoeken naar vacatures door gedetineerde • Contact leggen met werkgevers door gedetineerde • Gesprekken met werkgevers door gedetineerde 		
<ul style="list-style-type: none"> • Deelname cursus of training binnen DC II • Aansluiting persoonlijke doelen bij cursus/training • Deelname thema-avond binnen DC II 		
<ul style="list-style-type: none"> • Betrokkenheid persoonlijk maatje GNd • Frequentie gesprekken persoonlijk maatje en gedetineerde • Ervaring met persoonlijk maatje 		
<ul style="list-style-type: none"> • Contact met sociaal netwerk tijdens detentie • Bezoekontvangst van sociaal netwerk • Frequentie bezoekontvangst van sociaal netwerk • Verloop bezoekontvangst van sociaal netwerk 		
Verloop en ervaring in KV	Proces Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> • Ervaring personeel in uitvoering KV 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
<ul style="list-style-type: none"> • Randvoorwaarden <ul style="list-style-type: none"> ○ Trainingsmogelijkheden personeel ○ Personeelsformatie en capaciteit ○ Middelen (pand, financiën, etc.) ○ Bereik beoogde doelgroep ○ Bestuurlijk commitment 		
<ul style="list-style-type: none"> • Ervaring gedetineerden t.a.v. verblijf in KV 		
Samenwerking/netwerkorganisatie	Contextfactor Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijke samenwerkingspartners uit de regio zijn bekend • Daadwerkelijke samenwerking met regionale en lokale partijen • Traject gerealiseerd voor iedere beoogde vorm van begeleiding (o.b.v. opgesteld plan) <p><i>Verloop samenwerking</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Frequentie contactmomenten tussen samenwerkingspartners • Wijze van contact tussen samenwerkingspartners (face-to-face, telefonisch, etc.) • Rollen en verantwoordelijkheden bekend bij samenwerkingspartners • Voldoende commitment en eigenaarschap bij samenwerkingspartners • Tevredenheid samenwerking van samenwerkingspartners 		
Werkdoelen	Outcome (korte termijn) Procesevaluatie Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> • Betaalde baan gevonden tijdens detentie • Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> • Voldoet aan vijf basisvoorwaarden voor re-integratie <ul style="list-style-type: none"> ○ Geldig identiteitsbewijs ○ Zicht op onderdak na uitstroom ○ Zicht op inkomen uit betaalde arbeid of een uitkering na uitstroom ○ Indien van toepassing: aanpak voor schuldenproblematiek ○ Geldige zorgverzekering ○ Lopend zorgtraject 		
<ul style="list-style-type: none"> • Aanwezigheid ondersteunend sociaal netwerk • Soort relatie (ouders, partner, vrienden, etc.) 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
<ul style="list-style-type: none"> Motivatie voor opbouwen delictvrije toekomst Indien ja, waar blijkt dat uit? Indien nee, reden waarom niet Gedetineerde voelt zich veilig in KV Gedetineerde voelt zich gerespecteerd in KV 		
Hoofddoel duurzame arbeidsintegratie	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Betaalde arbeid gevonden <u>tijdens detentie</u> Continuering betaalde arbeid <u>na detentie</u> 	Eindmeting Nameting	
Hoofddoel herstel relaties	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Aanwezigheid ondersteunend sociaal netwerk (partner, familie, vrienden, etc.) Aanwezigheid werkrelatie in de vorm van (on) betaalde arbeid Aanwezigheid contacten woonomgeving 	Eindmeting Nameting Eindmeting Nameting Eindmeting Nameting	
Einddoel voorkomen van recidive	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Voorlopige hechtenis sinds datum uitstroom Veroordeling sinds datum uitstroom Betrokkenheid bij nieuw incident gemeld bij de politie sinds datum uitstroom Nieuwe aangifte tegen gedetineerde bekend bij politie sinds datum uitstroom 	Nameting Nameting Nameting Nameting	
Algemene uitstroomgegevens	Uitstroom Procesevaluatie Effectevaluatie	Registraties Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Datum uitstroom 		

KV Middelburg

Tabel B4.4 Topics proces- en effectevaluatie

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
Instroom	Instroom Procesevaluatie Effectevaluatie	Registratie Persoons-/geaggregeerd niveau
<ul style="list-style-type: none"> Meldbrief ontvangen Pre-scan: <ul style="list-style-type: none"> Check OM op lopende onderzoeken Check politie op actuele meldingen Check reclassering en Veiligheidshuis op contra-indicaties Uitnodigen: <ul style="list-style-type: none"> Gesprek zelfmelder – casemanager Verzoek om advies reclassering Bevestigingsbrief en toestemmingsverklaring zelfmelder 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
<ul style="list-style-type: none"> Screening: <ul style="list-style-type: none"> Uitvoering en uitkomst werkgevers-check Uitvoering en uitkomst risicotaxatie Afspraken werkgever (bv. m.b.t. controles) 		
Kenmerken gedetineerde ten tijde van instroom	Doelgroep Procesevaluatie Effectevaluatie	Registratie Persoons-/geaggregeerd niveau
<ul style="list-style-type: none"> Datum van instroom Type delict waarvoor gedetineerde in detentie zit Justitiële geschiedenis gedetineerde <ul style="list-style-type: none"> Eerder delict(en) (recidive) Indien ja, aantal eerdere delict(en) Indien ja, type eerdere delict(en) Geslacht Geboortejaar Duur straf Beschikt over structurele dagbesteding <ul style="list-style-type: none"> Werk Dagbesteding Opleiding Geen werk, dagbesteding, opleiding Reisafstand naar structurele dagbesteding Motivatie voor opbouwen maatschappelijk aanvaardbaar bestaan 		
Activiteiten	Output Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews, registratie KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> Vastgestelde doelstelling t.a.v. verblijf KV Indien nee, reden waarom niet Doelstelling zelfstandig geformuleerd Ondersteuning door casemanager en groepswerkers Nadere toelichting ondersteuning: waar bestaat die ondersteuning uit? Indien nee, reden waarom niet Voorzetting werk/dagbesteding/opleiding tijdens detentie Indien nee, reden waarom niet 		
Verloop en ervaring in KV	Proces Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> Ervaring personeel in uitvoering KV Randvoorwaarden <ul style="list-style-type: none"> Trainingsmogelijkheden personeel Personeelsformatie en capaciteit Middelen (pand, financiën, etc.) Bereik beoogde doelgroep Bestuurlijk commitment Ervaring gedetineerden t.a.v. verblijf in KV 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
Samenwerking/netwerkorganisatie	Contextfactor Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> Mogelijke samenwerkingspartners uit de regio zijn bekend Daadwerkelijke samenwerking met regionale en lokale partijen Opbouw netwerkorganisatie Traject gerealiseerd voor iedere beoogde vorm van begeleiding (o.b.v. opgesteld plan) <i>Verloop samenwerking</i> <ul style="list-style-type: none"> Frequentie contactmomenten tussen samenwerkingspartners Wijze van contact tussen samenwerkingspartners (face-to-face, telefonisch, etc.) Rollen en verantwoordelijkheden bekend bij samenwerkingspartners Voldoende commitment en eigenaarschap bij samenwerkingspartners Tevredenheid samenwerking van samenwerkingspartners 		
Werkdoelen	Outcome (korte termijn) Procesevaluatie Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Werk, dagbesteding, opleiding of zorgtraject <u>tijdens de gehele periode</u> van detentie Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> Werk, dagbesteding, opleiding of zorgtraject <u>bij uitstroom</u> uit detentie Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> Voldoet aan vijf basisvoorwaarden voor re-integratie <ul style="list-style-type: none"> Geldig identiteitsbewijs Zicht op onderdak na uitstroom Zicht op inkomen uit betaalde arbeid of een uitkering na uitstroom Indien van toepassing: aanpak voor schuldenproblematiek Geldige zorgverzekering Lopend zorgtraject 		
<ul style="list-style-type: none"> Motivatie voor opbouwen delictvrije toekomst Indien ja, waar blijkt dat uit? Indien nee, reden waarom niet 		
Hoofddoelen detentieschade voorkomen en re-integratie bevorderen	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Werk/dagbesteding/opleiding: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
<ul style="list-style-type: none"> Financiële situatie: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Woonsituatie: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Houding/gedrag: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Sociaal netwerk: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Vrijtijdsbesteding: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Psychisch welbevinden: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Middelengebruik/verslaving: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
Einddoel voorkomen van recidive	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Voorlopige hechtenis sinds datum uitstroom 	Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Veroordeling sinds datum uitstroom 	Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid bij nieuw incident gemeld bij de politie sinds datum uitstroom 	Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Nieuwe aangifte tegen gedetineerde bekend bij politie sinds datum uitstroom 	Nameting	
Algemene uitstroomgegevens	Uitstroom Procesevaluatie Effectevaluatie	Registraties Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Datum uitstroom 		

KV Rotterdam Hoogvliet

Tabel B4.5 Topics proces- en effectevaluatie

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
Instroom	Instroom Procesevaluatie Effectevaluatie	Registratie Persoons-/geaggregeerd niveau
<ul style="list-style-type: none"> Partij die gedetineerde heeft aangemeld: <ul style="list-style-type: none"> Het ZSM-overleg van het Veiligheids-huis Rotterdam Rijnmond De Backoffice van het OM De Rechter-Commissaris De reclassering in het advies aan de raadkamer 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
Kenmerken gedetineerde ten tijde van instroom	Doelgroep Procesevaluatie Effectevaluatie	Registratie Persoons-/geaggregeerd niveau
<ul style="list-style-type: none"> • Datum van instroom 		
<ul style="list-style-type: none"> • Type delict waarvoor gedetineerde momenteel in detentie zit 		
<ul style="list-style-type: none"> • Justitiële geschiedenis gedetineerde <ul style="list-style-type: none"> ○ Eerder delict(en) (recidive) ○ Indien ja, aantal eerdere delict(en) ○ Indien ja, type eerdere delict(en) 		
<ul style="list-style-type: none"> • Geslacht 		
<ul style="list-style-type: none"> • Geboortejaar 		
<ul style="list-style-type: none"> • Detentietitel 		
<ul style="list-style-type: none"> • Strafverwachting 		
<ul style="list-style-type: none"> • Beschikt over werk, dagbesteding, opleiding of zorgtraject <ul style="list-style-type: none"> ○ Werk ○ Dagbesteding ○ Opleiding ○ Zorgtraject ○ Geen werk, dagbesteding, opleiding of zorgtraject ○ Indien geen: geschikt voor arbeidsre-integratietraject 		
<ul style="list-style-type: none"> • Nederlandssprekend • Engelssprekend 		
<ul style="list-style-type: none"> • Regiobinding met Rotterdam Rijnmond of Zuid-Holland Zuid 		
<ul style="list-style-type: none"> • Verdacht van ernstig gewelds- of zedendelict 		
<ul style="list-style-type: none"> • Sprake van verslavingsproblematiek • Sprake van zorgproblematiek 		
<ul style="list-style-type: none"> • Motivatie voor opbouwen maatschappelijk aanvaardbaar bestaan 		
Activiteiten	Output Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews, registratie KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> • Dossierscreening door reclassering 		
<ul style="list-style-type: none"> • Gesprek met casemanager over hulpvragen, vaardigheden en beperkingen heeft plaatsgevonden 		
<ul style="list-style-type: none"> • Taaltest afgenomen 		
<ul style="list-style-type: none"> • Uitkomst taaltest 		
<ul style="list-style-type: none"> • Scil afgenomen 		
<ul style="list-style-type: none"> • Uitkomst Scil 		
<ul style="list-style-type: none"> • Persoonlijke doelen in plan 		
<ul style="list-style-type: none"> • Activiteiten per doel in plan 		
<ul style="list-style-type: none"> • Succesvolle uitvoering activiteiten per doel 		
<ul style="list-style-type: none"> • Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> • Betrokken samenwerkingspartners/expertises voor uitvoering activiteiten 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
<ul style="list-style-type: none"> Plan zelfstandig opgesteld door gedetineerde 		
<ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning casemanager bij opstellen en uitvoering plan Nadere toelichting ondersteuning: wat houdt deze ondersteuning in? Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning vrijwilliger(s) bij uitvoering plan Nadere toelichting ondersteuning: wat houdt deze ondersteuning in? Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning sociaal netwerk bij uitvoering plan Door wie uit sociaal netwerk Nadere toelichting ondersteuning: wat houdt deze ondersteuning in? Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> Voorzetting werk/dagbesteding/opleiding/zorgtraject tijdens detentie Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid persoonlijk maatje GZn Ervaring met persoonlijk maatje 		
<ul style="list-style-type: none"> Bezoekontvangst van sociaal netwerk Frequentie bezoekontvangst van sociaal netwerk Verloop bezoekontvangst van sociaal netwerk 		
<ul style="list-style-type: none"> Groepsgerichte ondersteuning: DJI-medewerkers voldoende in staat voor het bieden van groepsgerichte ondersteuning 		
Verloop en ervaring in KV	Proces Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> Ervaring personeel in uitvoering KV 		
<ul style="list-style-type: none"> Randvoorwaarden <ul style="list-style-type: none"> Trainingsmogelijkheden personeel Personeelsformatie en capaciteit Middelen (pand, financiën, etc.) Bereik beoogde doelgroep Bestuurlijk commitment 		
<ul style="list-style-type: none"> Ervaring gedetineerden t.a.v. verblijf in KV 		
Samenwerking/netwerkorganisatie	Contextfactor Procesevaluatie Effectevaluatie	Interviews KV-niveau
<ul style="list-style-type: none"> Mogelijke samenwerkingspartners uit de regio zijn bekend Daadwerkelijke samenwerking met regionale en lokale partijen Traject gerealiseerd voor iedere beoogde vorm van begeleiding (o.b.v. opgesteld plan) <p><i>Verloop samenwerking</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Frequentie contactmomenten tussen samenwerkingspartners 		

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
<ul style="list-style-type: none"> • Wijze van contact tussen samenwerkingspartners (face-to-face, telefonisch, etc.) • Rollen en verantwoordelijkheden bekend bij samenwerkingspartners • Voldoende commitment en eigenaarschap bij samenwerkingspartners • Tevredenheid samenwerking van samenwerkingspartners 		
Werkdoelen	Outcome (korte termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> • Gedetineerde had werk dagbesteding, opleiding of zorgtraject <u>tijdens de gehele periode</u> van detentie • Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> • Gedetineerde had werk, dagbesteding, opleiding of zorgtraject <u>bij uitstroom</u> uit detentie • Indien nee, reden waarom niet 		
<ul style="list-style-type: none"> • Aanwezigheid ondersteunend sociaal netwerk • Soort relatie (ouders, partner, vrienden, etc.) 		
<ul style="list-style-type: none"> • Gemaakte afspraken met betrokken professionals bij uitstroom over hun rol na uitstroom • Indien nee, reden waarom niet • Continuering van ondersteuning door de tijdens detentie betrokken professionals na uitstroom 		
<ul style="list-style-type: none"> • Motivatie voor opbouwen delictvrije toekomst • Indien ja, waar blijkt dat uit? • Indien nee, reden waarom niet 		
Hoofddoelen detentieschade voorkomen en re-integratie bevorderen	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Vragenlijst Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> • Werk/dagbesteding/opleiding: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> • Financiële situatie: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> • Woonsituatie: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> • Houding/gedrag: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> • Sociaal netwerk: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> • Vrijtijdsbesteding: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	

Topics	Opmerkingen	Optimale meetmethoden
<ul style="list-style-type: none"> Psychisch welbevinden: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Middelengebruik/verslaving: (zeer positief/positief/neutral/negatief/zeer negatief) 	Nulmeting Eindmeting Nameting	
Einddoel voorkomen van recidive	Outcome (lange termijn) Effectevaluatie	Registraties Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Voorlopige hechtenis sinds datum uitstroom 	Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Veroordeling sinds datum uitstroom 	Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid bij nieuw incident gemeld bij de politie sinds datum uitstroom 	Nameting	
<ul style="list-style-type: none"> Nieuwe aangifte tegen gedetineerde bekend bij politie sinds datum uitstroom 	Nameting	
Algemene uitstroomgegevens	Uitstroom Procevaluatie Effectevaluatie	Registraties Persoonsniveau
<ul style="list-style-type: none"> Datum uitstroom 		

Bijlage 5 – Veranderlijnen programma Koers en kansen

De projecten binnen het programma Koers en kansen dienen aan te sluiten bij drie veranderlijnen die bijdragen aan een toekomstbestendige sanctie-uitvoering: Veilig dichtbij, Levensloop centraal en Vakmanschap voorop.¹¹

Veilig dichtbij: het uitgangspunt is dat een veilige samenleving lokaal wordt vormgegeven. Dat betekent dat bij de sanctie-uitvoering sprake is van een sterke verbinding met de lokale, gemeentelijke integrale aanpak en het gemeentelijke veiligheidsbeleid, maar ook dat de samenwerking wordt gezocht met lokale partners. In het verlengde hiervan vindt de sanctie-uitvoering plaats nabij de werk-, woon- en/of sociale omgeving van gedetineerde.

Levensloop centraal: het uitgangspunt van de sanctie-uitvoering is een integraal individueel plan van aanpak dat vanuit een breder perspectief wordt opgesteld en in integrale samenwerking van de verschillende betrokkenen. Het leven van de gedetineerde wordt centraal gesteld, waarbij niet alleen aandacht is voor de (problemen van de) gedetineerde, maar ook voor zijn sociale netwerk, het slachtoffer en/of de buurt.

Vakmanschap voorop: de professionals brengen de verschillende perspectieven van samenleving, slachtoffer en dader (zijn omgeving en levensloop) samen in individueel maatwerk waarmee ze een verantwoorde uitvoering van de sanctie en veiligheid tijdens en na afloop van de sanctie borgen. Daarbij is de organisatie waar de professional voor werkt minder van belang. Het gaat erom dat zij doen wat nodig is om de juiste ondersteuning te bieden aan de gedetineerde en het maatschappelijke resultaat te behalen.

¹¹ Bron: Memo Significant (2018) en Whitepaper Koers en kansen.

Bijlage 6 – Literatuur vernieuwende elementen

Uit de planevaluaties van de KV's blijkt dat alle KV's verschillende vernieuwende elementen toepassen. In (wetenschappelijke) literatuur zijn we nagegaan welke informatie bekend is over of de elementen bijdragen aan de doelen van detentie. Omdat het gaat om relatief nieuwe elementen, is er in sommige gevallen weinig literatuur over beschikbaar. Hieronder geven we eerst een overzicht van alle toegepaste vernieuwende elementen, vervolgens beschrijven we per vernieuwend element, welke onderbouwing we in de literatuur hebben gevonden.

Tabel B6.1 Totaal vernieuwende elementen

Vernieuwende elementen	
1. Kleinschaligheid	7. Presentietheorie
2. Beperkt beveiligingsniveau	8. Leefklimaat
3. Regiobinding (detentie dicht bij woonplaats)	9. Relationale theorie/relationeel beveiligen
4. Betrekken sociaal netwerk	10. Herstelgericht werken
5. Extramuraal werken en behoud van baan	11. Integraal zorg- en veiligheidsplan
6. Betrekken keten/netwerkpartners	12. Krachtwerkmethodiek

1. Kleinschaligheid (Beijersbergen, Dirkzwager, van der Laan & Nieuwbeerta, 2012-2016; HM Inspectorate of Prisons, 2009; Johnson & Granheim, 2011-2012; Van Wingerden & Moerings, 2007)

Uit verscheidene onderzoeken blijkt dat kleinschaligheid een meerwaarde biedt ten opzichte van groot-schalige gevangenisinstituten. In de literatuur wordt kleinschalige detentie in verband gebracht met aanzienlijk positievere scores op aspecten als de nabijheid tot de woonomgeving, familiaal contact, leef-sfeer, groepsleven en relaties met het personeel. Niet alleen is er in kleinschalige detentiefaciliteiten meer structuur en sociale controle en tegelijkertijd minder kans op isolatie, maar ook gaat een open relationele sfeer mogelijk gepaard met een actievere detentieomgang en sterkere behandelmotivatie. Er is daarbij bewijs dat onder gedetineerden een betere omgang met het dagelijks leven ontstaat, psychische symptomen verminderen en gedrag verbetert. Al met al scoren kleinschalige gevangenisbeter op het vlak van leefklimaat en levenskwaliteit en presteren zij beter op moreel vlak, met meer tevredenheid onder gedetineerden tot gevolg. Daarnaast suggereert onderzoek dat er een gunstig effect is met betrekking tot recidive, wanneer bewoners van kleinschalige detentie worden vergeleken met andere ex-gedetineerden. Daarbij lijkt het een voorwaarde te zijn dat een gedetineerde positief is uitgestroomd, in die zin dat het traject positief is afgerond. Mogelijk werkt langdurige deelname overigens gunstiger dan korte deelname. Tot slot blijkt de slaagkans van een kleinschalig detentieprogramma sterk afhankelijk te zijn van (overige) interne en externe factoren, zoals de motivatie van de gedetineerde, de werkwijze in detentiehuisen en de arbeids- en woningmarkt.

2. Beperkt beveiligingsniveau (Birk, 2011; Boone, Althoff, Koenraadt & Timp, 2016)

De aanname dat een meer open detentiesetting minder nadelig is voor gedetineerden dan een gesloten setting is nog niet uitputtend in de praktijk getest, maar lijkt enige steun te vinden in de literatuur. Hoewel er in detentie altijd sprake is van een zekere mate van autonomieverlies, blijkt er in kleinschalige, minder beveiligde detentievormen meer zelfbeschikking te bestaan, hetgeen uiteindelijk lijkt te zorgen voor een betere overgang naar de maatschappij. Hogere vrijheids- en verantwoordelijkheidsniveau bevorderen de zelfredzaamheid namelijk aanzienlijk. Het leren maken van keuzes wordt wel gezien als belangrijke voorwaarde in het proces om te stoppen met criminaliteit. Uit de empirische literatuur blijkt ook dat het vergroten van autonomie (bijvoorbeeld door het hebben van een eigen cel of kamer of controle over licht en temperatuur) van gedetineerden een positieve invloed kan hebben op zowel de beleving van ingesloten als de veiligheid in de inrichting. Tegelijk hebben weinig beveiligingsmaatregelen een positief effect op de ervaren veiligheid. Naast het type veiligheidsmaatregelen dat wordt genomen, is de veiligheidsperceptie onder ingesloten overigens afhankelijk van aspecten als het contact met medegedetineerden, de interactie met het personeel (en dan vooral het vertrouwen) en de persoonlijke ruimten.

3. Regiobinding (detentie dichtbij woonplaats) (Beijersbergen, Dirkzwager, van der Laan & Nieuwbeerta, 2012-2016; Goedvolk & Walberg, 2013; Johnson & Granheim, 2011-2012)

Regiobinding is een aspect dat in onderzoek en literatuur niet zozeer apart wordt bestudeerd. Wel wordt nabijheid tot de woonomgeving in internationale literatuur positief in verband gebracht met positieve uitkomsten van *kleinschalige* detentiefaciliteiten. Zo blijkt de waarschijnlijkheid op een soepele re-integratie toe te nemen, naarmate gedetineerden dichterbij hun woonomgeving gedetineerd zijn geweest. Nabijheid tot de woonomgeving lijkt in elk geval betere mogelijkheden te bieden voor *contact* met naasten, met daar aan gerelateerde positieve uitkomsten van dien. Daarnaast lijkt er enige steun te zijn voor continuïteit van zorg, die veelal lokaal wordt aangeboden.

4. Betrekken sociaal netwerk (Goedvolk & Walberg, 2013; Werkgroep Continuïteit van Zorg, 2015)

De betrokkenheid van het sociale netwerk van de gedetineerde is een aspect dat in literatuur relatief onderbelicht is; althans slechts zijdelings binnen andere thema's wordt besproken. Hoe dan ook blijkt dat de mogelijkheid van *contact* met naasten binnen detentie een gewichtige factor is als het gaat om positieve uitkomsten. De mate waarin gedetineerden in staat worden gesteld relaties met de buitenwereld te onderhouden heeft niet alleen invloed op de gepercipieerde kwaliteit van het leefklimaat binnen detentie, maar ook op het gedrag binnen detentie, de motivatie om aan re-integratie te werken en -uiteindelijk- op recidive na afloop van detentie. De omstandigheden waaronder contact moet worden onderhouden zijn soms echter ook bron van frustratie, wat ertoe kan leiden dat gedetineerden er helemaal van afzien. Verder wordt het betrekken van familie en naasten van gedetineerden bij onder meer het opstellen van een nazorgplan benoemd als een van de randvoorwaarden bij het realiseren van zorgcontinuïteit. Er bestaat echter geen duidelijk beeld over de praktijk op dit punt.

5. Extramuraal werken en behoud van baan; (Seiter & Kadela, 2003; Gemeente Haarlem; 2016)

Voor zover bekend, wijst internationale literatuur op positieve resultaten van programma's die de nadruk leggen op werk, zowel als het gaat om scholing als om detentieprogramma's waarin gedetineerden buiten detentiehuisen kunnen (blijven) werken bij hun werkgever. Door dergelijke programma's lijkt sprake te zijn van verbeterd gedrag *tijdens detentie*, maar ook van verbeterde werkgerelateerde vaardigheden. Daarnaast zijn er *na detentie* hogere scores op het hebben van werk en enigszins lagere scores op recidive. Overigens wijst de literatuur wel op de moeilijkheid van het vinden van een (nieuwe) baan, zeker als sprake is van beperkte werkvaardigheden en werkervaring. Zeker multi-problematiek, waaronder verslavingsproblematiek, kan het vinden of behouden van een baan sterk belemmeren.

6. Betrekken ketenpartners (Goedvolk & Walberg, 2013; Werkgroep Continuïteit van Zorg, 2015)

Over het betrekken van ketenpartners is weinig informatie te vinden. Wel is duidelijk dat (vroegtijdige) afstemming wordt gezien als randvoorwaarde voor een integrale benadering en voor continuïteit van zorg. Hierbij blijkt dat de praktijk hiaten kent, bijvoorbeeld door verschillende culturen tussen straf- en zorgprofessionals en moeilijkheden (bijvoorbeeld privacyregelingen) rondom informatie-uitwisseling. Ook externe factoren als wachttijden en financieringsmoeilijkheden hebben overigens impact op ketensamenwerking en zorgcontinuïteit.

7. Presentietheorie (Baart & Den Bakker, 2018; Stichting Presentie, 2016)

Er is geen wetenschappelijk bewijs om harde uitspraken te doen over de effectiviteit van de presentie-benadering, juist omdat duidelijk vooraf geformuleerde doelen ontbreken. Bovendien lijkt de werkzaamheid in de praktijk af te hangen van de specifieke doelgroep, setting en beoefenaar. Een recent Nederlands onderzoek suggereert dat presentie positief wordt gewaardeerd door gedetineerden. Drie toegevoegde waarden zijn erkenning (en daarmee bevestiging van menselijke waardigheid), moed (en vertrouwen), en richting voor de toekomst. De benoemde waarden worden bestempeld als ingrediënten om definitief af te rekenen met criminaliteit en een zinvolle, delictvrije toekomst op te bouwen. Tevens levert de presentie-benadering volgens dit onderzoek een bijdrage aan een humane strafuitvoering. De benodigde werkhouding (bij betrokken vrijwilligers of professionals) zou in de kern moeten inzoomen op een zorgvuldig opgebouwde relatie waarin onder meer aandacht, aansluiting, afstemming, geduld en oordeelvrijheid voorop staan.

8. Leefklimaat (Boone, Althoff, Koenraadt & Timp, 2016)

De factor leefklimaat is in de literatuur niet eenduidig gedefinieerd, maar lijkt uiteen te vallen in verschillende facetten die (onder meer) overlappen met kenmerken van kleinschaligheid en de relationele benadering. In elk geval is duidelijk dat een positief leefklimaat gunstige resultaten kent, zowel binnen detentie (bijvoorbeeld op de beleving van detentie en de ervaren veiligheid in de instelling) alsook voor doelen van detentie. Het hart van het leefklimaat in een gesloten instelling wordt volgens internationale literatuur gevormd door een (ondersteunend) relationeel klimaat, zowel in samenhang met *personeel* als met andere *ingeslotenen*. Hierbij zijn openheid en vertrouwen randvoorwaarden om positieve effecten te hebben. Andere kernfactoren die het leefklimaat sterk beïnvloeden zijn de mate van autonomie, de contacten met de buitenwereld, ervaren veiligheid, zinvolle dagbesteding en fysiek welbevinden. Overigens blijken ook de fysieke (gebouwelijke) omgeving, de professionaliteit en samenstelling van het personeel, alsook de samenstelling van de bewonerspopulatie condities te scheppen voor een al dan niet gunstig leefklimaat. Verschillende domeinen van leefklimaat lijken in onderlinge samenhang een rol te spelen bij behandelmotivatie, gedragsverandering, re-integratie en recidive.

9. Relationale theorie/relationeel beveiligen (Boone, Althoff, Koenraadt & Timp, 2016)

Relationeel beveiligen leidt blijkens de literatuur tot een beter leefklimaat in detentie en dan vooral meer ervaren veiligheid. Hoe meer openheid en vertrouwen en hoe positiever de relatie met het personeel, hoe hoger het veiligheidsgevoel. Het handhaven van het regime en de veiligheid door het onderhouden van goede relaties met gedetineerden (soft power), verdient de voorkeur boven het handhaven door het uitoefenen van autoriteit of het inzetten van fysieke veiligheidsmaatregelen. Ook toont recent onderzoek naar preventie en de-escalatie van conflicten aan dat het toepassen van isolatie door zowel personeel en gedetineerden zeer onaangenaam wordt bevonden. Time out blijkt in veel gevallen een goed alternatief te zijn. In het algemeen worden kleinschalige detentievormen gekenmerkt door constructievere relaties tussen personeel en gedetineerden, die zich uiten in een respectvolle en menselijke omgang, directer contact, individuele zorg en intensieve begeleiding. Het wordt geapprecieerd wanneer begeleiders interesse tonen in de gedetineerde en deelnemen aan activiteiten. Ook omgekeerd geven bevroegde medewerkers in kleine gevangenissen aan een positievere relatie te hebben met de gedetineerden. Personeel kan echter ook een negatieve invloed hebben op ervaren veiligheid en daarmee op het leefklimaat. Zo ervoeren jongeren de interactie met personeel als negatief wanneer zij geen ruimte kregen, de regels op te strikte of onrechtvaardige wijze werden toegepast, wanneer zij onvoldoende aandacht of vertrouwen kregen, agressief gedrag getolereerd werd of klachten niet serieus genomen werden. Ook kunnen angstgevoelens onder medewerkers leiden tot een te rigide of beheersmatig klimaat.

10. Herstelgericht werken (European Forum for Restorative Justice, 2017; Buysse, Abraham, Hofstra & Van Dijk, 2017)

Herstelgericht werken blijkt op basis van internationale literatuur succesvol te zijn op verschillende beoogde lagen van herstel. Zowel slachtoffers als gedetineerden waarderen herstelgerichte (mediation) sessies en hun uitkomsten algemeen positief, bijvoorbeeld met betrekking tot (procedurele) rechtvaardigheid, betrokkenheid en conflictoplossing. Bij slachtoffers zijn mogelijkheden van empowerment en zelfexpressie van meerwaarde. Als resultaat wordt symbolische reparatie door slachtoffers veelal hoger gewaardeerd dan materiele compensatie en bovendien zijn sommige slachtoffers na afloop minder bang voor herhaald slachtofferschap. Verscheidene onderzoekers stellen voorts dat herstelgerichte activiteiten een positiever effect hebben op afwijking van criminaliteit dan het klassieke strafrecht. Duidelijk is in elk geval dat zelfinzicht en gevoelens van spijt veelal worden versterkt en de pro-sociale identiteit van gedetineerden wordt bevestigd, terwijl tegelijkertijd een positievere houding richting politie en justitie kan ontstaan. Deze factoren worden algemeen beschouwd als factoren die het risico op recidive verkleinen. Wel gelden er enkele voorwaarden voor de werkzaamheid van dergelijke (mediation) sessies, namelijk oprechtheid van het excuus en het schuldbesef en een goede voorbereiding van het excuusgesprek. Inspectorate of Prisons, 2009; Johnson & Granheim, 2011-2012; Van Wingerden & Moerings, 2007). Enkel wanneer de dader daadwerkelijk spijt heeft en deze oprechtheid geuit wordt, leidt het gesprek tot bovenstaande resultaten. Verder lijkt er enig bewijs te bestaan voor herstel richting het netwerk. Uit onderzoek is gebleken dat gesprekskomsten de banden tussen gedetineerden en hun

vrienden of familieleden hebben versterkt. Het is op basis van de literatuur nog niet duidelijk of herstelgericht werken geschikt is voor alle typen gedetineerden en -vooral- delicten, hoewel die aanname bestaat. Mogelijke randvoorwaarden voor herstelgericht werken zijn een open gespreksfeer, gewaarborgd door professionals, waarbij oog voor het welzijn van beide partijen van belang is.

11. Integraal zorg- en veiligheidsplan (Boone, Althoff, Koenraadt & Timp, 2016; Goedvolk & Walberg, 2013; De Jong, Willems & van Burik 2015; Werkgroep Continuïteit van Zorg, 2015)

Er is geen specifieke literatuur gevonden over het opstellen en toepassen van een integraal zorg- en veiligheidsplan. Wel suggereert literatuur omtrent autonomie dat het betrekken van gedetineerden bij hun persoonlijke traject hun motivatie, verantwoordelijkheidsgevoel en proces om keuzes te leren maken kan bevorderen, met mogelijk positievere behandeluitkomsten tot gevolg. Ook lijkt het betrekken van netwerkpartners en het netwerk gunstig te werken in het kader van zorgcontinuïteit.

12. Krachtwerkmethodiek (Wolf, J. & Jonker, I., 2015; Björkman, Hanson & Sandlund, 2002; Stanard, 1999; Macias e.a., 1997; Macias e.a., 1994; Modrcin e.a., 1988)

Krachtwerk is een begeleidingstraject voor mensen die te maken hebben met problematiek op verschillende leefgebieden. Het doel van de methodiek is herstel op deze leefgebieden en streven naar (zelfstandige) participatie in de samenleving. Met de krachtwerkmethode wordt het eigen proces van herstel van mensen ondersteund door hen te begeleiden bij het werken aan zelf opgestelde doelen. Herstel heeft daarbij vaak betrekking op een zingevend bestaan, zicht op een betere toekomst en leven in veiligheid. Het begeleidingstraject behorende bij krachtwerk bestaat uit drie samenhangende onderdelen, namelijk: focusbepaling, uitvoering en evaluatie. Uit verschillende internationale onderzoeken blijkt dat de krachtwerkmethodiek een positief effect heeft op problematiek binnen verschillende leefgebieden. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om gezondheid, zelfstandig wonen, arbeidstraining en inkomen en sociale steun en gedrag. Toepassing van deze methode gebeurt onder andere bij dak- en thuisloze jongeren en vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld in de vrouwenopvang.

Bijlage 7 – Kenmerken instroom KV Krimpen aan den IJssel

B7.1 Beschrijving sample

Acht gedetineerden namen deel aan het programma van De Compagnie II in Krimpen aan den IJssel. De gemiddelde leeftijd van de gedetineerden is 41 jaar (zie tabel B7.1 voor meer kenmerken van de gedetineerden). De gedetineerden verblijven gemiddeld 304 dagen in De Compagnie II (circa 10 maanden), maar er zijn ook gedetineerden die aanzienlijk korter (81 dagen) of langer (882 dagen) in De Compagnie II verblijven. Alle gedetineerden hebben zich gehouden aan de twee voorwaarden voor deelname aan programma, namelijk naleving van de gedragsregels en het naar behoren functioneren in groepsverband. Een van de gedetineerden heeft de voorwaarde betreft het niet gebruiken van verdovende middelen geschonden.

Tabel B7.1 Beschrijving kenmerken van gedetineerden in De Compagnie II

Leeftijd deelnemers van De Compagnie II		N
Gemiddelde leeftijd	41	8
Leeftijd jongste deelnemer	25	8
Leeftijd oudste deelnemer	52	8
Duur deelname aan De Compagnie II		
	In dagen	In jaren
Gemiddelde duur deelname aan De Compagnie II	304	circa 10 maanden
Kortste duur deelname aan De Compagnie II	81	circa 2 maanden
Langste duur deelname aan De Compagnie II	882	2 jaar en circa vijf maanden
	Aantal	N
Gebruik verdovende middelen	1	8
Naleving van gedragsregels	8	8
Functioneert naar behoren in groepsverband	8	8
Voldoen gedetineerden aan vijf basisvoorwaarden	8	8
Gedetineerde heeft ondersteunend sociaal netwerk (zesde basisvoorwaarde)	6	8

B7.2 Opstellen van het Mijn Compagnieplan

Zeven van de acht gedetineerden heeft zelfstandig een Mijn Compagnieplan opgesteld. In het plan zijn persoonlijke doelen en bijbehorende activiteiten opgenomen waaraan de gedetineerden werken tijdens het verblijf in DC II, zoals het vinden van een baan.

B7.3 Uitvoering van het Mijn Compagnieplan

B7.3.1 Ondersteuning door vrijwilliger en/of sociaal netwerk

Elke gedetineerde die verblijf in DC II, krijgt een vrijwilliger toegewezen van Gevangenzorg Nederland.¹² Elke twee weken is er een contactmoment tussen de gedetineerde en de vrijwilliger. Bij de uitvoering van het persoonlijke plan werden zes gedetineerden ondersteund door een vrijwilliger (of: persoonlijke buddy). Tot de ondersteuning van de vrijwilliger kan worden gerekend:

- bespreken van persoonlijke plan;
- meedenken over doelen of activiteiten om doelen te bereiken;
- status bespreken van het persoonlijke plan.

Daarnaast hebben dezelfde zes gedetineerden ondersteuning door hun sociale netwerk gekregen bij de uitvoering van hun persoonlijke plan, bijvoorbeeld door hun vrouw, ouders, kinderen, andere familie of vrienden. Contact met de familie werd telefonisch, via skype of d.m.v. bezoek gelegd. Eén gedetineerde heeft aangegeven dat hij in beperkte mate ondersteuning van zijn vrijwilliger heeft ontvangen, omdat de klik met de vrijwilliger matig was. Deze persoon ontving ook geen ondersteuning van zijn sociaal netwerk, omdat hij geen betrokken netwerk heeft. Bij deze persoon ontbreekt dan ook de zesde basisvoorwaarde van het hebben van een ondersteunend sociaal netwerk bij uitstroom. Geen van de gedetineerden heeft een samenwerkingspartner of expert betrokken bij de uitvoering van activiteiten van het Mijn Compagnieplan.

¹² Eén gedetineerde had geen Mijn Compagnieplan en aan hem werd dan ook geen vrijwilliger toegewezen. De N voor paragraaf B7.3.1 is daardoor 7.

B7.3.2 Voorbeelden van activiteiten om persoonlijke doelen te behalen

In tabel B7.2 zijn voorbeelden van activiteiten opgenomen die door gedetineerden ingezet worden om de persoonlijke doelen te behalen uit hun Mijn Compagnieplan. Redenen voor het wel of niet inzetten van de activiteiten zijn bij ons niet bekend.

Tabel B7.2   **Overzicht van activiteiten die kunnen bijdragen aan het vinden van werk**

	Aantal	N
Ondersteuning arbeidsconsulent	6	8
Actief zoeken naar vacatures door gedetineerde	8	8
Contact leggen met werkgevers door gedetineerde	7	8
Gesprekken met werkgevers door gedetineerde	7	8
Deelname cursus of training binnen De Compagnie II	8	8
Deelname thema-avond binnen De Compagnie II	8	8

B7.4 Resultaat van het Mijn Compagnieplan

Alle gedetineerden hebben bij uitstroom uit DC II een baan gevonden (zie tabel B7.3 voor compleet overzicht). Van een van de gedetineerde is niet bekend of dit een betaalde of onbetaalde baan betreft. Voorbeelden van banen die gedetineerden uitoefenen, zijn: lasser, makelaar, administratief medewerker en medewerker in de bouw.

Tabel B7.3   **Resultaat van het Mijn Compagnieplan**

De gedetineerde heeft...	Aantal	N
... een betaalde baan gevonden tijdens detentie	6	8
... een onbetaalde baan gevonden tijdens detentie	1	8
Onbekend of tijdens detentie gevonden baan onbetaalde of betaalde is	1	8

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl